

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

Załącznik nr 2

do Zarządzenia nr 456/2023 Burmistrza Miasta i Gminy Pierzchnica
z dnia 8 marca 2023r.

w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Diagnozy Strategicznej oraz projektu „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”

Strategia Ponadlokalna dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030 (projekt 1.0)

Grudzień 2022

Strategia terytorialna

dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy

Skład Partnerstwa

Gmina Busko-Zdrój, Gmina Chmielnik, Gmina Gnojno, Gmina Pierzchnica, Gmina Raków, Gmina Szydłów, Gmina Tuczępy

Skład Rady Porozumienia

Paweł Wójcik - Burmistrz Miasta i Gminy Chmielnik, Przewodniczący Rady Partnerstwa

Członkowie Rady Partnerstwa:

Waldemar Sikora – Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój

Zbigniew Janik - Wójt Gminy Gnojno

Stanisław Strąk – Burmistrz Miasta i Gminy Pierzchnica

Damian Szpak – Wójt Gminy Raków

Andrzej Tuz – Burmistrz Miasta i Gminy Szydłów

Jacek Wilk - Wójt Gminy Tuczępy

Skład Zespołu Operacyjnego

Małgorzata Przeździk – Urząd Miasta i Gminy Chmielnik

Aneta Cieślak – Urząd Miasta i Gminy Busko-Zdrój

Agata Michalska – Urząd Gminy Gnojno

Monika Pawlik – Urząd Miasta i Gminy Pierzchnica

Dariusz Józwik – Urząd Gminy Raków

Sebastian Kiciński – Urząd Miasta i Gminy Szydłów

Aneta Palmąka – Urząd Gminy Tuczępy

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

W dniu 27 września 2021 roku podczas uroczystej sesji Rady Miejskiej w Chmielniku z okazji 470 rocznicy nadania Chmielnikowi praw miejskich – podpisano porozumienie partnerskie na rzecz opracowania i realizacji „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów do roku 2030”.

Akt podpisali (od lewej): Paweł Wójcik – Burmistrz Miasta i Gminy Chmielnik, Waldemar Sikora – Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój, Andrzej Tuz - Burmistrz Miasta i Gminy Szydłów, Stanisław Strąk – Burmistrza Miasta i Gminy Pierzchnica, Damian Szpak - Wójt Gminy Raków oraz Zbigniew Janik – Wójt Gminy Gnojno. W dniu 17 listopada 2021r. do porozumienia przystąpiła również Gmina Tuczępy, reprezentowana przez wójta - Jacka Wilka.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
1. Podsumowanie diagnozy	7
1.1 Podstawowe informacje o partnerstwie	7
1.2 Główne wnioski płynące z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej.....	12
1.3 Analiza SWOT.....	37
1.4 Kluczowe wyzwania	44
2. Wizja i cele rozwojowe obszaru porozumienia	46
3. Kierunki działań.....	53
4. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii.....	71
5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej na poziomie ponadlokalnym	74
6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminach.....	83
7. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii	100
8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	109
9. Źródła finansowania.....	114
10. Zgodność z dokumentami strategicznymi	118
Spis tabel	157
Załącznik nr 1 Wykaz przedsięwzięć	158

Wprowadzenie

Wzmocnienie współpracy między samorządami stwarza możliwość wymiany doświadczeń i podjęcia bardziej efektywnych działań na rzecz pełniejszego wykorzystania istniejących potencjałów. Zasoby, będące w dyspozycji samorządów lokalnych, są wykorzystywane indywidualnie zgodnie z możliwościami i specyfiką uwarunkowań społecznych i gospodarczych poszczególnych gmin. Jednocześnie **uwzględnienie wzajemnych powiązań funkcjonalnych oraz identyfikacja podobnych problemów i potencjałów daje możliwość skuteczniejszej realizacji wspólnych celów i zwiększenia przewag konkurencyjnych** – nie tylko jednej gminy, ale obszaru funkcjonalnego kilku samorządów.

Zarządzanie danym obszarem, planowanie strategiczne jest nierozdzielnie związane z podejmowaniem ważnych lokalnie decyzji. Aby zarządzanie było efektywne potrzebny jest plan wskazujący kierunki rozwoju. Niniejsza *Strategia* wpisuje się w założenia polityki rozwojowej Województwa Świętokrzyskiego¹, która zakłada szczególne wsparcie dla Obszarów Strategicznej Interwencji oraz partnerstw o charakterze ponadlokalnym. Ważnym aspektem decydującym o konieczności opracowania strategii ponadlokalnej stały się nowe **uwarunkowania wynikające z celów i kierunków polityki regionalnej na poziomie krajowym** – tzw. terytorialny wymiar wsparcia oraz **cele polityki spójności w ramach perspektywy finansowej 2021 – 2027**. Kluczową kwestią jest tu zmiana paradygmatu zarządzania rozwojem wyrażona w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*. W dokumentach tych określono systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej, których celem jest m.in. zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów oraz zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo (tzw. obszarów strategicznej interwencji). Partnerska współpraca samorządów wymaga od władz i interesariuszy tego procesu ciągłego wysiłku i poszukiwania nowych rozwiązań i możliwości. Dlatego też strategia nie ogranicza się do ewidencji potrzeb społeczności lokalnych poszczególnych gmin, ale skupia na przedsięwzięciach możliwych do realizacji na obszarze więcej niż jednej gminy, które zapewniają **realizację wspólnych celów, rozwój wspólnych potencjałów i rozwiązywanie wspólnych problemów**.

Niniejszy dokument stanowi strategię rozwoju ponadlokalnego Gmin sąsiadujących w myśl Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.). W dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079). Strategia staje się istotnym narzędziem planowania i zarządzania procesami rozwoju gmin, wykorzystując ją do realizacji planów i zamierzeń rozwojowych.

Przedmiotowa Strategia Ponadlokalna wykorzystuje także doświadczenia związane z funkcjonowaniem administracji samorządowej oraz nowe wyzwania dla JST wynikające ze zmieniającej się sytuacji gospodarczej i społecznej na poziomie:

- Regionu Europy Środkowo-Wschodniej (konflikt zbrojny w Ukrainie),
- kraju (wysoka inflacja, ryzyko spowolnienia gospodarczego)
- województwa (najszybciej wyludniający się region w Polsce).

M.in. w/w wyzwania stały się inspiracją do podjęcia wspólnych prac nad opracowaniem wspólnej, ponadlokalnej strategii rozwoju samorządów z 3 powiatów – buskiego, kieleckiego i staszowskiego.

Niniejsza Strategia ponadlokalna zawiera następujące elementy:

- syntezę diagnozy obszaru realizacji wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych (społecznych, gospodarczych i w sferze przestrzennej),

¹ m.in. „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” oraz Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

- cele, jakie mają być zrealizowane w ramach partnerstwa, ze wskazaniem oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu,
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych (w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym),
- listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru,
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla obszaru objętego Strategią,
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej dla gmin Partnerstwa,
- obszary strategicznej interwencji (OSI) kluczowe dla obszaru objętego Strategią określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań,
- ramy finansowe i źródła finansowania,
- warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii, w tym wytyczne dla dokumentów wykonawczych,
- opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie,
- monitoring strategii.

Z uwagi na to, że niniejsza Strategia określa cele i projekty wspólne dla sygnatariuszy porozumienia (nie odbierając jednocześnie prawa do stanowienia polityki lokalnej przez poszczególne gminy) jest brana pod uwagę przy przygotowaniu dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym (strategia rozwoju gminy, plan gospodarki niskoemisyjnej, itp.), dokumentów planistycznych oraz finansowych. Strategia stanowi również bazą dla przygotowywania wspólnych stanowisk o charakterze lobbystycznym, konsultacyjnym oraz jest podstawą w negocjowaniu wsparcia z różnych dostępnych źródeł oraz włączania się w inicjatywy o charakterze regionalnym czy ponadregionalnym (współpraca z obszarami z regionów sąsiedzkich).

Działania te realizowane będą w oparciu o opisane w dokumencie zasady współpracy i system wdrażania, z uwzględnieniem indywidualnych możliwości, uwarunkowań i specyfiki każdej z gmin. Założeniem przyjętym w strategii jest **identyfikacja powiązań funkcjonalnych gmin partnerskich oraz zasobów (materialnych i niematerialnych), które mogą stać się źródłem przewagi konkurencyjnej całego obszaru**. W praktyce proces opracowania i realizacji strategii tworzy forum współpracy gmin, które koncentrują wysiłki na uzyskiwaniu wspólnych korzyści (efekt synergii). Część diagnostyczna Strategii obejmuje raport stanu, analizę i diagnozę strategiczną kluczowych uwarunkowań społecznych i gospodarczych gmin partnerskich. Podejście takie pozwala na dokonanie wiarygodnej analizy porównawczej jednostek samorządu terytorialnego w układzie przestrzennym i funkcjonalnym. Analizę oparto na najbardziej aktualnych danych dostępnych w statystyce publicznej oraz informacjach przekazanych przez samorządy, opisujących zachodzące trendy i zjawiska w wymiarze terytorialnym. Takie podejście pozwoliło na ukazanie konkurencyjnej pozycji gmin partnerskich i będzie przydatne w procesie monitorowania rozwoju obszaru. Zarówno oddziaływania zewnętrzne, wynikające z niezależnych od gmin partnerskich warunków oraz działań otoczenia gmin (których skutki i rezultaty nie zależą bezpośrednio od samorządów), jak też uwarunkowania wewnętrzne wynikające z zasobów, zjawisk, zdarzeń, mechanizmów i procesów tkwiących w gminach, posłużyły ustaleniu misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i późniejszego wyboru zadań do realizacji.

1. Podsumowanie diagnozy

Sposób podejścia do formułowania wniosków

Podstawowym źródłem dla formułowania wniosków była analiza potencjałów i barier rozwojowych wynikających z **uwarunkowań wewnętrznych obszaru**. Wykorzystano analizę poszczególnych czynników w sferze gospodarczej, społecznej, środowiskowej, a także przestrzennej (w tym określenie podstawowych cech struktury przestrzennej obszaru oraz zróżnicowań wewnętrznych terytorium oraz analizę powiązań funkcjonalnych).

Kolejnym elementem było uwzględnienie **uwarunkowań zewnętrznych**, które mogą wspierać wykorzystanie atutów obszaru i przyspieszać pozytywne zmiany, ale mogą też stanowić zagrożenie dla rozwoju gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy. Do najistotniejszych uwarunkowań zewnętrznych należą:

- procesy globalne (zmiany klimatyczne oraz powiązane z tym zagadnieniem stan powietrza oraz kurczące się zasoby wody; zmiany technologiczne w tym rewolucja cyfrowa, wpływające nie tylko na procesy gospodarcze, ale również funkcjonowanie społeczeństwa; rosnące nierówności społeczne; zjawiska kryzysowe w tym związane z pandemią SARS-COV-2 i jej skutkami oraz wojną na terenie Ukrainy);
- polityki Unii Europejskiej, w tym Nowy Zielony Ład oraz istotne z punktu widzenia partnerstwa polityki wspierające rozwój jak Polityka Spójności, Wspólna Polityka Rolna; itd.;
- kierunki polityki rozwojowej kraju oraz Województwa Świętokrzyskiego.

W formułowaniu wniosków zastosowano podejście funkcjonalne. Podejmując dany wątek tematyczny nie odniesiono się wyłącznie do uwarunkowań wewnętrznych obszaru porozumienia, ale także do szans i zagrożeń wynikających z otoczenia zewnętrznego.

Pogłębiony materiał analityczny, będący podstawą dla sformułowania wniosków diagnostycznych, jest zawarty w dokumencie „Diagnoza strategiczna”, który został opublikowany - na etapie konsultacji projektu Strategii - na stronach internetowych poszczególnych gmin.

1.1 Podstawowe informacje o partnerstwie

Partnerstwo Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy to wspólna inicjatywa samorządów z terenu 3 powiatów: buskiego, kieleckiego i staszowskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu, przejawiająca się chęcią integracji działań mających na celu zapewnienie temu obszarowi konkurencyjności i dynamicznego rozwoju dzięki zacieśnieniu współpracy samorządowej.

Podstawą działania partnerstwa jest porozumienie zawarte w dniu 27 września 2021r. przez 6 jednostek samorządu terytorialnego (Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów). W dniu 17 listopada 2021r. do porozumienia dołączyła Gmina Tuczępy. Akty prawne przyjęte przez poszczególne samorządy na etapie opracowania Strategii:

- Uchwała nr XXXVII/390/2021 Rady Miejskiej w Chmielniku z dnia 6 grudnia 2021 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXII/338/2021 Rady Miejskiej w Chmielniku z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego w celu opracowania i realizacji "Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów do roku 2030",
- Uchwała nr XLI/492/2021 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 30 grudnia 2021 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXV/418/2021 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 24 czerwca 2021r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego w celu opracowania i realizacji "Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów do roku 2030",

Strategia Ponadlokalna

dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

- Uchwała nr XL/231/2021 Rady Miejskiej w Szydłowie z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXIV/197/2021 Rady Miejskiej w Szydłowie z dnia 22 czerwca 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego w celu opracowania i realizacji "Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów do roku 2030",
- Uchwała nr XXIV/220/21 Rady Gminy Gnojno z dnia 30 listopada 2021 r. zmieniająca uchwałę nr XXI/192/21 Rady Gminy Gnojno z dnia 9 lipca 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego w celu opracowania i realizacji "Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów do roku 2030"
- Uchwała nr XXXI/73/2021 Rady Miejskiej w Pierzchnicy z dnia 28 grudnia 2021 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXV/36/2021 Rady Miejskiej w Pierzchnicy z dnia 28 czerwca 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego w celu opracowania i realizacji "Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów do roku 2030",
- Uchwała nr LIII/364/2021 Rady Gminy Raków z dnia 30 grudnia 2021 r. w sprawie zmiany uchwały nr XLVII/321/2021 Rada Gminy Raków z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego w celu opracowania i realizacji "Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków i Szydłów do roku 2030",
- Uchwała nr XLI/493/2021 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 30 grudnia 2021 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu "Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030",
- Uchwała Nr XXXVII/391/2021 Rady Miejskiej w Chmielniku z dnia 6 grudnia 2021r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”,
- Uchwała nr XXXI/74/2021 Rady Miejskiej w Pierzchnicy z dnia 28 grudnia 2021r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”,
- Uchwała nr XL/232/2021 Rady Miejskiej w Szydłowie z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”, w tym trybu konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- Uchwała nr XXIV/221/21 Rady Gminy Gnojno z dnia 30 listopada 2021r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”,
- Uchwała nr L/334/2021 Rady Gminy Tuczępy z dnia 29 grudnia 2021r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”,
- Uchwała nr LIII/365/2021 Rady Gminy Raków z dnia 30 grudnia 2021 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”, w tym trybu konsultacji, o których mowa w m.in. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,

Organem decyzyjnym partnerstwa jest **Rada Porozumienia**, w skład której wchodzi przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego (JST) tworzących partnerstwo

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

(burmistrzowie i wójtowie poszczególnych gmin). Zarządzanie operacyjne i realizację działań powierzono **Zespołowi Operacyjnemu**.

Partnerstwo obejmuje swym zasięgiem terytorium 7 gmin (4 miejsko-wiejskich i 3 wiejskich). Obszar partnerstwa zajmuje powierzchnię 965,26 km² (około 8,24 % powierzchni województwa świętokrzyskiego), a na koniec 2021 r. zamieszkiwało go ponad 64 tys. mieszkańców (5,3% mieszkańców regionu).

Tabela 1. Skład partnerstwa – powierzchnia i ludność poszczególnych gmin porozumienia wg stanu na 31.12.2021r.

Nazwa JST	Typ gminy	Liczba ludności na 31.12.2021r.	%	Powierzchnia [km ²]	%
Gmina Busko-Zdrój	miejsko-wiejska	31 087	48,28%	235,50	24,40%
Gmina Chmielnik	miejsko-wiejska	10 884	16,90%	142,19	14,73%
Gmina Gnojno	wiejska	4 266	6,63%	96,31	9,98%
Gmina Pierzchnica	miejsko-wiejska	4 776	7,42%	104,59	10,84%
Gmina Raków	wiejska	5 350	8,31%	195,52	20,26%
Gmina Szydłów	miejsko-wiejska	4 384	6,81%	107,53	11,14%
Gmina Tuczępy	wiejska	3 639	5,65%	83,62	8,66%
Razem	x	64 386	100,00%	965,26	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Busko-Zdrój jest największą gminą porozumienia zarówno pod względem powierzchni jak i liczby ludności. Na drugim miejscu pod względem powierzchni i potencjału ludnościowego jest Gmina Chmielnik. Pozostałe samorządy oscylują wokół ok. 5 tys. mieszkańców na obszarze ok. 100-200 km².

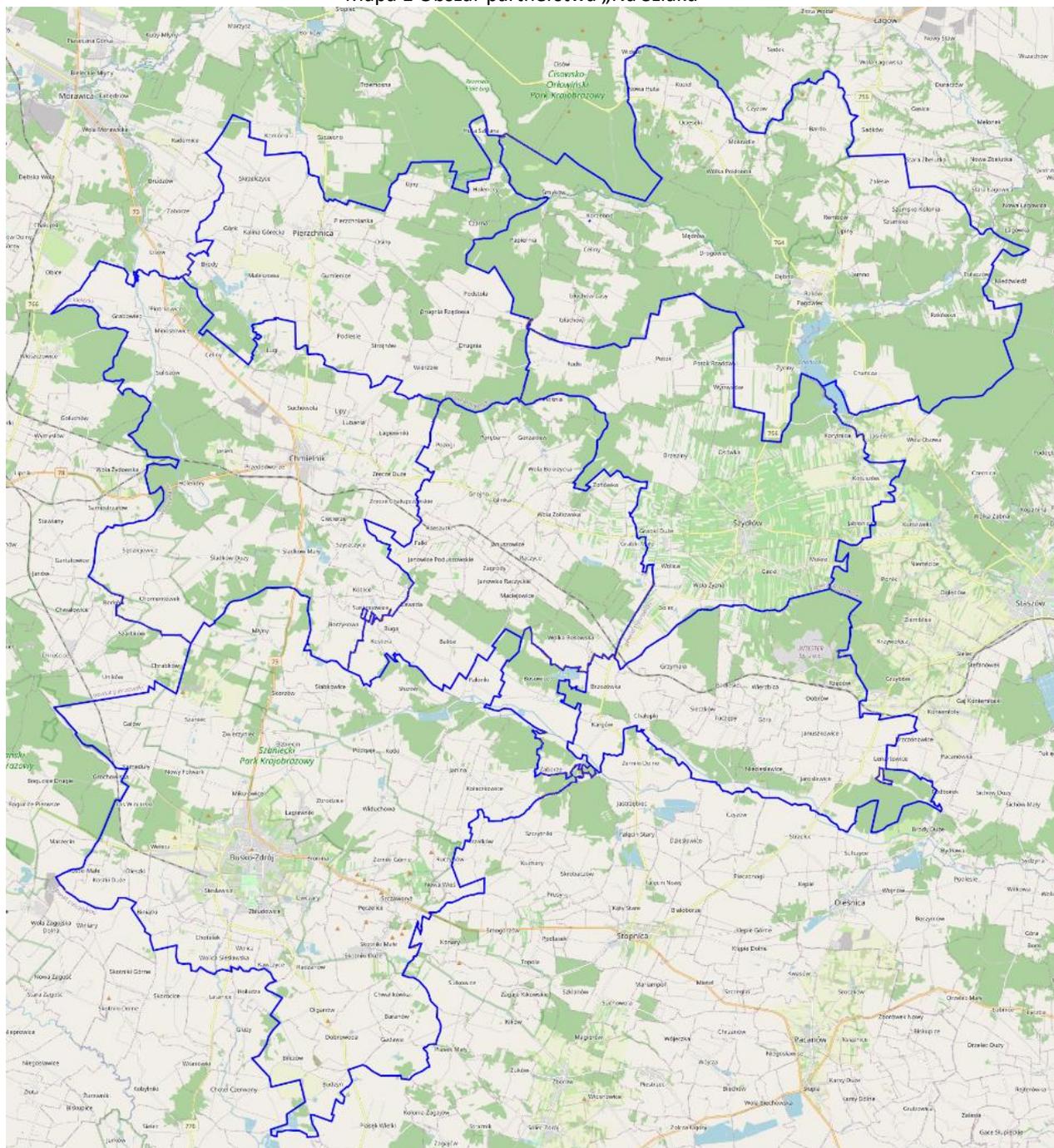
Tabela 2. Porównanie łącznej liczby mieszkańców gmin objętych Strategią z powiatami województwa świętokrzyskiego na 31.12.2021 r.

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców na 31.12.2021r.
Gminy objęte Strategią	64 386
Powiat buski	68 910
Powiat jędrzejowski	82 500
Powiat kazimierski	32 281
Powiat kielecki	211 639
Powiat konecki	75 396
Powiat opatowski	49 470
Powiat ostrowiecki	102 552
Powiat pińczowski	37 372
Powiat sandomierski	73 420
Powiat skarżyski	70 076
Powiat starachowicki	85 424
Powiat staszowski	69 515
Powiat włoszczowski	43 660
Powiat grodzki miasto Kielce	185 478

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Mapa 1 Obszar partnerstwa „Na Szlaku”

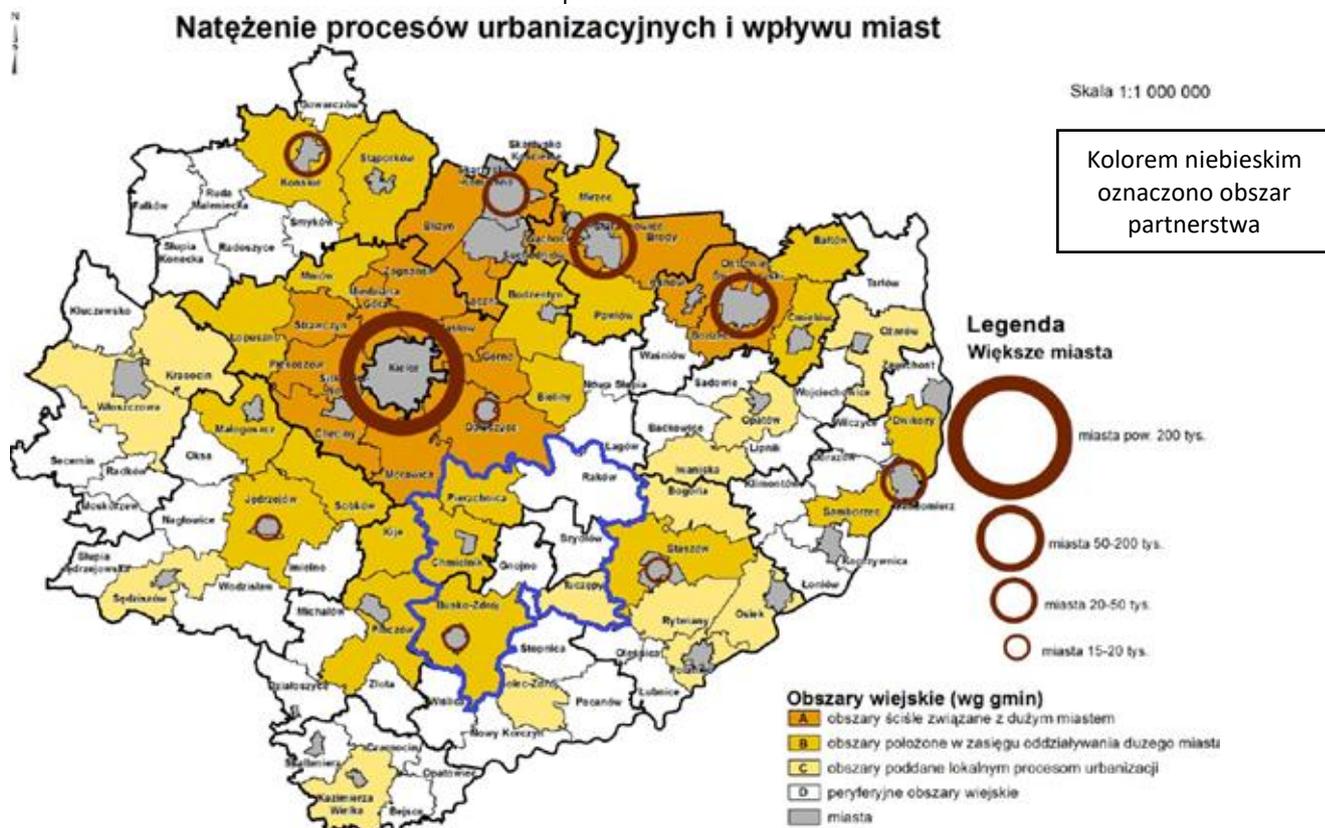
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Obszar gmin objętych Strategią położony jest w środkowej części województwa świętokrzyskiego i zajmuje obszar położony w niewielkiej odległości od Kielc (miasta wojewódzkiego) oraz mający na swym terenie – miasto powiatowe (Busko-Zdrój) oraz 3 inne miasta (Chmielnik, Pierzchnica, Szydłów). Mapa nr 2 przedstawia obszar partnerstwa na tle natężenia procesów urbanizacyjnych w regionie świętokrzyskim. W *Planie Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego*:

- gminy Pierzchnica, Chmielnik i Busko-Zdrój zostały określone jako obszary położone w zasięgu oddziaływania dużego miasta,

- gmina Tuczępy jako teren poddany lokalnym procesom urbanizacji,
- gminy Gnojno, Raków i Szydłów – jako obszary peryferyjne.

Mapa 2 Natężenie procesów urbanizacyjnych i wpływu miast na gminy objęte Porozumieniem partnerskim

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

Głównie miasta Busko-Zdrój oraz Chmielnik jako największe ośrodki zapewniają **najlepszy dostęp do usług wysokospecjalistycznych (m.in. zdrowotnych)**. Istotne jest natomiast **usprawnianie powiązań komunikacyjnych z tymi ośrodkami oraz współpraca z działającymi w nich wyspecjalizowanymi instytucjami**.

1.2 Główne wnioski płynące z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej

Analiza wewnętrznych uwarunkowań oraz refleksja nad uwarunkowaniami zewnętrznymi wskazały, że **kluczowym problemem** dla całego obszaru partnerstwa jest **niewystarczające wykorzystanie potencjału społecznego i przyrodniczego** do generowania satysfakcjonujących warunków do pracy zawodowej oraz samorealizacji, szczególnie ludzi młodych. Poniżej wskazano wnioski najistotniejsze dla perspektyw rozwojowych obszaru w sferze gospodarczo-społecznej.

DEMOGRAFIA

Istotne wyzwania partnerstwa związane są przede wszystkim ze **zmianami demograficznymi**. Na przestrzeni lat 2011-2021 liczba mieszkańców tego obszaru zmniejszyła się o 4 054 osoby (tj. 5,92%).

Tabela 3 Liczba mieszkańców gmin objętych Strategią

Liczba mieszkańców gminy	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.	Spadek liczby mieszkańców	% spadek
BUSKO-ZDRÓJ	32 951	31 087	-1 864	-5,66%
CHMIELNIK	11 601	10 884	-717	-6,18%
GNOJNO	4 596	4 266	-330	-7,18%
PIERZCHNICA	4 812	4 776	-36	-0,75%
RAKÓW	5 830	5 350	-480	-8,23%
SZYDŁÓW	4 823	4 384	-439	-9,10%
TUCZĘPY	3 827	3 639	-188	-4,91%
RAZEM	68 440	64 386	-4 054	-5,92%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jest to nie tylko skutek ujemnego przyrostu naturalnego, ale również migracji, szczególnie dotyczącej ludzi młodych. Efektem pośrednim tych zjawisk jest **starzenie się społeczeństwa**, które powoduje **zmianę zapotrzebowania na rodzaje usług i formy ich świadczenia** (w tym zwiększone zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i opiekuńcze), a w przyszłości może być znaczącym **wyzwaniem dla rynku pracy** (zapewnienie kadr dla lokalnej gospodarki). Odptyw ludzi młodych z terenu tych gmin świadczy o ich niskiej atrakcyjności do zamieszkania, a jednocześnie **osłabia przyszły potencjał społeczny partnerstwa, które traci osoby w wieku produkcyjnym, zwykle dobrze wykształcone i kreatywne**.

W okresie 2012-2021 wszystkie gminy objęte partnerstwem, nie tylko zanotowały ujemny przyrost naturalny (tabela nr 3), ale także w każdej z nich postępowywały procesy starzenia się społeczeństwa (tabela nr 4). **W okresie 2011-2021 zwiększyła się liczba osób 65+ aż o 1830 osób** (wzrost procentowy z 15,29% w roku 2011 do 18,86% w 2021).

W ciągu ostatnich 11 lat z terenu objętego Strategią średnio ubywało 368 osób/rocznie. Procentowo najwięcej mieszkańców ubyło w Gminie Szydłów (9,10%), a najmniej w Gminie Pierzchnica (0,75%). Z kolei wśród najszybciej starzejących się społeczności są mieszkańcy gmin Busko-Zdrój i Gnojno.

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

Tabela 4 Przyrost naturalny na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Szydłów, Raków, Tuczępy w latach 2012-2021

Wyszczególnienie	CHMIELNIK		BUSKO-ZDRÓJ		GNOJNO	
	w latach 2012-2021	Średniorocznie	w latach 2012-2021	Średniorocznie	w latach 2012-2021	Średniorocznie
Liczba urodzeń żywych	1043	104,3	3265	326,5	399	36,6
Liczba zgonów	1485	148,5	3968	396,8	656	57,5
Przyrost naturalny	-442	-44,2	-703	-70,3	-257	-20,9

Wyszczególnienie	PIERZCHNICA		SZYDŁÓW		TUCZĘPY	
	w latach 2012-2021	Średniorocznie	w latach 2012-2021	Średniorocznie	w latach 2012-2021	Średniorocznie
Liczba urodzeń żywych	442	44,2	437	43,7	297	29,7
Liczba zgonów	783	78,3	629	62,9	482	48,2
Przyrost naturalny	-341	-34,1	-192	-19,2	-185	-18,5

Wyszczególnienie	RAKÓW		RAZEM	
	w latach 2012-2021	Średniorocznie	w latach 2012-2021	Średniorocznie
Liczba urodzeń żywych	485	48,5	6368	636,8
Liczba zgonów	806	80,6	8809	880,9
Przyrost naturalny	-321	-32,1	-2441	-244,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych poszczególnych gmin objętych Strategią

Tabela 5 Ludność w wieku 65+ na terenie gmin objętych porozumieniem w okresie 2011-2021

Wyszczególnienie	CHMIELNIK		BUSKO-ZDRÓJ		GNOJNO	
	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.
Ludność w wieku 65+	1679	2034	4774	7627	796	1038
% osób w wieku 65+ do ogółu liczby mieszkańców	14,34%	18,25%	14,54%	24,49%	16,97%	23,26%

Wyszczególnienie	PIERZCHNICA		SZYDŁÓW		TUCZĘPY	
	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.
Ludność w wieku 65+	657	676	925	897	617	687
% osób w wieku 65+ do ogółu liczby mieszkańców	13,78%	14,78%	19,18%	19,64%	16,28%	18,79%

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Wyszczególnienie	RAKÓW		RAZEM		Wzrost
	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.	na 31.12.2011r.	na 31.12.2021r.	
Ludność w wieku 65+	994	1065	10442	12272	1830
% osób w wieku 65+ do ogółu liczby mieszkańców	17,53%	19,36%	15,29%	18,86%	3,57%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych poszczególnych gmin objętych Strategią

EDUKACJA

Zmiany demograficzne bardzo wyraźnie **wpływają na popyt na usługi dla dzieci (głównie edukacyjne) oraz dla seniorów (m.in. opiekuńcze)**. Obecna liczba miejsc w przedszkolach pokrywa zapotrzebowanie na edukację wczesnoszkolną. Spadek liczby mieszkańców bezpośrednio przekłada się na liczbę placówek oświatowych – w ciągu ostatnich 10 lat ubyło ich aż 18 (42%).

Tabela 6 Liczba placówek oświatowych w roku szkolnym 2020/2021 oraz zmiana ich ilości na przestrzeni 10 lat

Liczba placówek oświatowych rok szkolny 2020/2021		CHMIELNIK	BUSKO-ZDRÓJ	GNOJNO	PIERZCHNICA	SZYDŁÓW	RAKÓW	TUCZĘPY	RAZEM
1.	Liczba szkół prowadzonych przez gminę	2	9	4	1	2	4	2	24
2.	Liczba szkół prowadzonych przez inne podmioty	0	2	0	1	0	0	0	3
3.	Liczba przedszkoli prowadzonych przez gminę	2	5	4	1	1	1	2	16
4.	Liczba przedszkoli prowadzonych przez inne podmioty	2	4	0	1	1	0	0	8
5.	Liczba żłobków prowadzonych przez gminę	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Liczba żłobków prowadzonych przez inne podmioty	1	2	0	0	0	0	0	3

Zmiany w liczbie jednostek oświatowych na przestrzeni ostatnich 10 lat		CHMIELNIK	BUSKO-ZDRÓJ	GNOJNO	PIERZCHNICA	SZYDŁÓW	RAKÓW	TUCZĘPY	RAZEM
1.	Liczba szkół prowadzonych przez gminę	-4	-7	-2	-1	-1	-1	-2	-18
2.	Liczba szkół prowadzonych przez inne podmioty	-	1	0	1	0	0	0	2
3.	Liczba przedszkoli prowadzonych przez gminę	-1	2	4	-1	0	0	0	4
4.	Liczba przedszkoli prowadzonych przez inne podmioty	1	1	0	1	1	0	-1	3
5.	Liczba żłobków prowadzonych przez gminę	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Liczba żłobków prowadzonych przez inne podmioty	1	2	0	0	0	0	0	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędów Miast i Gmin

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Liczba szkół zmniejszyła się nie tylko ze względu na zmiany demograficzne, ale także ze względu na zmiany legislacyjne. Dzieci, które uczęszczały do zlikwidowanych gimnazjów uczyły się następnie w 8-klasach szkół podstawowych oraz w szkołach średnich.

Tabela 7 Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez samorządy w latach szkolnych 2011/2012 i 2020/2021

Wyszczególnienie	CHMIELNIK			BUSKO-ZDRÓJ			GNOJNO		
	rok szkolny 2011/2012 ²	rok szkolny 2020/2021	Różnica	rok szkolny 2011/2012	rok szkolny 2020/2021	Różnica	rok szkolny 2011/2012	rok szkolny 2020/2021	Różnica
Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez gminę	1100	861	-239	2707	2469	-238	563	452	-111
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w szkołach prowadzonych przez gminę	170	82	-88	658	593	-65	77	145	68
Liczba dzieci w wieku żłobkowym w żłobkach prowadzonych przez gminę	0	0	0	0	30	30	0	0	0

Wyszczególnienie	PIERZCHNICA			SZYDŁÓW			RAKÓW		
	rok szkolny 2011/2012	rok szkolny 2020/2021	Różnica	rok szkolny 2011/2012	rok szkolny 2020/2021	Różnica	rok szkolny 2011/2012	rok szkolny 2020/2021	Różnica
Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez gminę	510	304	-206	353	283	-70	544	397	-147
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w szkołach prowadzonych przez gminę	164	115	-49	50	74	24	116	169	53
Liczba dzieci w wieku żłobkowym w żłobkach prowadzonych przez gminę	0	0	0	0	0	0	0	0	0

² Uwaga: różnica w liczby uczniów w szkołach jest nieco zniekształcona z uwagi na fakt, że w roku szkolnym 2011/2022 istniały 3-letnie gimnazja i 6 klasowe szkoły podstawowe, a w roku szkolnym 2020/2021 – 8 klasowa szkoła podstawowa, bez szkół gimnazjalnych; pozostawiono jednak rok bazowy 2011/2012 z uwagi na to, że celem tych tabeli jest pokazanie tendencji w tym zakresie w dłuższym horyzoncie czasowym.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Wyszczególnienie	TUCZĘPY			RAZEM		
	rok szkolny 2011/2012	rok szkolny 2020/2021	Różnica	rok szkolny 2011/2012	rok szkolny 2020/2021	Różnica
Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez gminę	427	274	-153	6204	5040	-1164
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w szkołach prowadzonych przez gminę	62	94	32	1297	1272	-25
Liczba dzieci w wieku żłobkowym w żłobkach prowadzonych przez gminę	0	0	0	0	30	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędów Miast i Gmin

Malejąca liczba uczniów stwarza dobre warunki do podnoszenia jakości nauczania (mniej liczne oddziały), ale **generuje wyzwania dla budżetów gmin**. Mniejsze oddziały szkolne stwarzają możliwości popularyzacji innowacji w procesie nauczania, a jednocześnie otwierania się szkół (w szczególności wiejskich) na pełnienie dodatkowych funkcji – poza *stricte* dydaktyczną (świetlice środowiskowe, obiekty kultury). Dodatkowa działalność szkół oraz współpraca międzygminna w tym zakresie mogą być pomocne w **wyrównywaniu znaczących różnicowań w wynikach uczniów szkół podstawowych oraz animowaniu aktywności społeczności lokalnych**.

Obszar partnerstwa charakteryzuje się dość dobrym dostępem do jednostek podstawowej opieki medycznej (w szczególności Busko-Zdrój i Chmielnik, które mają na swoim terenie zlokalizowane szpitale powiatowe). Zwiększony popyt na usługi zdrowotne jest częściowo pochodną **zwiększającej się liczby seniorów** (zaś w przypadku Gminy Busko-Zdrój stanowi także pochodną zainteresowania usługami sanatoryjnymi). Powoduje to również presję na zabezpieczenie usług opiekuńczych dla tej grupy społecznej, a także zadbanie o jak najdłuższą aktywność społeczną i samodzielność. Już w chwili obecnej odczuwalne są braki miejsc w placówkach opiekuńczych, natomiast dość dynamicznie rozwijają się inicjatywy aktywizacji w postaci klubów seniora czy kół gospodyń wiejskich.

Na terenie partnerstwa poczyniono wiele inwestycji mających na celu poprawę dostępu do infrastruktury sportowej oraz obiektów kultury. Oferują one szeroką ofertę zajęć i wydarzeń co widać we wzroście liczby osób angażujących się w życie kulturalne. Istnieje potrzeba **wykorzystania potencjału szeregu instytucji i placówek kultury do kreowania spójnej w skali porozumienia oferty kulturalnej i turystycznej**. Ponadto, w diagnozie potrzeb wskazano zapotrzebowanie na lepsze zagospodarowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej rekreacji i integracji międzypokoleniowej (place zabaw, zagospodarowanie centrum miejscowości, siłownie zewnętrzne, ścieżki rowerowe).

MIESZKALNICTWO

Rolniczy charakter części obszaru partnerstwa (Tuczępy, Gnojno, Raków) sprawia, że charakteryzuje się on **bardzo niską** (i stale zmniejszającą się) **gęstością zaludnienia (średnia dla tego terenu wynosi 66 osób/km²)**, a dodatkowo rozproszoną siecią osadniczą. Przy obserwowanych trendach demograficznych stanowi to niewątpliwie **wyzwanie w kontekście zapewnienia dostępu do usług publicznych, zapewnienia efektywności ekonomicznej zarówno publicznych jak i komercyjnych inwestycji**. Spośród gmin objętych Strategią jedynie Busko-Zdrój jest powyżej średniej powiatowej (71 os./km² powiat buski), pozostałe samorządy są poniżej gęstości zaludnienia dla powiatów kieleckiego (94 os./km²) oraz staszowskiego (75 os./km²).

Tabela 8 Gęstość zaludnienia na obszarach gmin objętych Strategią na koniec 2021r.

Gmina	Gęstość zaludnienia (os./km ²)
BUSKO-ZDRÓJ	132
CHMIELNIK	77
GNOJNO	44
PIERZCHNICA	46
RAKÓW	28
SZYDŁÓW	41
TUCZĘPY	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zmniejszająca się liczba mieszkańców może jeszcze pogłębiać te trudności, jeśli nowe inwestycje mieszkaniowe nie będą realizowane w miastach lub w ramach istniejących jednostek osadniczych (zagęszczanie zabudowy). W warunkach rozproszonego osadnictwa **narzędziem usprawniającym dostęp do niektórych usług mogą być e-usługi**, pod warunkiem zapewnienia

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

dobrej jakości internetu oraz wzmacniania kompetencji cyfrowych mieszkańców i pracowników jednostek publicznych - gmin objętych *Strategią*. Dodatkowym czynnikiem sprzyjającym racjonalizacji systemu dostarczania usług publicznych może być **planowanie ich rozwoju w układzie całego partnerstwa, a nie poszczególnych gmin.**

Sytuacja mieszkaniowa na terenie partnerstwa pod wieloma względami jawi się jako korzystna (wielkość mieszkań, liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców). Na koniec 2020 łączna liczba mieszkań na terenie gmin objętych *Strategią* przekraczała 23 tys. z przeciętną powierzchnią użytkową ok. 80 m². W latach 2015-2020 ogólna liczba mieszkań na tym obszarze wzrosła o 862. Dodatkowo szacuje się, że na terenie Miasta i Gminy Busko-Zdrój w najbliższych latach do użytku zostanie oddanych ok. 1000 nowych mieszkań.

Tabela 9 Dane dotyczące mieszkalnictwa na terenie gmin objętych *Strategią* wg stanu na koniec 2015r. i 2020r.

Wyszczególnienie	Gmina Busko-Zdrój			Gmina Chmielnik		
	2015	2020	Różnica	2015	2020	Różnica
Liczba mieszkań	11 361	11 912	551	3 688	3 792	104
miasto	6 404	6 640	236	1 484	1 510	26
obszar wiejski	4 957	5 272	315	2 204	2 282	78
Liczba izb	46 753	49 642	2 889	13 903	14 510	607
powierzchnia użytkowa mieszkań	899 543	967 578	68 035	277 500	289 552	12 052
Przeciętna liczba izb przypadająca na jedno mieszkanie	4,12	4,17	0,05	3,77	3,83	0,06
Przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedno mieszkanie	79,18	81,23	2,05	75,24	76,36	1,11

Wyszczególnienie	Gmina Pierzchnica			Gmina Szydłów		
	2015	2020	Różnica	2015	2020	Różnica
Liczba mieszkań	1 530	1 588	58	1 647	1 704	57
miasto	x	367	x	x	417	x
obszar wiejski	1 530	1 221	x	1 647	1 287	x
Liczba izb	5 700	6 040	340	5 938	6 276	338
powierzchnia użytkowa mieszkań	122 716	129 138	6 422	130 638	138 942	8 304
Przeciętna liczba izb przypadająca na jedno mieszkanie	3,73	3,80	0,08	3,61	3,68	0,08
Przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedno mieszkanie	80,21	81,32	1,11	79,32	81,54	2,22

Wyszczególnienie	Gmina Raków			Gmina Tuczępy		
	2015	2020	Różnica	2015	2020	Różnica
Liczba mieszkań	2 069	2 114	45	1 132	1 151	19
Liczba izb	7 523	7 773	250	5 267	5 385	118
powierzchnia użytkowa mieszkań	148 195	152 803	4 608	114 078	116 580	2 502
Przeciętna liczba izb przypadająca na jedno mieszkanie	3,64	3,68	0,04	4,65	4,68	0,03
Przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedno mieszkanie	71,63	72,28	0,66	100,78	101,29	0,51

Gmina Gnojno	Razem
--------------	-------

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Wyszczególnienie	2015	2020	Różnica	2015	2020	Różnica
Liczba mieszkań	1 492	1520	28	22 919	23 781	862
Liczba izb	5 628	5801	173	90 712	95 427	4 715
powierzchnia użytkowa mieszkań	127 033	130832	3 799	1 819 703	1 925 425	105 722
Przeciętna liczba izb przypadająca na jedno mieszkanie	3,77	3,82	0,04	3,96	4,01	0,05
Przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedno mieszkanie	85,14	86,07	0,93	79,40	80,96	1,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dostępność mieszkań, w tym na wynajem oraz w budynkach wielorodzinnych jest jednym z czynników zachęcających do pozostania na obszarze partnerstwa.

RYNEK PRACY

W trakcie spotkań z przedstawicielami władz samorządowych, ich uczestnicy uznali **obszar partnerstwa za dobry do życia**, wskazali jednak, iż **nie oferuje on odpowiedniej liczby oraz jakości miejsc pracy**. Wysokość zarobków oraz niska atrakcyjność ofert pracy to dwa czynniki najsilniej motywujące ludzi młodych do opuszczenia obecnego miejsca zamieszkania, stąd są to czynniki uznane za słabą stronę obszaru.

Tabela 10 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021r. na terenie powiatów buskiego, kieleckiego i staszowskiego

Powiat/JTS	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	% przeciętnego wynagrodzenia brutto w Polsce
Powiat buski (gm. Busko-Zdrój, Gnojno, Tuczępy)	4 912,74	81,9%
Powiat kielecki (gm. Chmielnik, Pierzchnica, Raków)	4 789,44	79,8%
Powiat staszowski (gm. Szydłów)	5 167,98	86,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu polskawliczbach.pl

Czynnikiem negatywnym jest również dostępność różnego rodzaju usług publicznych. Tworząc mapę gmin o najgorszej dostępności do usług w regionie świętokrzyskim brano pod uwagę m.in. zwodociągowanie, skanalizowanie, dostępność POZ i inne czynniki. Jak pokazuje poniższa mapa najlepsze warunki do życia są na terenie gmin Busko-Zdrój i Chmielnik, pozostałe 5 gmin (Gnojno, Szydłów, Pierzchnica, Raków i Tuczępy) zostało zakwalifikowanych jako JST o najgorszej dostępności do usług.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Mapa 3 Delimitacja obszarów o najgorszej dostępności do usług w województwie świętokrzyskim

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

ZDROWIE

Jak wyżej przytaczano na obszarze gmin objętych Strategią jest **bardzo dobry dostęp do opieki zdrowotnej**. Na analizowanym terenie funkcjonują aż 2 szpitale powiatowe oraz w każdej gminie - Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej. Najlepsza sytuacja z dostępnością POZ jest w gminach Busko-Zdrój, Gnojno, Pierzchnica, gdzie jeden zakład POZ przypada na 766-2000 mieszkańców, pozostałe gminy: Chmielnik, Szydłów, Raków i Tuczępy „mieszczą się” w przedziale 2001-4000 mieszkańców.

W zakresie korzystania z programów profilaktyki powyżej średniej wojewódzkiej są gminy: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno i Raków, zaś poniżej średniej – Tuczępy, Szydłów i Pierzchnica. Liczba udzielonych porad lekarskich w poszczególnych gminach utrzymuje się mniej więcej na podobnym poziomie na przestrzeni lat 2015-2021 (ze spadkiem w roku 2020, który był spowodowany pandemią COVID-19).

Tabela 11 Główne przyczyny zgonów na terenie danej gminy w 2020r. (w%)

Gmina	choroby układu krążenia	nowotwory	choroby układu oddechowego
Busko-Zdrój	52,1%	22,4%	2,1%
Chmielnik	45,6%	21,6%	4,9%
Gnojno	52,1%	22,4%	2,1%
Pierzchnica	45,6%	21,6%	4,9%
Raków	45,6%	21,6%	4,9%
Szydłów	49,0%	23,0%	2,3%
Tuczępy	52,1%	22,4%	2,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu polskawliczbach.pl

GOSPODARKA

Obszar partnerstwa charakteryzuje się **przewagą funkcji:**

- **rolniczych** (zwłaszcza gminy Raków, Tuczępy, Gnojno oraz tereny wiejskie gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Pierzchnica),
- **sadowniczych** (Szydłów),
- **uzdrowiskowych** (Busko-Zdrój),

wzbogaconych lokalnie przemysłem i drobną przedsiębiorczością (zlokalizowane złoża surowców mineralnych występują na terenie wszystkich gmin objętych Strategią, zaś wody mineralne na terenie Gminy Busko-Zdrój).

Tabela 12 Złoża surowców mineralnych zlokalizowane na terenie gmin objętych Strategią

Samorząd	Zlokalizowane złoża surowców mineralnych	Złoża eksploatowane
Gmina Busko-Zdrój	Busko II, Busko Północ, Dobrowoda I, Galów, Górka, Janina, Las Winiarski, Leszcze (gm. Pińczów, Busko Zdrój), Młyn I, Młyn II, Siesławice, Siwice, Skorocice-Chotelek (gm. Busko Zdrój, Wislica), Skorzów, Skotniki (gm. Solec Zdrój, Busko Zdrój), Służów-Podgaje, Szaniec (dwa złoża) Uników-Galów-Szaniec (gm. Busko Zdrój, Pińczów)	Busko II, Busko Północ, Dobrowoda I, Górka, Las Winiarski, Leszcze, Młyn I, Młyn II, Siwice, Skorzów, Szaniec (jedno złożo)
Gmina Chmielnik	Borków-Chwałowice (gm. Pińczów chmielnik), Celiny, Celiny I, Chmielnik, Chmielnik-Ciecierze (dwa złoża), Gartatowice (gm. Kije, chmielnik) Kamienna Góra-Obice, Lisów (gm. Morawica, Chmielnik), Ptasznik, Ptasznik I, Suchowola, Suchowola-Kamienna Góra, Suchowola-Kamienna Góra I, Suliszów, Zrecze (gm. Chmielnik, Gnojno)	Borków-Chwałowice, Celiny, Celiny I, Ptasznik, Ptasznik I, Suchowola-Kamienna Góra I,
Gmina Gnojno	Bosowice-Wola Bosowska (gm. Gnojno, Stopnica) Gorzakiew-Wygoda (gm. Gnojno, Pierzchnica), Raczyce, Solec (gm. Szydłów, Gnojno, Tuczępy), Zagrody, Zrecze (gm. Gnojno, Chmielnik)	
Gmina Pierzchnica	Czerwona Góra, Drugnia, Drugnia Rządowa, Drugnia Rządowa 1, Rządowa, Drugnia Rządowa II, Gorzakiew-Wygoda (gm. Gnojno, Pierzchnica) Gumienice, Gumienice II, Maleszowa, Osiny, Osiny I, Radomice (gm. Morawica, Daleszyce, Pierzchnica) Skrzelczyce (gm. Morawica, Pierzchnica), Skrzelczyce I, Wierzbie.	Czerwona Góra, Drugnia, Drugnia Rządowa, Drugnia Rządowa 1, Gumienice II, Osiny I, Radomice Skrzelczyce Skrzelczyce I, Wierzbie.
Gmina Raków	Chańcza, Dębno, Rembów	
Gmina Szydłów	Dorozów, Gacki, Księża Niwa, Potok Rządowy, Solec (gm. Szydłów, Gnojno, Tuczępy), Szydłów, Wola Żyzna	Dorozów, Księża Niwa
Gmina Tuczępy	Chałupki (gm. Stopnica, Tuczępy), Grzybów-Gacki, Jarosławice- dwa złoża, Niziny Solec (gm. Szydłów, Gnojno, Tuczępy), Wierzbice (gm. Staszów, Tuczępy), Wola Żyzna (gm. Szydłów, Tuczępy), Żerniki (Stopnica, Tuczępy)	Grzybów-Gacki, Niziny,

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

Na przeważającym obszarze występuje dominacja dobrych gleb. Najlepiej pod tym względem wypadają gminy Busko-Zdrój, Gnojno, Szydłów i Tuczępy, gdzie 60-70% gleb obejmuje I-IV klasę. Najmniej urodzajne gleby są na terenie gmin Chmielnik, Raków i Pierzchnica, gdzie występuje przewaga gleb V-VI klasy. Dodatkowo pozytywnym zjawiskiem w gminach Chmielnik, Szydłów, Gnojno i Tuczępy jest **średnia gospodarstwa rolnego, która wynosi 4-7 ha** (w pozostałych gminach średnia ta jest poniżej 4 ha).

Warto również wspomnieć, że tereny gmin Busko-Zdrój, Tuczępy, Szydłów i zwłaszcza Chmielnik przewidywane są do częściowego zalesienia.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Dodatkowym elementem wspierającym ten obszar jest – wciąż - czyste środowisko oraz wiedza i umiejętności wielu producentów rolnych. Kwestią **problematiczną** pozostaje natomiast **ekonomiczny wymiar opłacalności działalności rolniczej**. Liczba rolników spada, a wyniki badań społecznych wykazały, że dziedzina ta nie jest postrzegana jako sfera atrakcyjna, rozwojowa (zdecydowana większość młodzieży mogącej przejąć gospodarstwo rolne nie rozważa takiej możliwości). Ponadto, sektor ten zależny jest od zmian klimatycznych, których wpływ jest obserwowany również na obszarze objętym Strategią (okresy suszy, podtopień, gradobicia). Mimo powyższych wyzwań obserwacja trendów globalnych pozwala stwierdzić, że **produkcja rolna może być przekuta na lokalny atut**. Postawy świadomych konsumentów, poszukujących żywności wysokiej jakości, mogą być szansą na zwiększenie zysków nie tylko rolników, ale i przedsiębiorstw działających w branży rolno-spożywczej. Wymaga to stosowania nowoczesnych rozwiązań, ogólnej dbałości o jakość środowiska, dalszej specjalizacji gospodarstw czy rozwijaniu produkcji ekologicznej. Najpoważniejszym wyzwaniem jest **integracja producentów rolnych, rozszerzenie działalności przetwórczej oraz budowanie marki obszaru jako producenta żywności o wysokich walorach**. Aspekt ten powinien być również wykorzystany w budowanej ofercie turystycznej. Duży potencjał w tym zakresie posiadają gminy: Szydłów (śliwki), Raków (ziemniaki) oraz Busko-Zdrój (winnice, olejarnia).

Na terenie partnerstwa **przybywa podmiotów gospodarczych – w okresie 2015-2021 o 930 zwiększyła się liczba firm działających na tym terenie**. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na fakt, iż przyrost ten odbywa się **głównie za sprawą firm mikro, zatrudniających do 9 osób, których udział w ogólnej liczbie firm wzrasta (poza gm. Raków)**. Słabnie natomiast sektor firm małych i średnich.

Tabela 13 Dynamika liczby podmiotów gospodarczych na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy w latach 2015-2021

Gmina	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	wzrost (2021-2015)
Busko -Zdrój	3 367	3 414	3 444	3 475	3 571	3 676	3 763	396
Chmielnik	749	768	811	849	908	926	977	228
Gnojno	247	250	257	276	285	299	296	49
Pierzchnica	272	266	275	291	313	322	339	67
Raków	371	377	395	410	401	420	439	68
Szydłów	194	189	199	213	229	239	246	52
Tuczępy	221	222	223	229	254	274	291	70
RAZEM	5 421	5 486	5 604	5 743	5 961	6 156	6 351	930

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Tabela 14 Procentowy udział firm zatrudniających do 9 pracowników na tle wszystkich przedsiębiorstw w poszczególnych gminach objętych Strategią w latach 2015-2021

Gmina	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	wynik (2021-2015)
Busko -Zdrój	95,69%	95,84%	95,85%	96,12%	96,28%	96,46%	96,52%	0,83%
Chmielnik	95,59%	95,83%	95,93%	96,23%	97,03%	97,08%	97,24%	1,64%
Gnojno	95,95%	96,40%	96,11%	96,74%	97,19%	97,32%	97,30%	1,35%
Pierzchnica	94,49%	93,98%	94,55%	94,16%	94,57%	94,72%	94,99%	0,50%
Raków	96,77%	96,82%	96,20%	96,34%	96,51%	96,43%	96,36%	-0,41%
Szydłów	95,88%	95,77%	95,98%	96,24%	97,38%	97,07%	97,15%	1,28%
Tuczępy	92,76%	93,24%	94,17%	93,89%	94,88%	95,26%	95,88%	3,12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

W strukturze gospodarki obserwowane są pozytywne tendencje zmian: zmniejszenie udziału rolnictwa oraz handlu na rzecz budownictwa i usług. Wskazuje to na większą dywersyfikację gospodarki, a zatem większą stabilność i odporność w okresie dekoniunktury. Wzrasta poziom wynagrodzeń (w wartościach bezwzględnych) oraz zwiększają się wpływy jednostek samorządu terytorialnego z tytułu udziału w podatku PIT. Mimo tych pozytywnych symptomów należy dostrzec to, iż **potencjał gospodarczy partnerstwa – w porównaniu do średnich wartości w województwie świętokrzyskim - pozostaje nadal na średnim poziomie (w przypadku gmin Busko-Zdrój i Chmielnik) oraz niskim dla pozostałych JST.** Dotyczy to takich parametrów jak liczebność podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców, stopa bezrobocia czy średni poziom wynagrodzeń.

Tabela 15 Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności na koniec 2021r.

Wyszczególnienie	Busko-Zdrój	Chmielnik	Gnojno	Pierzchnica
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	29	15	9	12
przemysł i budownictwo	866	258	122	96
pozostała działalność	2 868	704	165	231

Wyszczególnienie	Raków	Szydłów	Tuczępy	Razem
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	13	2	7	87
przemysł i budownictwo	127	73	134	1 676
pozostała działalność	299	171	150	4 588

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Dlatego podstawowym **wyzwaniem** dla partnerstwa jest **stymulowanie rozwoju działających (oraz powstawanie nowych) firm, a także przyciągania działalności gospodarczych** w branżach bardziej opłacalnych (np. turystyka, gastronomia), generujących wyższe przychody, a zatem i wynagrodzenia.

Wnioski z analizy wymiaru społeczno-gospodarczego regionu w kontekście gmin objętych Strategią:

- gmina Busko-Zdrój i Szydłów posiadają atrakcyjne rynkowo potencjały, gminy Raków, Pierzchnica, Gnojno, Tuczępy i Szydłów mają szczególnie niekorzystne procesy ludnościowe i dodatkowo gminy Pierzchnica i Raków stanowią obszary o najsłabszej w województwie dynamice rozwoju,
- na obszarze gmin: Chmielnik, Pierzchnica i Raków jest najwyższy udział bezrobotnych zarejestrowanych,
- Gmina Busko-Zdrój stanowi obszar wykazujący największą dynamikę rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarczych. Wg „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” najniższą dynamikę rozwoju mają gminy Gnojno i Raków.

Tabela 16 Wzrost ilości liczby przedsiębiorstw w poszczególnych gminach na koniec 2015 i 2021r.

Gmina	Wzrost liczby firm	Średniorocznie
Busko -Zdrój	396	56,6
Chmielnik	228	32,6
Gnojno	49	7,0
Pierzchnica	67	9,6
Raków	68	9,7
Szydłów	52	7,4

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Tuczępy	70	10,0
RAZEM	930	132,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

- prognozowane kierunki rozwoju dla poszczególnych samorządów wg „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego”:
 - ✓ gmina Gnojno i Pierzchnica – przewaga funkcji rolniczych,
 - ✓ gminy Chmielnik i Tuczępy – przewaga funkcji nierolniczych,
 - ✓ gminy Szydłów i Raków – obsługa ruchu turystycznego oraz przewaga funkcji rolniczych,
 - ✓ Gmina Busko-Zdrój – uzdrowiskowa, obsługa ruchu turystycznego, wdrażanie innowacji technologicznych, potencjalny ośrodek subregionalny.

Przyciągnięciu nowych inwestorów sprzyja **położenie partnerstwa przy szlakach komunikacyjnych o znaczeniu krajowym i wojewódzkim**. Stwarza to **możliwości dla poprawy atrakcyjności inwestycyjnej**. Dobrą dostępność komunikacyjną na obszarze gmin objętych Strategią zapewniają: droga krajowa nr 73 oraz drogi wojewódzkie nr 756, 757, 764, 765, 767, 776, 973.

W perspektywie kilku lat poważnym **wyzwaniem może się okazać zapewnienie kadr dla lokalnej gospodarki**. Dalszy spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oznaczać może brak pracowników niezbędnych dla zaspokojenia podstawowych usług (w tym np. opieki dla rosnącej rzeszy osób starszych) oraz problemy z kadrą o wyższych kwalifikacjach (zwłaszcza w usługach sanatoryjnych). Osoby z większymi ambicjami płacowymi i poszukujący pracy w zawodach wymagających wysokich kwalifikacji rzadko wiążą swoją przyszłość z obszarem partnerstwa, bowiem obecna struktura branżowa podmiotów gospodarczych w małym stopniu odpowiada na to zapotrzebowanie. Oznacza to konieczność podjęcia działań na rzecz **bardziej efektywnego wykorzystania dostępnych zasobów kadrowych oraz zachęcenia** ludzi młodych do pozostania na terenie partnerstwa. Istotnym czynnikiem jest edukacja ekonomiczna ludzi młodych i wsparcie osób chcących rozpocząć własną działalność gospodarczą. **Częściowym antidotum** na prognozowane problemy rynku pracy mogą być postępujące w przedsiębiorstwach **procesy cyfryzacji i automatyzacji**, ograniczające popyt na pracowników, a także popularyzacja elastycznych form świadczenia pracy (telepraca, praca na część etatu).

TURYSTYKA, DZIEDZICTWO

Jedną z dziedzin wspomagających rozwój obszaru partnerstwa jest **działalność turystyczna**, która stanowi dla gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik oraz Szydłów bardzo istotny element rozwoju. Niewątpliwą atrakcją partnerstwa są liczne zabytki nieruchome oraz stanowiska archeologiczne. Aż **140 obiektów** będących pod **ściłą ochroną konserwatorską** wpisanych jest **do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach**:

Tabela 17 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach na obszarze objętym Strategią

Układy przestrzenne (urbanistyczne)		
A. 14	układ urbanistyczny miasta Busko-Zdrój;	gm. Busko-Zdrój
A. 447	układ przestrzenny miejscowości Pierzchnica	gm. Pierzchnica
A.453	układ urbanistyczny miejscowości Raków i zespół zabudowy małomiasteczkowej z relikdami architektury sakralnej i mieszczańskiej innowierców (Braci Polskich) z 2 poł. XVI - 1 poł. XVII w oraz XIX/XX w	gm. Raków
A.903	Szydłów - układ urbanistyczny miasta wraz z otaczającym krajobrazem	gm. Szydłów
Budynki, kamienice		
A. 15	zabudowa ul. 1 Maja w Busko-Zdroju, od nr 1 do 19 (obecnie do 39);	gm. Busko-Zdrój

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

A. 19/1-4	Zespół Szpitalny (obecnie Sanatorium Mikołaj) w Busko-Zdroju 1) pawilon północny przy ul. 1 Maja 3; 2) pawilon wschodni przy ul. 1 Maja 3; 3) pawilon południowy przy ul. 1 Maja 3; 4) pawilon zachodni przy ul. 1 Maja 3	gm. Busko-Zdrój
A. 20/1-2	Budynek Uzdrawiskowy w Busko-Zdroju 1) łazienki - budynek uzdrawiska, ob. Sanatorium Marconi przy ul. 1 Maja 10; 2) park (obecnie park zdrojowy);	gm. Busko-Zdrój
A. 21	dom, Busko-Zdrój ul. Bohaterów Warszawy 4;	gm. Busko-Zdrój
A. 22	dom, Busko-Zdrój ul. Bohaterów Warszawy 6;	gm. Busko-Zdrój
A. 23	willa "Bristol" ob. Sanatorium Bristol - Busko-Zdrój przy ul. 1 Maja 1;	gm. Busko-Zdrój
A. 24	willa "Bagatela Mała" - Busko-Zdrój przy ul. 1 Maja 10 (obecnie nr 15);	gm. Busko-Zdrój
A. 25	willa "Oblęgorek" ob. Sanatorium Oblęgorek - Busko-Zdrój przy ul. 1 Maja 12 (obecnie nr 19);	gm. Busko-Zdrój
A. 26	willa "Zielona" - Busko-Zdrój przy ul. 1 Maja 19 (obecnie nr 39);	gm. Busko-Zdrój
A. 27	willa "Derślaw" ob. Pensjonat "Zamek Derśława" - Busko-Zdrój przy ul. Mickiewicza 18;	gm. Busko-Zdrój
A. 28	dom, Busko-Zdrój przy ul. Zwycięstwa 10;	gm. Busko-Zdrój
A. 29	dom, Busko-Zdrój przy ul. Zwycięstwa 27;	gm. Busko-Zdrój
A. 33	Pęczelice - dawny zbór ariański;	gm. Busko-Zdrój
A. 35	Skotniki Małe drewniany młyn wodny;	gm. Busko-Zdrój
A. 36	Skotniki Małe drewniany młyn wodny;	gm. Busko-Zdrój
A. 276	kamienica w Chmielniku przy ul. Jana Pawła II nr 4	gm. Chmielnik
A. 277	budynek mieszkalny w Chmielniku przy ul. Konopnickiej 5;	gm. Chmielnik
A. 278	kamienica w Chmielniku przy pl. Kościuszki 8	gm. Chmielnik
A. 279	willa w Chmielniku przy ul. Polnej 9	gm. Chmielnik
A. 280	kamienica w Chmielniku Rynek 1	gm. Chmielnik
A. 281	kamienica w Chmielniku Rynek 3	gm. Chmielnik
A. 282	kamienica w Chmielniku Rynek 4	gm. Chmielnik
A. 283	kamienica w Chmielniku Rynek 9	gm. Chmielnik
A. 284	kamienica w Chmielniku Rynek 11 i 12 i ul. Wolności 2 (dawniej Rynek 12);	gm. Chmielnik
A. 285	kamienica w Chmielniku Rynek 13a i 13b (dawniej Rynek 14)	gm. Chmielnik
A. 286	kamienica w Chmielniku - Rynek 14 i 15 (dawniej Rynek 15);	gm. Chmielnik
A. 287	kamienica w Chmielniku - Rynek 16	gm. Chmielnik
A. 288	dawny zajazd w Chmielniku (obecnie budynek usługowo-mieszkalny) - Rynek 26	gm. Chmielnik
A. 289	kamienica w Chmielniku przy ul. Sienkiewicza 3	gm. Chmielnik
A. 290	budynek mieszkalno-gospodarczy w Chmielniku przy ul. ul. Bednarskiej 12	gm. Chmielnik
A. 291	zespół willi w Chmielniku (willa, oficyna północna, oficyna południowa i ogród) przy ul. ul. Bednarskiej 43	gm. Chmielnik
A. 292	budynek mieszkalny w Chmielniku przy ul. Szydłowskiej 10	gm. Chmielnik
A. 293	dawny hotel w Chmielniku (obecnie budynek mieszkalny) przy ul. Szydłowskiej 27/29	gm. Chmielnik
A. 294	kamienica w Chmielniku przy ul. Wolności 8	gm. Chmielnik
A. 300	Budynek Stacyjny Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej w Sędziejowice (obecnie Świętokrzyskiej Kolejki Dojazdowej)	gm. Chmielnik
A. 456	budynek Wójtostwa przy ul. Sienkiewicza 9	gm. Raków
A. 910/1-2	Zagroda drewniana w Szydłowie 1) chałupa przy ul. Krakowskiej 11 (dawniej 16); 2) budynek inwentarski;	gm. Szydłów

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Kościoły i ich otoczenie		
A.7	Potok - RZYMSKOKATOLICKI CMENTARZ STARY WRAZ Z OGRODZENIEM	gm. Szydłów
A.16/1-3	Zespół Kościoła Cmentarnego w Busko-Zdroju 1) kościół filialny (ob. cmentarny) p.w. Św. Leonarda przy ul. Bohaterów Warszawy; 2) teren starego cmentarza grzebalnego otaczający kościół; 3) ogrodzenie starego cmentarza grzebalnego	gm. Busko-Zdrój
A.17/1-3	Zespół Klasztoru Ponorbertański (ob. Zespół Kościoła Parafialnego) 1) kościół klasztorny (obecnie parafialny) p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP przy ul. Boh. Warszawy 8; 2) budynek klasztoru ponorbertańskiego przy ul. Sądowej ; 3) teren otaczający kościół w granicach ogrodzenia;	gm. Busko-Zdrój
A. 30	Chotelek - kościół filialny p.w. Św. Stanisława Biskupa	gm. Busko-Zdrój
A. 31/1-2	Dobrowoda 1) kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny 2) dzwonnica;	gm. Busko-Zdrój
A. 32/1-2	Janina 1) kościół parafialny p.w. Św. Wojciecha; 2) dzwonnica;	gm. Busko-Zdrój
A. 37	Szaniec - kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP;	gm. Busko-Zdrój
A. 38	Szaniec - kaplica cmentarna na cmentarzu grzebalnym	gm. Busko-Zdrój
A. 40/1-2	Szczaworyż 1) kościół parafialny p.w. Św. Jakuba Starszego; 2) "Stara Plebania" (obecnie kaplica przedpogrzebowa);	gm. Busko-Zdrój
A. 41	Widuchowa - kaplica p.w. Matki Boskiej Anielskiej (dawniej NMP);	gm. Busko-Zdrój
A. 43	Kościół parafialny p.w. Św. Stanisława Bpa w Balicach	gm. Gnojno
A. 44/1-2	Kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela w Gnojnie oraz kostnica na cmentarzu przykościelnym	gm. Gnojno
A. 77	teren cmentarza parafialnego w miejscowości Kargów	gm. Tuczępy
A.79	Tuczępy: 1 kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Matki Boskiej i Św. Jana Chrzciciela (obecnie p.w. Św. Jana Chrzciciela); 2) teren dawnego cmentarza przykościelnego;	gm. Tuczępy
A. 273/1-3	Chmielnik 1) kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, 2) dzwonnica; 3) teren otaczający kościół w granicach ogrodzenia	gm. Chmielnik
A. 274	kościół filialny p.w. Św. Trójcy w Chmielniku	gm. Chmielnik
A. 297/1-2	Piotrkowice Zespół Kościoła Parafialnego 1) kościół parafialny (obecnie filialny) p.w. Św. Stanisława bpa; 2) otoczenie kościoła na cmentarzu parafialnym w granicach biegnących od północy i wschodu w odległości 5 m od murów kościoła (do podstawy skarpy), od południa i zachodu w odległości 4 m od murów kościoła	gm. Chmielnik
A.298/1-4	Piotrkowice 1) kościół parafialny p.w. Zwiastowania NMP (obecnie Pańskiego); 2) kaplica loretańska; 3) dawny klasztor OO Bernardynów (obecnie Karmelitów Bosych); 4) dwie bramy wjazdowe	gm. Chmielnik
A. 299/1-2	Sędziejowice 1) kościół parafialny p.w. Św. Jakuba Starszego; 2) plebania	gm. Chmielnik
A. 444/1-3	Kościół parafialny p.w. Św. Wawrzyńca w Drugni, dzwonnica, cmentarz przykościelny z drzewostanem i ogrodzeniem	gm. Pierzchnica
A. 445	Kapliczka przydrożna z rzeźbą Św. Jana Nepomucena przy drodze do miejscowości Potok	gm. Pierzchnica
A. 448/1-6	1) kościół parafialny p.w. Św. Małgorzaty w Pierzchnicy, 2) dzwonnica; 3) plebania, 4) cmentarz przykościelny z ogrodzeniem; 5) cmentarz grzebalny z ogrodzeniem, 6) zieleń	gm. Pierzchnica
A. 451/1-2	Bardo 1) kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP; 2) cmentarz przykościelny;	gm. Raków
A. 452	Kościół filialny p.w. Św. Andrzeja w Drogowlach	gm. Raków

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

A. 454	Raków 1) kościół parafialny p.w. Św. Trójcy, 2) dzwonnica, 3) dawna plebania	gm. Raków
A. 455	Kościół filialny p.w. Św. Anny w Rakowie	gm. Raków
A. 459	Szumsko - kościół parafialny p.w. Św. Stanisława Bpa	gm. Raków
A.901	Kotuszów - kościół parafialny p.w. Św. Jakuba Starszego Apostoła	gm. Szydłów
A.902	Potok - kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP;	gm. Szydłów
A.904/1-3	Szydłów – ZESPÓŁ KOŚCIELNY: 1) kościół parafialny p.w. Św. Władysława; 2) dzwonnica (dawna baszta miejska); 3) brama wjazdowa;	gm. Szydłów
A.905	Szydłów - kościół filialny p.w. wszystkich świętych;	gm. Szydłów
A.906/1-2	Szydłów - Zespół Ruin Kościoła i Szpitala: 1) ruiny kościoła Ducha Św.; 2) ruiny szpitala Ducha Św.;	gm. Szydłów

Synagogi		
A. 18	synagoga w Busko-Zdroju, ob. dom towarowy przy ul. Partyzantów 6;	gm. Busko-Zdrój
A. 275	synagoga w Chmielniku przy ul. Wspólnej 14	gm. Chmielnik
A.907	dawna synagoga w Szydłowie	gm. Szydłów

Zespoły zamkowe, dworskie, dworsko- parkowe, rezydencjonalne		
A. 34/1-2	Radzanów 1) dawny dwór; 2) park w granicach ogrodzenia;	gm. Busko-Zdrój
A. 39	Szaniec - dwór;	gm. Busko-Zdrój
A. 42/1-2	Widuchowa 1) dawny dwór; 2) ogród krajobrazowy (obecnie najbliższe otoczenie dworu);	gm. Busko-Zdrój
A. 45/1-2	Dwór i park w granicach ogrodzenia w Gnojnie	gm. Gnojno
A. 78	teren parku w Nieciesławicach	gm. Tuczępy
A.295	teren parku w miejscowości Lubania	gm. Chmielnik
A.296/1-2	Pozostałości zespołu dworskiego w łagiewnikach 1) spichlerz dworski, 2) park	gm. Chmielnik
A.301	Suliszów pozostałości dawnego dworu (obecnie budynek mieszkalny);	gm. Chmielnik
A.302	Śladków Duży pałac wraz z parkiem w granicach ogrodzenia;	gm. Chmielnik
A.303/1-6	Zespół Pałacowy w Piotrkowicach 1) pawilon północny; 2) pawilon wschodni; 3) pawilon południowy, 4) stajnie; 5) studnia na dziecińcu; 6) park w granicach murowanego ogrodzenia;	gm. Chmielnik
A. 446/1-5	Maleszowa 1) pozostałości zamku na wyspie wraz ze stawem, 2) dwór, 3) stajnia z wozownią; 4) lamus (spichlerz); 5) pozostałości założenia parkowo-ogrodowego	gm. Pierzchnica
A. 457	Raków pozostałości zamku obronnego wraz z fosą	gm. Raków
A.458	Rembów 1) dwór, 2) pozostałości parku	gm. Raków
A.908/1-4	Zespół zamkowy w Szydłowie: 1) "Sala Rycerska" dawnego zamku; 2) "Skarbczyk"; 3) brama zamkowa; 4) mury zamkowe;	gm. Szydłów
A. 909/1-3	Zespół obwarowań miejskich w Szydłowie: 1) mury miejskie; 2) brama krakowska; 3) relikw dawnej bramy miejskiej tzw. "Opatowskiej"	gm. Szydłów
oczekuje na nadanie nr rejestru województwa świętokrzyskiego	Grabki Duże - Zespół pałacowy: 1) pałac; 2) dwa pawilony; 3) baszta; 4) oficyna; 5) park w granicach ogrodzenia	gm. Szydłów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Świętokrzyskiego

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Poza wyżej wymienionymi zabytkami każda z gmin posiada jeszcze inne obiekty wpisane do Gminnych Ewidencji Zabytków. Na terenie gmin objętych Strategią występują również stanowiska archeologiczne wpisane do Rejestru zabytków na terenie województwa świętokrzyskiego:

- Gmina Busko-Zdrój – 9,
- Gmina Gnojno – 8,
- Gmina Raków – 1.

Zasoby turystyczne partnerstwa w podziale na rodzaje turystyki prezentuje poniższa tabela:

Tabela 18 Zasoby partnerstwa w podziale na rodzaje turystyki

Rodzaj turystyki	Predysponowane gminy
Turystyka krajoznawcza (miasta)	4 miasta zlokalizowane na obszarze Strategii: - Busko-Zdrój, - Szydłów (Muzeum Zamków Królewskich w tym Turniej Rycerski), - Chmielnik (Ośrodek Edukacyjno-Muzealny Świętokrzyski Sztetl), - Pierzchnica.
Geoturystyka	Szydłów - kompleks jaskiń w skałach wapiennych. Kompleks skalny Lisi Kamień k. Szydłowa. Odślonięcie łupków w Kotuszowie (wiek 0,5 mld lat) najstarszych skał osadowych w PL na powierzchni. Część pomników przyrody na terenie gminy Raków ma bardzo duży potencjał geoturystyczny, Busko-Zdrój – rezerwat „Zimne Wody” odślonięcia geologiczne gipsów, z tzw. jaskółczymi ogonami.
Turystyka dzieci i młodzieży (w tym rodzinna i edukacyjna)	- Szydłów (mury miejskie, przykład miasta), - Muzeum Zamków Królewskich i Synagoga w Szydłowie, - Chmielnik (Ośrodek Edukacyjno-Muzealny Świętokrzyski Sztetl) - Busko-Zdrój (park linowy i kompleks Tężnia Busko, Park Zdrojowy, skatepark),
Agroturystyka	- Szydłów, - Raków, - Chmielnik, - Pierzchnica, - Gnojno, - Tuczępy, - tereny wiejskie gminy Busko-Zdrój
Turystyka caravaningowa	Planowany jest rewitalizacja zbiornika wodnego Radzanów (gm. Busko-Zdrój) z możliwością caravaningu.
Turystyka piesza	Na terenie każdej z gmin dostępne są piesze szlaki turystyczne: Busko-Zdrój - szlaki turystyczne (czerwony Busko-Zdrój – Solec-Zdrój 27 km; niebieski Pińczów-Busko-Zdrój-Wiślica 39 km; czarny Busko-Zdrój – Zbudowice 5,5 km, żółty Busko-Zdrój – Szaniec 8,3 km), park zdrojowy, ścieżka pieszo- rowerowa Busko-Wełecz-Kameduły z pomnikiem Sosny w Wełczu)
Turystyka rowerowa	Obecnie dostępna w gminach Busko-Zdrój, Pierzchnica, Chmielnik, Szydłów i Raków. W przyszłości także w gminach Gnojno i Tuczępy.
Turystyka konna	W niektórych gospodarstwach agroturystycznych położonych na terenie gmin objętych Strategią istnieje możliwość jazdy konnej. Stadnina koni w Szydłowie. Stadniny w gospodarstwach agroturystycznych w Korytnicy. Busko-Zdrój - Ośrodek Jazdy Konnej i Hipoterapii HIPOLAND (miejscowość Kawczyce)
Turystyka wodna	Zalew Chańcza w Rakowie 340 ha (gminy Raków i Szydłów) Zbiornik wodny Andrzejówka w Gminie Chmielnik (2,3 ha) Rzeka Czarna (Korytnica – Kotuszów) możliwość uprawiania kajakarstwa, wędkarstwa Zbiornik wodny w m. Radzanów – gmina Busko-Zdrój
Turystyka narciarska	Brak stoków narciarskich na terenie gmin objętych Strategią.
Turystyka pielgrzymkowa	Na obszarze objętym Strategią 58 obiektów kościelnych wraz z otoczeniem wpisanych jest do Rejestru Zabytków Nieruchomych według Rejestru Zabytków Województwa

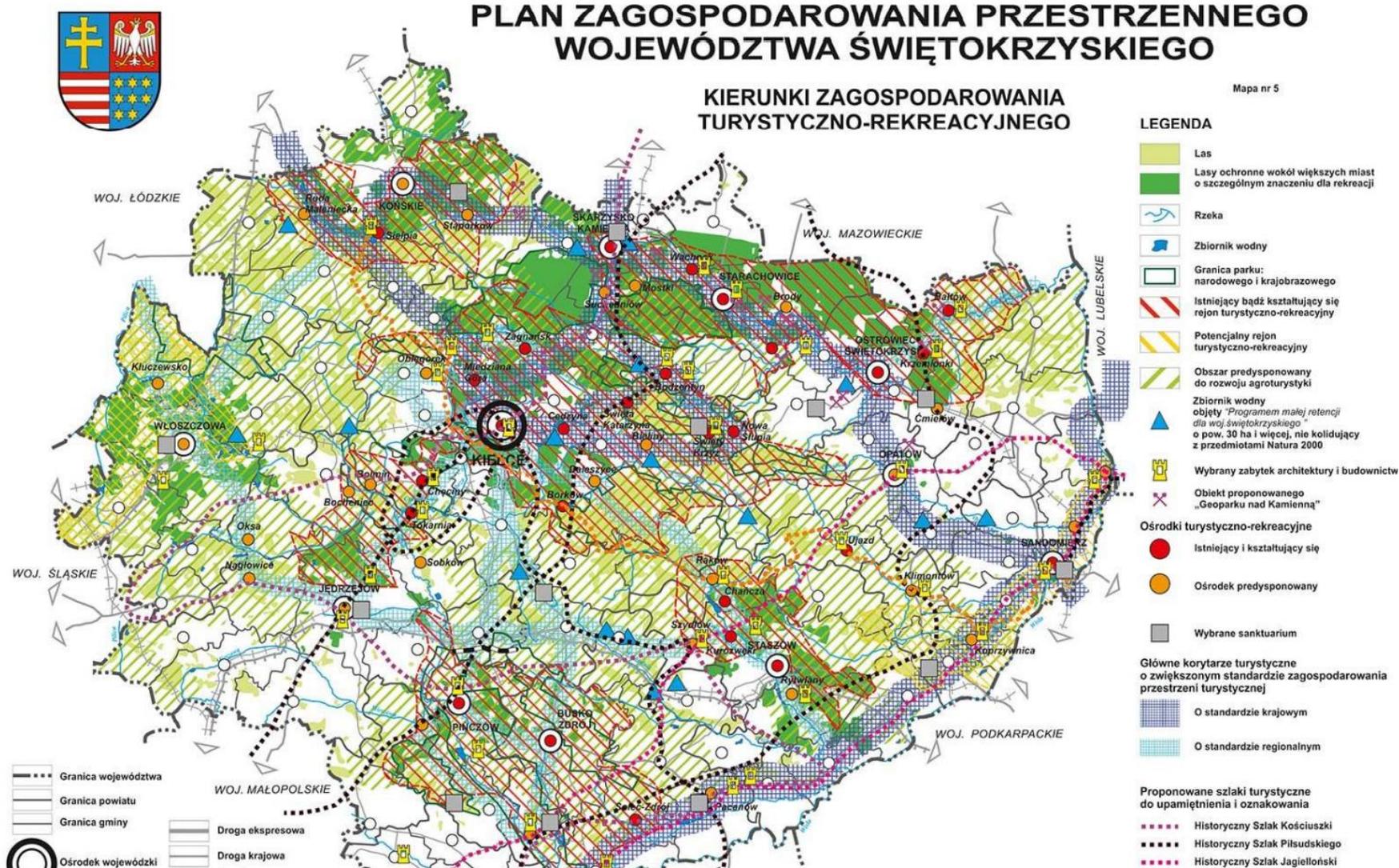
Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	Świętokrzyskiego. Przez obszar Gminy Szydłów przebiega Szlak Jakubowy (Kotuszów, Gmina Szydłów).
Turystyka uzdrowiskowa/prozdrowotna	Uzdrowisko Busko-Zdrój wraz z obiektami około uzdrowiskowymi Parkiem Zdrojowym
Turystyka spotkań i wydarzeń (w tym przemysł wydarzeń)	Imprezy o ponad 40-letniej historii: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Międzynarodowe Buskie spotkania z folklorem – Busko-Zdrój Imprezy o ponad 20-letniej historii: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Festiwal im. Krystyny Jamroz – Busko-Zdrój, ▪ Festiwal Piosenki im. Wojtki Belona, ▪ Święto Śliwki w Szydłowie, ▪ Międzynarodowy Turniej Rycerski o Miecz Króla Kazimierza Wielkiego – Szydłów
Turystyka etniczna (żydowska)	Obszar „Na Szlaku” posiada na swoim terenie wiele przykładów dobrze zachowanego dziedzictwa materialnego kultury Żydów Polskich, przede wszystkim w Chmielniku i Szydłowie.
Turystyka kulinarna i winiarska	Gminy Szydłów (Święto Śliwki) i Raków (Święto Tekli). Olejarnia Zagłoby (Mikułowice, gm. Busko-Zdrój) oferująca oleje m.in.: rzepakowy, słonecznikowy, lniany, makowy, z czarnuszki, z pestek dyni, rydzowy, z konopi, z czarnego sezamu, z wiesiołka, z orzecha włoskiego, z ostropestu, Winnica Zbrodzice (gm. Busko-Zdrój) Winnica Fodymskich (Szcaworyż, gm. Busko-Zdrój)

Źródło: Diagnoza strategiczna

Zgodnie z poniższą mapą odnośnie kierunków zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego Województwa Świętokrzyskiego – miasto Busko-Zdrój oraz Gmina Raków stanowią istniejące i rozwijające się ośrodki turystyczno-rekreacyjne, zaś miasto Szydłów i Raków są predysponowane do rozwoju turystyki.

Mapa 4. Kierunki zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

Wyzwaniem w kontekście rozwoju obszaru jest zacieśnienie współpracy pomiędzy samorządami, a także przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi na rzecz stworzenia **spójnego produktu turystycznego**. Powinien on **wykorzystywać lokalny potencjał przyrodniczy i kulturowy oraz być komplementarny** do wyżej wymienionych lokalnych atrakcji turystycznych.

ŚRODOWISKO

Silną stroną obszaru objętego Strategią jest **duża powierzchnia terenów prawnie chronionych**.

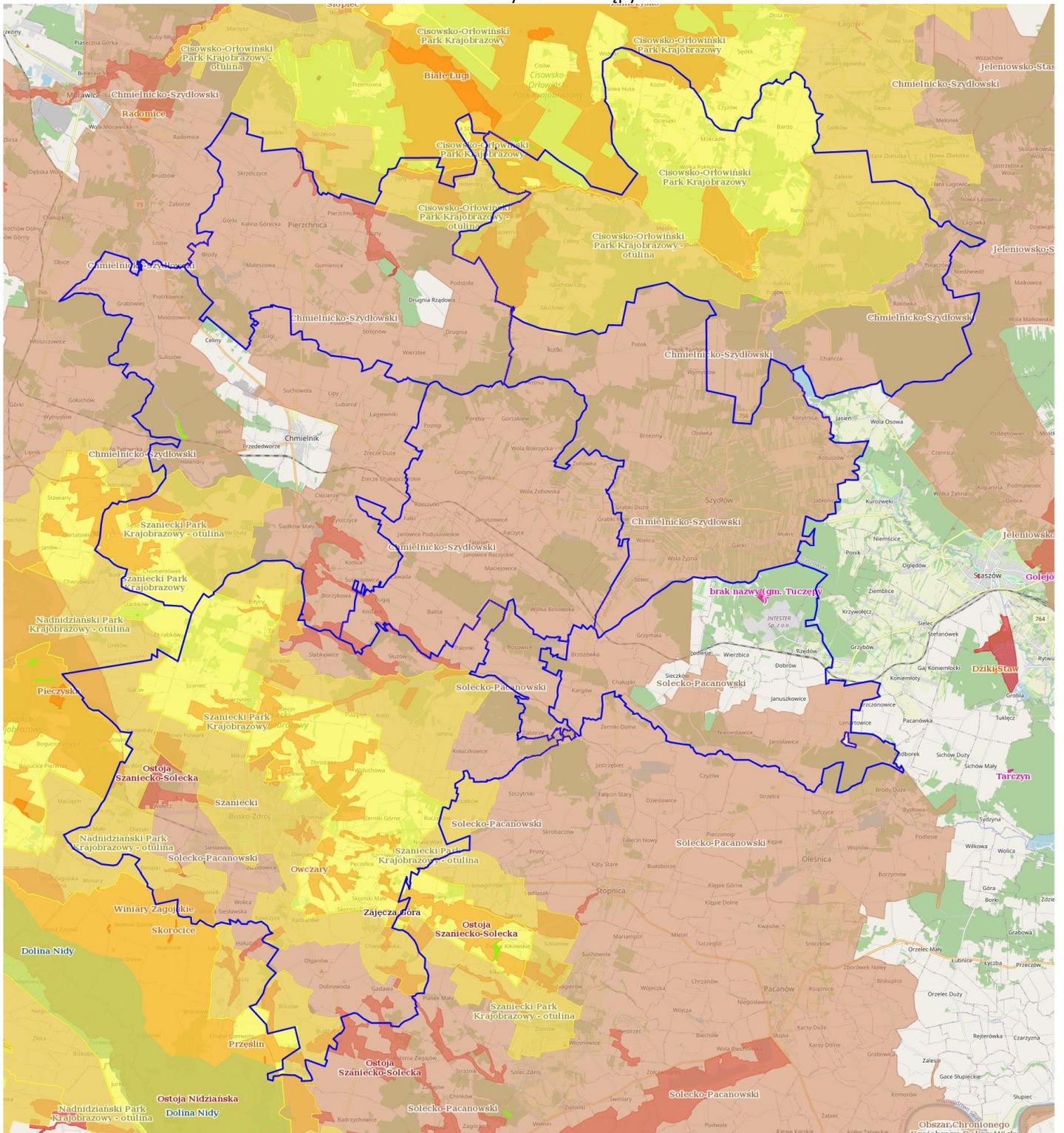
Tabela 19 Powierzchnia obszarów chronionych do powierzchni gmin objętych Strategią

Gmina	Powierzchnia obszarów chronionych w ha	% powierzchni gminy jako obszar chroniony
Busko-Zdrój	23 526,38	100,0%
Chmielnik	12 336,61	86,9%
Gnojno	9 622,62	100,0%
Pierzchnica	9 941,91	95,1%
Raków	19 038,03	100,0%
Tuczępy	5 041,54	60,5%
Szydłów	10 789,66	100,0%
Razem	90 296,75	94,0%

Źródło: opracowanie własne

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Mapa 5 Obszary chronione na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków,
Szydłów i Tuczępy

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Legenda: ■ Rezerваты ■ Parki Krajobrazowe ■ Parki Narodowe ■ Obszar Chronionego Krajobrazu ■ Zespoły Przyrodniczo Krajobrazowe ■ Natura 2000 – obszary ptasie ■ Natura 2000 Obszary siedliskowe

Podsumowanie – obszary chronione:

- 5 z 7 gmin objętych Strategią posiada na swoim terenie obszary **NATURA 2000** i obejmują one **łącznie 7,87% obszaru objętego Strategią**,
 - ✓ **Dolina Nidy** PLB260001 – 7,5 ha (fragment Gminy Busko-Zdrój obejmuje 0,04% powierzchni przedmiotowego obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków NATURA 2000),
 - ✓ **Ostoja Nidziańska** PLH260003 – 570,98 ha (fragment Gminy Busko-Zdrój obejmuje 2,15 % powierzchni przedmiotowego obszaru NATURA 2000),
 - ✓ **Ostoja Szaniecko-Solecka** PLH260034 – 3655,01 ha (część gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno obejmuje 45,28% powierzchni przedmiotowego obszaru NATURA 2000),
 - ✓ **Ostoja Stawiany** PLH260033 – 660,63 ha (część Gminy Chmielnik obejmuje 55,31% powierzchni przedmiotowego obszaru NATURA 2000),
 - ✓ **Lasy Cisowsko-Orłowińskie** PLH260040 – 2 699,21 ha (część gmin Pierzchnica i Raków obejmuje 25,94% powierzchni przedmiotowego obszaru NATURA 2000).
- **wszystkie gminy** objęte Strategią znajdują się **na obszarze Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu** (z czego **gminy Gnojno i Szydłów w całości**),
- na terenie Gminy Busko-Zdrój znajduje się **rezerwat przyrody „Owczary”** (jedyny na analizowanym obszarze),
- na terenie 5 z 7 gmin zlokalizowane są parki krajobrazowe:
 - ✓ **Szaniecki Park Krajobrazowy** (część gmin Busko-Zdrój, Chmielnik),
 - ✓ **Nadnidziański Park Krajobrazowy** (część gminy Busko-Zdrój),
 - ✓ **Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy** (część gminy Pierzchnica, Raków)
- 21,36 ha na terenie gmin objętych Strategią zajmują **użytki ekologiczne** (jest ich 8),
- na terenie wszystkich gmin objętych Strategią są obszary chronionego krajobrazu:
 - ✓ **Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu** (tak jak wspomniano wszystkie gminy objęte Strategią),
 - ✓ **Solecko-Pacanowski Obszar Chronionego Krajobrazu** (część gmin Busko-Zdrój, Tuczępy),
 - ✓ **Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu** (część gmin Busko-Zdrój, Chmielnik),
 - ✓ **Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu** (część gmin Busko-Zdrój, Chmielnik),
 - ✓ **Cisowsko-Orłowiński Obszar Chronionego Krajobrazu** (część gmin Pierzchnica, Raków).

CHARAKTERYSTYKA UKŁADU PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z „Koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju” oraz „Planem zagospodarowania przestrzennego kraju” na terenie województwa świętokrzyskiego, ośrodki osadnicze zostały zhierarchizowane w następujący sposób:

- ośrodek o randze ośrodka ponadregionalnego: brak,
- główny ośrodek województwa: Kielce,
- ośrodki subregionalne:
 - wyznaczone w KPZK 2030: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice,
 - pozostałe: Skarżysko-Kamienna, Sandomierz, – ośrodki o charakterze lokalnym: **Busko-Zdrój**, Końskie, Jędrzejów, Opatów, Staszów, Pińczów, Kazimierza Wielka, Włoszczowa,
- pozostałe ośrodki miejskie.

W hierarchii sieci osadniczej Gminy Busko-Zdrój nadrzędny i centralny ośrodek stanowi Miasto Busko-Zdrój, będące podstawowym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej z siedzibą władz samorządowych, ośrodkami wielofunkcyjnymi w zakresie szkolnictwa, opieki zdrowotnej, kultury, handlu, usług rzemieślniczych, gastronomicznych i hotelarskich, a także uzdrowiskowych, produkcji oraz infrastruktury technicznej. Na terenie gminy występują także ośrodki podrzędne, które tworzą wsie, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym – przeważnie znajdują się tu sklepy miejscowe, zaopatrujące wsie w podstawowe produkty, a także świetlice, place zabaw oraz w wybranych wsiach usługi oświatowe. Na obszarze Miasta Busko-Zdrój znajduje się część

uzdrowiskowa, a więc zagospodarowanie przestrzenne powinno ograniczać się do zabudowy związanej z uzdrowiskiem i polegać na powiększaniu terenów zadrzewionych. Na terenie miasta nie będzie powstawać nowa zabudowa zagrodowa, a produkcja rolna w mieście ograniczy się do produkcji związanej z zaopatrzeniem miasta-uzdrowiska w produkty rolno-spożywcze, a także kwiaty.

Gmina Chmielnik posiada wyraźnie wykrystalizowaną strukturę osadniczą z dominującym ośrodkiem lokalnym (miasto Chmielnik) oraz dużą liczbą mniejszych osad, z których niektóre pełnią funkcje centrów sublokalnych. Jest korzystnie skomunikowany z największymi ośrodkami miejskimi południowo-wschodniej części kraju, przy czym w powiązaniach dominują funkcjonalnie Kielce jako ośrodek administracyjny województwa. Lesistość gminy jest względnie niska, lecz warunki glebowe sprzyjają kompleksowym dolesieniom. Na obszarze gminy znajdują się liczne złoża surowców, głównie kruszywa wapienne, bentonity i gipsy – częściowo eksploatowane. Sektor produkcyjny bazuje na drobnej wytwórczości. Relatywnie dobrze ukształtowany jest sektor usług, z głównym ośrodkiem – miastem Chmielnik, którego znaczenie w tym względzie wykracza poza obszar gminy. Tradycje gospodarcze obszaru pozwalają na doszukanie się elementów pewnych specjalizacji, które mogą mieć znaczenie dla przyszłego rozwoju (kruszywa, produkcja gęsi, agroturystyka). Duże znaczenie dla przyszłości obszaru może mieć dobrze wykształcona sfera usług społecznych: edukacji, ochrony zdrowia i kultury. Potencjalnie duże znaczenie może mieć też przebieg przez obszar gminy korytarza kolejowego zawierającego linię normalnotorową i szerokotorową LHS oraz nowy przebieg odcinka drogi krajowej Nr 73. Bardzo korzystnie wygląda stan i możliwości rozwoju infrastruktury technicznej, zwłaszcza zaopatrzenia energetycznego. Jakość środowiska jest zróżnicowana – obok terenów o wysokich walorach przyrodniczych, znajdują się tereny wymagające przekształceń i rehabilitacji, zwłaszcza tereny poeksploatacyjne surowców. Na obszarze gminy znajduje się wiele cennych elementów dziedzictwa kulturowego.

W Gminie Gnojno podstawowym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej z siedzibą władz samorządowych, ośrodkami szkolnictwa, opieki zdrowotnej, kultury, handlu, usług rzemieślniczych i gastronomicznych, produkcji oraz infrastruktury technicznej jest miejscowość Gnojno. Na terenie gminy występują także ośrodki podrzędne, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym.

Obszar Gminy Pierzchnica ma kształt silnie rozczłonkowanego prostokąta o dłuższych bokach położonych na kierunku wschód-zachód o długości 14 km i szerokości 12 km. Do cennych zasobów środowiska przyrodniczego gminy należą:

- zasoby kopalin mineralnych,
- zasoby wód podziemnych,
- lasy (ok. 20% powierzchni),
- wody powierzchniowe.

Gmina Pierzchnica charakteryzuje się niskofalistością, a miejscami płaską rzeźbą terenu przy różnicy wzniesień od 232-308 m n.p.m. Najniższe położone tereny występują w rejonie Doliny Czarnej, a najwyższe w rejonie Gumienic. Największe zróżnicowanie rzeźby występuję w zachodniej i środkowej. W części wschodniej gminy (rejon miejscowości Drugnia i Podstoła) bierze początek ciek stanowiący dopływ rzeki Czarnej. Rzeki Pierzchnianka i Morawka odprowadzają wody do Czarnej Nidy.

Gminę Raków tworzy 28 sołectw. Sołectwem o największej liczbie mieszkańców jest Raków, natomiast najmniejszym Papiernia. Przeważa zabudowa jednorodzinna i zagrodowa. Miejscowości w gminie charakteryzują się zróżnicowaną gęstością zabudowy. W części miejscowości (np. Raków, Chańcza) zabudowa jest zwarta, a w niektórych bardzo rozrzucona (np. Bardo, Zalesie).

Ze względu, iż największy udział w powierzchni Gminy Szydłów mają grunty rolne stanowiące 80,8% jej powierzchni, Gmina Szydłów klasyfikowana jest jako gmina miejsko - wiejska. W Gminie funkcjonuje 16 jednostek pomocniczych - sołectw, nie występują dzielnice. Całe terytorium Gminy Szydłów znajduje się w obrębie Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Gmina położona jest ok. 40 km na południowy-wschód od stolicy regionu - Kielc oraz ok. 12 km na zachód od Staszowa – miasta powiatowego.

Układ przestrzenny zabudowy sołectw Gminy Tuczępy stanowią utrwalone wzdłuż dróg ciągi zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej, w enklawach której występuje zabudowa usługowa o charakterze podstawowym, związana z działalnością gospodarczą ludności. Na tych obszarach występuje niewielki stopień rozproszenia zabudowy. Na zwarty charakter zabudowy ma wpływ stan techniczny sieci dróg oraz istniejące elementy infrastruktury technicznej. Jedynie w miejscowości gminnej Tuczępy występuje ukształtowany ośrodek usługowy.

GOSPODARKA WODNA/ PRZECIWDZIAŁANIE SKUTKOM SUSZY

Główne obszary problemowe w kontekście gospodarki wodnej wg „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” przedstawiają się następująco:

- część gmin Busko-Zdrój, Chmielnik Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy jest na obszarach deficytowych w wodę,
- na terenie części gmin Raków i Szydłów istnieje ryzyko powodziowe,
- część gmin położonych jest na obszarach zwiększonej koncentracji osuwisk oraz terenach predysponowanych do występowania ruchów masowych.

Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych

Według projektu SOPO zagrożenie ruchami masowymi występuje na terenie każdej z omawianych gmin. Liczba zarejestrowanych osuwisk w gminach objętych Strategią:

- Pierzchnica – 3,
- Raków – 18,
- Szydłów – 6,

Tereny zagrożone:

- Chmielnik – 4,
- Pierzchnica – 4,
- Raków – 4,
- Szydłów – 8.

Gospodarka wodno-kanalizacyjna

W trakcie formułowania Strategii – liderzy lokalni zwracali uwagę, iż rosnące zużycie wody do celów bytowych i gospodarczych oraz obserwowane zmiany klimatyczne powodują konieczność przemodelowania podejścia do zarządzania wodą na poziomie lokalnym, stąd *Strategia* zakłada z jednej strony - realizację inwestycji służących bardziej efektywnemu korzystaniu z wody (zwiększenie możliwości retencyjnych oraz wykorzystanie wód powierzchniowych do celów gospodarczych). Drugim elementem jest budowa sieci kanalizacyjnej oraz wyposażenie gospodarstw domowych w instalacje przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach, gdzie względy ekonomiczne nie pozwalają na budowę zbiorczych systemów kanalizacyjnych.

6 z 7 gmin objętych Strategią (poza Gminą Busko-Zdrój) są ujęte w **Programie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków** z uwagi na niską gęstość zaludnienia tych obszarów³.

³ W ramach konkursów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej trzeba spełnić wymóg utworzenie tzw. aglomeracji, gdzie

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Obszar partnerstwa jest bardzo dobrze wyposażony w infrastrukturę wodociągową (część gmin blisko 100% zwodociągowania) na tle innych gmin w regionie świętokrzyskim, ale **prawdziwym wyzwaniem jest gospodarka ściekowa**. Istotnym czynnikiem wpływającym na ten stan rzeczy jest rozproszona sieć osadnicza, natomiast alternatywą może być wspieranie gospodarstw domowych w przydomowe oczyszczalnie. Odpowiednia **gospodarka ściekowa jest warunkiem poprawy czystości wód, ale również ochrony cennego zasobu, jakim są gleby**. Tu najlepiej wypada Gmina Busko-Zdrój z 71% skanalizowaniem, następnie Gmina Chmielnik blisko 60%.

Tabela 20 Informacje nt. infrastruktury wod-kan na terenie gmin objętych Strategią na koniec 2021r.

L.p.	Wyszczególnienie	CHMIELNIK	BUSKO-ZDRÓJ	GNOJNO	PIERZCHNICA	SZYDŁÓW	TUCZĘPY
1.	Długość sieci wodociągowej [w km]	192,5	333,78	110,28	96,5	91,06	60
2.	Liczba stacji uzdatniania wody [w szt.]	0	0	0	0	0	0
3.	Liczba ujęć wody [w szt.]	4	2	1	2	4	0
4.	Długość sieci kanalizacyjnej [w km]	70	180,39	13,62	13,5	15,5	17
5.	Liczba oczyszczalni ścieków [w szt.]	2	1	1	3	2	2

Źródło: dane Urzędów Miast i Gmin

Tabela 21 Procent mieszkańców gmin objętych porozumieniem korzystających z infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej na koniec 2021r.

Korzystający z instalacji	Busko-Zdrój	Chmielnik	Gnojno	Pierzchnica	Raków	Szydłów	Tuczępy
Wodociągowej	93,2	99,0	79,3	94,8	92,5	85,6	99,6
miasto	97,7	100,0		94,7		91,4	
obszar wiejski	88,9	98,6	79,3	94,8	92,5	83,8	99,6
Kanalizacyjnej	71,6	58,9	15,8	29,7	32,9	21,3	18,8
miasto	94,5	99,2		94,7		65,6	
obszar wiejski	50,2	39,9	15,8	8,1	32,9	7,4	18,8
Gazowej	57,0	5,7	2,0	5,6	0	12,8	43,6
miasto	96,4	17,6		22,1		49,3	
obszar wiejski	20,2	0,0	2	0,1	0	1,4	43,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Jakość powietrza na terenie porozumienia można ocenić jako dobrą. Jednak przekroczenia benzo(a)pirenu wskazują na **problem niskiej emisji, którego źródłem jest w głównej mierze sektor gospodarstw domowych**. W tym kontekście należy podkreślić, iż na obszarze całego województwa obowiązuje tzw. uchwała antysmogowa - nr XXII/292/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 czerwca 2020r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa świętokrzyskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, która jest aktem prawa miejscowego. Uchwała ta określa wymagania dla instalacji i paliw dopuszczonych do stosowania w gminach położonych w granicach administracyjnych województwa świętokrzyskiego. Dążenie do poprawy jakości powietrza, a także trendy związane z korzystaniem z energii (większa konsumpcja przy rosnących cenach) oznacza zatem **konieczność wymiany źródeł ciepła oraz inwestycji pozwalających na oszczędzanie energii**. Czynnikiem sprzyjającym czystości powietrza może być ograniczanie transportu prywatnego dzięki budowie sieci bezpiecznych dróg rowerowych i rozwijaniu transportu publicznego. Należy zaznaczyć, że obecnie mieszkańcy przemieszczają się głównie prywatnymi środkami transportu.

Na zakończenie podsumowania diagnozy warto również wspomnieć o 3 aspektach:

współczynnik koncentracji mieszkańców na kilometr sieci wynosi 120 osób (lub 90 osób w przypadku terenów chronionych).

1. obszar objęty Strategią nie ma jakiegoś szczególnego znaczenia w zakresie obronności,
2. na terenie gmin Raków i Szydłów występuje wysoka koncentracja problemów przestrzennych, w gminach Gnojno i Chmielnik – średnia, zaś w gminach Busko-Zdrój, Pierzchnica i Tuczępy – niska,
3. w zakresie energetyki „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” przewidywał:
 - budowę elektrowni wiatrowych na terenie gmin Raków i Gnojno,
 - na terenie wszystkich gmin – budowę bioelektrowni i biogazowni,
 - części gmin Raków i Pierzchnica ma potrzeby w zakresie reelektryfikacji;
 - Gmina Pierzchnica została zakwalifikowana jako posiadająca największe predyspozycje do uprawy roślin energetycznych o dużych wymaganiach wodnych (wierzba energetyczna).

1.3 Analiza SWOT

Jednym z narzędzi stosowanych do przeprowadzenia analizy strategicznej jest analiza SWOT – zestawienie silnych i słabych stron – jako zasobów (odpowiednio: strengths oraz weaknesses) oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych- jak otoczenia (opportunities oraz threats). Metoda ta umożliwi zebranie oraz usystematyzowanie informacji o wewnętrznym potencjale obszaru objętego Strategią, jak również dostrzeganych barierach, zwracając jednocześnie uwagę na pojawiające się w otoczeniu szanse oraz zagrożenia mające wpływ na jego działalność oraz rozwój.

Tabela 22 Analiza SWOT obszaru objętego Strategią

SILNE STRONE	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dogodne położenie w centralnej części województwa świętokrzyskiego, ▪ powierzchnia gmin objętych Strategią - 965,25 km² (około 8,24 % powierzchni województwa świętokrzyskiego), ▪ potencjał ludnościowy, ▪ wysoka atrakcyjność turystyczno-krajoznawcza – bogata historia, dziedzictwo kulturowe i naturalne - 94 % powierzchni gmin objętych Strategią stanowią obszary prawnie chronione (90 296,75 ha) oraz brak uciążliwego przemysłu, ▪ wieloletnia tradycja i ugruntowana pozycja uzdrowiska Gminy Busko-Zdrój, ▪ atrakcje turystyczne ▪ położenie blisko popularnych atrakcji turystycznych w tym w sąsiednich gminach np. Baseny Mineralne w Solcu-Zdroju, Muzeum Regionalne w Wiślicy, Ciuchcia „Ekspress Poniemie”, Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie – co stanowi doskonałą „bazę wypadową” dla turystów, ▪ mikroklimat oraz endogeniczny potencjał w postaci zasobów wód leczniczych o wysokich parametrach prozdrowotnych zlokalizowany w Gminie Busko-Zdrój, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmniejszająca się liczba ludności (w latach 2011-2021 liczba mieszkańców tego obszaru zmniejszyła się o 4 054 osób (tj. 5,92%) i gęstość zaludnienia (w gm. Raków zaledwie 28 os./km², średnia dla obszaru 66 os./km²), ▪ struktura demograficzna ze znacznym udziałem osób w wieku produkcyjnym – niedostosowane usługi i przestrzenie do potrzeb osób starszych, ▪ rosnący wskaźnik obciążenia demograficznego; ▪ ujemne saldo migracji, ▪ średnie zarobki poniżej średniej krajowej, ▪ 5 z 7 gmin (Gnojno, Szydłów, Pierzchnica, Raków i Tuczępy) zostało zakwalifikowanych jako JST o najgorszej dostępności do usług, ▪ niedostateczny dostęp do opieki żłobkowej, ▪ niewystarczający wskaźnik skanalizowania gmin objętych Strategią, ▪ duże rozproszenie gospodarstw rolnych, ▪ słabo rozwinięte rolnictwo ekologiczne, ▪ słabe możliwości zatrudnienia poza sektorem rolniczym na terenie gmin wiejskich objętych Strategią, co może wpływać na zamożność społeczeństwa, ▪ małą ilość wysokiej jakości miejsc pracy, ▪ niedostosowanie usług i infrastruktury do osób

<ul style="list-style-type: none"> ▪ dobra dostępność komunikacyjna (droga krajowa nr 73, drogi wojewódzkie nr 756, 757, 764, 765, 767, 776, 973), ▪ liczne obiekty zabytkowe zlokalizowane na obszarze porozumienia, ▪ rosnąca liczba pracujących, ▪ zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych, ▪ rozbudowana sieć oświatowo-wychowawcza, zapewniająca edukację i wychowanie od poziomu przedszkolnego po kształcenie ponadpodstawowe, ▪ zwiększające się zasoby mieszkaniowe, ▪ rosnąca liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON (w latach 2015-2021) – wzrost o 930 firm, średniorocznie przybywa blisko 133 firmy, ▪ rozwinięta sieć kół gospodyń wiejskich, pielęgnujących tradycję i kulturę, ▪ dostępna infrastruktura kulturalna i rekreacyjno-sportowa, ▪ rosnący poziom wykrywalności przestępstw, ▪ brak uciążliwego przemysłu, ▪ doświadczenie gmin partnerskich we współpracy przy realizacji wspólnych przedsięwzięć ▪ korzystne warunki glebowe dla rozwoju rolnictwa, ▪ dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna oraz rekreacyjna (wymagająca rozwoju), ▪ rozwijająca się współpraca między gminami, ▪ występowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych, ▪ niski poziom uprzemysłowienia i zanieczyszczenia środowiska, ▪ wdrożone systemy selektywnej zbiorki odpadów komunalnych we wszystkich gminach porozumienia, ▪ korzystne warunki ze względu na ukształtowanie terenu do wykorzystania OZE ▪ rosnąca świadomość ekologiczna w społeczeństwie, ▪ inwestycje gospodarstw domowych w alternatywne źródła energii OZE i działania proekologiczne związane z gospodarką wodną i gospodarką odpadami, ▪ duża dostępność programów wspierających zastosowanie OZE. 	<ul style="list-style-type: none"> z niepełnosprawnościami, ▪ niewystarczająca infrastruktura biznesu w postaci m.in. instytucji otoczenia biznesu, powierzchni biurowych, powierzchni produkcyjno-magazynowych, przestrzeni coworkingowych, inkubatorów przedsiębiorczości, ▪ słaba dostępność przygotowanych terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą, ▪ niewystarczająca ilość i jakość usług społecznych dla seniorów (Kluby Seniora, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania), ▪ brak możliwości kształcenia się na obszarze gmin objętych Strategią na poziomie wyższym (np. studia licencjackie, magisterskie), ▪ niewielka średnia powierzchnia gospodarstw rolnych, ▪ niewystarczająca jakość usług zdrowotnych na obszarze gmin objętych Strategią mimo dobrze rozwiniętej sieci placówek opieki zdrowotnej (szpitale powiatowe w Busku-Zdroju oraz Chmielniku) oraz uzdrowiskowych (sanatoryjnych), ▪ niezadowolająca aktywność społeczna mieszkańców, ▪ niewystarczająca aktywność gospodarcza, ▪ duży poziom niskiej emisji – głównie z budynków jednorodzinnych opalanych paliwami stałym, ▪ niedostosowany system organizacji oraz zbyt mała liczba miejsc parkingowych w centrach miast, ▪ niska dostępność komunikacyjna zewnętrzna oraz między partnerami obszaru, w tym słabe skomunikowanie publicznymi środkami transportu, ▪ niedostateczne oznakowanie terenu i informacja turystyczna, ▪ brak wystarczającego dostosowania infrastruktury i przestrzeni do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, ▪ niedostateczny poziom wykorzystania OZE, ▪ problem niskiej emisji związanej głównie z opalaniem indywidualnych palenisk paliwami stałymi o niskiej jakości, ▪ powstawanie na terenie gmin „dzikich wysypisk”, ▪ ograniczony dostęp do transportu zbiorowego na obszarach wiejskich, ▪ brak zintegrowania pomiędzy różnymi środkami transportu, który pozwoli na zmianę środka
---	--

	<p>transportu z indywidualnego na zbiorowy,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niski poziom małej retencji, ▪ słaby stan nawierzchni dróg i infrastruktury drogowej – niewystarczająca ilość oznakowanych przejść dla pieszych, wysepek, energooszczędnego oświetlenia drogowego, chodników, wiat i zatok przystankowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ członkostwo Polski w UE, ▪ 5 z 7 gmin partnerskich znajduje się na obszarach strategicznej interwencji, wyznaczonych na podstawie analiz prowadzonych na poziomie centralnym, na potrzeby Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), ▪ Busko-Zdrój stanowi potencjalny ośrodek subregionalny, ▪ wzrost liczby mieszkań ▪ możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, wykorzystywanie różnego rodzaju programów unijnych i pomocowych, ▪ stworzenie marki „Na Szlaku” w ramach współpracy gmin partnerskich, ▪ rozwój społeczeństwa informacyjnego, ▪ adaptacja do zmian klimatu, inwestycje w odnawialne źródła energii, małą retencją itd., ▪ rozwój edukacji z uwzględnieniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, ▪ lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajoznawczych (stworzenie sieciowych produktów turystyczno-krajoznawczych) ▪ rosnące zainteresowanie spędzanie czasu wolnego i odpoczynkiem poza dużymi miastami, ▪ utworzenie grup producenckich w ramach rolnictwa ekologicznego, ▪ stworzenie wspólnej bazy terenów inwestycyjnych, ▪ cyfryzacja usług publicznych, ▪ wykorzystanie telemedycyny jako szansy na zwiększenie dostępu do wysokospecjalistycznej opieki medycznej, ▪ wzrost wynagrodzeń w kwotach bezwzględnych, ▪ relatywnie niskie zadłużenie (lub jego brak) wśród JST objętych Strategią. ▪ popularyzacja elastycznych form świadczenia pracy (telepraca, praca na część etatu), ▪ wzrost świadomości obywatelskiej, ▪ wzrost u mieszkańców świadomości i potrzeby 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dalszy spadek liczby ludności i utrzymujące się ujemne saldo migracji (wyludnianie się gmin objętych Strategią) oraz depopulacja województwa świętokrzyskiego, ▪ występowanie ukrytego bezrobocia; ▪ niska atrakcyjność inwestycyjna województwa świętokrzyskiego, ▪ niska dochodowość pracy w rolnictwie; ▪ emigracja mieszkańców Polski, ▪ odpływ osób młodych związanych z migracją zawodową i edukacyjną, ▪ zmiany klimatyczne, spadek efektywności produkcji rolniczej oraz postępujące zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, ▪ ryzyka gospodarcze i społeczne związane z występowaniem pandemii COVID-19 lub innymi nieprzewidywanymi zdarzeniami; ▪ zmiana systemu finansowania inwestycji w ramach polityki spójności 2021–2027 (więcej instrumentów zwrotnych), ▪ zagrożenie bezpieczeństwa w regionie z powodu wojny na Ukrainie, ▪ mała liczba lub brak pracowników (odpowiednich kadr) w wielu branżach lokalnej gospodarki, ▪ ryzyko wykluczenia cyfrowego, ▪ wzrost inflacji oraz kosztów życia mieszkańców, ▪ zwiększające się obciążenia budżetów JST, związane ze wzrostem kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych, ▪ zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję, ▪ niepewna sytuacja w zakresie finansowania usług uzdrowiskowych oraz finansowania rozwoju turystyki, ▪ niestabilna polityka państwa, ▪ brak nowoczesnej infrastruktury drogowej w tym dróg szybkiego ruchu, ▪ część gmin (Chmielnik, Pierzchnica, Raków i Szydłów) jest zagrożona ruchami masowymi;

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

<p>Źródło: opracowanie własne</p> <p>A</p> <p>nalizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony</p>	<p>wykorzystania odnawialnych źródeł energii,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost średniej długości życia, ▪ wzrost mobilności społeczeństwa, ▪ moda na zdrowy styl życia, ▪ szlak rowerowy łączący wszystkie gminy objęte Strategią, ▪ powstanie nowej i atrakcyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, ▪ wzrost tożsamości lokalnej mieszkańców, ▪ wskazanie turystyki zdrowotnej jako inteligentnej specjalizacji województwa w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2030+. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczony transport publiczny jako mało atrakcyjna forma przemieszczania się mieszkańców.
---	---	---

oraz szanse i zagrożenia obszaru objętego opracowaniem możemy wyłonić te, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na obszar. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed obszarem. Wśród deficytów i barier hamujących rozwój obszaru, wynikających z przeprowadzonego procesu diagnozy, wymienić można m.in.:

- **niekorzystną strukturę demograficzną z wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym** (postępujący proces starzenia się społeczeństwa/spadek liczby ludności) – to bariera, którą należy przekształcić w potencjał do rozwoju i wyzwanie dla samorządów oraz pozostałych sektorów gospodarki;
- prognozuje się, że **do roku 2030 ubędzie z terenu gmin objętych Strategią 1 362 mieszkańców (2,09%)**, co na tle danych dla całego województwa świętokrzyskiego (spadek o 153 066 os. tj. 12,5%) świadczy o tym, że gminy Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy mają razem dużo korzystniejsze perspektywy demograficzne niż cały region.
- **pogłębiający się ujemny przyrost naturalny;**
- **niedostosowane kompetencje i kwalifikacje mieszkańców do potrzeb rynku pracy**, wynikające z obecnego systemu i kierunku kształcenia młodych ludzi;
- **niska średnia gęstość zaludnienia całego obszaru objętego Strategią wynosi zaledwie 66 osób/km²** i jest prawie 2-krotnie niższa niż średnia dla kraju oraz stanowi zaledwie 66% średniej wojewódzkiej (101 os./km²). Wskaźnik ten jest również niższy w stosunku do średnich dla powiatów: buskiego (71 os./km²), kieleckiego (94 os./km²), staszowskiego (75 os./km²); tak niski wskaźnik sprawia, że wyzwaniem dla wielu samorządów jest uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, budowa lub modernizacja dróg lokalnych czy też utrzymywanie rozbudowanej sieci szkół na terenie gminy;
- **we wszystkich gminach** (poza Gminą Raków dla lat 2019-2020) **można zaobserwować spadek** (w liczbach bezwzględnych) **liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej**; to co niepokoi to fakt, iż poza Gminą Busko-Zdrój, pozostałe gminy są powyżej średnich dla powiatów i województwa w zakresie korzystania z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;
- 4 głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie gmin objętych *Strategią* są: bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz ubóstwo; **wraz ze wzrostem osób w wieku poprodukcyjnym można założyć, że w najbliższych latach głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej będą: długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność**; należy również zwrócić uwagę na dość duży udział w przyczynach korzystania z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i przewidzieć odpowiednie działania w tym zakresie;

- **systematyczny spadek liczby uczniów przełożył się na likwidację części szkół podstawowych prowadzonych przez JST** na obszarze gmin objętych Strategią; pozytywnymi zjawiskami, które wystąpiły w ostatniej dekadzie były wzrosty liczby szkół podstawowych prowadzonych przez inne organy prowadzące niż JST, ośrodków wychowania przedszkolnego oraz w zakresie opieki żłobkowej; obecnie baza placówek oświatowych w większości samorządów jest optymalna, stąd największym wyzwaniem dla samorządów w najbliższych latach będzie zwiększenie poziomu nauczania w szkołach oraz jakości już istniejącej bazy edukacyjnej (i sportowej przy szkołach);
- potrzeby inwestycyjne wskazane przez samorzady w obszarze edukacji (m.in. remonty sal lekcyjnych, ich doposażenie) oraz szeroko rozumianej infrastruktury sportowej przy szkołach – świadczy o tym, że obszar ten jest jednym z najważniejszych dla samorządów objętych Strategią;
- z uwagi na **ogólnopolską epidemię otyłości i nadwagi wśród dzieci w wieku szkolnym** (coraz częściej również przedszkolnym) należy potraktować **inwestycje związane z przyszłolną infrastrukturą sportową oraz profilaktyką i edukacją żywieniową jako priorytetowe w obszarze edukacji**,
- **pogorszenie się kondycji psychicznej dzieci i młodzieży wymaga** od samorządów podjęcie działań w kierunku wzmocnienia kondycji psychicznej uczniów poprzez **zwiększenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej** w prowadzonych przez siebie szkołach;
- **brak kompleksowego systemu e-usług publicznych dla mieszkańców i osób odwiedzających**, szczególnie istotnego w dobie pandemii i możliwych tego typu sytuacjach kryzysowych w przyszłości;
- **pandemia COVID-19 uwypukliła konieczność popularyzacji rozwiązań z zakresu e-zdrowia** i zasadność podejmowania działań, które przyczynią się do stworzenia spójnego z krajowym systemem zdrowia cyfrowego; dlatego istotne będzie jak najlepsze przygotowanie samorządów objętych *Strategią* do **pełnego wykorzystania szans i możliwości większego wykorzystania i zastosowania narzędzi informatycznych do rozwoju e-usług**; nieodzownym elementem staje się więc poprawa dostępności cyfrowej w celu zminimalizowania ryzyk wystąpienia obszarów i grup zmarginalizowanych pod tym względem;
- **niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy**, co wiąże się z odpływem młodych ludzi i brakiem siły roboczej w kluczowych gałęziach gospodarki regionu;
- z uwagi na to, że **głównymi przyczynami zgonów** na terenie gmin objętych Strategią **są choroby układu krążenia oraz nowotwory** warto, aby podmioty opieki zdrowotnej funkcjonujące na tym terenie (wspólnie z JST) włączyły się w realizację **wszelkiego rodzaju programów profilaktyki i rehabilitacji** (głównie kardiologicznej i onkologicznej);
- **niewystarczający budżet przeznaczany na kulturę i promocję obszaru**;
- barierę instytucjonalno-informacyjną wyrażającą się **brakiem instytucji otoczenia biznesu** i zakłóceniami w przepływie informacji w zakresie kierunków polityki gospodarczej;
- **niski poziom innowacyjności**;
- niekorzystną sytuację w sferze środowiskowej – **wzrastające wskaźniki związane z „produkcją” śmieci w przeliczeniu na jednego mieszkańca**,
- **niewystarczającą dostępność i jakość usług komunalnych**;
- **Gminy objęte Strategią są właściwie prawie całkowicie zwodociągowane. Wyzwaniem jest rozwiązanie problemu z gospodarką ściekową. Jedynie Busko-Zdrój (28 605 RLM) oraz Chmielnik (6716 RLM) posiadają aktualnie utworzone aglomeracje. Pozostałe samorzady oraz tereny poza aglomeracjami na obszarze gmin Busko-Zdrój i Chmielnik muszą próbować rozwiązać ten problem poprzez budowę sieci kanalizacyjnej (na obszarach o zwartej zabudowie) oraz poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków lub szczelnych szamb na obszarach z rozproszoną zabudową.** Inwestycje w gospodarkę ściekową mogą w dużym stopniu poprawić atrakcyjność gmin „Na Szlaku” oraz zwiększyć ochronę obszarów cennych przyrodniczo. Gminy Busko-Zdrój i Chmielnik będą miały możliwość realizacji kompleksowych projektów wodno-ściekowych zgodnie z KPOŚK w ramach Funduszy dla Świętokrzyskiego na lata

2021-2027 (oczyszczalnie ścieków, sieci kanalizacyjne, zagospodarowanie osadów ściekowych oraz w ograniczonym zakresie inwestycje związane z zaopatrzeniem w wodę), a także samodzielne projekty dotyczące modernizacji infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia niezależnie od KPOŚK. Pozostałe gminy będą poszukiwać środków na tego rodzaju inwestycje w ramach Wspólnej Polityki Rolnej czy różnego rodzaju dotacji i subwencji krajowych.

- niedostatecznie wykorzystany potencjał przyrodniczy i turystyczny; **niemal cały obszar partnerstwa znajduje się terenach prawnie chronionych** (aż 7,87% to tereny NATURA 2000), wszystkie gminy znajdują się na obszarze Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (z czego gminy Gnojno i Szydłów w całości); na obszarze gmin objętych Strategią znajdują się również rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000, specjalne obszary ochrony siedlisk NATURA 2000, użytki ekologiczne;
- na obszarze gmin objętych Strategią zlokalizowane są **2 atrakcje turystyczne z TOP-20 największych atrakcji turystycznych województwa świętokrzyskiego** i są to: **Tężnia solankowa w Buzku-Zdroju** (269 tys. turystów) oraz **kuracjusze w buskich obiektach sanatoryjnych** (ponad 82 tys. osób).
- **największy potencjał turystyczny** spośród gmin objętych Strategią ma **Gmina Busko-Zdrój** jako znane uzdrowisko; to co ważne wszystkie gminy objęte Strategią zostały zakwalifikowane do **węzła Południowego „Uzdrowiska i okolice”** w zakresie koncentracji ruchu turystycznego; duży potencjał w tym zakresie mają również **Szydłów** jako ośrodek historyczny oraz **miasto Chmielnik** i miejscowość **Raków**;
- **najwięcej obiektów hotelowych** (w tym także o najwyższym standardzie) **jest na terenie miasta i gminy Busko-Zdrój**; pod względem znaczenia funkcji turystycznej w gospodarce lokalnej, którą można w uproszczeniu zilustrować liczbą miejsc noclegowych przypadających na 1000 mieszkańców - największa liczba takich miejsc jest w gminie Busko-Zdrój (76 na 1000 mieszkańców) oraz w gminie Szydłów (54 na 1000 mieszkańców). Miejsca noclegowe dostępne są również w gminach Raków, Chmielnik i Pierzchnica.
- zgodnie z „**Koncepcją przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego**” **nawet 184,1 km tras rowerowych** może powstać w najbliższych latach na terenie gmin objętych Strategią; realizacja planowanych tras rowerowych stanowi szansę dla gmin „Na Szlaku” na zwiększenie atrakcyjności turystycznej w szczególności gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Szydłów, Raków i Pierzchnica; zgodnie z *Koncepcją* priorytetowe do realizacji będą:
 - EuroVelo 11 (gminy Chmielnik, Pierzchnica, Szydłów, Raków),
 - Wiślana Trasa Rowerowa,
 - trasy regionalne przede wszystkim na Ponidziu (Busko-Zdrój) i w Górach Świętokrzyskich oraz
 - dalszy rozwój Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo (gmina Raków).
- na terenie gmin objętych Strategią znajduje się **140 zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych** według Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego, w tym:
 - 4 układy urbanistyczne,
 - 42 budynki i kamienice,
 - 58 obiektów w kategorii kościoły i ich otoczenie,
 - 3 synagogi,
 - 33 zespoły zamkowe, dworskie, dworsko- parkowe, rezydencjonalne,
 zabytki stanowią duży zasób obszaru partnerstwa w oparciu o który można budować ofertę turystyczną;
- wszystkie **samorządy są zainteresowane realizacją projektów parasolowych dla mieszkańców** polegających na możliwości dofinansowania:

- dostawy i montażu instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła, instalacji solarnych na/w budynkach prywatnych (instalacje prosumenckie),
- likwidacji tzw. „kopciuchów” – kotłów c.o. starej generacji i ich wymiana na ekologiczne źródła ciepła w ramach głębokiej termomodernizacji jednorodzinnych budynków mieszkalnych nieefektywnych energetycznie.

oraz projektami z zakresu termomodernizacji budynków użyteczności publicznej wraz z montażem odnawialnych źródeł energii oraz modernizacją oświetlenia ulicznego na energooszczędne, a także (w przyszłości) budowę magazynów na energię czy farm fotowoltaicznych na potrzeby własne JST.

- **wzrasta liczba organizacji społecznych działających na obszarze objętym *Strategią***; organizacje pozarządowe mogą włączyć się w realizację celów określonych w *Strategii* z obszaru edukacji, kultury, sportu, zdrowia, zachowania dziedzictwa kulturowego; zasadne jest zatem wprowadzenie do kryteriów wyboru projektów planowanych do realizacji w ramach *Strategii* – pierwszeństwa dla projektów oddolnych na działania i rozwój organizacji społecznych (pozarządowych); warto podkreślić, że to co samorzady mogą w tym zakresie realizować samodzielnie to nadal inwestować w infrastrukturę społeczną (remizy OSP) i kulturalną (świetlice wiejskie) - w remonty tych obiektów, rozbudowę, przebudowę i doposażenie, bo brak miejsca spotkań często jest główną barierą rozwoju danej organizacji społecznej;
- **jakość infrastruktury drogowej ma duże znaczenia zarówno dla mieszkańców jak i samorządów**; kluczowa w tym zakresie będzie poprawa infrastruktury drogowej (budowa, rozbudowa, przebudowa dróg) oraz budowy, rozbudowy, modernizacji infrastruktury zwiększającej bezpieczeństwo ruchu drogowego w tym pieszych m.in. chodniki, ścieżki rowerowe;
- na koniec 2020r. na terenie gmin objętych *Strategią* było **23 781 mieszkań**, z czego 50% jest na terenie Miasta i Gminy Busko-Zdrój. W 2020r. przybyło na obszarze partnerstwa 217 mieszkań (139 w gminie Busko-Zdrój, 18 – Raków, 17 – Pierzchnica, 16 – Chmielnik, 12 – Szydłów, 8 – Gnojno, 7 – Tuczępy);
- z roku na rok **wzrasta liczba podmiotów gospodarczych** na obszarze gmin objętych *Strategią*; w 2020 r. na terenie gmin „Na Szlaku” funkcjonowało 6156 podmiotów i względem roku 2015 odnotowano wzrost o 736 firm; najwięcej firm (w przeliczeniu na 1 mieszkańca) zarejestrowanych jest na terenie gmin Busko-Zdrój (0,11), Chmielnik oraz Raków (0,8)
- na obszarze gmin Gnojno, Raków w ostatnich latach zauważyć można stopniowy spadek stopy bezrobocia; inaczej wygląda sytuacja w pozostałych gminach gdzie w ostatnim roku zaobserwować można jego wzrost; największe bezrobocie notują gminy: Pierzchnica 13,40%, Chmielnik i Raków (10,6%) natomiast najmniejsze gmina Gnojno 3,8%;
- generalnie, **sytuację finansową gmin objętych *Strategią* ocenić należy jako zadawalającą i stabilną**; w perspektywie roku 2030 umożliwi realizację wyznaczonych zadań strategicznych, przy utrzymaniu wszystkich podstawowych funkcji gmin związanych z zaspokajaniem potrzeb mieszkańców; w 6 z 7 gmin największa część wydatków stanowi Dział 801 - Oświata i wychowanie.

Potencjały obszaru to m.in.:

- zasoby instytucjonalne, w tym Buskie Samorządowe Centrum Kultury, Centrum Informacji Turystycznej w Busku-Zdroju, Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Busku-Zdroju, Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Miejsko –Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Busku-Zdroju, Środowiskowy Dom Samopomocy w Busku-Zdroju, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Busku-Zdroju, Zakład Usług Komunalnych w Busku-Zdroju, Chmielnickie Centrum Kultury, Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Chmielnik, Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl”, Gminna Biblioteka Publiczna w Gnojnie z filiami w Balicach i Raczycach,

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pierzchnicy, Gminna Biblioteka Publiczna w Rakowie (i jej filia w Szumsku), Miejsko - Gminne Centrum Kultury w Szydłowie, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Szydłowie, Centrum Kultury w Tuczępach, urzędy miejskie, urzędy gmin, czy starostwa;

- tereny inwestycyjne,
- lokalizacja licznych obiektów ochrony zdrowia, oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych i innych;
- naturalne zasoby lecznicze: wody siarczkowe oraz wieloletnia tradycja i ugruntowana pozycja uzdrowiskowa gminy Busko-Zdrój;
- dogodne położenie;
- walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe;
- korzystne warunki do rozwoju gospodarczego;
- liczne formy ochrony przyrody;
- zasoby wpływające na rozpoznawalność obszaru, w tym atrakcje i zasoby ludzkie (znane osobistości z przeszłości i obecnie), m.in. największa w Polsce tężnia solankowa w Busku-Zdroju.

1.4 Kluczowe wyzwania

Do głównych wyzwań rozwojowych obszaru porozumienia należą:

1. Podniesienie atrakcyjności zamieszkania na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy, szczególnie dla ludzi młodych (w wymiarze gospodarczym, społecznym i infrastrukturalnym). Należy mieć na uwadze, że w przyciągnięciu nowych mieszkańców i zatrzymaniu młodych istotną rolę, oprócz zapewnienie miejsc pracy i usług na odpowiednim poziomie, odgrywa też atrakcyjna i zadbane przestrzeń, dopasowana do aktywności mieszkańców (wszystkich grup wiekowych). Można to osiągnąć metodą kształtowania ładu przestrzennego, skoncentrowanej, elastycznej zabudowy, ochrony walorów krajobrazowych, przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego oraz kształtowania poszczególnych funkcji zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.
2. Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów partnerstwa do generowania opłacalnych działalności gospodarczych.
3. Zachowanie i poprawa walorów środowiskowych istotnych z punktu widzenia życia mieszkańców, działalności rolniczej oraz rozwoju turystyki.
4. Budowanie kultury współpracy (zamiast konkurencji) sprzyjającej podnoszeniu efektywności działań (w tym współpracy instytucjonalnej).
5. Wzmocnienie kapitału społecznego.
6. Rozwój inteligentnych specjalizacji regionu (m.in. turystyka zdrowotna, zrównoważony rozwój energetyczny).
7. Poprawa dostępu do szeroko rozumianych usług publicznych (kultury, sportu, edukacji, zdrowia czy administracji) w warunkach obserwowanych zmian demograficznych (spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa). Przy czym przez „dostęp” należy rozumieć nie tylko budowę czy rozbudowę obiektów tego typu, ale również zapewnienie ich odpowiedniego skomunikowania obejmującego nie tylko transport indywidualny ale również, co powoli staje się oczywistością, transport pieszy i rowerowy (chodniki i ścieżki rowerowe) oraz transport zbiorowy. Obydwa te rodzaje transportu (pieszy i rowerowy) mają jednak swoje ograniczenia wynikające z położenia Polski w takiej, a nie innej strefie klimatycznej oraz z odległości do pokonania. Według różnych źródeł transport pieszy sprawdza się na odległość do 1,5 km, a transport rowerowy do 3-4 kilometrów (przy odpowiednich warunkach pogodowych). Transport zbiorowy staje się bardzo istotny z punktu widzenia osób najbardziej zagrożonych

Strategia Ponadlokalna

dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

wykluczeniem komunikacyjnym czyli dzieci, osób starszych oraz osób z ograniczoną mobilnością. Dlatego przy rozpatrywaniu sposobów na poprawę dostępności do usług powinien być zakładany rozwój usług transportu zbiorowego.

2. Wizja i cele rozwojowe obszaru porozumienia

Część projekcyjna Strategii została wypracowana w trybie partycypacyjno-eksperymentalnym. Formułując wizję i cele strategiczne wykorzystano podejście zintegrowane łączące i grupujące różne wątki i obszary wyzwań zidentyfikowanych w trakcie procesu.

Na ostateczny kształt wizji oraz celów wpłynęły:

- wyniki analizy danych społeczno-gospodarczych, które pokazały atuty obszaru, ale i istniejące luki i potrzeby interwencji,
- wnioski z dyskusji prowadzonych podczas spotkań strategicznych z Zespołem Operacyjnym, Radą Porozumienia.

WIZJA

W wyniku przeprowadzonego procesu warsztatowego i podjętych **decyzji strategicznych** określona została wizja Partnerstwa w 2030 roku:

Obszar gmin partnerstwa „Na Szlaku” to nowoczesny i dynamicznie rozwijający się obszar z gospodarką opartą na zrównoważonym rozwoju, a także obszar o wysokiej jakości życia i wyjątkowych walorach środowiskowych.

MISJA partnerstwa, czyli jego cel nadrzędny, stanowiący przyczynę zawarcia partnerstwa i niezmienny w całym okresie jego trwania, została oparta o kluczowe wartości, wokół których zawiązało się i chce działać partnerstwo.

Obszar gmin partnerstwa „Na Szlaku” to miejsce, gdzie rozwija się innowacyjna gospodarka i turystyka oparta na istniejących zasobach przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego zapewniający mieszkańcom wysoką jakość i standard życia poprzez dostęp do infrastruktury i usług publicznych oraz czystego powietrza.

Na poziomie wizji kluczowymi wskaźnikami odzwierciedlającymi atrakcyjność obszaru objętego Strategią będą:

Wskaźnik	j.m.	źródło danych	Rok bazowy	Wartość bazowa
----------	------	---------------	------------	----------------

Liczba mieszkańców	osoby	GUS	2021	64 386
Liczba mieszkań ogółem	szt.	GUS	2020	23 781
Mieszkania na 1000 mieszkańców	szt.	GUS	2020	356

Wskaźnik	Busko-Zdrój	Chmielnik	Gnojno	Pierzchnica	Raków	Szydłów	Tuczępy	Woj. świętokrzyskie
Liczba mieszkańców	31 087	10 884	4 266	4 776	5 350	4 384	3 639	1 002 215
Liczba mieszkań ogółem	11 912	3 792	1 520	1 588	2 114	1 704	1 151	454 126
Mieszkania na 1000 mieszkańców	379,1	345,6	351,8	329,7	389,4	382,5	312,6	378,6

Odpowiedzią na wyżej zdefiniowaną wizję obszaru są trzy **cele strategiczne**:

1. Wsparcie przedsiębiorców i tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy.
2. Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców.

3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia.

Obejmują one najistotniejsze potrzeby i oczekiwania interesariuszy w zakresie rozwoju gospodarczego obszaru, ochrony dziedzictwa kulturowego, gospodarki niskoemisyjnej i ochrony środowiska, wzmacniania „odporności” obszaru, jak również rozwoju kapitału ludzkiego i wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Cele strategiczne są wobec siebie **komplementarne**, dzięki czemu działania zaplanowane w ramach nich tworzą wspólną całość przyczyniającą się do rozwoju obszaru. W ramach poszczególnych celów przedstawiono główne działania, których realizacja będzie kluczowa dla osiągnięcia danego celu. Działania będą przekładały się na konkretne projekty realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego i inne podmioty zainteresowane udziałem w realizacji strategii. Kierunki działań będą mogły być aktualizowane jako wynik działań monitoringowych. Zdefiniowane cele dotyczą rozwoju gospodarczego, społecznego i przestrzennego, jako że obszary te wzajemnie się przenikają i jedynie wspólna ich realizacja może generować trwałe efekty rozwojowe. Zaprezentowane cele opierają się o kilka podstawowych zasad prowadzenia polityk rozwojowych w tym przede wszystkim:

- zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego,
- zasadę wielopoziomowego zarządzania,
- zasadę współdziałania i partycypacji społecznej,
- zasadę racjonalnego kształtowania przestrzeni.

Zintegrowane podejście w niniejszej *Strategii* przejawia się w kilku płaszczyznach:

- **integracja na poziomie celów** oznacza, iż są one wzajemnie powiązane, a zakres działań jednego celu wpływa na efekty realizacji działań przypisanych innemu celowi;
- **integracja na poziomie projektów** oznacza przygotowywanie koncepcji projektowych, które w możliwie dużym stopniu łączą wymiary (gospodarczy, społeczny, środowiskowy, przestrzenny) oraz zadania o charakterze inwestycyjnym i nieinwestycyjnym;
- **integracja w sferze organizacyjnej** oznacza budowanie kultury współpracy w ramach zawiązanego partnerstwa oraz na linii partnerstwo – interesariusze; ten drugi wymiar jest szczególnie ważny w przygotowaniu projektów publicznych, które powinny uwzględniać wpływ jaki wywierają na otoczenie społeczno-gospodarcze (np. dostrzeganie roli przedsiębiorców i twórców w kreowaniu produktu turystycznego);
- **uwzględnienie polityki rozwojowej stanowiącej na wyższym szczeblu**, które oznacza w szczególności zachowanie spójności z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Cele strategiczne

Wizja rozwoju będzie urzeczywistniana dzięki koncentracji na osiągnięciu 3 celów strategicznych, które zostały sformułowane na podstawie zidentyfikowanych problemów i potencjałów. Zakres działań przewidzianych do realizacji w ramach poszczególnych celów jest w dużej mierze komplementarny i stanowi jeden z wymiarów zintegrowanego podejścia do kształtowania polityki rozwoju gmin objętych Strategią.

Cel strategiczny 1. Wsparcie przedsiębiorców i tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy

Cel nr 1 powiązany jest z kluczowym problemem jakim jest niewystarczająca liczba miejsc pracy. Skutkuje to zmniejszaniem się liczby mieszkańców, w tym odpływem wielu młodych, aktywnych i kreatywnych osób. Obszar partnerstwa pod względem gospodarczym charakteryzuje się:

- na terenie miasta Busko-Zdrój – przewagą usług turystycznych związanych z funkcją uzdrowską miasta,
- największe zakłady pracy funkcjonują na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Tuczępy i Szydłów,
- na terenie gmin wiejskich (Raków, Tuczępy, Gnojno) oraz na obszarach wiejskich gmin miejsko-wiejskich (Busko-Zdrój, Chmielnik, Pierzchnica, Szydłów) – przewagą niskodochoodowego rolnictwa,
- niewielkim przemysłem (głównie wydobywczym) na terenie gmin Chmielnik i Pierzchnica,
- ponad 95% firm działających na całym obszarze „Na szlaku” to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

W/w determinanty będą w najbliższym okresie określać charakter lokalnej gospodarki. W kontekście branży spożywczej wyzwaniem będzie sprostanie wymogom przyszłego rynku żywnościowego z uwagi na to, że wymaga to kompleksowego podejścia do wszystkich elementów łańcucha obejmującego: wytwarzanie surowca, jego przetworzenie oraz dystrybucję i sprzedaż. Szansą na zdynamizowanie rozwoju obszaru jest rozwinięcie usług czasu wolnego oraz przyciągnięcie bądź wykreowanie nowych działalności gospodarczych wykorzystujących nowoczesne rozwiązania i technologie.

Należy przy tym wszystkim pamiętać, że podstawą do budowania harmonijnej przestrzeni do życia jest osiągnięcie ładu przestrzennego, czyli harmonijnego i estetycznego zagospodarowania przestrzennego – atrakcyjnych przestrzeni publicznych z zielenią, zadbanych i dostosowanych do wszystkich grup wiekowych, w tym osób ze specjalnymi potrzebami.

Główne atuty obszaru sprzyjające osiągnięciu w/w celu:

- miasto Busko-Zdroj jako renomowany ośrodek uzdrowski rozpoznawalny nie tylko w Polsce, ale także poza granicami naszego kraju,
- rozwinięcie się sektora lokalnych produktów spożywczych bazujących na wysokiej jakości surowcach,
- bardzo dobre usytuowanie komunikacyjne – dobrej jakości drogi lokalne i ponadlokalne,
- potencjalne tereny inwestycyjne,
- rozwinięty system edukacji,
- bogate dziedzictwo historyczne (materialne i niematerialne),
- atrakcje turystyczne.

Cel strategiczny nr 1 będzie realizowany za pośrednictwem 4 kierunków działań:

1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DROGOWEJ
2. TWORZENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH
3. CENTRA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – TWORZENIE I ROZWÓJ
4. WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I POZAROLNICZEJ

Kluczowe wskaźniki dla w/w kierunków działań to:

Tabela 23 Kluczowe wskaźniki dla celu strategicznego nr 1

Wyszczególnienie	Wskaźnik kluczowy	j.m.	Źródło danych
1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DROGOWEJ	Długość wybudowanych/ rozbudowanych/ przebudowanych dróg	km	dane własne JST
	Długość wyremontowanych dróg	km	dane własne JST
2. TWORZENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	dane własne JST

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	Liczba podmiotów realizujących inwestycje na terenach inwestycyjnych	szt.	dane własne JST
3. CENTRA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – TWORZENIE I ROZWÓJ	Liczba utworzonych/wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	szt.	dane własne JST
	Liczba przedsiębiorstw, które skorzystało z utworzonego inkubatora przedsiębiorczości	szt.	dane własne JST
4. WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I POZAROLNICZEJ	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON	szt.	GUS
	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw	szt.	GUS
	Zarejestrowani bezrobotni	osoby	GUS

Źródło: opracowanie własne

Cel strategiczny 2. Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców

Podstawowym problemem partnerstwa jest spadek liczby mieszkańców oraz szybko postępujące starzenie się społeczeństwa. Rodzi to nowe wyzwania i potrzeby w zakresie form i zakresu świadczonych usług społecznych (m.in. przez Ośrodki Pomocy Społecznej), a także przyszłości rynku pracy. Poza czynnikami gospodarczymi (miejsca pracy) istotnym czynnikiem zachęcającym ludzi młodych do pozostania na terenie partnerstwa jest dostęp do wysokiej jakości usług społecznych.

Osiągnięcie celu będzie związane z wykorzystaniem następujących walorów obszaru partnerstwa:

- rozwinięta sieć placówek oświaty oraz kultury,
- działania nakierowane na rozwój m.in. usług opiekuńczych dla osób starszych,
- liczne atrakcje turystyczne w tym należące do najchętniej odwiedzanych w regionie, w tym:
 - ✓ Tężnia solankowa w Busku-Zdroju –
 - ✓ Muzeum Zamków Królewskich w Szydłowie (w tym Turniej Rycerski) 12 614 osób odwiedzających w 2019r.
 - ✓ Ośrodek Edukacyjno-Muzealny Świętokrzyski Sztetl w Chmielniku - ok. 5,5 tys. w 2021r.
- imprezy kulturalne o wieloletniej historii, w tym m.in.:
 - ✓ Międzynarodowe Buskie spotkania z folklorem – Busko-Zdrój,
 - ✓ Festiwal im. Krystyny Jamroz – Busko-Zdrój,
 - ✓ Festiwal Piosenki im. Wojtki Belona – Busko-Zdrój,
 - ✓ Święto Śliwki w Szydłowie,
 - ✓ Chmielnickie Jarmarki Kulturalne,
 - ✓ Międzynarodowy Turniej Rycerski o Miecz Króla Kazimierza Wielkiego – Szydłów,
- zrealizowane projekty z zakresu poprawy zagospodarowania centrum miast/miejscowości i ich rewitalizacji.

Kierunki działań:

1. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA REKREACYJNO-SPORTOWA
2. WSPÓLNA OFERTA KULTURALNO-HISTORYCZNA
3. WSPÓLNA OFERTA TURYSTYCZNA W OPARCIU O ZASOBY ENDOGENICZNE
4. ZWIĘKSZENIE ILOŚCI ORAZ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ
5. WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI
6. REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH
7. ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI W GOSPODAROWANIU ODPADAMI

Kluczowe wskaźniki dla w/w kierunków działań to:

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Tabela 24 Kluczowe wskaźniki dla celu strategicznego nr 2

Wyszczególnienie	Wskaźnik kluczowy	j.m.	Źródło danych
1. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA REKREACYJNO-SPORTOWA	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	dane własne JST
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	dane własne JST
	Liczba zrewitalizowanych zbiorników wodnych	szt.	dane własne JST
2. WSPÓLNA OFERTA KULTURALNO-HISTORYCZNA	Liczba obiektów kulturalnych objętych wsparciem	szt.	dane własne JST
	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne objęte wsparciem	osoby	dane własne JST
	Liczba wydarzeń organizowanych przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	szt.	GUS
	Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	osoby	GUS
3. WSPÓLNA OFERTA TURYSTYCZNA W OPARCIU O ZASOBY ENDOGENICZNE	Liczba obiektów turystycznych i rekreacyjnych objętych wsparciem	szt.	dane własne JST
	Długość wspartej infrastruktury rowerowej	km	dane własne JST
4. ZWIĘKSZENIE ILOŚCI ORAZ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ	Korzystający z instalacji wodociągowej	%	GUS
	Budynki podłączone do wodociągu	%	GUS
	Długość wybudowanej/przebudowanej sieci wodociągowej	km	dane własne JST
	Liczba wybudowanych/przebudowanych stacji uzdatniania wody	szt.	dane własne JST
	Korzystający z instalacji kanalizacyjnej	%	GUS
	Długość wybudowanej/przebudowanej sieci kanalizacyjnej	km	dane własne JST
	Budynki podłączone do kanalizacji	%	GUS
	Liczba wybudowanych/przebudowanych oczyszczalni ścieków	szt.	dane własne JST
5. WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI	Liczba uczniów w szkołach podstawowych ogółem	osoby	GUS
	Liczba wspartych obiektów szkolnych	szt.	dane własne JST
	Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	osoby	GUS
	Liczba wspartych obiektów żłobkowych	szt.	dane własne JST
	Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej	osoby	dane własne JST
	Liczba wspartych obiektów edukacji przedszkolnej	szt.	dane własne JST
	Liczba dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej	osoby	dane własne JST
	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	osoby	GUS
6. REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	dane własne JST
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	dane własne JST
7. ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI W	Ilość odbieranych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca	kg	GUS

GOSPODAROWANIE ODPADAMI	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	GUS
----------------------------	--	---	-----

Źródło: opracowanie własne

Cel strategiczny nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia

Istotnym wyzwaniem obszaru partnerstwa jest utrzymanie wysokiej jakości środowiska, które jest ważnym aspektem w kontekście ochrony zdrowia mieszkańców, jakości surowców rolnych (jakość gleby, wód) oraz rozwoju turystyki (czystość rzek, bioróżnorodność, krajobraz). Głównymi problemami w tym kontekście jest jakość powietrza oraz (w przyszłości) zarządzanie zasobami wody (z uwagi na ich kurczenie się). Obszar partnerstwa odczuwa skutki zmian klimatycznych: niektóre tereny są zagrożone powodzią i podtopieniami, a jednocześnie na coraz większych terenach odczuwalne są skutki suszy rolniczej. Działania w ramach celu będą bazowały na następujących atutach obszaru partnerstwa:

- generalnie czyste środowisko, a jest to istotne z uwagi na to, że aż 94 % powierzchni gmin objętych Strategią stanowią obszary prawnie chronione (90 296,75 ha),
- świadomość władz lokalnych dotycząca konieczności podejmowania działań w reakcji na obserwowane zmiany klimatyczne;
- świadomości mieszkańców gmin objętych Strategią w kwestii ochrony środowiska.

Kierunki działań:

1. ZIELONA ENERGIA
2. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODY I PRZECIWDZIAŁANIE KLĘSKOM ŻYWIOŁOWYM
3. WSPARCIE SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I SPOŁECZNEJ
4. ROZWÓJ I KREATYWNE WYKORZYSTANIE NARZĘDZI TELEINFORMATYCZNYCH
5. BUDOWA WIĘZI SPOŁECZNYCH I WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH
6. ROZWÓJ KOMPETENCJI INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

Kluczowe wskaźniki dla w/w kierunków działań to:

Tabela 25 Kluczowe wskaźniki dla celu strategicznego nr 3

Wyszczególnienie	Wskaźnik kluczowy	j.m.	Źródło danych
1. ZIELONA ENERGIA	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków użyteczności publicznej	szt.	dane własne JST
	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków mieszkalnych objętych wsparciem projektów parasolowych	szt.	dane własne JST
	Liczba zlikwidowanych źródeł niskiej emisji z obiektów użyteczności publicznej	szt.	dane własne JST
	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	dane własne JST
2. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODY I PRZECIWDZIAŁANIE KLĘSKOM ŻYWIOŁOWYM	Ilość zmodernizowanych zbiorników retencyjnych, retencyjno-rekreacyjnych	szt.	dane własne JST
	Liczba wspartych obiektów błękitno-zielonej infrastruktury	szt.	dane własne JST
3. WSPARCIE SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I SPOŁECZNEJ	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców	szt.	GUS

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	Liczba udzielonych porad lekarskich	szt.	GUS
4. ROZWÓJ I KREATYWNE WYKORZYSTANIE NARZĘDZI TELEINFORMATYCZNYCH	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne	szt.	dane własne JST
5. BUDOWA WIĘZI SPOŁECZNYCH I WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	szt.	GUS
	Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji objętych wsparciem w ramach Gminnych Programów Współpracy	szt.	dane własne JST
	Wskaźnik nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	szt.	GUS
6. ROZWÓJ KOMPETENCJI INSTYTUCJI PUBLICZNYCH	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	%	GUS

Źródło: opracowanie własne

3. Kierunki działań

Proces definiowania projektów pozwolił przejść od fazy diagnostycznej (jakimi potencjałami dysponuje partnerstwo i z jakimi wyzwaniami musi się zmierzyć) do opisu ogólnych założeń projektów (jakie działania należy podjąć). Proces ten przeprowadzony został w kilku etapach:

1. Refleksja na temat problemów, potrzeb i potencjałów, która prowadzona była (głównie) w fazie diagnostycznej. Informacje w tym zakresie pozyskiwane były poprzez spotkania strategiczne z przedstawicielami samorządów. Powyższa forma interakcji pozwoliła na określenie dziedzin wymagających podjęcia szczególnej interwencji oraz zidentyfikowanie konkretnych (choć jeszcze bardzo ogólnych) pomysłów realizacyjnych.

2. Zgłaszanie wstępnych propozycji projektowych przez członków Zespołu Operacyjnego. Wstępne propozycje formułowane były na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz wiedzy i doświadczenia członków Rady Porozumienia i Zespołu Operacyjnego. Aby uzyskać propozycje od mieszkańców, radnych, organizacji pozarządowych czy przedsiębiorców w lipcu 2022r. poszczególne samorządy ogłosiły nabór fiszek projektowych.

3. Analiza i ocena wstępnych propozycji projektowych pod kątem zgodności z kryteriami oceny projektów strategicznych, a następnie propozycja dokonania uzupełnień i/lub grupowania w zintegrowane projekty.

4. Omówienie koncepcji projektowych z interesariuszami podczas spotkań strategicznych. W wyniku dyskusji koncepcje projektowe podlegały uzupełnieniu, przeformułowaniu, pojawiły się również propozycje nowych projektów.

5. Wstępne opracowanie przedsięwzięć odbywało się w sposób iteracyjny w ramach utworzonego Zespołu Operacyjnego i miało na celu ich rozwinięcie merytoryczne (celowość, potrzeba realizacji, oczekiwane rezultaty, możliwości zaangażowania poszczególnych partnerów). Na tym etapie dokonywano łączenia koncepcji projektowych oraz niewielkich modyfikacji pierwotnych założeń niektórych z nich. Etap ten znalazł odzwierciedlenie w liście potrzeb stanowiącej podsumowanie *Diagnozy strategicznej*.

6. Ponowna ocena tak przygotowanych przedsięwzięć, której efektem było pogrupowanie projektów strategicznych w podziale na cele operacyjne. Realizacja poszczególnych działań ujętych w *Strategii* będzie uwzględniać rozwiązania:

- sprzyjające ochronie środowiska, ograniczaniu wpływu zmian klimatu,
- usprawniające dostęp do infrastruktury publicznej osobom z niepełnosprawnościami,
- zapewniające równy dostęp do efektów projektów różnym grupom społecznym.

Środowisko naturalne jest niewątpliwym jednym z głównych zasobów obszaru partnerstwa. Jego element - czyste powietrze - jest czynnikiem sprzyjającym dalszemu rozwijaniu oferty pobytowej dla turystów, może stanowić również jedną z ważniejszych zachęt do osiedlania się nowych mieszkańców. Zachodzące zmiany klimatyczne i przyjęte polityki w tym zakresie zachęcają do ograniczania strat energii oraz zapewnienia alternatywnych sposobów jej dostarczenia, w tym na cele grzewcze.

Cel strategiczny nr 1
Wsparcie przedsiębiorców i tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy

Realizacja celu przyczyni się do wzrostu atrakcyjnych miejsc pracy i wpłynie pozytywnie na strukturę demograficzną obszaru. Powstanie nowych przedsiębiorstw, a przede wszystkich rozwój tych obecnie istniejących, spowoduje, że część mieszkańców nie będzie szukała pracy poza obszarem i nie będzie podejmowała decyzji o zmianie zamieszkania. Długofalowo takie zmiany mogą także wpłynąć „in plus” na strukturę demograficzną obszaru objętego Strategią. Ważnym elementem przyczyniającym się do osiągnięcia w/w celu jest rozbudowa terenów inwestycyjnych. To właśnie silna gospodarka jest fundamentem trwałego rozwoju, ponieważ wpływa ona bezpośrednio na funkcjonowanie innych sfer i generuje środki finansowe umożliwiające realizację innych inwestycji komunalnych i społecznych.

DZIAŁANIA:

1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DROGOWEJ - stworzenie siatki połączeń drogowych umożliwiających przedsiębiorcom zakładanie nowych przedsiębiorstw i rozwój już istniejących, a także dystrybucję towarów i zapewnienie dostępu do świadczonych usług. Istotnym elementem jest także stworzenie spójnego układu komunikacyjnego, komplementarnego do już istniejącej sieci. W ramach tego działania istotna jest współpraca z podmiotami zarządzającymi korytarzami transportowymi na poziomie krajowym, jak i wojewódzkim. Ważnym aspektem jest także budowa dróg gminnych w miejscach, gdzie potencjalnie mogą powstawać nowe zabudowania, co zwiększa atrakcyjność obszaru objętego Strategią. Szczególne znaczenie ma także przebudowa i remont dróg powiatowych oraz budowa chodników w ciągu tychże dróg z uwagi na to, że drogi te są obecnie w najgorszym stanie jakościowym.

Najważniejsze kierunki działań:

- usprawnienie systemu komunikacyjnego poprzez budowę, przebudowę, rozbudowę i/lub modernizację dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich,
- remont dróg tłuczniowo – żwirowych, przebudowa, rozbudowa dróg dojazdowych do pól, modernizacja dróg dojazdowych do pól wraz z ulepszeniem nawierzchni,
- poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę i/lub przebudowę/modernizację chodników (ciągów pieszo-jezdnych) oraz przejść dla pieszych,
- poprawa dostępności komunikacyjnej poprzez stworzenie Centrum Komunikacyjnego ina terenie objętym Strategią,
- budowa parkingu/ów wielopoziomowego/wielopoziomowych (typu „Park & Ride”) z miejscami ładowania samochodów elektrycznych i elektronicznym systemem parkowania wraz z wdrożeniem systemu inteligentnego parkowania.

2. TWORZENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH – stworzenie nowych oraz uzbrojenie istniejących terenów inwestycyjnych w miejscach, gdzie występują w tym zakresie deficyty mające na celu pozyskanie inwestorów zewnętrznych oraz stworzenie warunków do rozwoju lokalnych przedsiębiorstw.

Najważniejsze kierunki działań:

- tworzenie terenów inwestycyjnych - zmiany w planach zagospodarowania, wykup gruntów itd.
- uzbrojenie terenów poprzez budowę infrastruktury drogowej do terenów inwestycyjnych oraz dróg wewnętrznych wraz z oświetleniem i odwodnieniem, budowę sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i deszczowej, sieci teletechnicznej, itp.,
- przygotowanie i promocja oferty inwestycyjnej,

- pozyskiwanie inwestorów,
- pozyskiwanie i sprzedaż terenów inwestycyjnych dla przedsiębiorstw oraz pod budownictwo (jednorodzinne/wielorodzinne) w obrębie obszarów zabudowanych zgodnie z realnym zapotrzebowaniem.

3. CENTRA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – TWORZENIE I ROZWÓJ – samorządy stanowią instytucje otoczenia biznesu odpowiedzialne za tworzenie i oferowanie podmiotom gospodarczym atrakcyjnych warunków do zakładania i rozwoju przedsiębiorstw poprzez nowoczesną infrastrukturę, finansowe instrumenty zwrotne (pożyczki, poręczenia), a także pomoc doradczą, prawną i szkoleniową.

Najważniejsze kierunki działań:

- stworzenie centrum obsługi przedsiębiorcy i inwestora (inkubatora przedsiębiorczości) na obszarze Strategii - wsparcie prawne, finansowe i organizacyjne przedsiębiorców m.in. w zakresie szkoleń, wyjazdów studyjnych, projektów dofinansowujących rozpoczęcie i/lub rozwój działalności gospodarczej,
- budowanie wspólnej oferty gospodarczej gmin objętych Strategią oraz jej promocja,
- pełnienie przez samorządy roli tzw. operatora (pośrednika) - udzielanie dofinansowania, dotacji i pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej z wykorzystaniem środków unijnych i krajowych,
- stworzenie systemu ulg i zachęt mających ułatwić inwestorom podjęcie decyzji o lokalizacji inwestycji na terenie gmin objętych Strategią.

Gminą zainteresowaną w szczególności utworzeniem na swoim terenie Centrum Przedsiębiorczości jest Busko-Zdrój. W ramach Centrum Przedsiębiorczości planowane jest m.in.:

- utworzenie Centrum Obsługi Przedsiębiorcy,
- różnicowanie działalności rolniczej w celu zapewnienia różnorodności działań oraz alternatywnych źródeł dochodów,
- rozwój okołorolniczych działalności gospodarczych, związanych np. z agroturystyką, turystyką i wypoczynkiem, sprzedaż bezpośrednią produktów pochodzących z własnych gospodarstw rolnych, produkcja i sprzedaż zdrowej żywności,
- ułatwienia administracyjne dla nowopowstających podmiotów gospodarczych, zwłaszcza tworzących miejsca pracy na terenie gmin,
- promowanie podmiotów gospodarczych działających na terenie gmin objętych Strategią,
- rozwój współpracy sektora prywatnego z sektorem publicznym.

4. WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I POZAROLNICZEJ – w związku z dużym zainteresowaniem żywnością tradycyjną i regionalną, a także poszukiwaniem produktów wysokiej jakości, z uwzględnieniem produktów ekologicznych, produktów opartych o naturalne składniki; istotnym jest stworzenie lokalnej marki, która będzie mogła pełnić następujące funkcje: identyfikacji wartości miejsca, integracji społeczności lokalnej, aktywizacji do przedsiębiorczości (tworzenie postaw przedsiębiorczych, lokalnych miejsc pracy), promocji. Tworzenie pozarolniczych miejsc pracy (np. usługi dla ludności, usługi na rzecz rolnictwa) wpływać będzie na zrównoważony rozwój obszaru i może być efektem dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych (usługi turystyczne, bio-edukacja, rekreacja).

Najważniejsze kierunki działań:

- wsparcie osób zajmujących się rolnictwem w zwiększeniu jego dochodowości (pomoc w tworzeniu grup producenckich, tworzenie i rozwój targowisk lokalnych, organizacja szkoleń, pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych), w tym:

- ✓ wsparcie działań rolników - utworzenie grup producentów produktów naturalnych i ekologicznych z punktami sprzedaży na terenie gmin objętych Strategią we współpracy z Wydziałem Rolnictwa,
- ✓ promocja gospodarcza obejmująca m.in. prowadzenie serwisów informacyjnych, ogłoszeń, udział w Targach, szkoleniach itp.,
 - opracowanie wspólnego systemu związanego z promocją produktów lokalnych, w tym wsparcie rolnictwa ekologicznego, skracanie łańcucha dostaw i tworzenie funkcjonalnych połączeń rolnicy-przedsiębiorcy),
 - zwiększenie jakości kadr lokalnej gospodarki, w tym m.in.:
- ✓ promowanie postaw przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży,
- ✓ szkolenie dla operatorów maszyn roboczych certyfikowanych m.in. przez UDT w tym m. in. operator koparkoładowarki w zakresie III klasy uprawnień, operator koparki jednonaczyniowej w zakresie III i I klasy uprawnień, operator ładowarki jednonaczyniowej w zakresie III i I klasy uprawnień, operator spycharki w zakresie III i I klasy uprawnień, operator walca drogowego w zakresie II klasy uprawnień, operator podajnika do betonu w zakresie III i I klasy uprawnień, operator przecinarki do nawierzchni dróg o napędzie spalinowym w zakresie III klasy uprawnień oraz operator wózka jezdniowego podnośnikowego z mechanicznym napędem podnoszenia i wiele innych,
- ✓ aktywizacja osób bezrobotnych i biernych zawodowo,
 - wsparcie działań związanych z gospodarką cyrkularną w przedsiębiorstwach, czyli gospodarką obiegu zamkniętego, która ma być odpowiedzią na problem marnowania surowców i rosnącego zanieczyszczenia powietrza. Odpowiedzialna produkcja i konsumpcja, to kluczowe aspekty tego obszaru. Wprowadzenie zasad gospodarki cyrkularnej, szeroka edukacja w tym zakresie, przyniosą korzyści w trzech aspektach: społecznym, ekonomicznym i środowiskowym.

Cel strategiczny nr 2

Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców

Realizacja celu ma wzmocnić wizerunek obszaru gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy jako miejsca przyjaznego dla mieszkańców oraz osób przyjezdnych - turystów. Teren ten będzie miejscem wykorzystującym zarówno swoje walory naturalne (m.in. w obszarze uzdrowiskowym), jak i tradycje historyczne związane z wydarzeniami, jak i konkretnymi postaciami. W tym celu tworzone będą produkty sieciowe wychodzące poza teren jednej gminy, które będą mogły być jednym z elementów tworzenia przewag konkurencyjnych obszaru. Ważnym elementem działań będzie także poprawa warunków infrastruktury do rekreacji i uprawiania sportów, co spowoduje napływ odwiedzających, ale także zwiększy zadowolenie mieszkańców i stanie się podstawą do budowania harmonijnej przestrzeni do życia, a także tworzenia postaw związanych z codzienną aktywnością fizyczną i zmianą nawyków (m.in. wykorzystanie spójnej sieci ścieżek rowerowych jako sposobu podróżowania do pracy, szkoły itp.). Stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu będzie dodatkową zachętą do pozostawania oraz zamieszkiwania na terenie, co może wpłynąć pozytywnie na zmianę struktury demograficznej obszaru. Produkty będące rezultatem wszystkich działań (w ramach nowej/zmodernizowanej infrastruktury, nowej/poszerzonej oferty kulturalnej, sportowej, nowych i innowacyjnych sieciowych produktów turystycznych) będą zgodne ze standardami dostępności (architektonicznej, cyfrowej oraz komunikacyjnej), co pozwoli na włączenie do grona odbiorców osób z niepełnosprawnościami, seniorów i innych grup defaworyzowanych. Wpłynie to na ich aktywizację społeczną i zdrowotną i przyczyni się do stworzenia przestrzeni przyjaznych dla wszystkich. Część nowych przestrzeni będzie bazowało na idei projektowania sensorycznego, w ramach którego projektowane i tworzone obiekty pełniły funkcje rehabilitacyjne i rozwojowe - specjalne ścieżki moto-sensoryczne służą treningowi

w otwartej przestrzeni, rozwiązania inspirowane wirtualną rzeczywistością (VR) działają na różne zmysły i mogą pełnić funkcję orientacyjną lub terapeutyczną.

1. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA REKREACYJNO-SPORTOWA – modernizacja/ przebudowa i budowa nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych, stworzenie spójnego systemu ścieżek rowerowych, który byłby wykorzystywany zarówno przez turystów, ale także mieszkańców całego obszaru jako alternatywny system transportowy, stworzenie oferty obejmującej działalność placówek sportowych na obszarze gmin objętych Strategią, wspólna organizacja imprez sportowych. Powyższe działania wpłyną pozytywnie na wizerunek obszaru oraz dadzą poczucie wspólnoty społeczności lokalnej. Najważniejsze kierunki działań:

- budowa (rozbudowa) i/lub modernizacja (przebudowa/remont) infrastruktury sportowej przy szkołach – boisk oraz sal (hal) gimnastycznych (sportowych),
- budowa (rozbudowa) i/lub modernizacja (remont/przebudowa) stadionów, zaplecza dla klubów sportowych,
- budowa (rozbudowa), przebudowa, modernizacja (remont) zewnętrznej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (wraz z miejscami parkingowymi) przy placówkach oświatowych na terenie gmin objętych Strategią,
- zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne terenów wokół zbiorników wodnych z zachowaniem obszarów cennych przyrodniczo,
- poprawa estetyki i funkcjonalności centrum gmin i poszczególnych miejscowości (uporządkowanie, odnowienie i przystosowanie przestrzeni publicznych do pełnienia nowych funkcji, w tym rekreacyjnych i integracyjnych), m.in.:
- ✓ budowa altan do wypoczynku dla mieszkańców/turystów, placów zabaw i siłowni zewnętrznych,
- ✓ rozbudowa monitoringu wizyjnego w najważniejszych miejscach poszczególnych gmin.

2. WSPÓLNA OFERTA KULTURALNO-HISTORYCZNA – w związku z faktem, że każde miejsce posiada specyficzne i niepowtarzalne dziedzictwo, istotnym elementem budowania marki lokalnej może być właśnie odkrycie i wyeksponowanie potencjału dziedzictwa i na tej podstawie stworzenie interesującego produktu. Atuty obszaru muszą być dostrzegane zarówno przez jego mieszkańców, ale także turystów i innych odwiedzających. Istotnym jest stworzeniem spójnej i wzajemnie uzupełniającej się oferty budującej także poczucie lokalnej wspólnoty. Niżej wymienione kierunki działań mają na celu stworzenie miejsc integracji i kultywowania lokalnych tradycji w miejscowościach, gdzie brak jest tego typu miejsc. Niezwykle istotnym elementem jest także dbałość i renowacja obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gmin objętych Strategią.

Najważniejsze kierunki działań:

- stworzenie Izby Historii Lokalnej w nawiązaniu do wspólnej historii,
- budowa i/lub modernizacja (przebudowa, rozbudowa, nadbudowa) i doposażenie obiektów kultury typu: biblioteki, świetlice, domy ludowe i budynki remiz Ochotniczych Straży Pożarnych na cele społeczno-kulturalne,
- organizacja ponadlokalnych imprez kulturalnych, turystycznych, sportowych, w tym: organizacja cyklicznych ponadlokalnych imprez kulturalnych,
- poprawa infrastruktury obiektów kultury i dostosowanie jej do wymogów dostępności itp. dla potrzeb osób z niepełnosprawnością,
- poprawa stanu zabytków wpisanych do gminnych ewidencji zabytków oraz pomników i miejsc pamięci,
- automatyzacja procesów bibliotecznych w bibliotekach na terenie gmin objętych Strategią oraz utworzenie w bibliotekach specjalistycznych pracowni tzw. fab lab,

- podjęcie starań o miano pomnika historii dla obiektu „Świętokrzyski Sztetl” — ośrodek edukacyjno-muzealny w byłej synagodze w Chmielniku.

3. WSPÓLNA OFERTA TURYSTYCZNA W OPARCIU O ZASOBY ENDOGENICZNE - obok oferty kulturalno-historycznej, istotnym elementem wzmacniania atrakcyjności obszaru będzie wykorzystanie jego walorów naturalnych i stworzenie produktu sieciowego w tym zakresie w oparciu o atrakcje w przestrzeni i usługi turystyczne, które charakteryzować się będą spójną koncepcją i występowaniem wiodącego waloru lub usługi wyróżniającego dany produkt. Sieciowane jest odpowiedzią na zmieniające się potrzeby konsumentów i wymaga współpracy wielu podmiotów na różnych poziomach. Stworzenie spójnej oferty może koncentrować się wokół turystyki:

- uzdrowskiej,
- krajoznawczej (miasta),
- geoturystyki,
- pieszej,
- dla dzieci i rodzin,
- rowerowej,
- wodnej,
- pielgrzymkowej,
- konnej,
- kulinarne i agroturystyka.

Najważniejsze kierunki działań:

- budowa/przebudowa infrastruktury turystycznej,
- budowa i rozwój tras i szlaków turystycznych, odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych i edukacyjnych, w tym m.in. oznakowanie tras, opracowanie przewodników, map on-line, aplikacji, itp.),
- rozwój oferty kulturalnej, rekreacyjnej i przemysłu czasu wolnego,
- wytyczenie nowych oraz konserwacja istniejących szlaków turystycznych,
- budowa pól campingowych, stanowisk i miejsc postojowych dla kamperów,
- stworzenie wspólnego produktu turystycznego na obszarze objętym Strategią - budowa wspólnej marki i promocja kompleksowej oferty turystycznej obejmującej m.in.:
- ✓ wykreowanie wydarzenia weekendowego promującego walory kulturowo-przyrodnicze gmin objętych Strategią - produktu turystycznego podkreślającego historyczne dzieje tych terenów; wydarzenie powinno również uwzględniać udział czołowych zespołów artystycznych;
- ✓ stworzenie wspólnego produktu turystycznego z gminami partnerskimi,
- ✓ organizacja cyklicznych wydarzeń,
- ✓ opracowanie bezpłatnego wirtualnego przewodnika turystycznego po obszarze gmin objętych Strategią w formie aplikacji mobilnej,
- ✓ przygotowanie i przeprowadzenie kampanii promocyjnej, uwzględniające zakup miejsc na billboardach w miejscach o dużym ruchu,
- wykonanie murali odnoszących się do historii danego miejsca,
- zakup stoisk promujących lokalne produkty,
- wspólna promocja na targach turystycznych, imprezach promocyjnych,
- rozbudowa infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego – drogi, pasy, trasy i ścieżki rowerowe, strefy wolne od ruchu samochodowego na obszarze objętym Strategią, w tym m.in.:
- ✓ budowa 184,1 km tras rowerowych na terenie gmin objętych Strategią zgodnie z założeniami „Koncepcji przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego” w ramach tras:

- EuroVelo 11 (gminy Chmielnik, Pierzchnica, Szydłów, Raków),
- Wiślana Trasa Rowerowa,
- trasy regionalne (nr 154 – teren gmin Chmielnik, Pierzchnica, Raków; nr 155 – teren gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, nr 156 – fragmenty gminy Busko-Zdrój, nr 157 – teren gmin Szydłów i Raków),
- dalszy rozwój Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo (gmina Raków).
- ✓ budowa wspólnej trasy (ścieżki) rowerowej łączącej gminy objęte Strategią wraz z Miejscami Obsługi Rowerzystów, punktami napraw oraz wypożyczalni rowerów, stacji ładowania rowerów elektrycznych,
- ✓ modernizacja/ remont istniejących szlaków, tras, ścieżek rowerowych,
- ✓ wybudowanie platform/miejsc widokowych.

- kompleksowy system elektronicznej informacji publicznej dla mieszkańców, turystów i osób przyjezdnych na terenie gmin objętych Strategią, m.in.
- ✓ nowoczesne elektroniczne tablice informacyjne w każdym sołectwie,
- ✓ kompleksowy, bezpłatny system informacyjny dla mieszkańców gmin i wszystkich zainteresowanych w formie aplikacji mobilnej na telefon komórkowy,
- ✓ nowoczesny, wielofunkcyjny gminny portal informacyjno-turystyczno-promocyjny z szerokim wachlarzem publicznych e-usług.
- utworzenie punktów informacji turystycznej w gminach objętych Strategią, w których takie punkty nie działają,
- zbudowanie sieci powiązań pomiędzy instytucjami i przedsiębiorcami sektora turystycznego i około turystycznego,
- włączenie obiektów i terenów zabytkowych w możliwości wykorzystania ich walorów na cele społeczne, rekreacyjne i turystyczne.

4. ZWIĘKSZENIE ILOŚCI ORAZ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ – wszystkie gminy objęte Strategią są blisko w 100% zwodociągowane. Większym wyzwaniem jest zakończenie procesu skanalizowania poszczególnych samorządów. Proces ten będzie trudny do wdrożenia zwłaszcza na terenach o małej gęstości zaludnienia, gdzie wskaźnik koncentracji wynosi poniżej 120 mieszkańców/km sieci. Na tego typu obszarach, gdzie nieopłacalna jest budowa sieci kanalizacyjnej, problem oczyszczania ścieków komunalnych zostanie rozwiązany poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków i szczelnych szamb.

Najważniejsze kierunki działań:

- budowa /przebudowa/ rozbudowa/remont sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej (zarówno na obszarze aglomeracji jak i poza nią),
- budowa i/lub modernizacja (przebudowa) ujęć wody oraz infrastruktury do dystrybucji, uzdatniania i magazynowania wody,
- budowa i/lub modernizacja oczyszczalni ścieków,
- budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie nie jest planowana budowa sieci z uwagi na niską gęstość zaludnienia,
- zakup systemów do monitorowania sieci wodociągowych i kanalizacyjnych,
- zakup ciągników, wozów asenizacyjnych oraz innego wyposażenie zakładów gospodarki komunalnej lub referatów gospodarki komunalnej do obsługi mieszkańców,
- wymiana wodomierzy na system zdalnego odczytu,
- modernizacja sieci hydrantów wraz z inwentaryzacją i pomiarami ciśnienia,
- wymiana i modernizacja zasuw sieciowych wraz z inwentaryzacją,
- zakup i wymiana sprzętu specjalistycznego do obsługi obiektów i urządzeń wodociągowych.

5. WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI

Działanie odpowiada na potrzebę poprawy stanu technicznego, w tym wyposażenia placówek oświatowych i świadczących usługi edukacyjne na obszarze gmin objętych Strategią oraz poprawy jakości nauczania. W przedmiotowe działanie wpisują się również wszelkie projekty mające na celu zwiększenie liczby dzieci objętych opieką żłobkową czy edukacją przedszkolną oraz podniesieniem kompetencji kluczowych uczniów/nauczycieli (w szczególności w zakresie TIK). Najważniejsze kierunki działań:

- budowa przebudowa (rozbudowa) i/lub modernizacja (remont) budynków szkół i przedszkoli wraz z ich doposażeniem w niezbędne pomoce dydaktyczne (i sprzęt komputerowy, tablice interaktywne, np.),
- zwiększenie ilości miejsc żłobkowych poprzez budowę nowych obiektów lub adaptację już istniejących wraz z ich doposażeniem, wprowadzeniem zajęć dodatkowych (np. rytmika, język angielski, logopedia) oraz wydłużeniem ich godzin pracy;
- podniesienie jakości edukacji przedszkolnej na obszarze gmin objętych Strategią, poprzez m.in.:
 - ✓ wydłużenie godzin pracy,
 - ✓ tworzenie nowych miejsc przedszkolnych,
 - ✓ organizacja zajęć dodatkowych,
 - ✓ doposażenie placówek,
 - ✓ wsparcie dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami,
 - ✓ podnoszenie kwalifikacji nauczycieli przedszkolnych,
 - organizacja zajęć dodatkowych (pozalekcyjnych) w szkołach w gminach objętych Strategią obejmujących m.in.:
 - ✓ przygotowanie do egzaminów ósmoklasisty
 - ✓ organizacja zajęć podnoszących kompetencje kluczowe w szczególności w zakresie języka obcego oraz cyfrowe (zajęcia z wykorzystaniem TIK),
 - ✓ wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, w tym dla uczniów z niepełnosprawnościami, orzeczeniami z poradni psychologiczno-pedagogicznych,
 - ✓ wsparcie w obszarze edukacji włączającej,
 - ✓ doposażenie placówek,
 - ✓ organizacja dodatkowych zajęć dla uczniów, w tym zajęcia wyrównawcze, rozwijające pasje i zainteresowania,
 - ✓ rozwój kompetencji miękkich i interpersonalnych dla uczniów i nauczycieli,
 - ✓ organizacja zajęć twórczych dla dzieci
 - ✓ pomoc w uzupełnianiu zaległości w nauce
 - ✓ organizacja zajęć szachowych w szkołach,
 - ✓ organizacja zajęć sportowych (pozalekcyjnych), w tym nauka pływania,
 - ✓ edukacja finansowa (ekonomiczna),
 - ✓ doradztwo zawodowe,
 - ✓ organizację zajęć nauki pływania dla dzieci i młodzieży w regionie, w celu zwiększenia bezpieczeństwa kąpielisk.
- modernizacja (remont) i doposażenie szkolnych kuchni i/lub stołówek/jadalni w obiektach edukacyjnych,
- podnoszenie kwalifikacji nauczycieli m.in. poprzez organizację szkoleń wzmacniających i uzupełniających kompetencje nauczycieli w zakresie rozumienia i organizacji procesu uczenia się i kształtowania wśród uczniów kompetencji kluczowych,
- organizacja zajęć sportowo-rekreacyjnych dla różnych grup wiekowych,
- działania szkoleniowo-doradcze dla dyrektorów i nauczycieli w zakresie zarządzania zmianą (pomoc w przeprowadzeniu diagnozy i opracowania planu działań dla zespołu nauczycielskiego),

- zakup niezbędnego wyposażenia informatycznego (komputery, laptopy, tablety, serwerownie, modernizacja sieci informatycznych, oprogramowanie, tablice interaktywne, itp.),
- działania przeciwdziałające skutkom COVID-19 wśród uczniów z uwagi na alienację i ograniczenie kontaktów społecznych w trakcie nauki zdalnej:
 - ✓ wzmocnienie roli szkoły w profilaktyce problemów psychologicznych dzieci i młodzieży,
 - ✓ zatrudnienie psychologów dziecięcych,
 - ✓ prowadzenie terapii oraz zajęć grupowych i indywidualnych dla uczniów,
 - ✓ warsztaty i doradztwo dla rodziców,
 - ✓ szkolenia dla pedagogów i psychologów szkolnych.

6. REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH

Najważniejsze kierunki działań:

- realizacja projektów przyczyniających się do rozwiązania (lub zmniejszenia) problemów w obszarze funkcjonalno-przestrzennym, technicznym, środowiskowym oraz gospodarczym na wyznaczonych obszarach rewitalizacji ujętych w Gminnych Programach Rewitalizacji,
- zmniejszenie ilości występujących na obszarze rewitalizacji negatywnych zjawisk społecznych,
- poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez m.in. poprawę infrastruktury drogowej, rozbudowę systemu monitoringu miejskiego/gminnego,
- zwiększenia potencjału turystycznego,
- zachowanie obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru/ewidencji zabytków), w tym m.in.:
 - ✓ dotacje na remonty m.in. elewacji budynków prywatnych leżących w strefie konserwatorskiej i strefie rewitalizacji,
 - ✓ dotacje dla właścicieli budynków leżących w strefie rewitalizacji i strefie konserwatorskiej na remont elewacji, prace restauratorskie, konserwatorskie w celu poprawy wizerunku miast: Busko-Zdrój, Chmielnik, Pierzchnica i Szydłów,
- poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej na rzecz przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego w zakresie m.in.: infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, drogowej, kulturalnej, edukacyjnej, turystycznej, rekreacyjnej, zaopatrzenia w energię elektryczną, oraz systemów monitorowania bezpieczeństwa w miejscach publicznych,
- poprawa infrastruktury zdrowotnej oraz zwiększenie dostępu do usług zdrowotnych,
- efektywne wykorzystanie energii oraz OZE na obszarach rewitalizacji.

7. ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI W GOSPODAROWANIU ODPADAMI – działanie szczególnie istotne z uwagi na znaczny wzrost liczby produkowanych odpadów na obszarze gmin objętych Strategią i w całym regionie. Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zobowiązuje gminy do posiadania PSZOK, stąd również istotne są inwestycje w tym obszarze. Niemniej kluczowe wydaje się budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców gmin objętych Strategią.

Najważniejsze kierunki działań:

- budowa (przebudowa/rozbudowa) i/lub modernizacja oraz doposażenie Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK),
- usuwanie azbestu z wszelkich budynków na obszarze partnerstwa,
- współpraca z innymi samorządami w zakresie organizacji gospodarki odpadami,
- zakup pojemników na odpady komunalne dla mieszkańców,
- wyposażenie obiektów użyteczności w kosze do segregacji z tablicą informacyjną,
- likwidacja dzikich wysypisk odpadów,
- edukacja ekologiczna w tym programy skierowane dla dzieci w zakresie gospodarki odpadami, w tym m.in.:
 - ✓ promocja kompostowania odpadów biodegradowalnych w gospodarstwach domowych,

- dofinansowanie zbiorów odpadów niekwalifikujących się jako odpady komunalne, m.in. opony ponadwymiarowe (np. rolnicze), odbiór folii rolniczej, itp.

Cel strategiczny nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia

Zmiany klimatu mają i będą miały duży (bezpośredni i pośredni) wpływ na wiele sektorów gospodarki i społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczna. Występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych wpłynie na zmiany w rolnictwie (ryzyko nieudanych zbiorów, niekorzystny wpływ na glebę, burze i ulewne deszcze, susze, pożary). Zmiany klimatu wpłyną też bezpośrednio na sektor energetyczny i dostawy oraz popyt na energię. Opady, fale upałów będą oddziaływać na proces chłodzenia, a przez to na wydajność elektrociepłowni. Bardzo wysokie temperatury w lecie i potrzeba chłodzenia, coraz częstsze zjawiska ekstremalne będą skutkowały problemami w dystrybucji energii elektrycznej. Ekstremalne zjawiska klimatyczne powodują także znaczne straty społeczne i gospodarcze – wywołują negatywne zmiany w infrastrukturze. Wśród zmian społecznych należy wymienić także zdrowie ludzi – wzrost zachorowań, a także śmiertelność związaną z upałami, nowe choroby zakaźne przenoszone przez inwazyjnych nosicieli, wzrost sezonowej produkcji alergicznych pyłków i wiele innych. Aby przeciwdziałać niekorzystnym zmianom klimatu, czy też nieprzewidzianym zjawiskom (np. pandemia COVID 19) oraz różnego rodzaju katastrofom, należy budować odporność obszaru objętego Strategią, która zgodnie z rekomendacjami Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju powinna być budowana w czterech obszarach:

- gospodarka,
- społeczeństwo,
- środowisko i
- zarządzanie.

Stąd też w ramach Celu Operacyjnego 3 zdefiniowano następujące działania⁴:

1. ZIELONA ENERGIA - wszelkie działania związane z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii oraz utrzymaniem wizerunku czystego środowiskowo obszaru o małym poziomie zanieczyszczenia, co bezpośrednio wiąże się także z promocją produktów lokalnych, budowaniem oferty turystycznej oraz zdrowym stylem życia. Termomodernizacja wpłynie na zwiększenie efektywności systemów grzewczych i chłodniczych, co wiąże się bezpośrednio z działaniami na rzecz ochrony klimatu. Retencja i projekty związane ze zdolnością do gromadzenia zasobów wodnych i przetrzymywania ich przez dłuższy czas w środowisku mogą wpłynąć na uregulowanie problemów związanych z suszami. Celem działania jest zmniejszenie zapotrzebowania na energię i ograniczenie emisji zanieczyszczeń na terenie gminy we wszystkich sektorach użytkowników energii (działalność gospodarcza, mieszkalnictwo, użyteczność publiczna, oświetlenie uliczne itd.) poprzez m.in.: kompleksowe termomodernizacje budynków, wymianę przestarzałych źródeł ciepła/systemów grzewczych, wykorzystywanie do ogrzewania paliw przyjaznych dla środowiska, wymianę oświetlenia na energooszczędne oraz rozbudowę istniejących sieci oświetlenia ulicznego, montaż OZE.

Najważniejsze kierunki działań:

- zwiększanie efektywności energetycznej budynków oraz popularyzacja wykorzystania OZE (zarówno w jednostkach publicznych jak i gospodarstwach domowych) poprzez wsparcie inwestycji oraz działania szkoleniowe/ edukacyjne (pompy ciepła, panele solarne, instalacje fotowoltaiczne); zakres rzeczowy projektu obejmuje działania związane budową instalacji do

⁴ Wsparcie dotyczące szeroko rozumianej przedsiębiorczości zostało określone w pierwszym celu strategicznym.

produkcji energii elektrycznej z OZE wraz z możliwością magazynowania energii na potrzeby instytucji publicznych lub indywidualnych gospodarstw domowych;

- budowa farm fotowoltaicznych oraz magazynów energii elektrycznej w celu zaspokojenia potrzeb energetycznych samorządów,
- termomodernizacja domów i mieszkań prywatnych (w tym wymiana pieców) w celu wywiązania się z uchwały nr XXII/292/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 czerwca 2020r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa świętokrzyskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliwa,
- budowa i/lub modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne,
- ✓ planuje się wymianę opraw i wysięgników na nowe w technologii LED, przebudowę i rozbudowę oświetlenia drogowego oraz zastosowanie inteligentnego systemu sterowania, umożliwiającego dalsze oszczędności energii zużywanej do oświetlenia ulic i dróg,
- ✓ budowa nowego oświetlenia na terenie gmin (w szczególności w celu poprawy bezpieczeństwa oraz na terenach, gdzie powstają nowe budynki mieszkalne),
- usprawnienie systemów ciepłowniczych i elektroenergetycznych (zarówno w budynkach użyteczności publicznej, budynkach komunalnych, jak i obiektach wielorodzinnych),
- kształtowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców gmin objętych Strategią – edukacja środowiskowa skierowana do wszystkich grup wiekowych,
- rozwój usług transportu zbiorowego,
- budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych na terenie gmin objętych Strategią,
- inwestycje związane z zakupem elektrycznego taboru drogowego, w tym m.in.:
- ✓ zakup niskoemisyjnych / zeroemisyjnych autobusów/ busów (transport publiczny),
- ✓ wymiana floty samochodów używanych przez JST czy jednostki podległe na bardziej przyjazne dla środowiska,
- ✓ budowa infrastruktury związanej z infrastrukturą do ładowania i tankowania zeroemisyjnych pojazdów,
- ✓ realizacja działania związane z podnoszeniem świadomości mieszkańców i pracodawców w zakresie propagowania korzystania z nisko lub zeroemisyjnego transportu i ruchu niezmotoryzowanego.
- rozbudowa sieci gazowej na obszarze gmin objętych Strategią.

2. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODY I PRZECIWDZIAŁANIE KLĘSKOM ŻYWIŁOWYM - działanie ma na celu poprawić lokalną zdolność do gromadzenia wody, a w konsekwencji - ochronę przed suszą (i ewentualnymi powodzią, podtopieniami). Głównym celem przedsięwzięcia będzie kształtowanie zasobów wodnych i przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarze gmin objętych Strategią. Różnego rodzaju zbiorniki będą zatrzymywać wodę umożliwiając ich wykorzystanie głównie m.in. na cele rolnicze. Będzie to miało szczególne znaczenie w czasie występowania długotrwałych niedoborów wodnych (np. braku opadów), ale również deszczów nawalnych bądź szybkiego topnienia dużych ilości śniegu. Celem podejmowanych działań przez samorzady w tym obszarze jest:

1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz ochrona wód,
2. Promowanie racjonalnego gospodarowania wodą, które będzie prowadzić do ograniczenia zużycia wody,
3. Promowanie tworzenia przydomowych oczek wodnych i ogrodów deszczowych, zasilanych wodami opadowymi.

Najważniejsze kierunki działań:

- budowa i/lub modernizacja zbiorników retencyjnych wraz z zagospodarowaniem wokół (infrastrukturą rekreacyjno-turystyczną),
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, w tym m.in.:

- ✓ budowa zbiorników przeznaczonych do gromadzenia wód opadowych,
- ✓ zakładanie ogrodów deszczowych (różnego rodzaju: kieszonkowe, deszczowe, na dachach, sensoryczne, miejskie), w przestrzeni publicznej i prywatnych gospodarstwach domowych,
- ✓ odmulenie cieków odprowadzający wodę, remonty przepustów, czyszczenie skarp, grobli i dna z roślinności i namułu w stawach na terenie gmin,
- ✓ budowa i/lub modernizacja kanalizacji deszczowej,
- ✓ zagospodarowanie wód deszczowych w ramach nieruchomości w tym zakup zbiorników na wodę deszczową,
- ✓ wykonanie łąk kwietnych wspomagających bioretencję,
- ✓ remont i uporządkowanie istniejących rowów i cieków wodnych,
- ✓ zadrzewienia,
- ✓ zagospodarowanie zieleni miejskiej, poprzez m.in. wykonanie zielonych dachów i pionowych powierzchni budynków a także filarów, zielonych ścian, wiaduktów, torowiska (tworząc tzw. „zielone torowiska”), nieużywane krańce betonowych zabezpieczeń nadbrzeży, wiaty przystankowe i śmietnikowe.
- budowa zbiorników przeznaczonych do magazynowania wody opadowej wspomagających bioretencję,
- zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez:
 - ✓ ochronę wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej np. w zakresie braku nawożenia, składowania nawozów i kiszonek w pobliżu cieków,
 - ✓ prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb,
 - ✓ prowadzenie prac przeciwozyjnych,
 - ✓ zalesienie,
 - ✓ tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków,
 - ✓ ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradł,
 - ✓ retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz
 - ✓ zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych.
- ochrona gleb np. usuwanie odpadów pochodzących z działalności rolniczej tj. folii rolniczych, siatki i sznura do owijania balotów, opakowań po nawozach typu Big Bag.

3. WSPARCIE SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I SPOŁECZNEJ – pandemia koronawirusa, zmiany demograficzne i starzejące się społeczeństwo to wyzwania, które wymuszają aktywne działania na rzecz wzmocnienia systemu opieki zdrowotnej i społecznej. W pierwszym przypadku istotnym jest wykorzystanie narzędzi teleinformatycznych, ułatwienie dostępu do opieki specjalistów, a także zapewnienie opieki osobom starszym i zależnym. System opieki społecznej dotyczy szeregu działań, które obejmują różne grupy społeczne od osób starszych poprzez młodzież z niepełnosprawnościami, a także wsparcie psychologiczne. Wszystkie działania w tym zakresie (zarówno projekty infrastrukturalne, jak i miękkie) będą w szczególności zgodne ze standardami dostępności.

Najważniejsze kierunki działań:

Kluczowym projektem realizowanym przez wszystkie samorządy będzie: **„Zdrowy Samorząd - program rehabilitacji pracowników samorządowych, w tym rehabilitacja pocovidowa”**. Projekt obejmowałby:

- działania mające na celu poratowanie zdrowia pracowników, w tym rehabilitację pracowników samorządowych, pobyty sanatoryjne/rehabilitacyjne, masaże, wsparcie psychologiczne, terapeutyczne, karnety basenowe,
- zakup karnetów na siłownię dla pracowników Urzędów i ich jednostek,
- wykonanie badań profilaktycznych pracowników bez względu na miejsce zamieszkania,

- wyposażenie stanowisk pracy (zakup niezbędnych urządzeń, mebli, w tym fotele specjalistyczne/ergonomiczne, biurka),
- rehabilitacja pocovidowa.

Usługi zdrowotne:

- przebudowa/rozbudowa /modernizacja (remont) budynków POZ polegająca na poprawie jakości obiektów ośrodków zdrowia w gminach objętych Strategią, a tym samym zapewnienie lepszej jakości świadczonych usług, w tym m.in. utworzenie gabinetów fizjoterapii, w tym zakup wyposażenia typu: Laser, Fala uderzeniowa, urządzenie do elektroterapii i terapii ultradźwiękowej oraz wprowadzenie nowych usług fizjoterapeutycznych do oferty POZ,
- doposażenie POZ w nowoczesny sprzęt i wyposażenie medyczne, m.in.:
- ✓ zakup sprzętu medycznego i wyposażenia poradni POZ, w tym m.in. aparaty EKG, bilirubinometr, fantomy do poradni położnej POZ, defibrylator, wyposażenie punktu pobrań i punktów szczepień, lampy UV-C,
- ✓ doposażenie POZ w niezbędny sprzęt rehabilitacyjny,
- wykorzystanie telemedycyny jako szansy na zwiększenie dostępu do wysokospecjalistycznej opieki medycznej,
- rozwój e-usług zdrowotnych (informatyzacja POZ), w tym doposażenie w sprzęt informatyczny oraz zakup oprogramowania, aplikacji, rozwiązań informatycznych m.in. e-rejestracja,
- organizacja szkoleń dla personelu dot. obsługi pacjenta, postępowanie z trudnym pacjentem,
- zwiększenie dostępu do rehabilitacji i terapii zwłaszcza dla seniorów,
- realizacja programów profilaktyki zdrowotnej (kardiologicznej, onkologicznej, schorzeń narządów ruchu), w tym:
- ✓ zapobieganie i postępowanie w chorobach cukrzycy z udziałem specjalisty w zakresie diabetologii,
- ✓ promocji aktywnego stylu życia w instytucjach społecznych w gminie (POZ, szkoły, OPS itp.),
- ✓ zwiększenie świadomości o zdrowym i aktywnym stylu życia oraz podjęcie stosownych działań wśród dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych z udziałem dietetyka,
- ✓ programy szczepień,
- ochrona zdrowia mieszkańców:
 - pakiety świadczeń zdrowotnych wykraczających poza zakres badań podstawowych,
 - pakiety rehabilitacyjne i warsztaty terapeutyczne dla pracowników,
 - poprawa dostępu do specjalistów, w tym pediatrów,
 - doposażenie stanowisk pracy w celu poprawy ergonomii i bezpieczeństwa pracy,
- zwiększenie dostępu do wysokospecjalistycznej opieki medycznej.

Usługi społeczne:

- powstawanie oraz działalność świetlic środowiskowych jako elementu pomocy rodzinom w codziennym funkcjonowaniu oraz rozszerzenie oferty wsparcia rodziny i jej kompetencji wychowawczych,
- poprawa dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami w budynkach użyteczności publicznej itp. w urzędach gmin, obiektach kultury, szkołach,
- rozwinięcie usług opiekuńczych świadczonych w systemie stacjonarnym (całodobowym i dziennym), mające na celu zapewnienie opieki dla osób potrzebujących, w tym osób wymagających okresowej pomocy, a także opiekunów osób z niepełnosprawnościami;
- rozwinięcie oferty usług społecznych i zdrowotnych świadczonych w miejscu zamieszkania oraz ułatwiających samodzielne funkcjonowanie w domu (usługi rehabilitacyjne i pielęgniarstwo świadczone w domu, zabezpieczenie potrzeb mobilności osób

z niepełnosprawnością lub zależnych i ułatwienie w ten sposób aktywizacji społeczno-zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i kulturalnej);

- wsparcie dla seniorów m.in. w następującym zakresie:
 - rozwinięcie sieci klubów seniora (także w ramach Senior+, Dzienny Dom Senior+) w celu aktywizacji osób starszych,
 - zapewnienie integracji międzypokoleniowej i przeciwdziałania marginalizacji społecznej oraz osamotnieniu osób starszych;
 - organizacja posiłków z dowozem do domu, pomoc sąsiedzka,
 - lepszy dostęp do rehabilitacji i terapii;
 - rozwijanie usług opiekuńczych i zdrowotnych prowadzonych w przyjaznych warunkach (w domach lub niewielkich placówkach),
 - organizacja warsztatów i zajęć aktywizujących dla seniorów m.in. nordic walking, warsztaty taneczne, zajęcia fitness, warsztaty z rękodzieła artystycznego, warsztaty teatralne, warsztaty plastyczne,
 - zatrudnienie kadry specjalistów (psycholog, specjalista zajęć psychoedukacyjnych, mediator, logopeda, rehabilitant itp.) w celu utrzymania odpowiedniego poziomu emocjonalnego i zdrowotnego po przebytych traumach życiowych np. po stracie bliskich osób, po przebytych chorobach (depresja, udar itp.) oraz w sytuacjach nieufności w stosunku do innych ludzi, apatii, bierności, braku motywacji do życia,
 - organizacja wyjazdów studyjnych do innych miast uzdrowiskowych w celu nawiązania kontaktów z istniejącymi klubami seniora, pozyskania nowych pomysłów na integrację oraz aktywizację społeczną seniorów,
 - organizacja festynów oraz pikników tematycznych dla seniorów.
- wsparcie osób z niepełnosprawnością poprzez działania programowe tj. opiekę wychowawczą, asystent osobisty osoby niepełnosprawnej,
- stworzenie oferty realnego wsparcia i wspólnej terapii dla rodzin, w których założona została niebieska karta,
- rozszerzenie ofert zajęć psychologicznych i edukacyjno-wychowawczych w celu przeciwdziałaniu uzależnieniom oraz przemocy oraz utworzenie grup wsparcia dla wszystkich grup wiekowych w celu udzielenie doraźnej pomocy osobom chcącym zerwać z uzależnieniami lub dotkniętych ich negatywnym oddziaływaniem, w tym także stworzenie oferty indywidualnej terapii,
- usługi społeczne skierowane do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem, m. in. z powodu: długotrwałego bezrobocia, braku motywacji do podjęcia pracy, niepełnosprawności, niskich kompetencji społecznych i zawodowych, a także osób biernych zawodowo,
- ✓ w ramach usług społecznych planuje się kompleksową aktywizację społeczną i zawodową osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem: wsparcie psychologiczne, wsparcie zdrowotne, kursy, szkolenia i doradztwo zawodowe, staże zawodowe, inne wsparcie w podjęciu zatrudnienia,
 - tworzenie i funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego i opieki całodobowej,
 - rozwój mieszkalnictwa chronionego, wspieranego, mieszkań socjalnych (najem socjalny), w tym m.in. modernizacja, remont i rozbudowa istniejących budynków socjalnych,
 - utworzenie Centrum opiekuńczo- mieszkalnego,
 - zwiększenie liczby połączeń komunikacji zbiorowej na obszarze objętych Strategią,
 - wdrożenie Programu Pokonać bezdomność –
 - Stworzenie warunków do aktywności młodych mieszkańców,

4. ROZWÓJ I KREATYWNE WYKORZYSTANIE NARZĘDZI TELEINFORMATYCZNYCH – okres pandemii wymusił wprowadzenie wielu zmian zarówno w systemie opieki zdrowotnej (teleporady), edukacji

(nauczanie zdalne lub hybrydowe), w zarządzaniu jednostkami publicznymi, w zarządzaniu i funkcjonowaniu przedsiębiorstw (telepraca) - koniecznym stało się szerokie zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Część z wprowadzonych rozwiązań może wejść na stałe do naszego życia i ułatwić funkcjonowanie wielu instytucji – na przykład dostęp do zajęć pozalekcyjnych trudnodostępnych na terenach wiejskich, wdrożenie komunikacji na linii klient - urząd w formie cyfrowej z założeniem, że usługi (zgodnie ze standardem opisu elektronicznej usługi publicznej) będą realizowane co najmniej na poziomie dojrzałości poziomu 3 (dwustronna interakcja), natomiast dążyć się będzie do wdrożenia poziomu 4 (transakcja), a także 5 (personalizacja).

Najważniejsze kierunki działań:

- wprowadzenie nowych e-usług w ramach koncepcji Cyfrowego Urzędu, w tym m.in.:
- ✓ wprowadzenie e-usług umożliwiających mieszkańcom gmin załatwianie większości spraw urzędowych bez konieczności wychodzenia z domu,
- ✓ stworzenie dla poszczególnych gmin aplikacji oraz internetowego portalu obsługi interesantów,
- ✓ stworzenie centralnych gminnych serwerowni danych (pomieszczeń wraz z dedykowanymi urządzeniami) do obsługi urzędów oraz monitoringu gminnego/miejskiego,
- ✓ rozbudowa infrastruktury sieci teleinformatycznej i przetwarzania danych,
- ✓ budowa portali z elektronicznymi usługami,
- ✓ budowa teleinformatycznych systemów komunikacji (podpis elektroniczny, elektroniczna pieczęć oraz inne sposoby uwierzytelniania form elektronicznych),
- ✓ budowa, przebudowa lub zakup systemów zapewniających bezpieczeństwo przechowywania danych cyfrowych,
- ✓ tworzenie, rozwijanie rejestrów publicznych, w tym systemów informacji przestrzennej,
- ✓ cyfryzacja procedur wewnątrzadministracyjnych, w tym uruchomienie e-usług dziedzicznych wraz ze sprzętem (m.in. podatki, śmieci, faktury, woda/kanalizacja) oraz e- e-usługi oparte na formularzach, a tym samym integracja z powstałą e-platformą,
- ✓ zwiększenie bezpieczeństwa danych poprzez wprowadzenie nowych technologii i urządzeń,
- ✓ zakup licencji i niezbędnego oprogramowania,
- ✓ zakup niezbędnego wyposażenia i sprzętu (komputery, UPS, serwery do wirtualizacji, monitory, drukarki, systemy operacyjne do serwerów, modernizacja i doposażenie serwerowni, modernizacja sieci internetowej) w Urzędach Miast i Gmin oraz ich jednostkach organizacyjnych np. szkołach, ośrodkach zdrowia, CUW, itp.
- ✓ modernizacja gminnych stron www,
- ✓ budowa, przebudowa lub zakup systemów teleinformatycznych służących digitalizacji zasobów, w tym kulturowych lub naukowych, będących w posiadaniu instytucji publicznych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej;
- ✓ budowa, przebudowa lub zakup systemów teleinformatycznych służących rozwojowi usług społecznych.
- ✓ wykonanie audytów usług publicznych oraz strategii cyfryzacji, w tym inwentaryzacja zasobów oraz stanu IT poszczególnych Urzędów,
- ✓ wdrożenie systemu zarządzania obiegiem dokumentów,
- ✓ standaryzacja infrastruktury teleinformatycznej w tym oprogramowania biurowego na stanowiskach roboczych,
- ✓ modernizacja i dostosowanie, standaryzacja infrastruktury teleinformatycznej w administracji, w tym oprogramowania biurowego na stanowiskach roboczych oraz oprogramowania dziedzicznego w obszarach księgowości i kadr,
- ✓ rozbudowa systemów obsługi Interesanta On-Line dla danych finansowych z zakresu podatków i opłat lokalnych,
- ✓ automatyzacja zarządzania procesami IT,

- ✓ integracja różnych systemów dziedzinowych IT z usługami publicznymi,
- ✓ przeprowadzenie w ramach projektu nowoczesnych i efektywnych kursów i szkoleń z zakresu wykorzystania TIK oraz kompetencji cyfrowych w tym z wykorzystaniem e-learningu,
- ✓ przeszkolenie pracowników poszczególnych Urzędów w zakresie pracy z użyciem platformy cyfrowej
- ✓ kampania promocyjna platformy wśród mieszkańców i upowszechnianie jej funkcjonalności,
- ✓ wprowadzenie systemu badań satysfakcji interesantów z obsługi w Urzędach i jednostkach gminnych,
 - rozbudowa internetu szerokopasmowego i sieci światłowodowej umożliwiającej rozszerzenie usług telekomunikacyjnych i informatycznych,
 - budowa systemu e-usług dla mieszkańców w Zakładach Usług (Gospodarki) Komunalnych,
- ✓ realizacja zadania polegającego na wprowadzeniu elektronicznego i zarazem zdalnego odczytu wodomierzy, stworzenie e-usług, które dzięki swej funkcjonalności usprawnią obsługę klientów, jak i zapewnią dostęp do informacji na temat m.in. zużycia mediów, płatności, zobowiązań dla klientów Zakładów,
 - promowanie wykorzystania nowoczesnych technologii we wszystkich sferach życia w gminie,
 - wsparcie dla inicjatyw mających na celu przygotowanie społeczeństwa do efektywnego korzystania z funkcjonalności w obszarze technologii informacyjno – telekomunikacyjnych,
 - uświadamianie lokalnemu społeczeństwu korzyści, jakie można osiągnąć w wyniku optymalnego zarządzania informacją,
 - promocja uczenia się przez całe życie, również przy pomocy technologii informatycznych,
 - poprawa umiejętności korzystania z zasobów internetu,
 - informatyzacja szkół i placówek oświatowych, w tym bibliotek szkolnych oraz innych budynków użyteczności publicznej na terenie gmin objętych Strategią.

5. BUDOWA WIĘZI SPOŁECZNYCH I WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH – jako jeden z istotnych elementów budowania odporności wspólnotowej, poprzez tworzenie więzi, poczucia przynależności, a także wspierania inicjatyw oddolnych, które stają się szalenie istotne we współczesnych społecznościach lokalnych, jako że mogą doprowadzić do obudzenia lokalnych potencjałów i wsparcia działań prorozwojowych, bardzo istotnym elementem budowania wspólnot lokalnych jest angażowanie wszystkich osób, w tym osób z niepełnosprawnościami i seniorów, jednym z elementów działań w tym zakresie będzie wspieranie organizacji pozarządowych, a także podmiotów ekonomii społecznej.

Najważniejsze kierunki działań:

- zwiększanie aktywności obywatelskiej i społecznej mieszkańców itp. stworzenie inkubatorów organizacji pozarządowych,
- organizacja Forum organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i rolników z obszaru gmin objętych Strategią,
- partycypacyjny budżet obywatelski dla organizacji, szkół i jednostek kultury z terenu partnerstwa,
- zakup sprzętu i wyposażenia dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w tym samochodów bojowych i innego wyposażenia niezbędnego do prowadzenia akcji ratowniczo-gaśniczych, w tym także umundurowania, w tym m.in.:
- ✓ zakup wozów bojowych dla jednostek OSP będących w Krajowym Systemie Ratownictwa Gaśniczego,
- stworzenie skutecznego systemu konsultacji społecznych prowadzonych w sprawach ważnych dla mieszkańców,
- udostępnienie lokalnych zasobów publicznych dla działalności wolontariackiej,

- wypromowanie wolontariatu jako działania realizującego hobby, zainteresowania, wykorzystującego potencjał różnych grup społecznych,
- podniesienie efektywności i skuteczności działań realizowanych w sferze pożytku publicznego,
- usprawnienie systemu dofinansowywania i współfinansowania działań realizowanych przez NGO,
- stworzenie Centrum Wolontariatu oraz Wsparcia Organizacji Pozarządowych,
- wsparcie osób w wieku senioralnym w tym m.in.:
 - ✓ działalności Uniwersytetów III Wieku, dziennych domów pobytu, zajęć dla seniorów w różnego rodzaju klubach seniora,
 - ✓ zakup i wypożyczanie opasek „Teleopieka”,
 - ✓ świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- utworzenie grup wsparcia dla opiekunów faktycznych osób niepełnosprawnych.

6. ROZWÓJ KOMPETENCJI INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

Efektywne programowanie i zarządzanie procesami rozwojowymi wymaga nowego podejścia i rozwoju kompetencji pracowników instytucji publicznych od kadry zarządzającej po wszystkich pracowników. Wśród najczęstszych problemów obserwowanych w większości instytucji należy wymienić:

1. Niewystarczające kompetencje pracowników urzędów i jednostek organizacyjnych.
2. Niewielka liczba wdrożonych i przetestowanych nowoczesnych narzędzi partycypacyjnych.
3. Niedojrzałość partycypacyjna interesariuszy.
4. Ograniczona współpraca z okolicznymi samorządami i partnerami z kraju i zagranicy.
5. Niski poziom współpracy i koordynacji różnych działów w ramach poszczególnych instytucji.
6. Problemy kadrowe w administracji.
7. Niski poziom cyfryzacji usług i zarządzania.
8. Niski poziom dostępności budynków użyteczności publicznej dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Najważniejsze kierunki działań:

- kształcenie kadr urzędniczych oraz poprawa warunków pracy w jednostkach publicznych, w tym:
 - ✓ działania podnoszące kompetencje zarządcze kadr kierowniczych i administracyjnych,
 - ✓ warsztaty, kursy, studia podyplomowe dla pracowników administracji samorządowej i jednostek przyczyniające się do podniesienia jakości oferowanych usług,
 - ✓ szkolenia interpersonalne, ułatwiające kontakt z klientem, współpracy w grupie,
 - ✓ wyjazdy studyjne dla pracowników administracji i jednostek w celu tworzenia potencjalnych partnerstw, korzystania z dobrych praktyk,
 - ✓ poprawa ergonomii pracy.
- dostosowanie wszystkich obiektów użyteczności publicznej (urzędów, świetlic, szkół, obiektów OSP, itp.) do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami m.in. osób z niepełnosprawnością, seniorów, kobiet w ciąży, itp. m.in.:
 - ✓ budowa wind, podjazdów i innych udogodnień dla osób z niepełnosprawnością ruchową,
 - ✓ likwidacja barier architektonicznych, oznakowanie obiektów gminnych wewnętrzne i zewnętrzne dla potrzeb związanych z dostępnością osób dysfunkcyjnych,
 - ✓ szkolenia wybranych osób spośród zatrudnionych w jst. i jednostkach podległych z zakresu komunikacji z osobami dysfunkcyjnymi – asystent interesariusza,
 - ✓ szkolenia wybranych osób w posługiwaniu się polskim językiem migowym (PJM) do poziomu co najmniej B1,

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

- ✓ opracowanie audytu architektonicznego miejsc publicznych (ekspertyza obejmująca wizje lokalne w obiektach, dokumentację fotograficzną oraz opracowanie wniosków i zaleceń).

Szczegółowy wykaz projektów stanowi załącznik nr 1 do Strategii Ponadlokalnej.

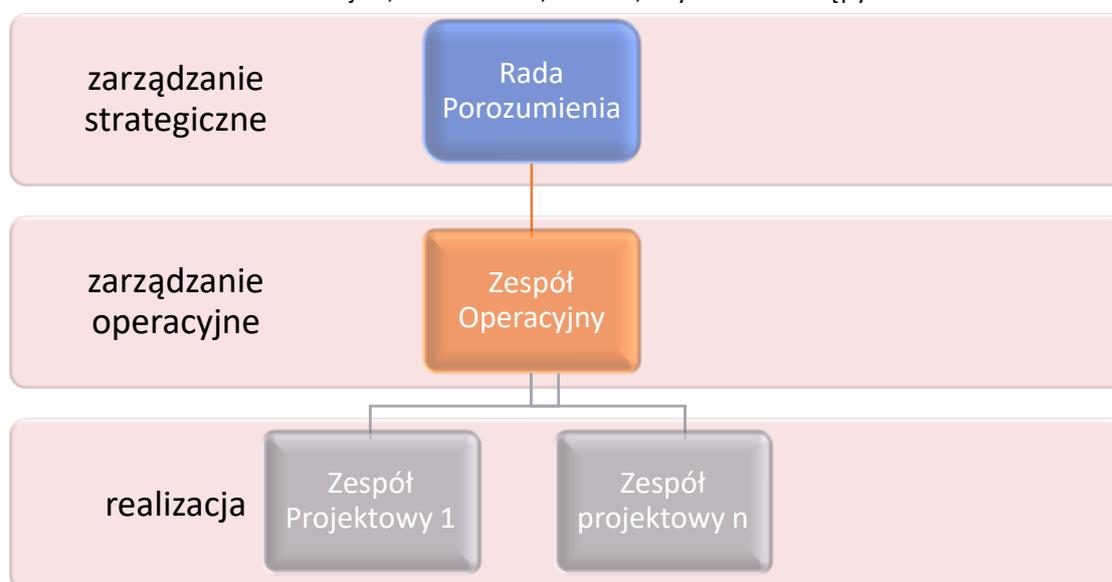
4. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii

Wdrożenie Strategii Ponadlokalnej wymaga wypracowania mechanizmów umożliwiających sprawne współdziałanie zaangażowanych jednostek samorządu terytorialnego (gminy z trzech powiatów). Niemniej istotnym wymiarem jest ustanowienie płaszczyzny dialogu władz lokalnych (sygnatariuszy porozumienia) oraz partnerów społecznych i gospodarczych, aby zapewnić włączenie w realizację zapisów Strategii również przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz indywidualnych mieszkańców.

Struktura organizacyjna zarządzania Strategią

Partnerstwo nie posiada zinstytucjonalizowanej formy prawnej ani wyodrębnionej formalnie struktury organizacyjnej, tym samym działa w oparciu o **funkcjonalną strukturę organizacyjną**.

Ryc. 1. Schemat organizacyjny wdrażania Strategii Ponadlokalnej Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy

Źródło: opracowanie własne

Najwyższym **organem decyzyjnym** partnerstwa jest **Rada Porozumienia**. Podstawową rolą Rady jest budowanie klimatu współpracy pomiędzy różnymi podmiotami na rzecz realizacji ustaleń Strategii, a także podejmowanie decyzji strategicznych dla rozwoju partnerstwa (jako obszaru i jako organizacji współpracy). Rada Porozumienia współpracuje na bieżąco Zespołem Operacyjnym.

Posiedzenia Rady Partnerstwa mają charakter cykliczny, odbywają się niezwłocznie w razie wystąpienia potrzeby. Szczegóły funkcjonowania Rady Porozumienia określa samo porozumienie.

Tabela 26 Skład i zadania Rady Porozumienia

Skład	Najważniejsze zadania
Przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących partnerstwo (wójtowie/burmistrzowie) Pracami Rady Partnerstwa kieruje Lider porozumienia	<ul style="list-style-type: none"> • opiniowanie i zatwierdzanie projektu Strategii, • opiniowanie i zatwierdzanie projektów zawartych w Strategii, • opiniowanie i zatwierdzanie projektów zmian Strategii, • opiniowanie rozwiązań wdrożeniowych Strategii, • opiniowanie i zatwierdzanie dokumentów niezbędnych w procesie przygotowania i wdrażania Strategii, • podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia, • określenie zasad finansowania realizacji Strategii, • powoływanie członków Zespołu Operacyjnego,

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	<ul style="list-style-type: none"> • inicjowanie dodatkowych działań, porozumień i dokumentów rozwijających współpracę gmin, • powoływanie i rozwiązywanie dodatkowych struktur roboczych służących realizacji strategii, itp. zespołów roboczych dla poszczególnych projektów.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Zarządzanie operacyjne powierzono **Zespołowi Operacyjnemu**. Zasadniczym jego zadaniem jest rozwijanie koncepcji projektowych zawartych w Strategii oraz realizacja projektów, koordynowanie działań podejmowanych przez poszczególnych partnerów, monitorowanie oraz informowanie o postępach we wdrażaniu Strategii. Ponadto Zespół proponuje optymalne ścieżki i mechanizmy osiągnięcia opisanych w niej celów oraz zapewnienie wymiany informacji pomiędzy podmiotami bezpośrednio zaangażowanymi we wdrażanie ustaleń dokumentu.

Spotkania Zespołu odbywają się w razie wystąpienia potrzeby. Członkowie Zespołu współpracują na bieżąco z przedstawicielami pozostałych gmin i zapewniają ich zaangażowanie w przygotowane projekty wynikające ze Strategii.

Tabela 27. Skład i zadania Zespołu Operacyjnego

Skład	Najważniejsze zadania
<p style="text-align: center;">Przedstawiciele urzędów miast i gmin, wskazani przez burmistrzów/ wójtów Pracami Zespołu koordynacyjnego kieruje Lider Porozumienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • koordynacja opracowania i wdrażanie Strategii, • koordynacja współpracy między gminami – Stronami Porozumienia, • współpraca z wykonawcą Strategii, • koordynacja identyfikacji i realizacji projektów oraz zapewnienie komplementarności realizowanych zadań w ramach Porozumienia, • monitorowanie wdrażania Strategii w oparciu o system wskaźników realizacji, • przygotowanie raportów z realizacji strategii przekazywanych Radzie Porozumienia, • bieżący kontakt z osobami odpowiedzialnymi za realizację projektów w ramach Strategii, • roboczy kontakt z innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii, • formułowanie „zasad działania” w przypadku, gdy takie zasady służą realizacji projektów, • prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych skierowanych do interesariuszy, • formułowanie wniosków i opinii dla Rady Porozumienia.

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na istotną rolę osób zajmujących się w poszczególnych urzędach pozyskiwaniem środków ze źródeł zewnętrznych zakłada się ich systematyczną **współpracę w ramach Zespołu Operacyjnego**. W uzasadnionych przypadkach, dla projektów złożonych, wielowymiarowych i wieloletnich, Rada Porozumienia może podjąć decyzję o powołaniu operatora zarządzającego efektami projektu itp. Zespół Szkół lub Centrum Kultury – zgodnie z zadaniami określonymi przy powołaniu tych jednostek. Na każdym etapie wdrażania Strategii, wraz z jej ewaluacją i monitoringiem, rekomendowana jest stała **analiza funkcjonowania systemu organizacyjnego** i podjęcie decyzji kierunkowych o utrzymaniu bądź zmianach itp. reorganizacji Zespołu Operacyjnego, lub w kierunku dalszej instytucjonalizacji w celu poprawienia sprawności organizacyjnej, technicznej, koordynacyjnej, w tym również wszelkiego rodzaju zmiany organizacyjne (formalne).

Aktualizacja Strategii

Decyzja o aktualizacji Strategii podejmowana jest przez Radę Porozumienia. Proces może przyjąć formę:

- **aktualizacji systemowej**, gdzie zmiana dotyczy celów, rozwiązań dotyczących wdrażania i/lub monitorowania Strategii. W tym przypadku konieczność zmian wynika z wniosków z monitorowania oraz ewaluacji Strategii, analizy zmian sytuacji społeczno-gospodarczej lub innych o charakterze systemowym (zmiany prawne⁵, wytyczne programowe, itp.);
- **aktualizacji kierunków działań**, która wynika z procesu ewaluacji Strategii.

Przyjęto, iż w uzasadnionych przypadkach, **nie rzadziej niż raz w trakcie obowiązywania**, Strategia będzie przedmiotem kompleksowej i pogłębionej oceny wszystkich jej elementów, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, systemu finansowania, warunków formalnych i prawnych i innych mających wpływ na jej efektywną realizację. Na podstawie przeprowadzonej analizy formułuje się wnioski będące podstawą do podjęcia decyzji strategicznych przez Radę Porozumienia w zakresie utrzymania lub zmiany kierunków strategicznych.

Rada Porozumienia podejmuje decyzję, a następnie ogłasza możliwość zgłaszania propozycji projektowych realizujących cele i kierunki działań. Zebrane propozycje poddawane są ocenie przez Zespół Operacyjny zgodnie z przyjętymi w Strategii kryteriami. Wyniki oceny przedstawiane są Radzie Porozumienia, która podejmuje decyzję o uzupełnieniu listy.

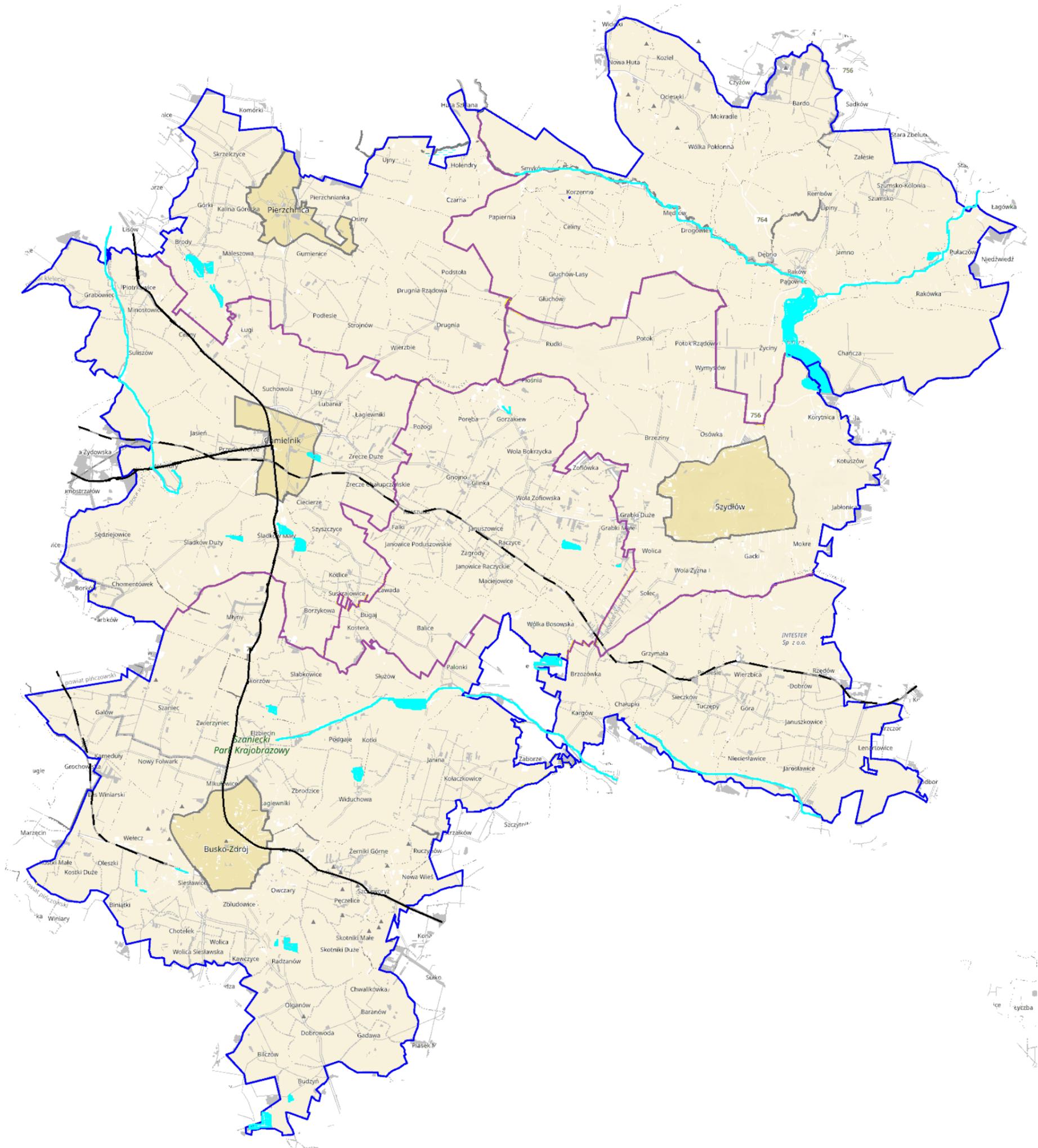
⁵ W szczególności wejście w życie ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej na poziomie ponadlokalnym

Model funkcjonalno-przestrzenny na poziomie ponadlokalnym zawiera:

- zmiany w przestrzeni wynikające z celów strategii rozwoju ponadlokalnego oraz uwzględniające ustalenia, zalecenia (rekomendacje) i zasady wynikające z modelu wojewódzkiego,
- elementy sieci osadniczej (w tym zwarte obszary zurbanizowane i warunki uzasadnionej nowej urbanizacji oraz usług publicznych, zabudowa śródmiejska oraz centra kultury i przedsiębiorczości, struktura demograficzna, migracje),
- obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju gmin (obszary funkcjonalne np. związane z edukacją, turystyką, produkcją przemysłową, rolniczą, leśną; obszary chronione np. gleb, geologiczne, uzdrowiskowe; obszary inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym; obszary strategicznej interwencji)
- lokalne powiązania infrastrukturalne, w tym transportowe i energetyczne,
- zielona infrastruktura, w tym zielone pierścienie i korytarze ekologiczne, krajobraz, parki kulturowe, kliny napowietrzne.

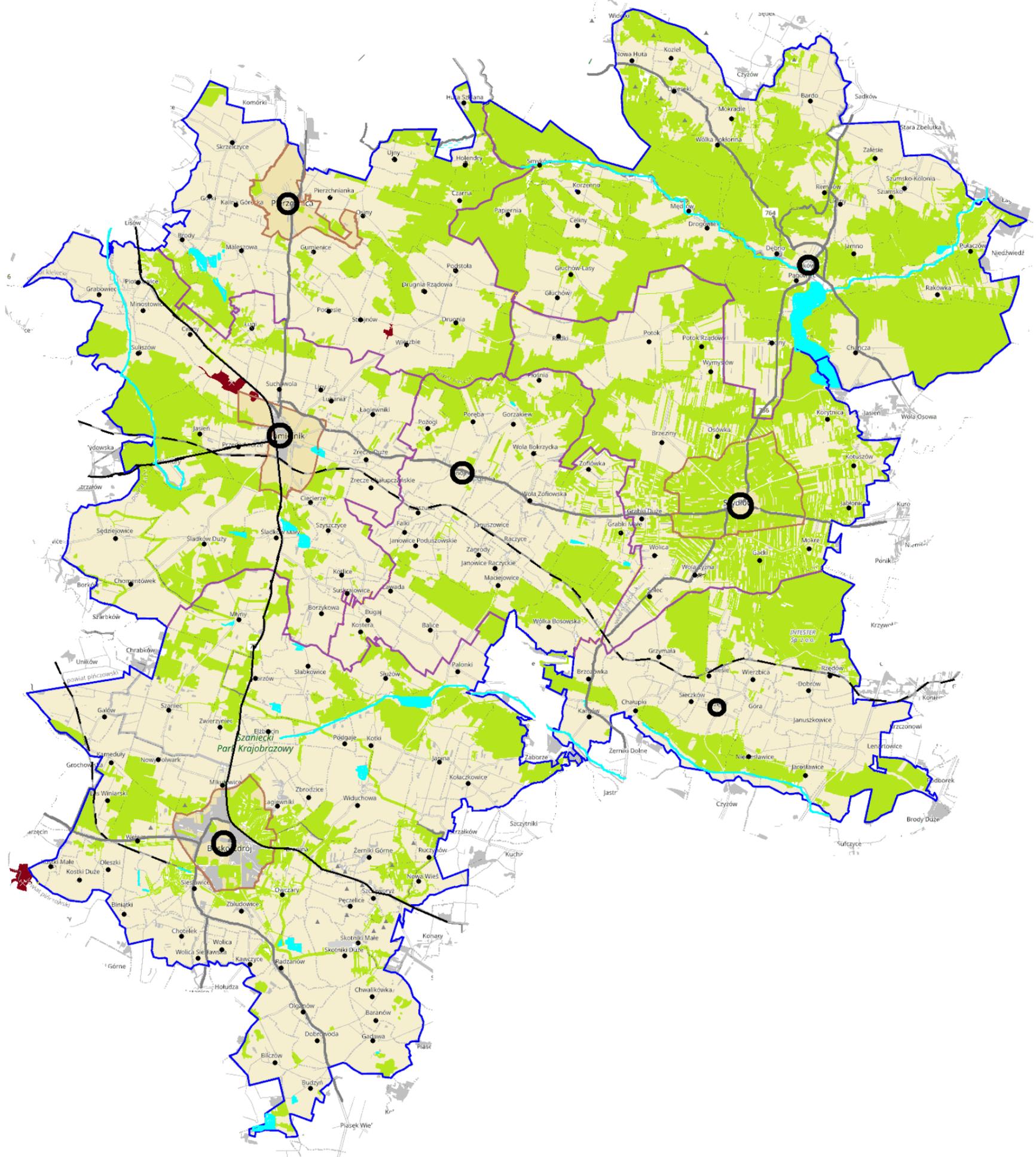
Mapa 6 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – podział administracyjny

Źródło: opracowanie własne

Legenda: obszary miast obszar wiejski Drogi Krajowe 73, 78 linia kolejowa główne drogi gminne i powiatowe
 wody granice gmin objętych Strategią granice obszaru realizacji strategii Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów, Tuczępy – nazwy miast i miejscowości

Mapa 7 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – gospodarowanie przestrzenią

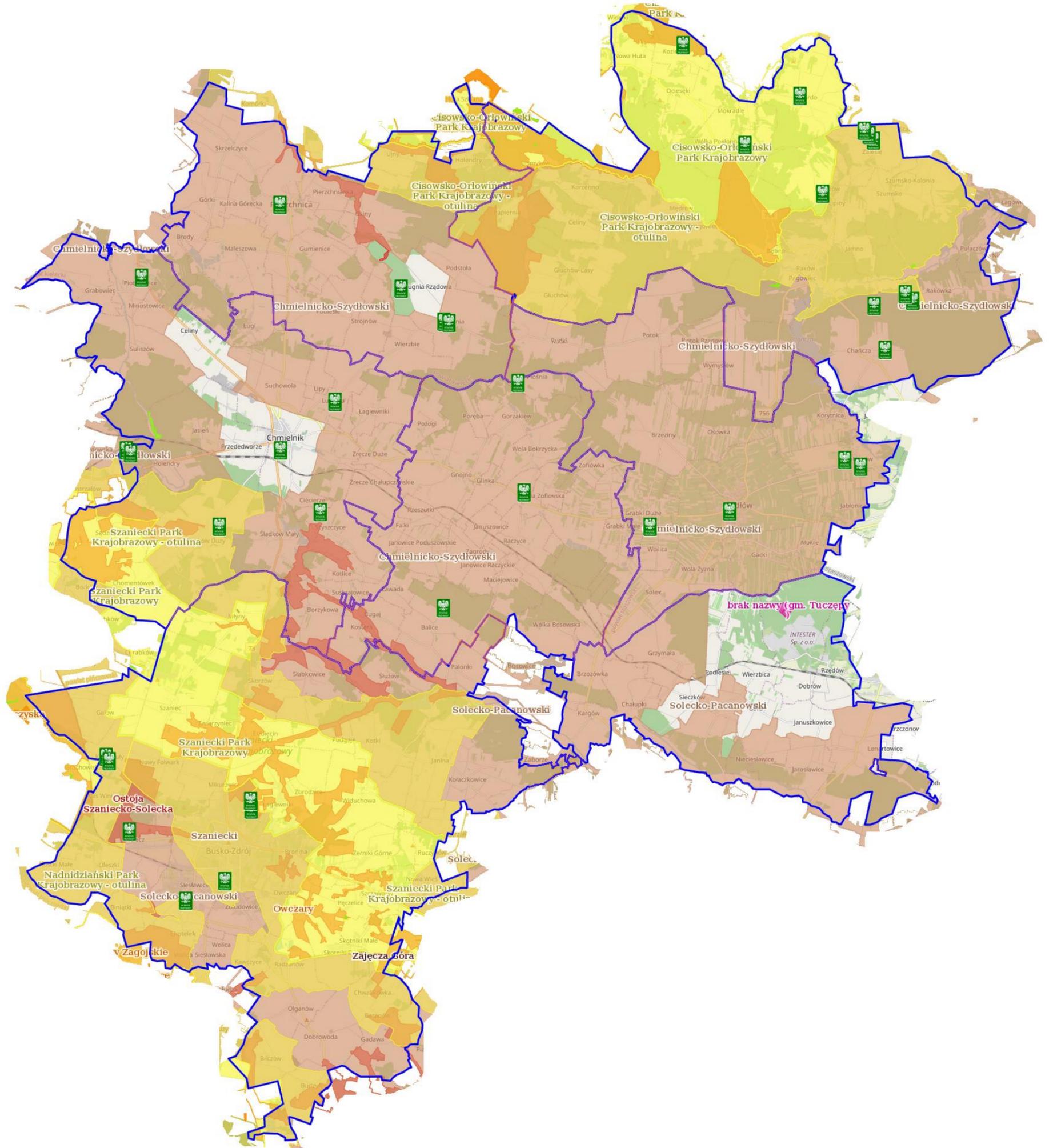

Źródło: opracowanie własne

Legenda:

- Funkcje terenu:** tereny zabudowane (szary) lasy (ciemnozielony) wody (niebieskozielony) obszar rolniczo-osadniczy (cyjan) kopalnie/wyrobiska (żółty) (ciemnoczerwony)
- Układ transportowy:** Drogi krajowe 73, 78 (czarna linia) Drogi wojewódzkie 756, 764, 765, 767, 973, 757 (ciemnoniebieska linia) linie kolejowa (szara linia) główne drogi gminne i powiatowe (czarna linia)
- Struktura osadnicza:** ośrodek centralny (duży czarny kołko) ośrodki lokalne (małe czarne kołko)
- granice sołectw (niebieska linia) granice miast (ciemnoniebieska linia) granice gmin objętych Strategią (niebieska linia) granice obszaru realizacji Strategii (niebieska linia)
- Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów, Tuczępy – nazwy miasta, miejscowości

Mapa 8 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – zasoby naturalne i ochrona środowiska

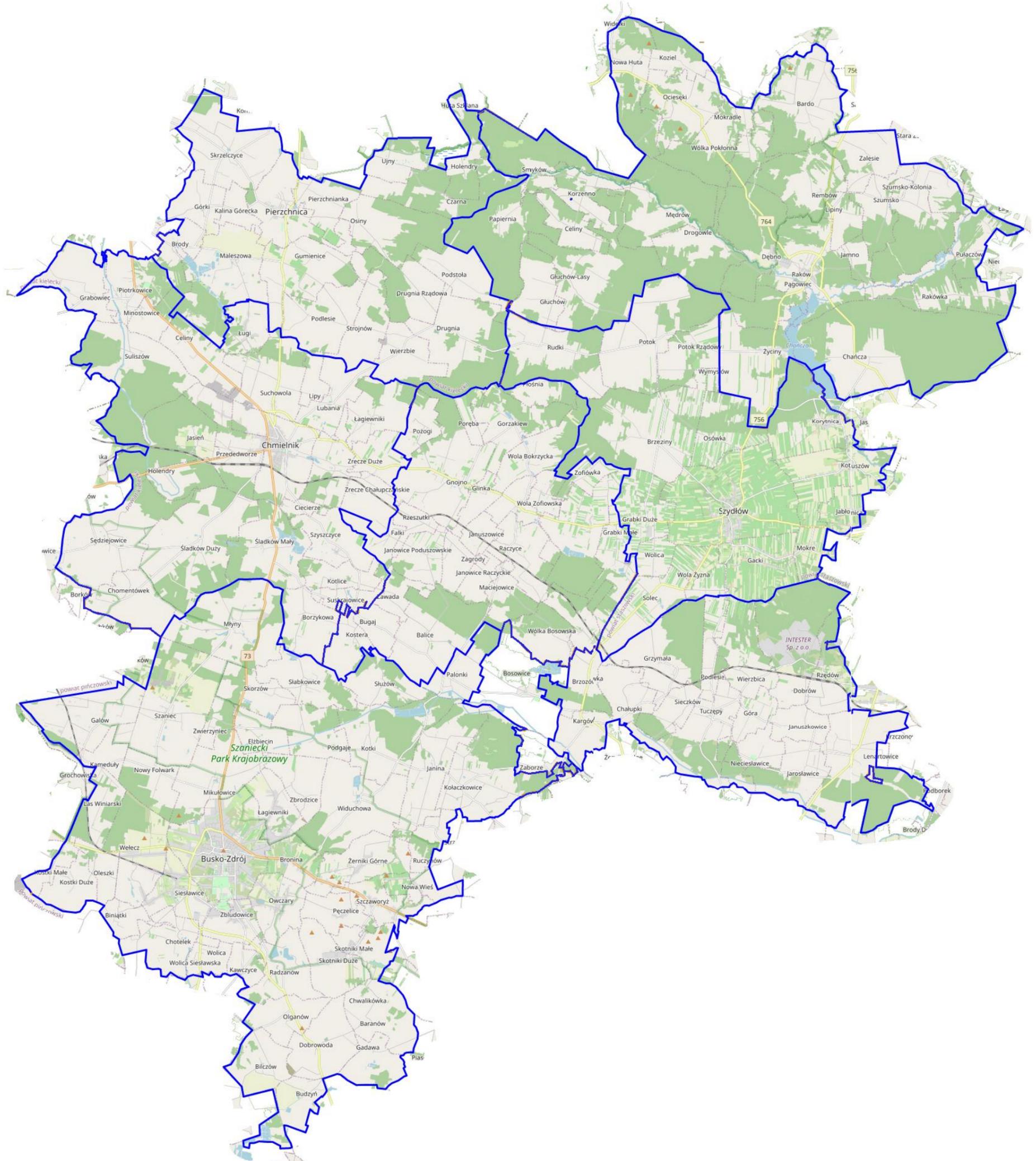

Źródło: opracowanie własne

Legenda:

- Obszary chronione:** ■ Natura 2000 Obszary siedliskowe ■ Parki Krajobrazowe ■ Rezerваты ■ użytki ekologiczne ■ Obszar Chronionego Krajobrazu ■
- Zespoły Przyrodniczo - Krajobrazowe ■ Pomnik przyrody ■
- Elementy zielonej infrastruktury:** lasy ■
- Elementy niebieskiej infrastruktury:** zbiorniki wodne ■ rzeki ■
- Infrastruktura uzupełniająca:** tereny zabudowane ■ drogi krajowe 73, 78 ■ drogi wojewódzkie 756, 764, 765, 767, 973, 757 ■ linie kolejowa ■ główne drogi gminne i powiatowe ■ granice gmin objętych Strategią ■ granice obszaru realizacji Strategii ■
- Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów, Tuczępy – nazwy miasta, miejscowości**

Mapa 9 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – komunikacja

Źródło: opracowanie własne

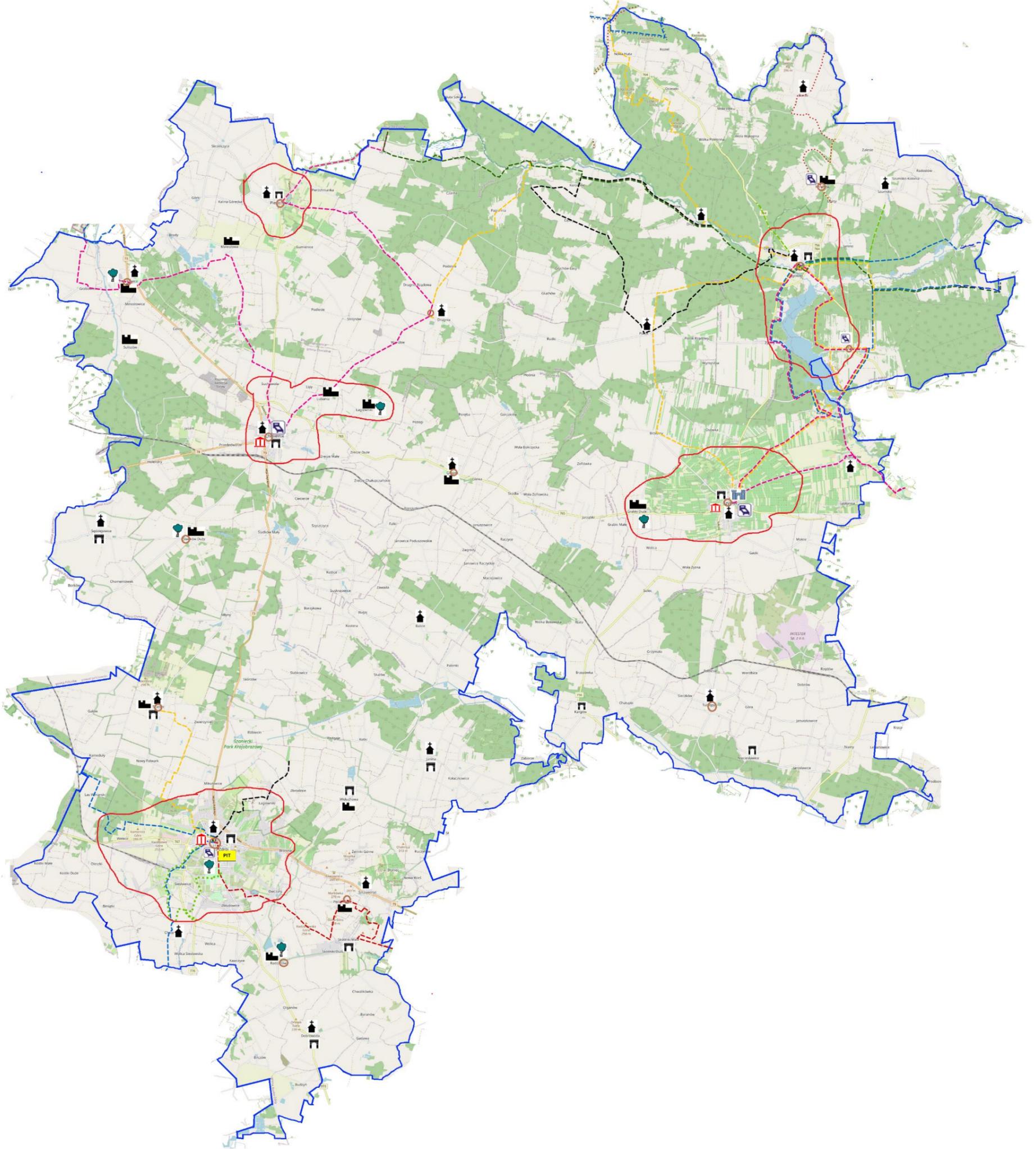
Legenda:

Infrastruktura drogowa: tereny zabudowane drogi krajowe 73, 78 drogi wojewódzkie 756, 764, 765, 767, 973, 757 linie kolejowa główne drogi gminne i powiatowe granice gmin objętych Strategią granice obszaru realizacji Strategii Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów, Tuczępy – nazwy miast i miejscowości

Elementy zielonej infrastruktury: lasy

Elementy niebieskiej infrastruktury: zbiorniki wodne rzeki

Mapa 10 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – turystyka

Źródło: opracowanie własne

- Legenda: obszar turystyczno rekreacyjny miejscowości turystyczne
- Wybrane szlaki turystyczne piesze:** szlak żółty [1] Szydłów- Widelki [2] Busko – Zdrój węzeł Poprzeczna - Szaniec [2] Smyków – Drugnia szlak łącznikowy
szlak niebieski [1] Chęciny – Łągów [2] Wiślica – Pińczów szlak czerwony Busko – Zdrój węzeł Poprzeczna – Solec – Zdrój szlak
drewnianego budownictwa sakralnego wzdłuż Maskalisu szlak pieszy: [1] Pętla chmielnicko – pierzchnick [2] Szlak w karinie wielu kultur szlak
wokół jezior Chańcza
- Ścieżki rowerowe:** żółty szlak rowerowy dookoła Rakowa niebieski szlak rowerowy dookoła Rakowa i jeziora Chańcza zielony
szlak rowerowy dookoła Rakowa czarny szlak rowerowy Drogowle – Raków Szlak Green Velo
- Atrakcje turystyczne:** muzeum zabytkowe kościoły pałace i dwory zabytkowe zamki zabytkowe parki
inne obiekty zabytkowe miejsca nocelgowe
- Elementy niebieskiej i zielonej infrastruktury:** zbiorniki wodne rzeki lasy
- Infrastruktura uzupełniająca:** tereny zabudowane droga krajowa 78 drogi wojewódzkie 742, 786, 795 linie kolejowa
główne drogi gminne i powiatowe granice obszaru realizacji strategii Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów,
Tuczępy – nazwy miasta i miejscowości

Mapa 11 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – ochrona zdrowia, opieka społeczna, usługi społeczne

Źródło: opracowanie własne

Legenda:

- Ochrona zdrowia:** szpital ośrodki zdrowia apteka
- Opieka społeczna:** Ośrodek Pomocy Społecznej Dzienny Dom Pomocy Społecznej Powiatowy PUP Urząd Pracy
- Usługi społeczne:** żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, licealne i szkoły ponadpodstawowe poczta Urząd Miasta i Gminy
- Policja** **Bibloteka** **Centrum Kultury** **infrastruktura sportowa i rekreacyjna** **świetlice wiejskie** **muzea**
- niebieskiej infrastruktury:** zbiorniki wodne rzeki
- Funkcje terenu:** tereny zabudowane lasy wody obszar rolniczo-osadniczy kopalnie/wyrobiska
- Układ transportowy:** drogi krajowe 73, 78 drogi wojewódzkie 756, 764, 765, 767, 973, 757 linie kolejowa główne drogi gminne i powiatowe granice sołectw granice miast granice gmin objętych Strategią granice obszaru realizacji Strategii
- Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów, Tuczępy** – nazwy miasta, miejscowości

Mapa 12 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – tereny zabudowy

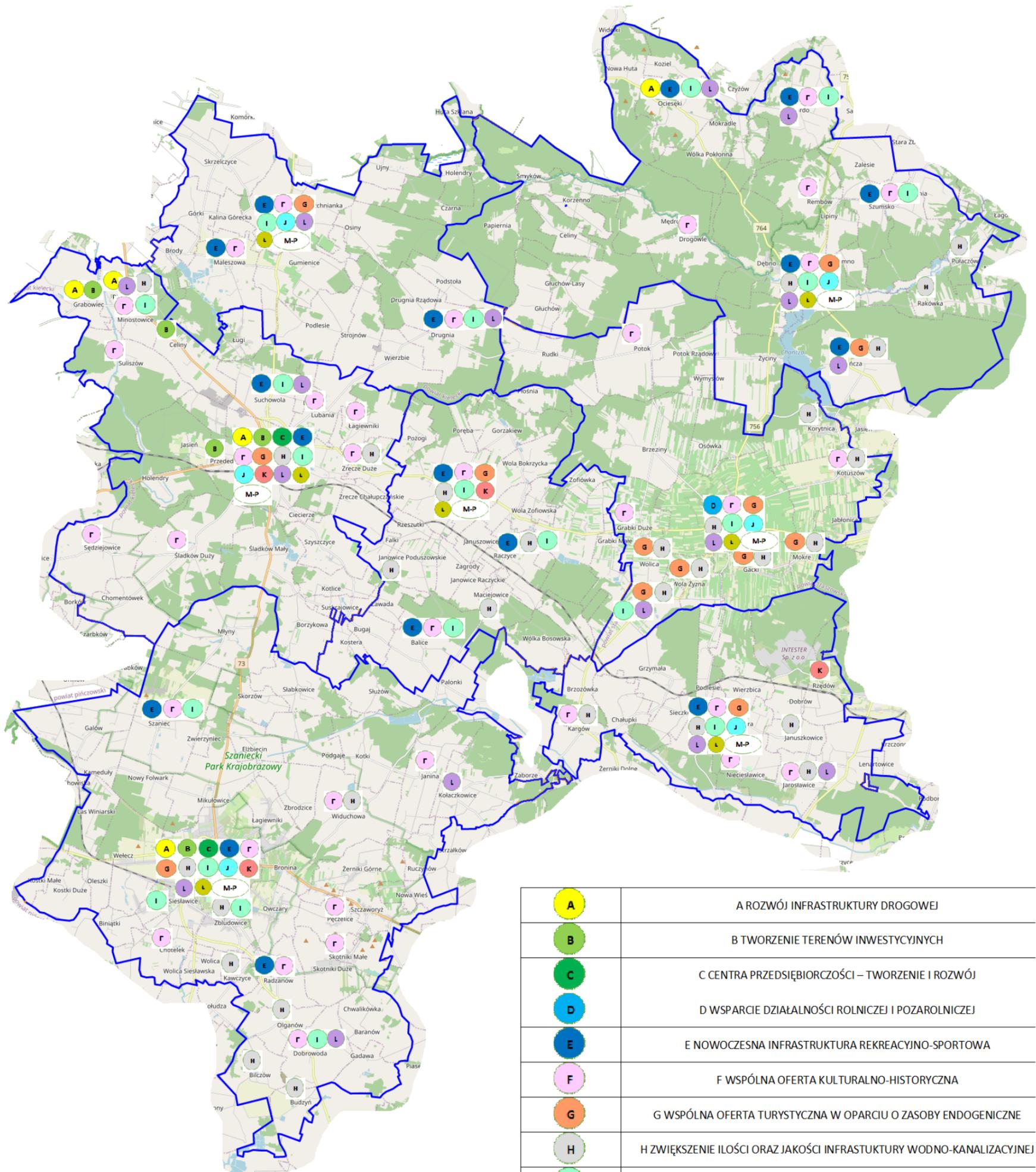

Źródło: opracowanie własne

Legenda:

- Teren zagospodarowania:** tereny mieszkalne (szary) tereny zabudowy mieszkalnej i usług podstawowych (ciemnoniebieski) tereny usługowe (niebieski) tereny produkcyjne (fioletowy)
- Funkcje terenu:** wody obszar (niebieski) lasy (zielony) rolniczo-osadniczy (ciemnozielony) kopalnie/wyrobiska (ciemnoczerwony)
- Układ transportowy:** drogi krajowe 73, 78 (czarna) drogi wojewódzkie 756, 764, 765, 767, 973, 757 (ciemnoniebieska) linie kolejowa (czarna) główne drogi gminne i powiatowe (szara) granice sołectw (niebieska) granice miast (ciemnoniebieska) granice gmin objętych strategią (ciemnoczerwona) granice obszaru realizacji strategii (niebieska)
- Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów, Tuczępy – nazwy miast i miejscowości**

Mapa 13 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – planowane działania

A	A ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DROGOWEJ
B	B TWORZENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH
C	C CENTRA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – TWORZENIE I ROZWÓJ
D	D WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I POZAROLNICZEJ
E	E NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA REKREACYJNO-SPORTOWA
F	F WSPÓLNA OFERTA KULTURALNO-HISTORYCZNA
G	G WSPÓLNA OFERTA TURYSTYCZNA W OPARCIU O ZASOBY ENDOGENICZNE
H	H ZWIĘKSZENIE ILOŚCI ORAZ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ
I	I WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI
J	J REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH
K	K ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI W GOSPODAROWANIU ODPADAMI
L	L ZIELONA ENERGIA / ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU
Ł	Ł GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODY I PRZECIWDZIAŁANIE KLĘSKOM ŻYWIŁOWYM
M-P	M WSPARCIE SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I SPOŁECZNEJ N ROZWÓJ I KREATYWNE WYKORZYSTANIE NARZĘDZI TELEINFORMATYCZNYCH O BUDOWA WIĘZI SPOŁECZNYCH I WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH P ROZWÓJ KOMPETENCJI INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

Źródło: opracowanie własne

6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminach

Ważne dla ustaleń i rekomendacji są również zapisy dwóch dokumentów wojewódzkich:

- „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego” przyjętego uchwałą nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014r.,
- „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+” przyjętej uchwałą nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021r.

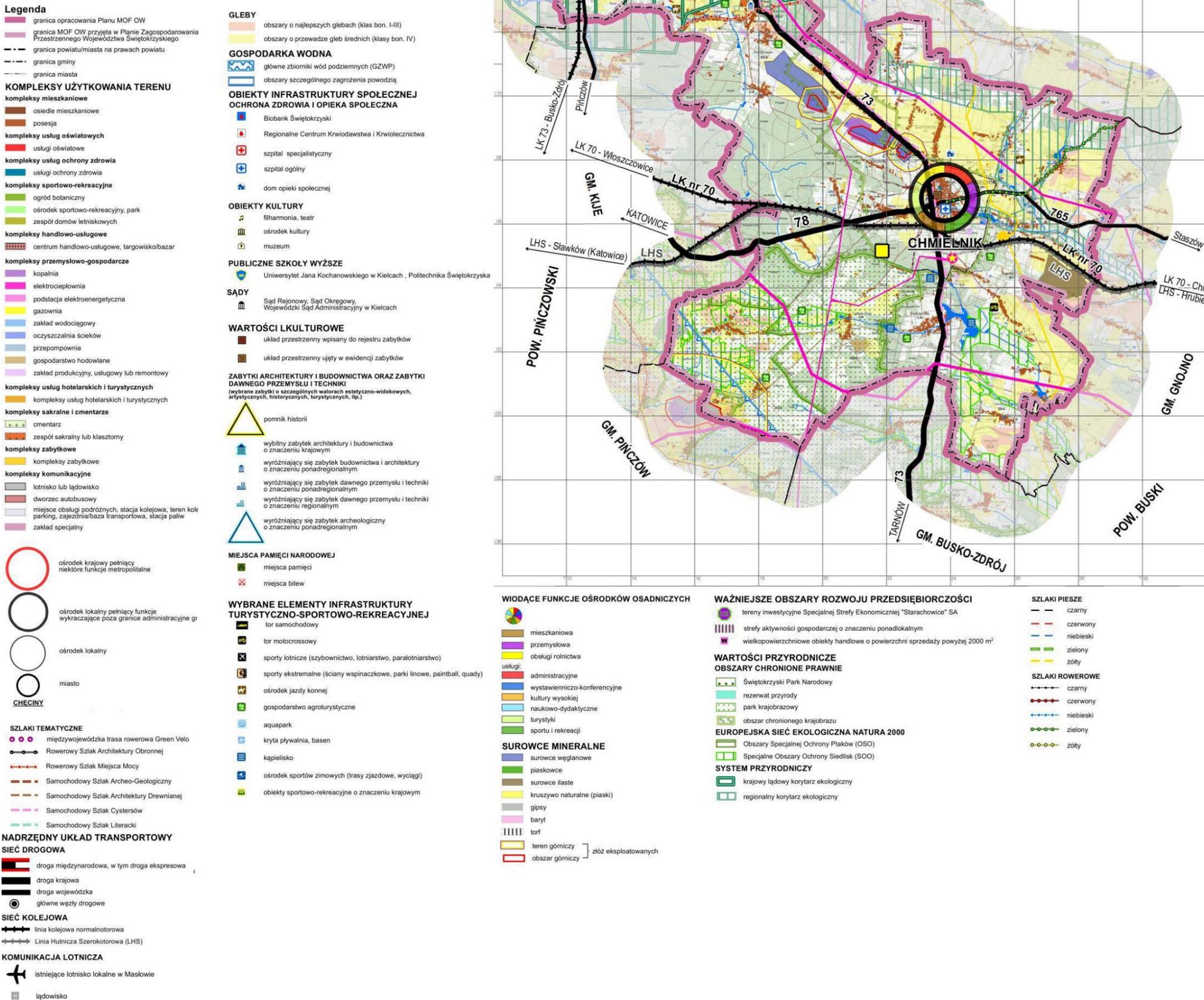
Ponadto dla gmin miejskiego obszaru funkcjonalnego Kielce opracowany został „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego” (Plan MOF OW), który został następnie przyjęty uchwałą nr XXVII/377/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020r. Uwzględnienie tego dokumentu jest konieczne w niniejszej Strategii z uwagi na przynależność do MOF OW gminy Chmielnik.

W stosunku do Gminy Chmielnik Plan MOF OW stwierdza:

- miasto Chmielnik pełni rolę ośrodka lokalnego,
- w zakresie zmian demograficznych: można zaobserwować wyhamowanie przyrostu liczby mieszkańców, gmina wchodzi w trend regresu demograficznego (choć pozytywne jest to, iż prognozy do 2030r. zakładają jedynie niewielki ubytek liczby mieszkańców gminy),
- najważniejsze instytucje oraz atrakcje gminy to: Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl im. Majera Małego”, Sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej w Piotrkowicach, Szpital Powiatowy w Chmielniku;
- wysokie walory widokowo posiada panorama Chmielnika od strony południowej,
- prowadzona od szeregu lat intensywna eksploatacja kopalin spowodowała znaczne przekształcenie krajobrazu naturalnego;
- w zakresie gospodarki: gmina jest jednym z kilku samorządów, gdzie wzrasta liczba pracujących na 1000 mieszkańców i gdzie ubywa osób bezrobotnych; choć warto zauważyć, że obszar gminy zaliczono do tych z największym udziałem bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (z tendencją spadku) oraz do obszarów z największym udziałem bezrobotnych kobiet oraz obszarów z ponad 30% udziałem bezrobotnych pozostających bez pracy ponad rok;
- wysoki poziom zagrożenia ubóstwem, który dla Gminy Chmielnik wynosi 12,7%;
- Chmielnik jest jedyną gminą w województwie świętokrzyskim, która posiada szpital ogólny, mimo, że nie jest ośrodkiem powiatowym;
- ważnym wydarzeniem kulturalnym są Dni Kultur w Chmielniku (dawniej Spotkania z Kulturą Żydowską);
- w zakresie infrastruktury transportowej - Chmielnik został zaliczony do węzłów regionalnych, zgodnie z „Programem Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020” oraz posiada korzystne warunki lokalizacji niektórych funkcji transportu towarowego, w oparciu o linię szerokotorową LHS;
- zakłada się, że ruch tranzytowy na obszarze MOF OW będzie się kumulował w 4 korytarzach krajowych oraz korytarzu regionalnym łączącym na terenie województwa ośrodki położone wzdłuż Linii Hutniczej Szerokotorowej (Sędziszów, Chmielnik, Staszów, Sandomierz), którego elementami będą ww. linia LHS oraz zmodernizowany ciąg drogowy Jędrzejów — Chmielnik — Staszów — Sandomierz, obejmujący drogi: krajowe nr 78 i 79 oraz wojewódzkie nr 765 i 764;
- droga nr 78 — stanowić ma połączenie województwa świętokrzyskiego z woj. śląskim, postulowana docelowo jako droga dwujezdniowa klasy S, co wiąże się z koniecznością realizacji obwodnic między innymi Chmielnik.

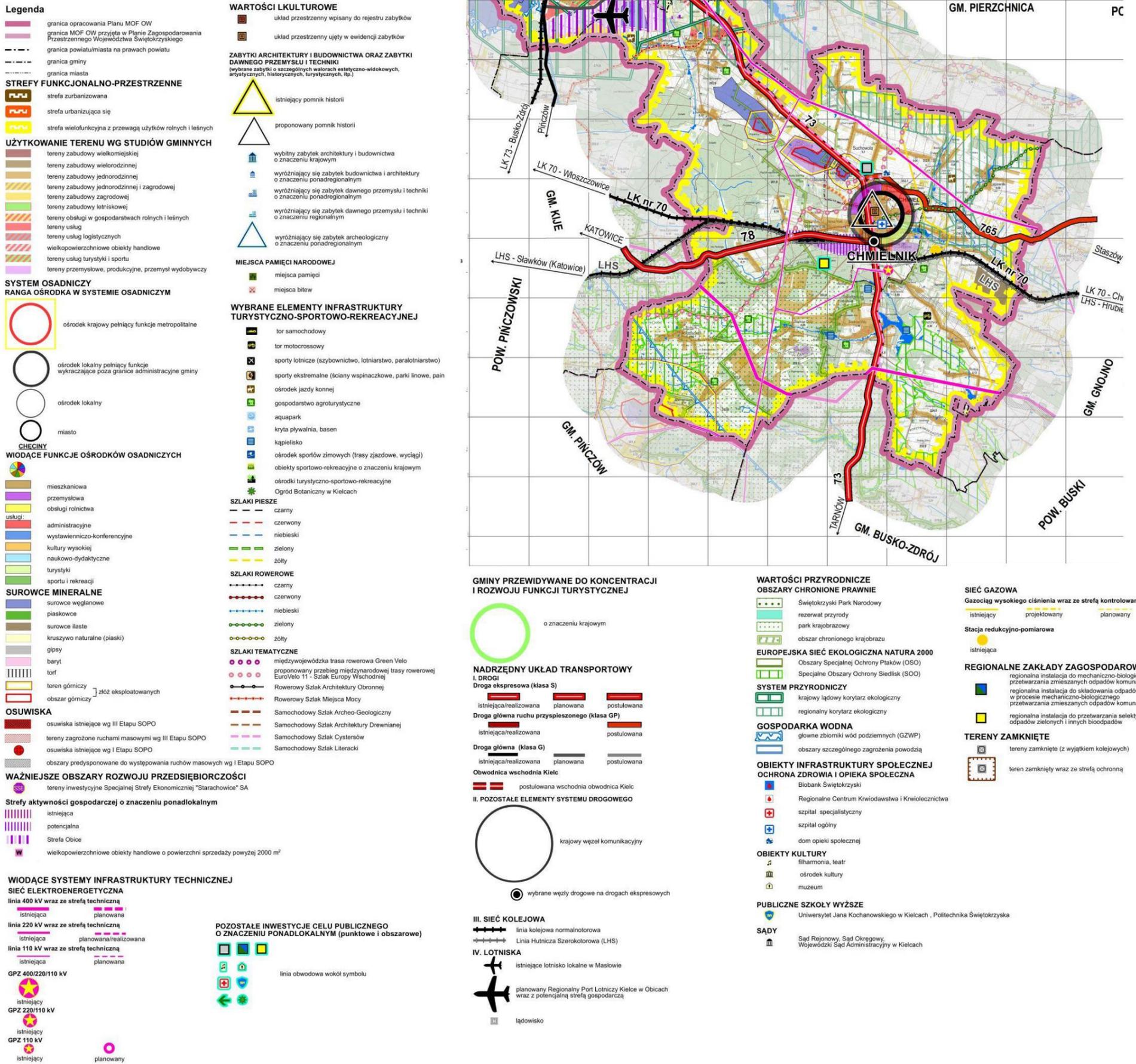
- w zakresie gospodarki odpadami - w miejscowości Przededworze zlokalizowana jest instalacja do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz wytwarzania z nich produktów o właściwościach nawozowych lub środków wspomagających uprawę roślin, spełniająca wymagania określone w przepisach odrębnych;
- wśród głównych atutów obszaru funkcjonalnego Kielc w zakresie bazy ekonomicznej i rozwoju przedsiębiorczości wymienia się m.in. rezerwę terenu pod budowę regionalnego portu lotniczego wraz z potencjalną strefą gospodarczą (na styku gmin Chmielnik i Morawica);
- w zakresie gospodarki wodno-ściekowej poza aglomeracją - przewiduje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków zgodnie z Projektem aktualizacji „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego”;
- zaleca się podjęcie starań o utworzenie pomników historii: Chmielnik — „Świętokrzyski Sztetl” — ośrodek edukacyjno-muzealny w byłej synagodze.

Mapa 14 Fragment mapy „UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – SYNTeza” dla Gminy Chmielnik z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego przyjęty uchwałą nr XXVII/377/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020r.

Mapa 15 Fragment mapy „KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ – SYNTEZA” dla Gminy Chmielnik z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego przyjęty uchwałą nr XXVII/377/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020r.

Analizując syntezę ustalań w zakresie polityki przestrzennej oraz główne obszary funkcjonalne (kierunki rozwoju) wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego:

- gminy Chmielnik i Pierzchnica wchodzą w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego,
- gminy Gnojno, Tuczępy i Szydłów mają największy potencjał rolniczy,
- gminy Pierzchnica i Raków stanowią obszary wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej,
- gmina Busko-Zdrój stanowi potencjalny ośrodek subregionalny, obszar turystyczno-uzdrowski oraz podobszar o największym potencjale rozwoju wydobywania i przetwórstwa surowców mineralnych,
- podobszar kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług (Raków, Szydłów, Gnojno, Pierzchnica i Tuczępy).

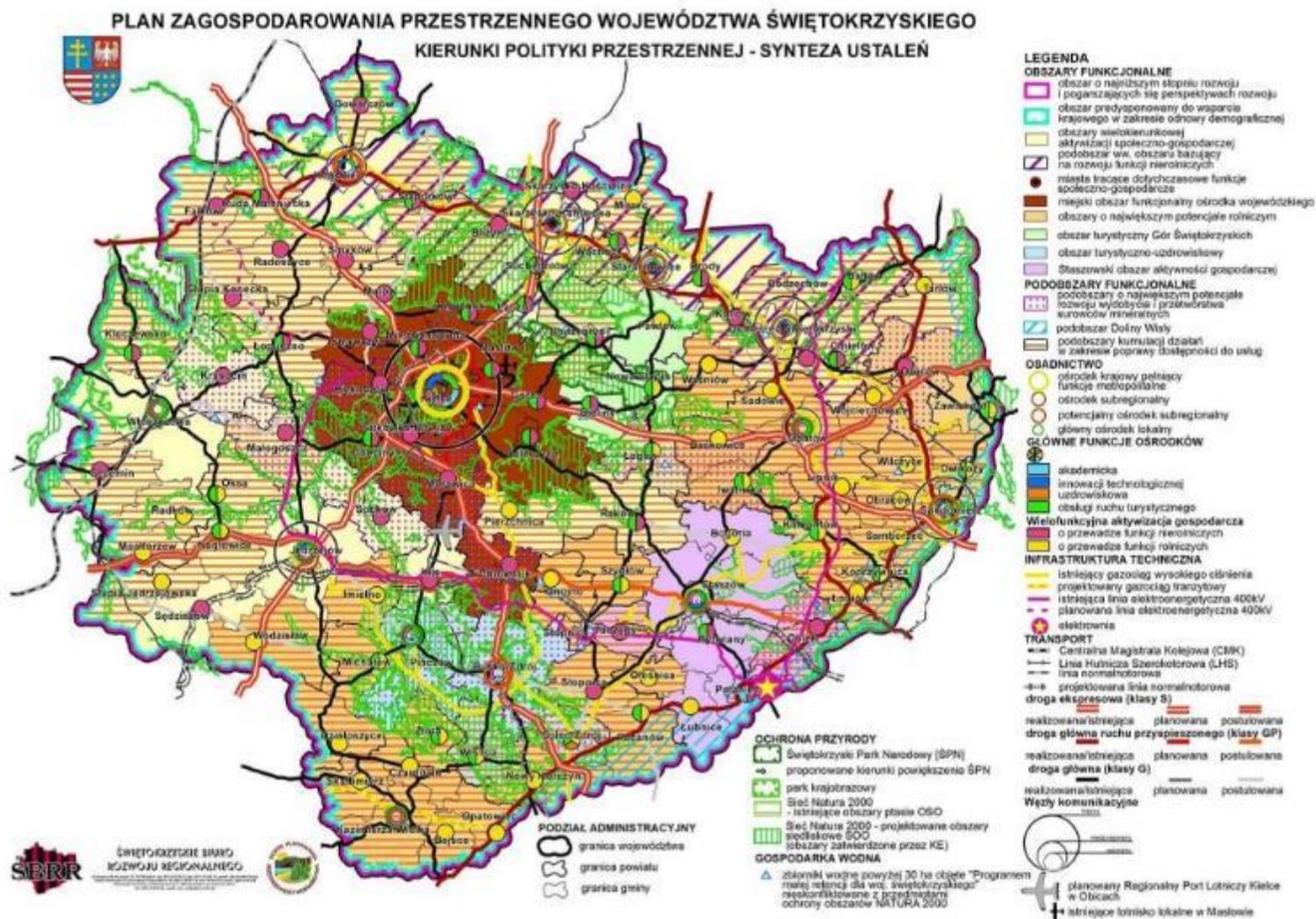
Mapa 16 Obszar gmin o gorszym dostępie do usług

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
<http://www.2014-2020.rpo-swietokrzyskie.pl/>

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczepy do roku 2030

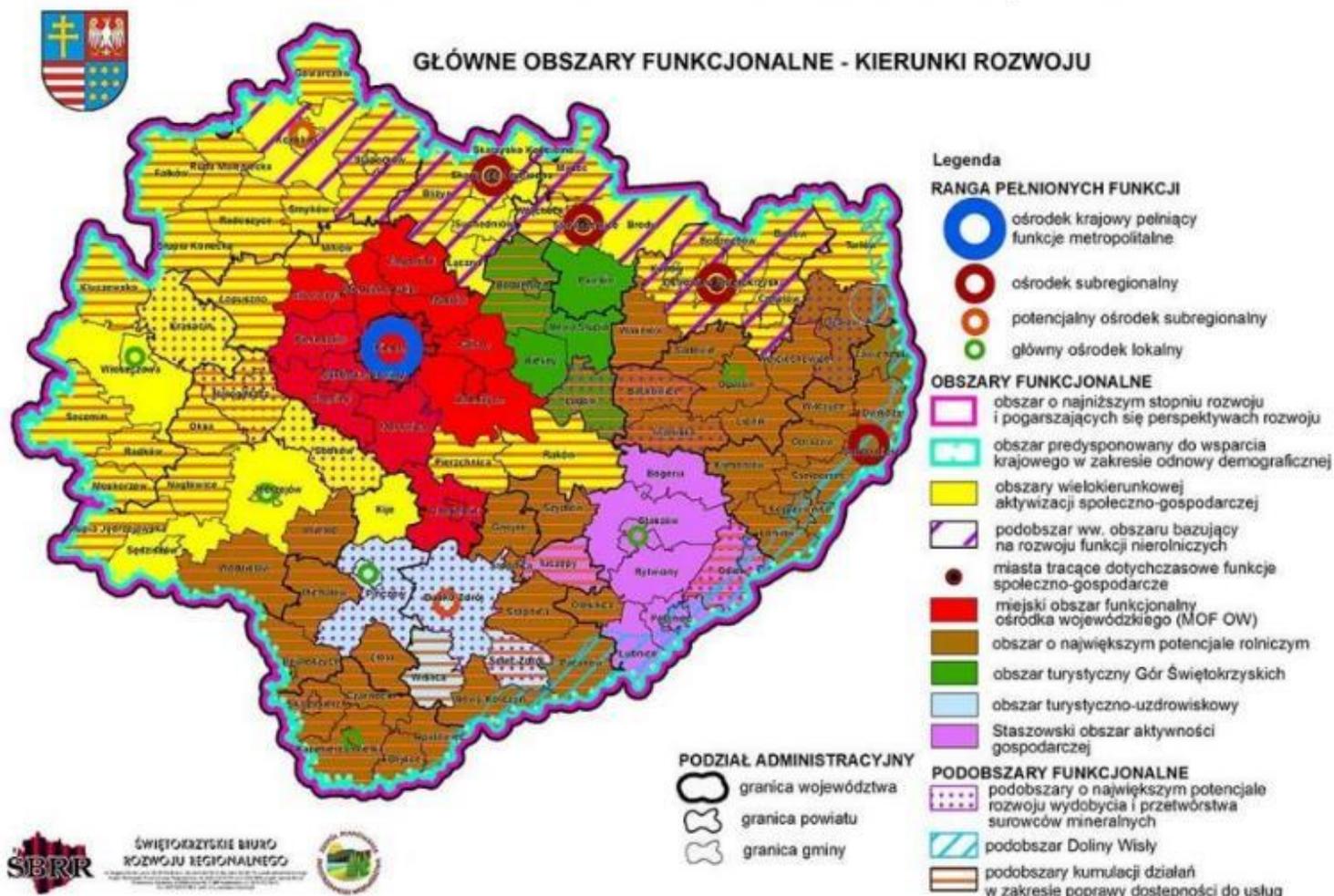
Mapa 17 Mapa „Kierunki polityki przestrzennej – synteza ustaleń” (Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego)

Źródło: Załącznik nr 1 do Uchwały nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Mapa 18 Kierunki rozwoju wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego
PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Źródło: Załącznik nr 1 do Uchwały nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Z kolei analizując „Strategię Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+” warto zwrócić uwagę, że część gmin objętych Strategią Ponadlokalną została zaklasyfikowana do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). Jak wynika z poniższej tabeli:

- jedynie Gmina Busko-Zdrój została ujęta w ramach 2 OSI (MOF Buska Zdroju, OSI Obszar uzdrowiskowy),
- gminy Raków i Gnojno stanowią obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- gminy Chmielnik i Pierzchnica znajdują się w OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny,
- gminy Szydłów i Tuczępy w ogóle nie zostały ujęte w ramach OSI.

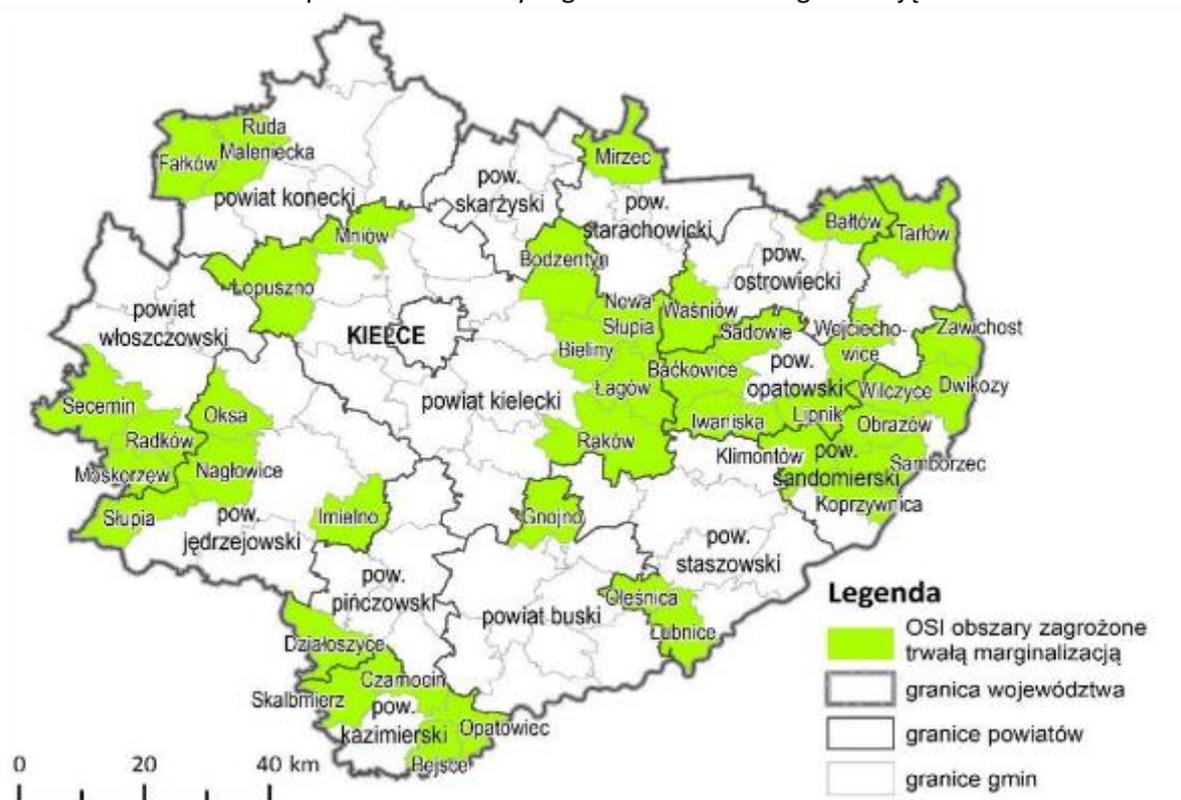
Tabela 28 Gminy objęte Strategią w ramach OSI ujętych w „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+”

Nazwa OSI	Gminy ujęte w niniejszej Strategii zakwalifikowane do obszaru
obszar zagrożony trwałą marginalizacją	Raków, Gnojno
OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny	Chmielnik, Pierzchnica
MOF Buska Zdroju	Busko-Zdrój
OSI Obszar uzdrowiskowy	Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne

Gminy Raków i Gnojno zostały ujęte w ramach **obszaru gmin zagrożonych trwałą marginalizacją**.

Mapa 19. OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ s. 60.

Na obszarze gmin zagrożonych trwałą marginalizacją zachodzi szybka depopulacja oraz obserwowane są inne niekorzystne zjawiska społeczne:

- niemal co 10 mieszkańców OSI korzysta z pomocy społecznej,

- OSI cechuje też wysoki poziom bezrobocia,
- niekorzystne są także warunki mieszkaniowe – blisko 30% mieszkańców jest bezczynnych, w tym 10% bezczynnych jest w wieku 15-24 lat,
- obszar ten ma głównie charakter rolniczy, co implikuje niski poziom przedsiębiorczości.

Zakres planowanych działań w ramach OSI Obszaru zagrożonego trwałą marginalizacją⁶:

- rozwój funkcji turystycznej w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe,
- rozwój inteligentnej specjalizacji regionu tj. nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa spożywczego, ze szczególnym uwzględnieniem sadownictwa i rolnictwa ekologicznego, w tym poprawa jakości produktów rolnych poprzez wspieranie innowacyjności i usług sieciowych w zakresie wykorzystania produktów rolniczych;
- rozwój OSI jako obszaru srebrnej gospodarki (ang. silver economy) oraz smart villages;
- rozwój systemów oczyszczania ścieków i odpadów komunalnych;
- utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i zachowanie bioróżnorodności, w tym siedlisk półnaturalnych;
- dostosowanie rolnictwa i gospodarki komunalnej do zmian klimatycznych;
- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych (w tym architektury regionalnej);
- wspieranie inicjatyw lokalnych poprawiających jakość życia;
- dywersyfikacja źródeł dochodu mieszkańców, w tym rolników;
- rozwój podstawowych usług publicznych: społecznych, zdrowotnych oraz w zakresie edukacji, kultury, turystyki, sportu i rekreacji;
- rozwój edukacji kulturalnej i turystycznej opartej na bazie dziedzictwa kulturowego regionu;
- podnoszenie standardów wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, w tym rozwój sieci telekomunikacyjnych;
- rozwój systemów transportu publicznego zapobiegających wykluczeniu transportowemu;
- likwidacja kolizyjnych skrzyżowań kolejowo-drogowych i budowa ścieżek rowerowych;
- tworzenie i promocja wspólnych marek lokalnych;
- budowa i rozwój partnerstw lokalnych.

OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny

W ramach obszaru zakwalifikowane zostały gminy objęte Strategią tj. Chmielnik i Pierzchnica. Głównym kierunkiem rozwoju OSI jest dynamizacja procesów gospodarczych (36% przedsiębiorstw województwa) oraz wspieranie metropolitalnych funkcji Kielc i ich oddziaływania na obszar regionu. KOF cechuje się najwyższym w regionie poziomem przedsiębiorczości i dochodów samorządów, a także korzystnym wskaźnikami poziomu życia.

⁶ Wszystkie wskazane w tym rozdziale kierunki planowanych działań podano za: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

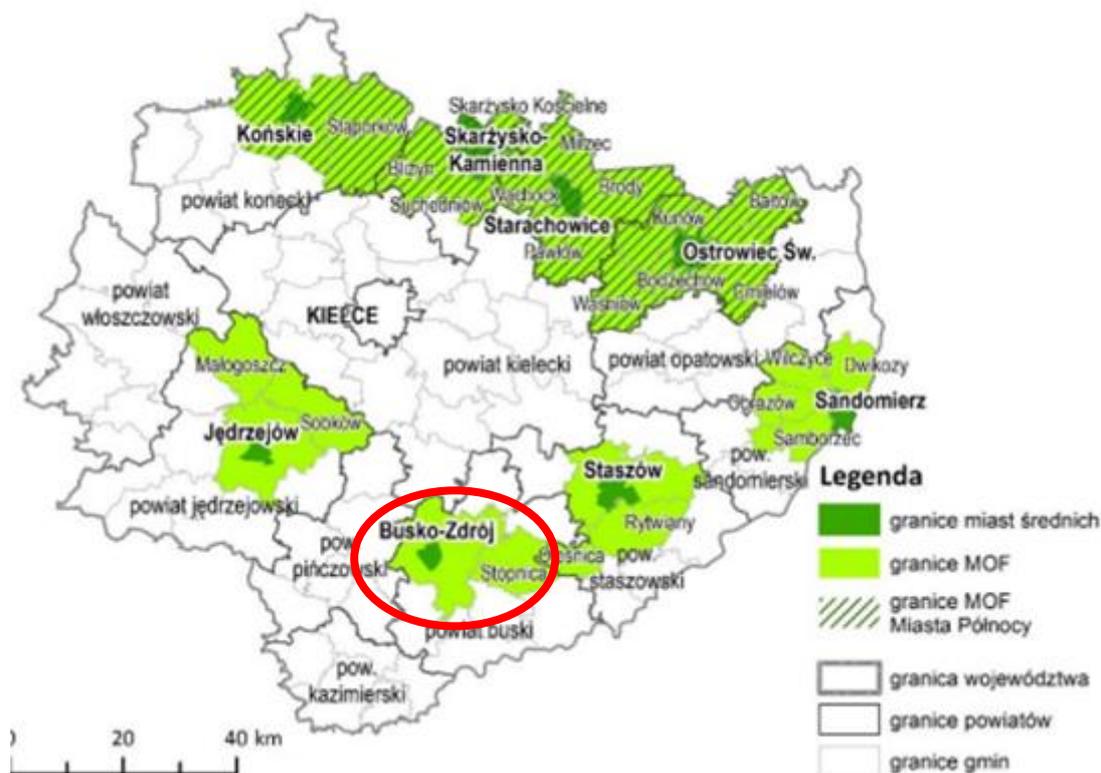
MOF Buska-Zdroju

W skład obszaru wchodzi:

- miasto rdzeniowe: Busko-Zdrój,
- gminy miejsko-wiejskie: Busko-Zdrój (obszar wiejski), Stopnica

Miasta zaliczone do MOF cechują się niekorzystnymi wskaźnikami demograficznymi – zachodzi tam najszybsza w skali regionu depopulacja, a procesy starzenia się społeczności są najbardziej zaawansowane. Pomimo problemów gospodarczych, miasta te należą obok Kielc do najważniejszych ośrodków przedsiębiorczości w regionie.

Mapa 21 OSI MOF Miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ s. 64

Wybrane planowane kierunki działań:

- badania i rozwój w obszarze lecznictwa uzdrowiskowego we współpracy z ośrodkami akademickimi,
- rozwój funkcji turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego (w tym pomniki historii) i przyrodniczego,
- aktywizacja tradycyjnych gałęzi przemysłu w oparciu o restrukturyzację lub modernizację istniejących zasobów,
- modernizacja i wykorzystanie zbiorników retencyjnych, z uwzględnieniem przystosowania do pełnienia funkcji rekreacyjnej,
- ochrona różnorodności biologicznej,
- zabezpieczenie przed skutkami ograniczonego dostępu do wody, niskimi zasobami wodnymi,
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury,
- wspieranie termomodernizacji zabudowy i wykorzystania energii odnawialnej w obiektach użyteczności publicznej,

- rozwój bazy lecznictwa sanatoryjnego w Busku-Zdroju, Solcu-Zdroju, Kazimierzy Wielkiej oraz Pińczowie,
- rozwój form turystyki komplementarnych do turystyki uzdrowiskowej, w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe, w powiązaniu z OSI Ponidzie,
- utworzenie ośrodka badawczego, innowacji i transferu technologii związanego z wykorzystaniem wód mineralnych oraz czystych pierwiastków z nich pozyskiwanych we współpracy z ośrodkami akademickimi,
- rozwój systemów komunalnych, ograniczających wpływ urbanizacji na środowisko: ciepłowniczych, kanalizacyjnych, gazowych, niskoemisyjnego transportu,
- utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i zachowanie bioróżnorodności, w tym siedlisk półnaturalnych,
- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych (w tym architektury regionalnej) oraz ich wykorzystanie do rozwoju turystyki,
- rozwój oferty kulturalnej, rekreacyjnej i przemysłu czasu wolnego,
- wspieranie inicjatyw lokalnych poprawiających jakość życia,
- rozwój podstawowych usług publicznych: społecznych, zdrowotnych oraz w zakresie edukacji, kultury, turystyki sportu i rekreacji,
- rozwój edukacji kulturalnej i turystycznej opartej na bazie dziedzictwa kulturowego regionu,
- rozwój systemów transportu publicznego zapobiegających wykluczeniu transportowemu,
- zapobieganie rozpraszaniu się zabudowy,
- tworzenie i promocja wspólnych marek lokalnych,
- budowanie i rozwój partnerstw lokalnych.

Głównym celem modelowania struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru jest określenie wzajemnych relacji pomiędzy poszczególnymi elementami tej struktury i między tymi elementami a obszarem jako całością oraz kształtowanie tych relacji w sposób zrównoważony. Właściwemu kształtowaniu i harmonizowaniu struktury zarówno w odniesieniu do relacji pomiędzy układem naturalnym i antropogenicznym, jak i w obrębie obu układów służą wytyczne dla lokalnych polityk przestrzennych, tj. przestrzenne warunki realizacji polityki rozwoju gmin objętych Strategią. Mając na uwadze elementy i obszary konstytuujące strukturę funkcjonalno-przestrzenną gmin objętych Strategią określa się poniższe ustalenia i rekomendacje do lokalnych polityk przestrzennych:

▪ **w zakresie kształtowania elementów właściwych dla wzmocnienia i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych**

1. Przestrzenie publiczne należy uwzględniać jako organiczną część ośrodków osadniczych, stanowiącą podstawowy element integrujący układy urbanistyczne lub ruralistyczne (wiejskie) i decydujące o atrakcyjności obszaru dla zamieszkania.
2. W planowaniu terenów mieszkaniowych, usługowych i innych należy zapewnić ochronę ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, pasażów handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych, np.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych.
3. W procesie planowania struktur osadniczych należy uwzględnić:
 - porządkowanie struktur przestrzennych (ruralistycznych i urbanistycznych), szczególnie w obszarach funkcjonalnych miast, możliwie z zachowaniem skali i form zabudowy charakterystycznych dla terenów miejskich i wiejskich,

- racjonalne zgodne z zapotrzebowaniem, biorąc pod uwagę prognozę demograficzną, oraz na zasadzie uzupełnienia bądź kontynuacji, planowanie terenów urbanizacji warunkowanych równoczesną realizacją sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.
4. Za główne ogniwa organizacji przestrzeni gospodarczej na obszarze gmin objętych Strategią uznaje się centralne miasta (Busko-Zdrój, Chmielnik, Pierzchnica i Szydłów) oraz miejscowości gminne (Gnojno, Raków i Tuczępy).
5. Za podstawowe strefy rozwoju gospodarczego wskazuje się obszary atrakcyjne inwestycyjnie dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej obejmujące tereny miejskie i podmiejskie na kierunkach głównych powiązań transportowych.
6. Uciążliwe lub wysokospecjalistyczne aktywności/przedsięwzięcia gospodarcze należy lokalizować w wyodrębnionych strefach umożliwiających eliminację środowiskowych kolizji funkcjonalnych oraz kształtowanie powiązań pomiędzy sferą produkcyjną a bazą badawczo-rozwojową.
7. Planowanie lokalizacji terenów aktywności gospodarczej w obszarach z istniejącym lub zaplanowanym pełnym uzbrojeniem terenów inwestycyjnych umożliwiających osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania.
8. W celu zwiększenia atrakcyjności kultury lokalnej rekomenduje się poszerzenie oferty instytucji kultury o nowe funkcje oraz ich eksponowanie w przestrzeni, a także powiązanie potencjałów kulturowych z turystyką poprzez:
- włączenie do programów rozwoju turystyki: obiektów muzealnych, dawnych budowli obronnych, dawnych zespołów rezydencjonalnych, zespołów sakralnych, zabytków techniki, budynków użyteczności publicznej, zagospodarowania w formie szlaków turystycznych lub tras rowerowych historycznych szlaków kulturowych,
 - wykorzystywanie ocalałych obiektów dziedzictwa kulturowego jako wzorników w kształtowaniu lokalnej przestrzeni, a także bazy dla tworzenia instytucji kultury,
 - wspieranie rozwoju sieci muzeów oraz tworzenia izb regionalnych (historii lokalnej),
 - objęcie ochroną wszelkich przejawów działalności kulturowej i kulturotwórczej, przetrwałych tradycji, obrzędów, stroju ludowego oraz wspieranie współczesnych form kontynuacji tradycji lokalnych,
 - ochronę i eksponowanie miejsc pamięci narodowej, w tym miejsc wydarzeń i walk historycznych.
9. Budowa tras rowerowych na obszarze gmin objętych Strategią zgodnie z założeniami „Koncepcji przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego” przyjętej uchwałą Zarządu Województwa Świętokrzyskiego nr 4962/2022 z 2 marca 2022r.

Mapa 23 Planowane trasy rowerowe w Województwie Świętokrzyskim (przebieg korytarzowy)

Źródło: „Koncepcja przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego”

- **w zakresie kształtowania elementów wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej**
1. Systemy Przyrodnicze gmin obszaru objętego Strategią powinny być wzajemnie spójne i uwzględniać elementy regionalnej sieci ekologicznej.
 2. W kształtowaniu zagospodarowania w granicach korytarzy ekologicznych należy:
 - utrzymywać przestrzeń wolną od zabudowy,
 - zapewnić odpowiednie rozwiązania przestrzenne umożliwiające migrację zwierząt (np. mosty ekologiczne, przepusty, estakady np.) w przypadku konieczności sytuowania nasypów ziemnych poprzecznie do osi korytarza, w tym kształtowanie naturalnych alternatywnych sposobów łączności ekologicznej (obejść ekologicznych),
 - kształtować pasmowe struktury przyrodnicze (łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych),
 - uwzględnić zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia,

- zapewnić poprawę stanu hydrologicznego rzek.
3. Ze względu na wrażliwość, walory turystyczne środowiska i rangę ochrony ustala się kierunki turystycznego wykorzystania obszarów objętych ochroną prawną lub wskazanych do objęcia taką ochroną, tj.:
- obszary rozwoju rekreacji wypoczynkowej i turystyki krajoznawczej obejmujące obszary chronione z uwzględnieniem czynnej ochrony ekosystemów służącej podnoszeniu walorów turystycznych,
 - planowane w lokalnych dokumentach planistycznych (mpzp, suikzp) obszary chronione z uwzględnieniem ograniczeń działań wpływających negatywnie na przedmiot ochrony.
4. Przeznaczanie lasów na cele rekreacyjne uzależnia się od utrzymania funkcji ekologicznej (biologicznej, klimatycznej np.) oraz drożności przestrzeni leśnej.
5. Skuteczna ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, w tym najcenniejszych panoram krajobrazowo-kulturowych oraz tworzenie warunków do ochrony wartościowych komponentów przyrodniczych (w tym zieleni w miastach), kulturowych i krajobrazowych.
6. Dokonywanie właściwych zapisów dotyczących krajobrazu w studiach gminnych i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w tym ograniczanie wysokości nowych obiektów oraz ścisłe określanie ich lokalizacji, gabarytów, kształtu dachów i kolorystyki, w dostosowaniu do potrzeby zachowania i wzbogacenia zachowanych cennych walorów krajobrazowo-kulturowych.

▪ **w zakresie kształtowania elementów infrastruktury technicznej**

1. W celu poprawy jakości powiązań transportowych oraz poprawy sprawności i bezpieczeństwa ruchu w obszarach miejskich i zurbanizowanych wskazuje się wprowadzenie lub utrzymanie rezerw terenowych niezbędnych do realizacji kluczowych w tym zakresie zamierzeń inwestycyjnych, tj. rozbudowy i poprawy parametrów technicznych dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych zlokalizowanych na obszarze gmin objętych Strategią.
2. Uwzględniając istniejące i planowane elementy infrastruktury transportowej, przeładunkowej i magazynowej, a także integrację systemów transportowych w odniesieniu do podstawowych środków transportu (kolejowy, drogowy, rowerowy), zasięgu obsługi (krajowy, regionalny, lokalny) oraz formy transportu (zbiorowy, indywidualny) wskazuje się miasta (Busko-Zdrój, Chmielnik, Pierzchnica i Szydłów) oraz centralne miejscowości (Gnojno, Raków i Tuczępy) do rozwoju funkcji logistycznych i realizacji międzygałęziowego węzła integrującego transport na obszarze gmin objętych Strategią.
3. W celu zapewnienia dostępności do ośrodków obsługi skupiających funkcje usługowe (ośrodki gminne) oraz zwiększenia mobilności mieszkańców lokalne polityki przestrzenne powinny uwzględniać przywrócenie i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości wiejskich z ośrodkami lokalnymi i ośrodkiem regionalnym.
4. W ramach przeciwdziałania uciążliwościom akustycznym generowanym przez ruch komunikacyjny wskazuje się nie lokalizowanie (w lokalnych dokumentach planistycznych) funkcji wrażliwych na uciążliwości hałasu na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie głównych drogowych powiązań transportowych.
5. Za kluczowe zamierzenia inwestycyjne wpływające na poprawę funkcjonowania układu podstawowych powiązań elektroenergetycznych uznaje się poprawę stabilności zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.
6. Wskazuje się potrzebę koncentracji zabudowy z wyjątkiem funkcji „uciążliwych”.

▪ **w zakresie kształtowania terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej**

1. W celu ochrony terenów rolnych przed degradacją oraz minimalizowania negatywnych skutków ekonomicznych związanych z rozpraszaniem zabudowy, wskazuje się:
 - ograniczenie i zatrzymanie procesów urbanizacji poprzez zakaz wyznaczania nowych terenów zabudowy poza terenami istniejącego zainwestowania (dopuszcza się możliwość włączenia w granice tych terenów, nieruchomości lub ich części położonych pomiędzy zainwestowanymi nieruchomościami, stanowiącymi dopełnienie istniejących struktur zabudowy),
 - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenów rolnych (upraw polowych, łąk i pastwisk),
 - niwelowanie potencjalnych konfliktów przestrzennych poprzez kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową.
2. W celu ochrony walorów przestrzeni rolniczej
 - minimalizowanie negatywnego oddziaływania na krajobraz obiektów kubaturowych poprzez ograniczenie zajmowanej przez nie powierzchni oraz wysokości obiektów,
 - ochrona otwarc widokowych i szerokich panoram przed zwartymi ciągami zabudowy zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu gruntów nieleśnych posiadających walory przyrodnicze (np. łąki wewnątrz i na obrzeżach kompleksów leśnych),
 - utrzymanie istniejących warunków gruntowo-wodnych.
3. W ramach rozwoju gospodarki rybackiej wskazuje się utrzymanie w użytkowaniu istniejących obiektów stawowych.

7. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii

Planowanie strategiczne jest ciągłym procesem i aby osiągnąć zamierzone wyzwania strategiczne wymagane jest **stworzenie efektywnych mechanizmów** gwarantujących konsekwentne i skuteczne wdrażanie, **monitorowanie** i ewaluację efektów *Strategii*. Systematyczne gromadzenie danych pozwala na:

- wczesne dostrzeżenie ewentualnych zagrożeń dla realizacji zaplanowanych działań;
- dokonanie oceny skuteczności prowadzonej polityki oraz
- przygotowanie rekomendacji dotyczących ewentualnych zmian przyjętych założeń strategicznych.

W proces monitorowania zostaną zaangażowane wskazane organy partnerstwa oraz Rady Miejskie/Rady Gmin jako głos doradczy.

Wskaźniki realizacji strategii

Dla każdego z celów strategicznych określono zestaw wskaźników, za pomocą których możliwe będzie monitorowanie postępu w jego osiąganiu, a także ocena stopnia satysfakcji partnerstwa z poziomu i szybkości obserwowanych zmian.

W poniższej tabeli przedstawiono wskaźniki monitorowania Strategii. Przyjęto następujące założenia:

1. Założono trzy kluczowe wskaźniki dla wizji strategicznej, które pozwalają określić atrakcyjność obszaru objętego Strategią.
2. Przypisano wskaźniki do każdego działania przyjętego w ramach celów strategicznych 1–3.
3. Oczekiwany trend zmiany wskaźników ustalono metodą ekspercką, przy czym:
 - w sytuacji kiedy wartości bazowe wskaźników dla gmin objętych Strategią niekorzystnie odbiegają od odpowiednich wartości dla świętokrzyskiego – założono wystąpienie w perspektywie do 2030 r. trendu, który pozwoli samorządom przybliżyć się do parametrów wojewódzkich,
 - w sytuacji kiedy obowiązujące przepisy prawa, inne programy lokalne lub regionalne określają wartości wskaźników, które powinny zostać osiągnięte w określonym horyzoncie czasowym – założono wystąpienie trendu, który umożliwi samorządom osiągnięcie wymaganych wartości wskaźników w danej dziedzinie.

Trendy zmiany wskaźników w poniższej tabeli oznaczono następująco:

- ↑ wzrost wartości wskaźnika w perspektywie do 2030r.
- ↔ utrzymanie wartości wskaźnika w perspektywie do 2030r.
- ↓ spadek wartości wskaźnika w perspektywie do 2030r.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Tabela 29. Wskaźniki monitorowania Strategii Ponadlokalnej

Kluczowe wskaźniki przyczyniające się do realizacji wizji				
Wskaźnik kluczowy	j.m.	Źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Liczba mieszkańców	osoby	GUS	64 386	↔
Liczba mieszkań ogółem	szt.	GUS	23 781	↑
Mieszkania na 1000 mieszkańców	szt.	GUS	356	↑

Cel strategiczny 1. Wsparcie przedsiębiorców i tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy					
Wyszczególnienie	Wskaźnik kluczowy	j.m.	Źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa
1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DROGOWEJ	Długość wybudowanych/ rozbudowanych/ przebudowanych dróg	km	dane własne JST	0	↑
	Długość wyremontowanych dróg	km	dane własne JST	0	↑
2. TWORZENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	dane własne JST	0	↑
	Liczba podmiotów realizujących inwestycje na terenach inwestycyjnych	szt.	dane własne JST	0	↑
3. CENTRA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – TWORZENIE I ROZWÓJ	Liczba utworzonych/wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba przedsiębiorstw, które skorzystało z utworzonego inkubatora przedsiębiorczości	szt.	dane własne JST	0	↑
4. WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I POZAROLNICZEJ	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON	szt.	GUS	6351	↑
	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw	szt.	GUS	489	↔
	Zarejestrowani bezrobotni	osoby	GUS	1507	↓

Cel strategiczny 2. Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców					
Wyszczególnienie	Wskaźnik kluczowy	j.m.	Źródło danych	Wartość	Wartość

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

				bazowa	docelowa
1. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA REKREACYJNO-SPORTOWA	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba zrewitalizowanych zbiorników wodnych	szt.	dane własne JST	0	↑
2. WSPÓLNA OFERTA KULTURALNO-HISTORYCZNA	Liczba obiektów kulturalnych objętych wsparciem	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne objęte wsparciem	osoby	dane własne JST	0	↑
	Liczba wydarzeń organizowanych przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	szt.	GUS	379	↑
	Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	osoby	GUS	309 068	↑
3. WSPÓLNA OFERTA TURYSTYCZNA W OPARCIU O ZASOBY ENDOGENICZNE	Liczba obiektów turystycznych i rekreacyjnych objętych wsparciem	szt.	dane własne JST	0	↑
	Długość wspartej infrastruktury rowerowej	km	dane własne JST	0	↑
4. ZWIĘKSZENIE ILOŚCI ORAZ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ	Korzystający z instalacji wodociągowej	%	GUS	92,0	↑
	Budynki podłączone do wodociągu	%	GUS	92,2	↔
	Długość wybudowanej/przebudowanej sieci wodociągowej	km	dane własne JST	0	↑
	Liczba wybudowanych/przebudowanych stacji uzdatniania wody	szt.	dane własne JST	0	↑
	Korzystający z instalacji kanalizacyjnej	%	GUS	35,6	↑
	Długość wybudowanej/przebudowanej sieci kanalizacyjnej	km	dane własne JST	0,0	↑

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	Budynki podłączone do kanalizacji	%	GUS	32,7	↑
	Liczba wybudowanych/przebudowanych oczyszczalni ścieków	szt.	dane własne JST	0	↑
5. WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI	Liczba uczniów w szkołach podstawowych ogółem	osoby	GUS	5010	↔
	Liczba wspartych obiektów szkolnych	szt.	dane własne JST	0	↑
	Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	osoby	GUS	30	↑
	Liczba wspartych obiektów żłobkowych	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej	osoby	dane własne JST	46	↑
	Liczba wspartych obiektów edukacji przedszkolnej	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej	osoby	dane własne JST	1972	↔
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe w ramach realizowanych projektów	osoby	dane własne JST	0	↑
	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje	osoby	dane własne JST	1	↑
	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	osoby	GUS	84,4	↔
6. REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	dane własne JST	0	↑

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	dane własne JST	0	↑
7. ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI W GOSPODAROWANIU ODPADAMI	Ilość odbieranych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca	kg	GUS	188	↓
	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	GUS	38,4	↑

Cel strategiczny nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia					
Wyszczególnienie	Wskaźnik kluczowy	j.m.	Źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa
1. ZIELONA ENERGIA	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków użyteczności publicznej	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków mieszkalnych objętych wsparciem projektów parasolowych	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba zlikwidowanych źródeł niskiej emisji z obiektów użyteczności publicznej	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	dane własne JST	0	↑
2. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODY I PRZECIWDZIAŁANIE KLĘSKOM ŻYWIŁOWYM	Ilość zmodernizowanych zbiorników retencyjnych, retencyjno-rekreacyjnych	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba wspartych obiektów błękitno-zielonej infrastruktury	szt.	dane własne JST	0	↑
3. WSPARCIE SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I SPOŁECZNEJ	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców	szt.	GUS	303	↓
	Liczba udzielonych porad lekarskich	szt.	GUS	261 504	↑

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

4. ROZWÓJ I KREATYWNE WYKORZYSTANIE NARZĘDZI TELEINFORMATYCZNYCH	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne	szt.	dane własne JST	0	↑
	Liczba załatwionych spraw poprzez udostępnioną on-line usługę publiczną	szt.	dane własne JST	0	↑
5. BUDOWA WIĘZI SPOŁECZNYCH I WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	szt.	GUS	42	↔
	Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji objętych wsparciem w ramach Gminnych Programów Współpracy	szt.	dane własne JST	71	↑
	Wskaźnik nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	szt.	GUS	0,6	↔
6. ROZWÓJ KOMPETENCJI INSTYTUCJI PUBLICZNYCH	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	%	GUS	18,4	↑

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i samorządów

Monitoring i ewaluacja Strategii

Monitorowanie procesu wdrażania strategii to zorganizowany proces polegający na obserwowaniu realizacji strategii i poszczególnych jej projektów, weryfikowaniu postępów, a także wczesnej identyfikacji potencjalnych problemów. Monitoring bada i analizuje przebieg realizacji projektów pod względem zgodności z wcześniej ustalonymi planami w wymiarze finansowo-rzeczowym skupiając się na terminowości realizacji zadań i osiągnięciu zaplanowanych produktów. Tak rozumiany monitoring pełni także rolę „systemu wczesnego ostrzegania” umożliwiając podjęcie działań naprawczych i korygujących. Monitorowanie odbywa się na wszystkich poziomach realizacji Strategii, mierząc postęp względem zaplanowanych celów, działań, założeń oraz rezultatów.

System monitorowania i ewaluacji Strategii Ponadlokalnej pełni cztery zasadnicze funkcje:

1. Dostarcza informacji na temat postępów realizacji celów Strategii;
2. Identyfikuje rozbieżności (różnice) pomiędzy zaplanowaną a faktycznie realizowaną ścieżką osiągnięcia celów Strategii;
3. Informuje o opóźnieniach w osiągnięciu założonych w Strategii celów;
4. Generuje impulsy do modyfikacji (polegającej w szczególności na zaniechaniu lub uzupełnieniu) założonych w Strategii celów oraz mechanizmów ich osiągnięcia.

Skuteczna realizacja powyższych funkcji wymaga oparcia systemu na następujących założeniach:

- ✓ **rzetelność** – oznaczająca, że informacje gromadzone przez system oraz przezeń przetwarzane powinny w możliwie najwierniejszy (rzetelny) sposób opisywać procesy społeczno-gospodarczo-środowiskowo-przestrzenne zachodzące na obszarze gmin objętych Strategią,
- ✓ **zintegrowany charakter** – system powinien gromadzić dane odnoszące się do pełnego spektrum zjawisk społeczno-gospodarczo-środowiskowo-przestrzennych zachodzących na obszarze gmin objętych Strategią, a nie koncentrować się wyłącznie na wycinkach rzeczywistości;
- ✓ **efektywność** – rozumiana jako zdolność do osiągnięcia stawianych przed systemem celów w sposób skuteczny, przy jednoczesnym zachowaniu racjonalności kosztów (rzeczowych i finansowych) związanych z jego funkcjonowaniem;
- ✓ **stabilność** – wyrażająca się w konsekwentnym przestrzeganiu zasad gromadzenia, weryfikacji oraz interpretacji danych, dzięki czemu możliwe będzie monitorowanie oraz porównywanie procesów społeczno-gospodarczo-środowiskowo-przestrzennych zachodzących w gminach objętych Strategią w perspektywie długookresowej;
- ✓ **terytorialny charakter** – oznaczający, że system będzie rejestrować intensywność oraz efekty interwencji dedykowanej poszczególnym gminom,
- ✓ **transparentność** – oznaczająca, że system oraz zasady jego funkcjonowania powinny być nie tylko zrozumiałe dla podmiotów bezpośrednio zaangażowanych w monitorowanie i ewaluację Strategii, ale przede wszystkim dla odbiorców informacji przezeń generowanych, którymi w szczególności są mieszkańcy gmin objętych Strategią, lokalni partnerzy (przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie, administracja rządowa, NGO's) oraz władze lokalne, powiatowe i regionalne,
- ✓ **inkluzywność** – polegająca na włączaniu w proces monitorowania oraz oceny skuteczności prowadzonych polityk publicznych podmiotów zaangażowanych w ich planowanie oraz wdrażanie. Inkluzywny charakter systemu winien wyrażać się także w woli tych podmiotów gromadzenia oraz przekazywania w wystandaryzowanej formie informacji na temat postępów realizacji podejmowanych przez nie działań przyczyniających się do osiągnięcia celów Strategii.

ZAKRES I CHARAKTER GROMADZONYCH DANYCH

System monitoringu i ewaluacji będzie rejestrował zmiany zachodzące w przestrzeni gmin objętych Strategią. Będzie to następowało przede wszystkim poprzez gromadzenie oraz analizę danych odnoszących się do społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzennych (terytorialnych) aspektów rozwoju wyrażonych we wskaźnikach.

KLUCZOWE ELEMENTY SYSTEMU MONITORINGU I EWALUACJI

Monitoring oraz ewaluację należy rozpatrywać jako dwie komplementarne procedury, których zastosowanie pozwoli na uzyskanie pełnego oraz obiektywnego obrazu skuteczności interwencji publicznych podejmowanych na kanwie zapisów niniejszej Strategii oraz efektów i rezultatów uzyskiwanych dzięki podejmowanym działaniom. Podstawowym elementem monitoringu Strategii będzie **raport monitoringowy**, przygotowywany w cyklu dwuletnim na podstawie dostępnych danych statystycznych oraz informacji przekazanych przez merytoryczne poszczególne samorządy do Lidera porozumienia. Będzie on zatwierdzany przez Radę Porozumienia. Drugim elementem systemu będzie **raport ewaluacyjny**, opracowany 2 krotnie w okresie realizacji Strategii, stanowiący efekt procedury oceny adekwatności i skuteczności wdrażania Strategii przygotowany przez Zespół Operacyjny. Raport ewaluacyjny będzie zawierał propozycje zmian w zakresie wskazanych celów i kierunków działań (ich modyfikacji, uzupełnienia) i również zostanie zatwierdzony przez Radę Porozumienia.

Ewaluacja zadań zawartych w *Strategii* zostanie podzielona na następujące części:

- **ex-ante** (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Jej zadaniem jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie czy działania zakładane w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania Strategii, przed jej przyjęciem i stanowi załącznik do niniejszego dokumentu;
- **on-going** (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół Operacyjny, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii (raport z monitoringu Strategii), co najmniej raz na dwa lata;
- **mid-term** (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego może nastąpić aktualizacja Strategii;
- **ex-post** (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

EWALUACJA EX-ANTE TRAFNOŚCI, PRZEWIDYWANEJ SKUTECZNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

Zostanie opracowana na etapie konsultacji społecznych i przyjęta przez Radę Porozumienia.

RAMY INSTYTUCJONALNE

Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitoringu i ewaluacji Strategii Ponadlokalnej jest Zespół Operacyjny. Do zadań Zespołu będzie należało w szczególności:

- a) bieżący monitoring postępów wdrażania Strategii Ponadlokalnej,
- b) proponowanie Radzie Porozumienia mechanizmów oraz instrumentów usprawniających wdrażanie Strategii;
- c) formułowanie propozycji dotyczących zmian w Strategii;
- d) opracowanie wstępnego projektu Raportu monitoringowego z realizacji Strategii Ponadlokalnej przed jego przyjęciem przez Radę Porozumienia.

Podsumowując, proces monitorowania i oceny skuteczności realizacji Strategii będzie realizowany w ten sposób:

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Tabela 30 Proces monitorowania i oceny skuteczności realizacji Strategii

Nazwa dokumentu	Główny zakres dokumentu	Lata	Odpowiada	Zatwierdza
Raport monitoringowy	Aktualizacja informacji na temat postępów we wdrażaniu Strategii za pomocą wskaźników realizacji	2025, 2027, 2029	Zespół Operacyjny	Rada Porozumienia
Raport ewaluacyjny	Propozycje zmian w zakresie wskazanych celów i kierunków działań (ich modyfikacji, uzupełnienia)	2026, 2030	Zespół Operacyjny	Rada Porozumienia, a następnie Rada Miejska/ Rada Gminy

Źródło: opracowanie własne

8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zgodnie z prawem⁷ podmiotami uprawnionymi na poziomie lokalnym do prowadzenia polityki rozwoju są władze gmin. Przygotowanie dokumentów strategicznych (czy to strategii lokalnej czy ponadlokalnej), których zapisy będą oddziaływały na ogół społeczeństwa, wymaga **udziału mieszkańców**. Partycypacja społeczna pozwala na udoskonalenie przygotowywanej polityki, a następnie uzyskanie lepszych efektów jej realizacji, ponieważ:

- pozwala na trafniejsze określenie potrzeb, potencjałów i wyzwań, które bardzo często „wymykają się” statystyce publicznej oraz danych o charakterze ilościowym;
- pozwala na poznanie oczekiwań i preferencji mieszkańców, celów ich działań, punktów widzenia, i na tej podstawie przyjęcie hierarchii działań kluczowych dla całej społeczności;
- daje poczucie sprawczości mieszkańcom, co zachęca do zwiększonej integracji, aktywności i kreatywności;
- daje poczucie „uwspólnienia” celów, a nawet współodpowiedzialności za przygotowaną politykę, co zapewnia włączenie się mieszkańców w realizację jej postanowień, a przynajmniej ogranicza potencjalne konflikty;
- sprzyja wzrostowi świadomości społecznej na temat celów i zasadności działań podejmowanych przez władze lokalne;
- stanowi element edukacyjny dla społeczności lokalnej wpływając na budowanie relacji opartej na otwartości, poszanowaniu poglądów i potrzeb wszystkich mieszkańców;
- zapewnia informowanie mieszkańców nie tylko na temat planów, ale i efektów realizowanych działań.

Partycypacja społeczna na etapie przygotowania Strategii

W procesie planowania i realizacji rozwoju obszaru objętego Strategią istotne jest uwzględnianie rzeczywistych potrzeb nie tylko samorządów partnerskich, ale przede wszystkim społeczności lokalnej.

Przyjęty partycypacyjno-eksperymentalny tryb prac sprawił, że partnerzy społeczno-gospodarczy byli włączeni w proces konsultacji Diagnozy strategicznej i projektu Strategii.

Etap 1 Diagnoza strategiczna

Dokument poza danymi statystycznymi pochodzącymi ze źródeł administracyjnych (GUS, dane poszczególnych samorządów), uzupełniony został informacjami o charakterze jakościowym zebranymi podczas spotkań strategicznych. W ramach tej fazy odbyły się 2 spotkania w Urzędzie Miasta i Gminy w Chmielniku (01.06.2021, 19.10.2021) podczas, których:

- określono główne problemy i wyzwania, a także przyczyn ich występowania;
- uzyskano wstępną propozycję działań oraz
- dyskutowano nad możliwymi projektami wspólnymi.

W trakcie spotkania w dniu 18.01.2022r. z p. Renatą Janik – Wicemarszałek Województwa Świętokrzyskiego – analizowano możliwości realizacji planowanych projektów ze środków EFS+ w ramach perspektywy 2021-2027.

W tej fazie przeprowadzono również nabór fiszek projektowych (lipiec 2021) na stronach internetowych każdej z gmin. Wpłynęła 1 propozycja projektu (Szkolenie dla operatorów maszyn roboczych certyfikowanych m.in. UDT), która została uwzględniona w kierunkach działań.

Etap 2 Projekt dokumentu Strategii Ponadlokalnej

Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do

⁷ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, a także charakteryzował się otwartością (umożliwił uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych). Na etapie konsultacji projekt dokumentu Strategii został opublikowany na stronach internetowych poszczególnych samorządów:

Nazwa JST	Data konsultacji społecznych	Liczba zgłoszonych uwag
Gmina Busko-Zdrój	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Chmielnik	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Gnojno	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Pierzchnica	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Raków	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Szydłów	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Tuczępy	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji

Zorganizowano także 7 otwartych spotkań mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, radnymi, przedstawicielami jednostek podległym samorządom i innymi podmiotami zainteresowanymi opracowaniem i wdrażaniem „Strategii Ponadlokalnej dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030”.

Data i godz.	Miejsce, adres
	Urząd Miasta i Gminy Chmielnik Chmielnik Pl. Kościuszki 7
	Buskie Samorządowe Centrum Kultury Al. Mickiewicza 22, 28-100 Busko-Zdrój
	Urząd Gminy Gnojno Gnojno 145
	Urząd Gminy Tuczępy Tuczępy 35
	Urząd Gminy Raków Raków ul. Ogrodowa 1
	Urząd Miasta i Gminy Szydłów Szydłów ul. Rynek 2
	Urząd Miasta i Gminy Pierzchnica Pierzchnica ul. Urzędnicza 6

Konsultacje społeczne prowadzone były zgodnie z uchwałami odnośnie zasad prowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami:

- uchwałą nr XIII/134/20 Rady Gminy Gnojno z dnia 30 lipca 2020 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Gnojno,

- uchwałą nr XVI/156/2019 Rady Miejskiej w Chmielniku z dnia 25 listopada 2019r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Miasta i Gminy Chmielnik,
- uchwałą nr V/13/2019 Rady Miejskiej w Pierzchnicy z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Pierzchnica.

Rodzaj konsultacji – instytucje opiniodawcze

Kolejną formą konsultacji strategii było zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) przekazanie jej do konsultacji/wydania opinii przez:

- ościenne (sąsiadujące) samorządy tj. Łągów, Daleszyce, Morawica, Kije, Pińczów, Wiślica, Nowy Korczyn, Solec-Zdrój, Stopnica, Oleśnica, Staszów, Bogoria, Iwaniska,
- samorządy powiatowe (buski, kielecki, staszowski),
- zarząd województwa świętokrzyskiego,
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (Zarządy Gospodarki Wodnej w Warszawie i Krakowie),
- organizacje i związki do których należą samorządy, tj.:

Gmina Busko-Zdrój:

1. Lokalna Grupa Działania „Królewskie Ponidzie”,
2. Buska Lokalna Grupa Działania „Słoneczny Lider”,
3. Lokalna Organizacja Turystyczna „Moc Ponidzia” w Busku-Zdroju.

Gmina Chmielnik:

1. Stowarzyszenie Związek Miast i Gmin Regionu Świętokrzyskiego,
2. Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego,
3. Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”.

Gmina Gnojno:

1. Stowarzyszenie „Lokalna Organizacja Turystyczna Moc Ponidzia”,
2. Stowarzyszenia „Królewskie Ponidzie” Lokalna Grupa Działania z siedzibą w Busku-Zdroju
3. Stowarzyszenie LGR „Świętokrzyski Karp” z siedzibą w Rytwianach,
4. Stowarzyszenie „Związek Miast i Gmin Regionu Świętokrzyskiego”.

Gmina Pierzchnica:

1. Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”,
2. Stowarzyszenie „Związek Miast i Gmin Regionu Świętokrzyskiego”.

Gmina Raków:

1. Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”,
2. Ekologiczny Związek Gospodarki Odpadami Komunalnymi z siedzibą w Rzędowie,
3. Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Sp. z o.o. w Rzędowie,
4. Stowarzyszenie Związek Miast i Gmin Regionu Świętokrzyskiego,
5. Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego.

Gmina Szydłów:

1. Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego,
2. Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”,
3. Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego,
4. Ekologiczny Związek Gospodarki Odpadami z siedzibą w Rzędowie,

5. Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Sp. z o.o. w Rzędowie,
6. Lokalna Organizacja Turystyczna „Czym Chata Bogata”,
7. Stowarzyszenie Związek Miast i Gmin Regionu Świętokrzyskiego.

Gmina Tuczępy:

1. Lokalna Grupa Działania „Królewskie Ponidzie”,
2. Ekologiczny Związek Gospodarki Odpadami Komunalnymi z siedzibą w Rzędowie,
3. Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Sp. z o.o. w Rzędowie,

W tym etapie uzgodniono także z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Dyrektorem Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Po zakończeniu konsultacji i opiniowania projektu Strategii wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko, ponownie zgodnie z art. 39 ust. 1 i art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022r., poz. 1029) przeprowadzono konsultacje społeczne poprzez zamieszczenie na stronach internetowych gmin projektu Strategii wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

Nazwa JST	Podstawa prawna konsultacji	Data konsultacji społecznych	Liczba zgłoszonych uwag
Gmina Busko-Zdrój	Obwieszczenie Burmistrza z dnia	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Chmielnik	Zarządzenie nr	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Gnojno	Zarządzenie nr	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Pierzchnica	Zarządzenie nr	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Raków	Obwieszczenie Wójta z dnia	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Szydłów	Zarządzenie nr	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji
Gmina Tuczępy	Obwieszczenie Wójta z dnia	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji	Zostanie uzupełnione po przeprowadzeniu konsultacji

Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii i oceny efektów strategii

Zmieniające się uwarunkowania, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, powodują konieczność modyfikacji zaplanowanych działań. Tak jak w przypadku przygotowania polityki rozwojowej również etap realizacji i wprowadzania ewentualnych zmian wymaga aktywnej

współpracy ze społecznością lokalną, a także instytucjami, których funkcjonowanie i decyzje wpływają na sytuację społeczno-gospodarczą gmin objętych Strategią.

Głównym **ciałem formalnym**, które będzie swoistym łącznikiem pomiędzy Radą Porozumienia a mieszkańcami, będą Rady Miejskie (Rady Gmin). Są to organy gromadzące przedstawicieli sektora gospodarczego, organizacji społecznych, lokalne autorytety, a także przedstawiciele instytucji ważnych z punktu widzenia realizacji ustaleń Strategii. Poza tym obrady sesji Rad Miejskich/Gminnych są transmitowane on-line dzięki czemu wszyscy zainteresowani mieszkańcy będą mogli zapoznać się z efektami wdrażanych projektów.

Poza tym planuje się informowanie o realizacji działań określonych w Strategii Ponadlokalnej m.in. poprzez działania informacyjne:

- informacje zamieszczane na stronach internetowych poszczególnych gmin oraz w social mediach;;
- informacje w materiałach drukowanych (np. biuletyny gminne);

Możliwe będzie opracowanie i wykonanie logotypu „Na Szlaku” , które będzie hasłem, symbolem graficznym, dzięki któremu mieszkańcy będą utrzymywać partnerstwo i się z nim identyfikować.

Przy tym poprzez spotkania, warsztaty i debaty:

- planowane do wdrożenia (w ramach niniejszej Strategii) spotkania Rady Porozumienia z przedsiębiorcami, rolnikami, organizacjami pozarządowymi; spotkania te umożliwią dyskusję na tematy bieżące, ale również na temat kierunków rozwoju partnerstwa;
- dyskusje nad raportami (monitoringowymi, ewaluacyjnymi) z realizacji strategii ponadlokalnej;
- dyskusje podczas organizowanych spotkań z mieszkańcami, przedsiębiorcami.

Dla poszerzenia dialogu nt. stojących przed porozumieniem wyzwań i dla nadania im wymiaru ponadlokalnego, a nawet ponadregionalnego, rekomenduje się organizację cyklicznego wydarzenia poświęconego wdrażaniu i promocji strategii ponadlokalnej.

9. Źródła finansowania

Cele strategiczne i operacyjne opracowane w ramach niniejszej *Strategii*, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane z dochodów własnych gmin oraz ze środków zewnętrznych.

Wśród tych ostatnich wyróżnić możemy następujące programy/ fundusze:

- Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego na lata 2021-2027 (FEdŚ), w tym Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego-EFRR, Europejski Fundusz Społeczny- EFS+
- Wspólna Polityka Rolna (WPR 2021-2027),
- Krajowy Plan Odbudowy (KPO),
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOSiGW),
- Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOSiGW),
- Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Rządowy Program Odbudowy Zabytków,
- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC),
- Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS),
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020),
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021–2027 (FEdPW),
- Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS),
- Pożyczki i kredyty bankowe,
- inne fundusze i programy międzynarodowe, europejskie i krajowe.

Nowy okres programowania środków unijnych stwarza możliwość pozyskania przez gminy objęte *Strategią* dotacji na działania służące *stricte* realizacji celów zawartych w przedmiotowym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tych możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz poszczególnych samorządów i ich aktywności w pozyskiwaniu nowych środków zewnętrznych. Poniżej prezentujemy krótki opis poszczególnych programów mogących stanowić źródło finansowania projektów opisanych w *Strategii*:

Instrumenty wynikające z polityk rozwojowych Unii Europejskiej

Samorządy i ich interesariusze będą mogli korzystać z instrumentów przygotowywanych na nową perspektywę finansową 2021-2027, a w przypadku PROW z dodatkowej puli wynikającej z wydłużenia horyzontu realizacji tego programu.

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)**

Następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. Fundusz wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet z UE to z ponad 25 mld euro.

- **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)**

Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). Fundusz będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki,

konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Planowany budżet UE to ok 7,9 mld euro.

- **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)**

Następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu:

- poprawy sytuacji osób na rynku pracy,
- zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- zapewnienia opieki nad dziećmi,
- podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji,
- integracji społecznej,
- rozwoju usług społecznych i
- ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)**

Program jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. Fundusz będzie koncentrował się przede wszystkim na:

- zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego,
- udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców,
- zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji,
- rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe,
- rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych,
- wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorców. Planowany budżet z UE dla FERC to ok. 2 mld euro.

- **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEdPW)**

- jako jedyny program ponadregionalny - realizowany będzie w Polsce po raz trzeci. Zakres wsparcia obejmuje:

- wsparcie rozwoju przedsiębiorczości,
- rozwój i modernizację systemu dystrybucji energii,
- adaptację do zmian klimatu i ochronę przyrody,
- zrównoważoną mobilność miejską,
- gospodarkę o obiegu zamkniętym,
- zwiększenie dostępności transportowej (drogowej i kolejowej),
- miejsca aktywności społecznej oraz produkty turystyczne,
- wsparcie podmiotów świadczących usługi sanatoryjne/uzdrowiskowe.

Wkład UE do programu to 2,5 mld euro.

- **Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego na lata 2021-2027**

Na poziomie regionalnym środki polityki spójności będą dostępne w ramach kontynuacji dotychczasowych Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Świętokrzyskiego. Zaangażowanie środków UE w ten program wyniesie 1,403 mld euro, z czego 829 mln euro ze środków EFRR, a 277 mln euro ze środków EFS+.

- **Programy dedykowane obszarom wiejskim**

W związku z decyzją o ustanowieniu okresu przejściowego dla obecnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich do wykorzystania do końca 2022 pozostają środki w wysokości ok. 4,5 mld euro.

Natomiast na nową perspektywę finansową przygotowany jest Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027, który zgodnie z założeniami Wspólnej Polityki Rolnej będzie koncentrował się na wspieraniu rozwoju sektora rolno-spożywczego (w szczególności w sektorze owoców i warzyw) oraz działaniom związanym z oddziaływaniem rolnictwa na klimat i środowisko. Proponowane środki dla Polski w ramach *WPR na lata 2021-2027* to 30,6 mld euro.

- **Krajowy Plan Odbudowy (KPO) przygotowany na podstawie Europejskiego Planu Odbudowy**

przeznaczony na zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach.

Inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego (np. **Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg**) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (**Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego**).

Instrumenty finansowane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych:

Poza środkami wsparcia na poziomie europejskim, samorzady i ich interesariusze (m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy) będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów w ramach dostępnych instrumentów krajowych. Do najważniejszych należą:

- **Rządowy Fundusz Polski Ład:** Program Inwestycji Strategicznych, mający na celu bezzwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce;
- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg,** w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;
- **Program Rozwoju Elektromobilności,** w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
- **Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych** – to instrument wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
- **Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych,** w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce m.in.: na inwestycje ważne dla społeczności lokalnych;
- pozostałe programy finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska - realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także **Program Senior+, Program „Aktywni+” na lata 2021-2025;** w zakresie kultury, itd.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom, z uwagi na aktualnie opracowywaną nową perspektywę finansowania 2021-2027, czas realizacji projektów nastąpi w latach 2022-2030. Tym samym należy zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach. Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach *Strategii* wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym zakłada się bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez pracowników poszczególnych urzędów, co daje gwarancje ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych inwestycji.

Działania wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – *Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność*.

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

Szczegółowy zakres wsparcia zostanie uszczegółowiony w SzOOP i będzie wynikał z LSR, niemniej jednak mając na względzie wstępne informacje uzyskane od lokalnej społeczności (LGD), IZ zakłada, że wsparcie w szczególności obejmie:

- odnawialne źródła energii;
- przestrzeń publiczną, likwidację barier architektonicznych;
- infrastrukturę edukacyjną, rekreacyjną, turystyczną i kulturalną.

W ramach inicjatywy LEADER (budżet EFRROW) możliwa do wsparcia będzie realizacja idei wiosek inteligentnych (Smart Village), a także realizacja działań ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości, rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych czy współpracy w ramach krótkich łańcuchów dostaw, o ile działania takie będą wynikały z właściwej Lokalnej Strategii Rozwoju.

W obszarach wsparcia w ramach instrumentu RLKS zostanie zachowana demarkacja ze wsparciem w ramach inicjatywy LEADER (budżet EFRROW).

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa świętokrzyskiego obszarów objętych IIT; w tym GPR; mieszkańcy obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.

10. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030 nie jest jedynym opracowaniem, które dotyczy planowania strategicznego na obszarze w/w gmin. Samorządy posiadają kilka innych dokumentów dotyczących różnych sfer rozwoju określających sposoby, które mają sprzyjać ich osiągnięciu. Ważnym elementem jest spójność i komplementarność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego z innymi dokumentami strategicznymi zarówno lokalnymi, regionalnymi jak i krajowymi, co ma podnieść efektywność podejmowanych w jej ramach działań oraz prawdopodobieństwo realizacji.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030 jest spójna z wieloma dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Jako przykłady można wymienić m.in.:

- Gminny Program Rewitalizacji Gminy Busko-Zdrój na lata 2015–2025,
- Program Rewitalizacji dla Gminy Chmielnik na lata 2016-2023,
- Program Rewitalizacji Gminy Gnojno na lata 2016–2023,
- Program Rewitalizacji Gminy Pierzchnica na lata 2016-2023,
- Program Rewitalizacji dla Gminy Raków na lata 2016–2025,
- Gminny Program Rewitalizacji Gminy Szydłów na lata 2016–2023,
- Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Tuczępy na lata 2016 – 2023,
- Strategia Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2030,
- Strategię Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2016-2025,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ ,
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS),
- Plan Gospodarowania Wodami na Obszarze Dorzecza Wisły,
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju.

Cele oraz kierunki działań ujęte w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego wpisują się cele określone w Programach Rewitalizacji dla poszczególnych gmin.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Busko-Zdrój na lata 2015–2025

Dokument został przyjęty uchwałą XXVII/377/2017 Rady Miejskiej w Busku -Zdroju z dnia 23 marca 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025, a następnie zmieniony uchwałą nr XXX/424/2017 RADY MIEJSKIEJ W BUSKU-ZDROJU z dnia 29 czerwca 2017 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXVII/377/2017 Rady Miejskiej w Busku -Zdroju z dnia 23 marca 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Busko-Zdrój na lata 2015–2025. W dokumencie określono następujące cele oraz kierunki działań:

Cel rewitalizacji	Kierunki działania
1. Zbudowanie partnerstwa mieszkańców i podmiotów zaangażowanych w rozwój obszaru rewitalizacji	1.1. Rozwój podmiotów uzdrowiskowych, turystycznych i okołoturystycznych
	1.2. Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych
	1.3. Pobudzanie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców oraz włączanie społeczne osób wykluczonych
2. Stworzenie prozdrowotnej przestrzeni publicznej	2.1. Ochrona środowiska i ograniczanie niskiej emisji zanieczyszczeń
	2.2. Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej
	2.3. Zachowanie oraz udostępnianie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Zarówno cele określone w dokumencie jak i kierunki działań wpisują się i uzupełniają z celami określony w Strategii Ponadlokalnej.

Program Rewitalizacji dla Gminy Chmielnik na lata 2016-2023

Dokument został przyjęty uchwałą nr XXXIV/291/2017 Rady Miejskiej w Chmielniku z dnia 29.05.2017r. w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji dla Gminy Chmielnik na lata 2016–2023. W dokumencie tym określono następujące cele strategiczne:

Cel rewitalizacji	Kierunki działania
I. Rozwój infrastruktury podstawowej dla poprawy jakości życia	1.1. Rozwój infrastruktury służącej integracji społecznej
	1.2. Poprawa jakości infrastruktury technicznej
	1.3. Wsparcie celów edukacyjnych poprzez rozwój infrastruktury
II. Ekologiczna przestrzeń obszaru rewitalizacji	2.1. Wspieranie gospodarki niskoemisyjnej
	2.2. Troska o środowisko przyrodnicze
III. Rozwój aktywności społecznej oraz włączenia społecznego	3.1. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności zawodowej wśród mieszkańców
	3.2. Zwiększenie szans edukacyjnych

Wszystkie ww. cele strategiczne i operacyjne są kompatybilne z celami określonymi w Strategii Ponadlokalnej.

Program Rewitalizacji Gminy Gnojno na lata 2016–2023

Dokument został przyjęty uchwałą Nr XXI/147/17 RADY GMINY GNOJNO z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie przyjęcia *Programu Rewitalizacji Gminy Gnojno na lata 2016–2023*.

W dokumencie określono następująca misję: *Tworzenie na obszarze rewitalizacji atrakcyjnych warunków do pobudzania i rozwoju przedsiębiorczości, aktywności społecznej i rekreacji mieszkańców*. Misja będzie realizowana poprzez cele rewitalizacyjne i kierunki działań, które są zgodne z celami i kierunkami działań określonymi w strategii ponadlokalnej.

Cel rewitalizacji	Kierunki działania
1. Zbudowanie aktywnego i przedsiębiorczego kapitału społecznego	1.1. Pobudzanie integracji, aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców
	1.2. Włączanie społeczne oraz zmniejszanie poziomu ubóstwa
2. Poprawa warunków i jakości życia na obszarze rewitalizacji	2.1. Tworzenie bezpiecznej, estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej
	2.2. Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych

Program Rewitalizacji Gminy Pierzchnica na lata 2016-2023

Dokument został przyjęty uchwałą Nr XIX/77/2016 Rady Gminy Pierzchnica z dnia 28 grudnia 2016r. w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji Gminy Pierzchnica na lata 2016-2023 następnie zmieniony uchwałą nr XXII/42/2017 z dnia 12 maja 2017r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia "Programu Rewitalizacji Gminy Pierzchnica na lata 2016-2023", uchwałą nr XXV/65/2017 RADY GMINY PIERZCHNICA z dnia 9 października 2017 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia "Programu Rewitalizacji Gminy Pierzchnica na lata 2016-2023" i uchwałą nr XXX/41/2018 RADY GMINY PIERZCHNICA z dnia 14 maja 2018 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia "Programu Rewitalizacji Gminy Pierzchnica na lata 2016-2023". W dokumencie określono następująca wizję wyprowadzenia obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej: *Obszar rewitalizacji dzięki podjętym działaniom został ożywiony społecznie, gospodarczo i przestrzennie. Na czterech podobszarach rewitalizacji zostaną złagodzone lub zlikwidowane obecnie występujące problemy społeczne, zwłaszcza dotyczące osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Dzięki wzmocnieniu wewnętrznego potencjału podobszary rewitalizacji wpływają pozytywnie na harmonijny i zrównoważony rozwoju całej Gminy Pierzchnica*. Następnie określono 6 celów szczegółowych.

1. Poprawa warunków życia mieszkańców podobszarów rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji i włączenia społecznego.

Strategia Ponadlokalna

dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

2. Rozwój turystyki, zagospodarowanie terenów pod rekreację, sport i wypoczynek.
3. Poprawa infrastruktury technicznej i bezpieczeństwa.
4. Rozwój usług społeczno-zdrowotnych.
5. Rozwój przedsiębiorczości.
6. Ochrona środowiska oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł

W/w cele szczegółowe są spójne z kierunkami działań ujętymi w Strategii Ponadlokalnej „Na Szlaku”.

Program Rewitalizacji dla Gminy Raków na lata 2016–2025

Określona w dokumencie wizja, misja oraz cele są tożsame z celami określonymi w *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*. Wizja określona w Programie Rewitalizacji: *Obszar rewitalizacji estetyczną i funkcjonalną przestrzenią publiczną, który dzięki wykorzystaniu zasobów dziedzictwa naturalnego, historycznego i kulturowego oraz aktywności interesariuszy rewitalizacji pozytywnie oddziałuje na rozwój społeczno-gospodarczy gminy*

MISJA REWITALIZACJI: *Tworzenie warunków do pobudzania aktywności społeczno-obywatelskiej i gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji*

Cel rewitalizacji	Kierunki działania
1. Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców	1.1. Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem
	1.2. Pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
2. Stworzenie wielofunkcyjnej i atrakcyjnej przestrzeni	2.1. Kształtowanie estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej
	2.2. Zapewnianie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Szydłów na lata 2016–2023

Dokument został przyjęty uchwałą Nr XXXIV/210/2017 Rady Gminy Szydłów z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Szydłów na lata 2016–2023. W dokumencie ujęto wizję i misję obszaru rewitalizacji, która brzmi następująco:

WIZJA 2023: *Obszar rewitalizacji integralną przestrzenią przedsiębiorczych i aktywnych społecznie mieszkańców wykorzystujących unikatowe dziedzictwo kulturowe, zasoby przyrodnicze i lokalny produkt „śliwka szydłowska” do wzrostu dochodów oraz rozwoju funkcji turystycznej, kulturowej i rekreacyjnej.*

MISJA REWITALIZACJI: *Tworzenie atrakcyjnych warunków do kompleksowego rozwoju przedsiębiorczości i aktywności społecznej bazującej na międzysektorowej współpracy interesariuszy rewitalizacji wykorzystujących unikatowe dziedzictwo kulturowe, zasoby przyrodnicze i lokalny produkt „śliwka szydłowska” w celu zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców.*

Cel rewitalizacji	Kierunki działania
1. Stworzenie spójnej przestrzeni publicznej	1.1. Zachowanie, zabezpieczenie i udostępnianie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
	1.2. Kształtowanie wielofunkcyjnej, estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej
	1.3. Zwiększanie poziomu jakości dostępnego zakresu usług publicznych
2. Zbudowanie międzysektorowych partnerstw na rzecz obszaru rewitalizacji	2.1. Rozwijanie przedsiębiorczości i aktywności społecznej oraz włączanie osób wykluczonych społecznie
	2.2. Tworzenie warunków do rozpoczynania i rozwoju działalności podmiotów turystycznych i okoturystycznych

Cele rewitalizacji oraz kierunki działań są spójne ze Strategią Ponadlokalną.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Tuczępy na lata 2016 - 2023

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

Dokument został przyjęty uchwałą nr r XXXVI/239/2017 Rady Gminy Tuczępy z dnia 16 października 2017 r. w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Tuczępy na lata 2016 – 2023. *Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Na Szlaku”* wpisuje się cel główny określony w dokumencie oraz w wyznaczone obszary Priorytetowe.

Cel główny: Wyprowadzenie z sytuacji kryzysowej obszarów zdegradowanych miejscowości: Grzymała, Nieciestawice i Tuczępy, poprzez kompleksowe rozwiązanie problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych oraz ukierunkowanie na trwałe rozwój.

Obszar Priorytetowy	Cel
I: Społeczność	I.1. Poprawa edukacji i kapitału społecznego
	I.3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej oraz przestrzeni służącej rewitalizacji
	I.4. Poprawa stanu bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości
II: Gospodarka	II.2. Wspieranie działań służących poprawie środowiska naturalnego
III: Włączenie	III.1. Poprawa warunków życia osób starszych oraz ich integracja ze środowiskiem

Strategia Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2030

W dokumencie określono następujące cele strategiczne, które wpisują się i są spójne z celami określonymi w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego:

Obszar rozwoju społecznego

Cel strategiczny 1: Poprawa warunków i komfortu życia oraz możliwości samorealizacji mieszkańców powiatu kieleckiego. Infrastruktura, środowisko i przestrzeń

Obszar gospodarka

Cel strategiczny 2: Zwiększony stopień wykorzystania potencjału gospodarczego Powiatu Infrastruktura, środowisko i przestrzeń

Cel strategiczny 3: Dobry stan utrzymania infrastruktury technicznej liniowej i punktowej Powiatu.

Cel strategiczny 4: Lepsza dostępność komunikacyjna obszarów zamieszkałych oraz ważnych gospodarczo na terenie Powiatu.

Cel strategiczny 5: Utrzymany dobry stan zachowania środowiska.

Strategia Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2016-2025

Strategia Rozwoju Powiatu Staszowskiego, jest dokumentem, w którym określono misję oraz przyjęto cel generalny oraz 7 celów strategicznych i 36 celów operacyjnych, których realizacja w latach 2016-2025 ma się przyczynić do poprawy warunków życia mieszkańców powiatu staszowskiego i stanowić podstawę do dalszego długoletniego działania opartego na wspólnym porozumieniu różnych środowisk, co do zasadności przyjętych ustaleń i kierunków rozwoju. Cele wskazane w dokumencie są spójne z celami i kierunkami działań ujętymi w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego.

- CEL STRATEGICZNY I Wyzwalanie inicjatyw w zakresie przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego powiatu oraz przeciwdziałanie bezrobociu.
- CEL STRATEGICZNY II Rozbudowa infrastruktury drogowej, gospodarczej, technicznej i informatycznej.
- CEL STRATEGICZNY III Ochrona środowiska, racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody, aktywizacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich.
- CEL STRATEGICZNY IV Opieka zdrowotna, pomoc społeczna i psychologiczna, wsparcie osób z dysfunkcjami.
- CEL STRATEGICZNY V Rozwój nauki i oświaty, upowszechnianie sportu i zdrowego trybu życia. Troska o zachowanie dóbr kultury.
- CEL STRATEGICZNY VI Poprawa bezpieczeństwa obywateli, przeciwdziałanie zagrożeniom.

- CEL STRATEGICZNY VII Rozwój powiatu poprzez kontakty krajowe i zagraniczne. Promocja sztandarowych produktów turystycznych i dóbr kultury.

Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Dokument przyjęty uchwałą nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r. Działania ujęte w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030 wpisują się w cele ujęte w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ tj.

CEL STRATEGICZNY 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE

Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu.

Kluczowe kierunki działań:

- 1.2.2. Rozwój i promocja szkolnictwa zawodowego
- 1.2.3. Budowa kompetencji kluczowych na każdym etapie kształcenia oraz we wszystkich grupach wiekowych
- 1.2.4. Promocja i wsparcie uczenia się przez całe życie, w tym w celu zwiększania kompetencji cyfrowych
- 1.2.5. Profilaktyka zdrowotna służąca utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników

CEL STRATEGICZNY 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION

Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego.

Kluczowe kierunki działań:

- 2.1.1. Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej
- 2.1.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami
- 2.1.3. Ograniczenie niskiej emisji
- 2.1.4. Ekologiczna mobilność, w tym transport publiczny i infrastruktura Rowerowa
- 2.1.5. Edukacja ekologiczna
- 2.1.6. Ochrona bioróżnorodności
- 2.1.8. Ochrona gleb

Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych.

Kluczowe kierunki działań:

- 2.2.1. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami wody
- 2.2.2. Przeciwdziałanie skutkom zagrożeń naturalnych
- 2.2.3. Ograniczenie wpływu i skutków oddziaływania człowieka na środowisko (ochrona środowiska przyrodniczego)
- 2.2.4. Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w miastach

Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna.

Kluczowe kierunki działań:

- 2.3.2. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gospodarce, sferze publicznej i mieszkalnictwie
- 2.3.3. Zwiększenie efektywności energetycznej i zarządzania energią

CEL STRATEGICZNY 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI

Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie.

Kluczowe kierunki działań

- 3.1.1. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców
- 3.1.3. Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji
- 3.1.4. Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego
- 3.1.5. Poprawa warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Działania ujęte w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030 wpisują się w cele ujęte w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

WYTYCZNE DO SPRZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Przedmiotowa Strategia jest dokumentem programującym rozwój obszaru do 2030 roku. Wszystkie pozostałe, zarówno obowiązkowe jak i fakultatywne plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. W poniższej tabeli przedstawiono ocenę funkcjonujących w samorządach Partnerstwa programów i planów pod kątem ich aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii (szczególnie głównych jej założeń). Wskazano też dokumenty przewidziane do sporządzenia lub zmiany.

Tabela 31 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii

L.p.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Miasto i Gmina Busko-Zdrój			
1	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Busko-Zdrój	od marca 2005 r.	Obowiązujący. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2	Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2021–2025	2021–2025	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
3	Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Busko-Zdrój na lata 2022–2024	2022–2024	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
4	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Busko-Zdrój do 2024 roku (zaktualizowany w 2021 r.)	do 2024 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, Działanie 1. Zielona energia.
5	Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Busko-Zdrój na lata 2011–2032	2011–2032	Aktualny. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 2 Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców, działaniem 7 Zwiększenie skuteczności w gospodarowaniu odpadami.
6	Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Busko-Zdrój do roku	do 2036 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z działaniem priorytetowym „Ochrona środowiska

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	2036		i ograniczanie niskiej emisji”.
7	Program opieki nad Zabytkami Gminy Busko-Zdrój na lata 2017–2020	2017–2020	Nieaktualny. Trwają prace nad opracowaniem nowego dokumentu.
8	Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Busko-Zdrój na lata 2022–2026	2022–2026	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
9	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Busko-Zdrój na lata 2015–2025	2015–2025	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
10	Roczny program współpracy Gminy Busko-Zdrój z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok	2023r.	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3, działaniem 5. Budowa więzi społecznych i wsparcie organizacji pozarządowych.
11	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2016–2025	2016–2025	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie społeczne, w tym wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców jako jedno z priorytetowych działań, jest więc spójna z założeniami Strategii.
12	Strategia Rozwoju Elektromobilności dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2019–2039	2019–2039	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie komunikacji w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską, jest więc spójna z założeniami Strategii.
13	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel szczegółowy Poprawa warunków życia mieszkańców i działanie 1. Zielona energia, zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu dla miasta Busko-Zdrój.
Miasto i Gmina Chmielnik			
1	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Chmielnik	Obowiązuje od 28.12.2002r.	Obowiązujący. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2	Zmiana Nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Chmielnik	Obowiązuje od 15.09.2006r.	Obowiązujący (uwaga jak w pkt. 1)
3	Zmiana Nr 2 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Chmielnik	Obowiązuje od 18.09.2009r.	Obowiązujący (uwaga jak w pkt. 1)
4	Zmiana Nr 3 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Chmielnik	Obowiązuje od 28.01.2010r.	Obowiązujący (uwaga jak w pkt. 1)
5	Zmiana Nr 4 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Chmielnik	Obowiązuje od 23.10.2017r.	Obowiązujący (uwaga jak w pkt. 1)
6	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego budownictwa socjalnego	Obowiązuje od dnia 11.02.1999r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

	w Chmielniku		
7	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego budownictwa wielorodzinnego w Chmielniku	Obowiązuje od dnia 30.09.1999r. do 18.04.2010r.	Nieobowiązujący.
8	Zmiana Nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego budownictwa wielorodzinnego w Chmielniku	Obowiązuje od dnia 19.04.2010r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
9	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Za Kościółkiem”	Obowiązuje od dnia 30.09.1999r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
10	Zmiana Nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Za Kościółkiem” w Chmielniku	Obowiązuje od dnia 27.10.2014r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
11	Zmiana miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego os. „Dygasińskiego” w Chmielniku	Obowiązuje od dnia 16.03.2004r	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
12	Zmiana Nr 2 miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego os. „Dygasińskiego” w Chmielniku	Obowiązuje od dnia 19.04.2010r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
13	Zmiana Nr 3 zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego os. „Dygasińskiego” w Chmielniku	Obowiązuje od dnia 15.01.2016r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
14	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Borków I” na obszarze gminy Pińczów, Chmielnik i Kije w zakresie dot. gminy Chmielnik	Obowiązuje od dnia 22.10.2004r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
15	Zmiana Nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Borków I” na obszarze gminy Pińczów, Chmielnik i Kije w zakresie dot. gminy Chmielnik	Obowiązuje od dnia 28.03.2018r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
16	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Celiny II” w części położonej na obszarze Miasta i Gminy Chmielnik	Obowiązuje od dnia 01.09.2008r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
17	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru składowania i przerobu odpadów w Przededworzu Gmina Chmielnik	Obowiązuje od dnia 01.09.2008r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
18	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru składowania i przerobu odpadów dla części działki ozn. nr ewid. 1/6 we wsi Przededworze Gmina Chmielnik	Obowiązuje od dnia 29.12.2008r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
19	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Regionalny Port Lotniczy – część wschodnia” na obszarze gminy Chmielnik w części sołectwa Grabowicz i Piotrkowice	Obowiązuje od dnia 11.09.2011r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
20	Zmiana Nr 1 Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sołectwa Śladków Mały i części Sołectwa Śladków Duży, gm. Chmielnik	Obowiązuje od dnia 14.01.2014r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

21	Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Chmielnik na lata 2016 – 2020 z perspektywą do roku 2022	Od 24.11.2015	Dokument nieaktualny.
22	Program Rewitalizacji dla Gminy Chmielnik na lata 2016-2023	2016	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
23	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Chmielnik na lata 2015-2020	Od 15.09.2016	Dokument nieaktualny.
24	Program ochrony środowiska Gminy Chmielnik na lata 2017 – 2020	2017	Dokument nieaktualny.
25	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Chmielnik na lata 2020-2035	14 maja 2020	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
26	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Chmielnik	Marzec 2019	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie społeczne, w tym wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców jako jedno z priorytetowych działań, jest więc spójna z założeniami Strategii.
27	Gminny Program Opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Chmielnik na lata 2020-2023	11.08.2020r.	Nieaktualny. Trwają prace nad opracowaniem nowego dokumentu.
28	Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Chmielnik na lata 2019 – 2032	25.03.2019r.	Aktualny. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 2 Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców, działaniem 7 Zwiększenie skuteczności w gospodarowaniu odpadami.
29	Program współpracy Gminy Chmielnik z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023	2023	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3, działaniem 5. Budowa więzi społecznych i wsparcie organizacji pozarządowych.
30	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel szczegółowy Poprawa warunków życia mieszkańców i działanie 1. Zielona energia, zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu dla miasta Chmielnik.
Gmina Gnojno			
1	Program Rewitalizacji Gminy Gnojno na lata 2016–2023	Wrzesień 2016	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
2	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Gnojno	Marzec 2017	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, Działanie 1. Zielona energia
3	Plan Odnowy Miejscowości Gnojno na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
4	Plan Odnowy Miejscowości Glinka na lata	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

	2016-2022		
5	Plan Odnowy Miejscowości Grabki Małe	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
6	Plan Odnowy Miejscowości Janowice Poduszowskie na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
7	Plan Odnowy Miejscowości Januszowice na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
8	Plan Odnowy Miejscowości Jarząbki na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
9	Plan Odnowy Miejscowości Poręba na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
10	Plan Odnowy Miejscowości Ruda na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
11	Plan Odnowy Miejscowości Skadla na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
12	Plan Odnowy Miejscowości Wola Bokrzycka na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
13	Plan Odnowy Miejscowości Wola Zofiowska na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
14	Plan Odnowy Miejscowości Zawada na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
15	Plan Odnowy Miejscowości Zofiówka na lata 2016-2022	Styczeń 2016	Dokument nieaktualny.
16	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026	Kwiecień 2021	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej
17	Gminny Program Wspierania Rodziny lata 2021-2023	Kwiecień 2021	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej
18	Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Gnojno na lata 2022-2026	Sierpień 2022	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
19	Program współpracy Gminy Gnojno z organizacjami pozarządowymi na rok 2023	2023	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3, działaniem 5. Budowa więzi społecznych i wsparcie organizacji pozarządowych.
Miasto i Gmina Pierzchnica			
1	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Luty 2002	Obowiązujący. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2	Zmiana Nr 2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pierzchnica	Maj 2014	Obowiązujący (uwaga jak w pkt. 1).
3	Zmiana nr 19 miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Pierzchnica	Luty 1997	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
4	Zmiana nr 25 miejscowego planu ogólnego zagospodarowania	Październik 2002	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	przestrzennego gminy Pierzchnica- ul. Piłsudskiego w Pierzchnicy		
5	Zmiana Nr 23 miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy- osiedle Mrowia Góra	Grudzień 2001	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
6	Program usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest	Grudzień 2020	Aktualny. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 2 Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców, działaniem 7 Zwiększenie skuteczności w gospodarowaniu odpadami.
7	Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022 - 2024 w Gminie Pierzchnica	Styczeń 2022	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
8	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Pierzchnica na lata 2020-2025	Marzec 2020	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
9	Program rewitalizacji dla gminy Pierzchnica na lata 2016-2023	Kwiecień 2016	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
10	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Pierzchnica	Sierpień 2016	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, Działanie 1. Zielona energia
11	Kompleksowy Plan Rozwoju Szkół w Gminie Pierzchnica na lata 2018-2023	Marzec 2018	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
12	Roczny program współpracy Gminy Pierzchnica z organizacjami pozarządowymi na rok 2023	2023	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3, działaniem 5. Budowa więzi społecznych i wsparcie organizacji pozarządowych.
13	Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pierzchnica na lata 2020-2023	Listopad 2020	Nieaktualny. Trwają prace nad opracowaniem nowego dokumentu.
14	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Pierzchnica na lata 2022 - 2023	Kwiecień 2022	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
15	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026	Grudzień 2020	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
16	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pierzchnica na lata 2021 - 2029	Luty 2021	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie społeczne, w tym wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców jako jedno z priorytetowych działań, jest więc spójna z założeniami Strategii.

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

17	Strategia Rozwoju Gminy Pierzchnica 2015-2022	Grudzień 2015	Nieaktualny. Zaleca się opracowanie dokumentu w okresie obowiązywania Strategii.
18	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel szczegółowy Poprawa warunków życia mieszkańców i działanie 1. Zielona energia, zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu dla miasta Pierzchnica.
Gmina Raków			
1	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Raków	Październik 2002	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
2	Zmiany Nr 1 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Raków.	Wrzesień 2013	Obowiązujący. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
3	Zmiana nr 3 Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Raków	Lipiec 2015	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
4	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Raków na lata 2020-2025	Listopad 2020	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
5	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016-2025	Styczeń 2016	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
6	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Raków 2016 – 2023	Październik 2016	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, Działanie 1. Zielona energia
7	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Raków na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026	Październik 2019	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
8	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	Styczeń 2015	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej
9	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani	Grudzień 2020	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
10	Program Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu gminy Raków na lata 2012-2032	Październik 2012	Aktualny. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 2 Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców, działaniem 7 Zwiększenie skuteczności w gospodarowaniu odpadami.
11	Roczny program współpracy Gminy Raków	2023	Program opracowywany jest corocznie.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

	z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023		Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3, działaniem 5. Budowa więzi społecznych i wsparcie organizacji pozarządowych.
12	Program ochrony środowiska dla Ekologicznego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi z siedzibą w Rzędowie na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2025 r.	2017	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
13	Program Wspierania Rodziny w Gminie Raków	2019-2021	Nieaktualny. W lutym 2023r. będzie aktualizowany.
Miasto i Gmina Szydłów			
1	Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szydłów	obowiązują od 20.09.2021 r.	Obowiązujący. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Szydłów dla wybranych obszarów planistycznych	obowiązują od 26.06.2008 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
3	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Szydłów na terenie gminy Szydłów	obowiązują od 20.06.2012 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
4	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Szydłów na terenie gminy Szydłów	obowiązują od 12.02.2013 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
5	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie miejscowości Jabłonica na terenie gminy Szydłów	obowiązują od 21.10.2022 r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
6	Strategia Rozwoju Gminy Szydłów na lata 2016–2023	2016–2023	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
7	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Szydłów na lata 2016–2023	2016–2023	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
8	Kompleksowy Plan Rozwoju Szkół Gminy Szydłów na lata 2016-2023	2016-2023	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
9	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szydłów na lata 2016 - 2023	2016 - 2023	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie społeczne, w tym wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców jako jedno z priorytetowych działań, jest więc spójna z założeniami Strategii.
10	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Szydłów – aktualizacja	2016-2020	Dokument nieaktualny.
11	Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Szydłów na lata 2014 – 2032	2014 – 2032	Aktualny. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 2 Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców, działaniem 7 Zwiększenie skuteczności w gospodarowaniu odpadami.
12	Wieloletni program osłonowy Gminy Szydłów „Posiłek w domu i w szkole” na lata 2019-2023	2019-2023	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

13	Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Szydłów na lata 2021-2026	2021-2026	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
14	Plan Wykorzystania Gminnego Zasobu Nieruchomości Gminy Szydłów na lata 2022 - 2024	2022 - 2024	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
15	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022 - 2026	2022 - 2026	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
16	Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022 - 2024	2022 – 2024	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
17	Program współpracy na 2023 rok Gminy Szydłów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami	2023	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3, działaniem 5. Budowa więzi społecznych i wsparcie organizacji pozarządowych.
18	Program Ochrony Środowiska dla Ekologicznego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi z siedzibą w Rzędowie na lata 2022-2025 z perspektywą do 2029 roku	2022-2025 z perspektywą do 2029 roku	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
19	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2023	2023r.	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
20	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel szczegółowy Poprawa warunków życia mieszkańców i działanie 1. Zielona energia, zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu dla miasta Szydłów.
Gmina Tuczępy			
1	Plan Zagospodarowania Przestrzennego		Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
2	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Tuczępy na lata 2016-2023	Grudzień 2016	Aktualny. GPR jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami rewitalizacji.
3	Strategia Rozwoju Gminy Tuczępy na lata 2022 – 2031	Listopad 2022	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
4	Program ochrony środowiska dla Ekologicznego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi z siedzibą w Rzędowie na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2025 r.	2017	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
5	Gminny Program Opieki nad zabytkami gminy Tuczępy na lata 2021-2024	Październik 2021	Aktualny. Program jest spójny ze Strategią i wpisuje się w jej założenia. Cele szczegółowe zawarte w Strategii korelują z celami Programu.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

6	Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowym na rok 2023	2022	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3, działaniem 5. Budowa więzi społecznych i wsparcie organizacji pozarządowych.
7	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2022 - 2026	2022 - 2026	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 3. Wsparcie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
8	Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Tuczępy na lata 2013–2032	2013–2032	Aktualny. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem strategicznym nr 2 Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców, działaniem 7 Zwiększenie skuteczności w gospodarowaniu odpadami.

Źródło: opracowanie własne

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) na lata 2021-2027 został przyjęty na mocy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (DZ. U. 2021 r. poz. 1615). Susza, obok powodzi, jest jednym z najbardziej dotkliwych, ekstremalnych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę Polski.

Przeciwdziałanie skutkom suszy zarówno w Polsce, jak i w Europie stanowi coraz poważniejszy problem. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w licznych uregulowaniach prawnych m.in. w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi oraz zarządzania kryzysowego. Pierwszym etapem rozwoju suszy jest susza atmosferyczna. Najprościej rzecz ujmując jest ona konsekwencją względnie długiego okresu bez opadów atmosferycznych lub wspólnie występujących wysokich temperatur i niskich sum opadów (na skutek wysokich temperatur dochodzi do parowania wody co w konsekwencji prowadzi do obniżenia poziomu wód).

Susza rolnicza jest bezpośrednim następstwem długotrwałej suszy atmosferycznej. Długotrwały brak opadów w naturalnej konsekwencji prowadzi do spadku zawartości wody w glebie. Jest to szczególnie poważne zagrożenie dla rolników i ich upraw. Niedostateczna ilość wody może być czynnikiem, który doprowadzi do poważnych strat w uprawach, przekładając się na spadek ogólnej produkcji roślinnej. Skutki takiej sytuacji możemy odczuć wszyscy jako konsumenci produktów rolnych (spadek produkcji przełoży się na wzrost cen).

Susza hydrologiczna jest kolejnym etapem rozwoju suszy. Dochodzi do niej wówczas, gdy poprzednie dwa etapy niebezpiecznie się przedłużają. Charakteryzuje się pogłębieniem stanów uprzednio wskazanych a także obniżeniem stanów wód w rzekach, jeziorach oraz zbiornikach wodnych poniżej przyjętych stanów średnich.

Susza hydrogeologiczna jest ostatnim i w konsekwencji najgroźniejszym etapem rozwoju zjawiska suszy. Charakteryzuje się wyraźnym obniżeniem poziomu wód podziemnych w stosunku do stanu średniego. Zjawisko to można obserwować np. na przykładzie wysychających studni przydomowych. Wystąpienie tego etapu suszy stanowi ogromne zagrożenie dla człowieka oraz dla całego systemu gospodarczo – społecznego państwa. Przedstawione w PPSS informacje wskazują, iż teren gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy to obszar charakteryzujący się umiarkowanym i silnym zagrożeniem wystąpienia suszy rolniczej, umiarkowanym zagrożeniem wystąpienia suszy hydrologicznej i słabym zagrożeniem wystąpienia suszy hydrogeologicznej.

Mapa 24 Mapa łącznego zagrożenia suszą (1987-2018) suma klas zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną – ocena w siatce pól podstawowych

Legenda

□ GRANICE GMIN OBJĘTYCH STRATEGIĄ

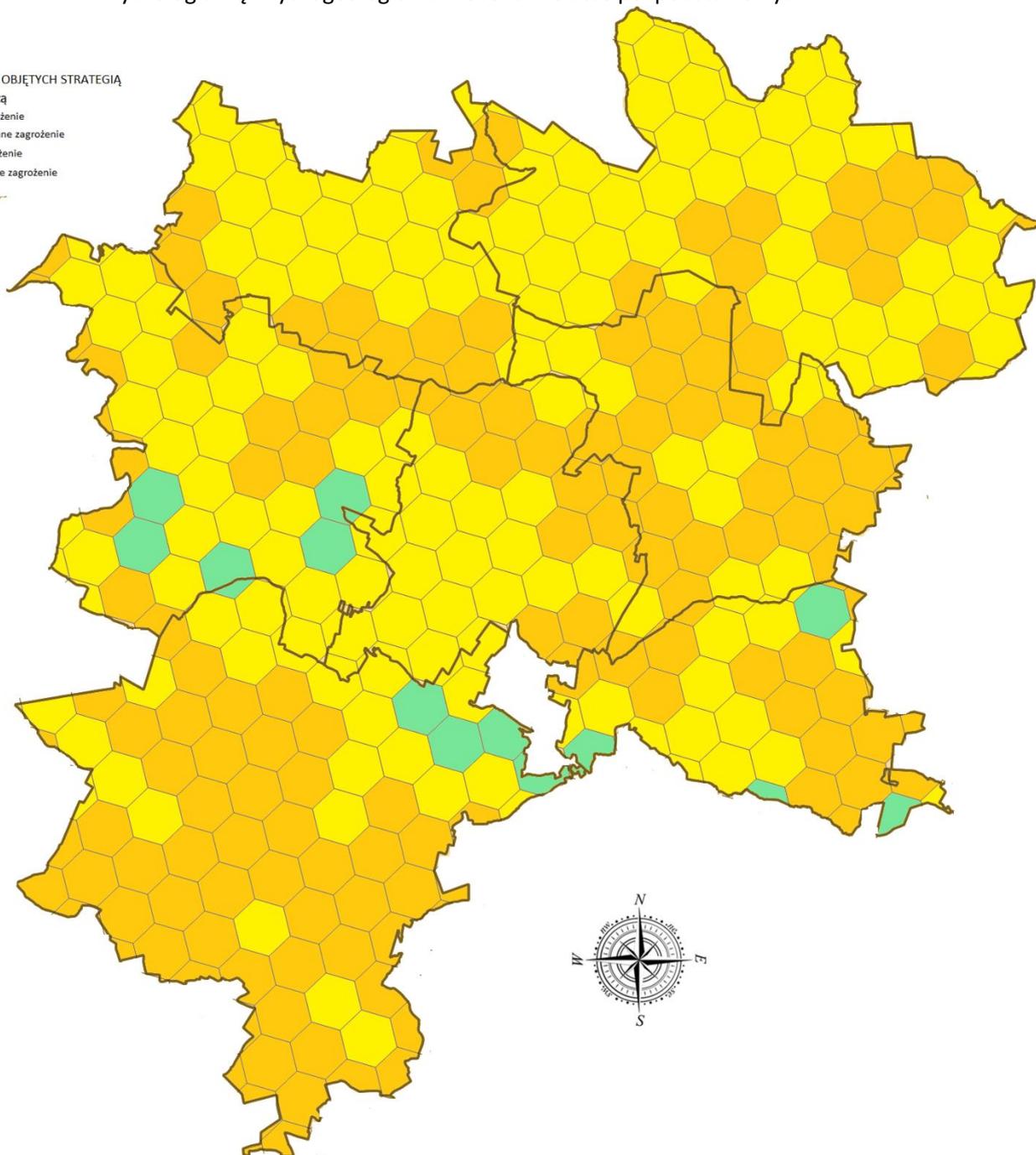
łączne zagrożenie suszą

klasa I - słabe zagrożenie

klasa II - umiarkowane zagrożenie

klasa III silne zagrożenie

klasa IV ekstremalne zagrożenie

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030 zakłada i promuje działania minimalizujące skutki suszy, podejmowane zarówno przez samorząd, mieszkańców, jak i organy administracji rządowej. Wskazują na to cele strategiczne:

- nr 2 Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców i
- nr 3 Obszar gmin „Na Szlaku” odpornym na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia

W ramach ww. celów przewidziano szereg działań związanych z ochroną środowiska naturalnego, podnoszeniem świadomości ekologicznej mieszkańców, rozwojem infrastruktury komunalnej, likwidowaniem zbiorników bezodpływowych na rzecz sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków. W tym zakresie Strategia Rozwoju Ponadlokalnego jest spójna z Planem Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS). Zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy – Prawo wodne PPSS obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy

Główny cel dokumentu czyli przeciwdziałanie skutkom suszy doprecyzowany jest przez 4 cele szczegółowe:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- 3) edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- 4) formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy

Jednym z elementów Planu jest katalog działań, w którym znajdują się konkretne, mierzalne rozwiązania, które należy wdrożyć, aby ograniczyć skutki suszy. Poprzez wskazany katalog działań realizowany jest cel główny dokumentu. Wśród rekomendowanych działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy znajdują się:

- działania służące zwiększeniu retencji oraz wspierające przeciwdziałanie skutkom suszy,
- działania związane ze zwiększeniem retencji korytovej w zlewniach na obszarach wiejskich.

Przedstawione w dokumencie działania, po ich wdrożeniu przyczynią się do minimalizowania skutków suszy. Wśród proponowanych działań znajdują się działania związane ze zwiększeniem retencji (zarówno sztucznej, jak i naturalnej), działania formalne, a także działania edukacyjne. Wśród działań związanych ze zwiększeniem retencji wskazano działania mające ograniczyć spływ powierzchniowy i zatrzymanie wody w przyrodzie, w glebie – w miejscu, gdzie spadł opad. Ponadto proponuje się m.in. przebudowę urządzeń melioracyjnych z funkcji odwadniającej na nawadniająco – odwadniające, zachowanie mokradł, czy budowę zbiorników wodnych – zarówno zlokalizowanych na ciekach, jak i przykorytowych. Poza działaniami zwiększającymi ilość wody w przyrodzie, wskazano działania formalne, które umożliwią działanie, w trakcie wystąpienia zjawiska suszy, mające na celu łagodzenie jej skutków. Wśród nich należy wymienić m.in. czasowe ograniczenie korzystania z wód.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy jest zgodny z celami środowiskowymi, w zakresie dobrego stanu wód, o których jest mowa w Ramowej Dyrektywie Wodnej. Przeciwdziałanie skutkom suszy wpisuje się bezpośrednio w cel operacyjny nr 3 oraz działanie „Gospodarowanie zasobami wody i przeciwdziałanie klęskom żywiołowym na obszarze gmin *Na Szlaku*”. Zakres projektu obejmuje m.in.:

- budowę i/lub modernizację zbiorników retencyjnych wraz infrastrukturą rekreacyjną,
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury,
- budowę i/lub modernizację kanalizacji deszczowej,
- tworzenie punktów poboru wody wykorzystywanej w rolnictwie,
- zakup zbiorników na wodę dla potrzeb komunalnych.

Plan Gospodarowania Wodami na Obszarze Dorzecza Wisły

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

Zgodnie z art. 315 pkt 1) ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, jednym z dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami są plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Dokumenty te stanowią podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości. Obszar gmin objętych projektem tj. gminy Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy położone są w dorzeczu Wisły w regionie wodnym Górnej Wisły. Najważniejszymi ciekami znajdującymi się w granicach gmin są:

- Busko-Zdrój – Sanica, Bród, Czarna Rzeka w północnej części gminy oraz Maskalis największa rzeka gminy w części południowej,
- Chmielnik – Wschodnia- główna rzeka gminy, której dorzecze obejmuje niemal cały jej obszar, wraz z dopływem Sanicą odwadnia południową i wschodnią część gminy, Morawka wraz z dopływami - odwadniające północną część gminy,
- Gnojno - rzeka Wschodnia i Radna
- Pierzchnica - Pierzchnianka i Czarna.
- Raków - Czarna Staszowska, na obszarze Gminy znajduje się zbiornik wodny Chańcza, który zlokalizowany jest na 36 km rzeki Czarnej Staszowskiej - jest to największy na kielecczyźnie zbiornik wody.
- Szydłów – Czarna Staszowska
- Tuczępy - Wschodnia

Na obszarze dorzecza Wisły wyznaczonych jest obecnie:

- 2251 JCWP
- 94 JCW podziemnych.

Obszar objęty strategią znajduje się w zasięgu 15 Jednolitych Części Wód Powierzchniowych, których charakterystykę przedstawiono w tabeli poniżej.

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Tabela 32 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych znajdujących się na obszarze gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy

Lp.	KOD JCWP	Nazwa JCWP	Położenie	Status	Stan (ogólny)	Stan ekologiczny/chemiczny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego (zagrożona/niezagrożona)	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
1.	RW200011217699	Strumień	Busko-Zdrój	SZCW	Zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. 2 Działania renaturyzacyjne. 3 Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Odmulanie zbiornika [traszka grzebieniasta, kumak nizinny]. Zbiornik należy odmulić warstwą do 20 cm w perspektywie 10 lat. Sukcesywnie po około 1/3 powierzchni. Wykonywać w okresie od 15 sierpnia do 15 września. (Obszar Natura 2000 Ostoja Szaniecko-Solecka). 4 Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Utworzenie strefy buforowej wokół zbiorników postaci użytków zielonych (z wyłączeniem działań dla innych przedmiotów ochrony) [kumak nizinny]. (Obszar Natura 2000 Ostoja Szaniecko-Solecka). 5 Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Zachowanie siedliska gatunku stanowiącego przedmiot ochrony [traszka grzebieniasta, kumak nizinny]. Zachowanie powierzchni zbiornika. (Obszar Natura 2000 Ostoja Szaniecko-Solecka). <p>Działania uzupełniające:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP 2. Analiza możliwości likwidacji budowli poprzecznych/przebudowa budowli poprzecznych na bystrza/innych działań w zakresie zapewnienia drożności. 3. Analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych.

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

Działania podstawowe:

1. Działania renaturyzacyjne
2. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50).
3. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta.
4. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta.

Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych.

1. Utrzymanie kęp drzew i krzewów (działanie fakultatywne) [perkozek, perkoz dwuczuby, perkoz rdzawoszyi, zauszniak, gęgawa, krakwa, głowienka, czernica, wodnik, kokoszka, łyska, śmieszka, remiz]. Pozostawianie na wyspach i groblach drzew i skupisk krzewów. Obręb Chotel Czerwony: 884; Obręb Górki_AR_3: 1/1 - 1/4; 3-5; 9/1-9/5; 11/8; 12; 14 -16; 22/2; 23; 25/1; 25/2; 27; 28/1 - 28/4; 35/2; 38; 40; 45-46; 48; Obręb Korytnica: 1993/2; 376; Obręb Młodzawy Duże: 810. Obręb Chotel Czerwony: 884; Obręb Górki_AR_3: 1/1 - 1/4; 3-5; 9/1-9/5; 11/8; 12; 14 -16; 22/2; 23; 25/1; 25/2; 27; 28/1 - 28/4; 35/2; 38; 40; 45-46; 48; Obręb Korytnica: 1993/2; 376; Obręb Młodzawy Duże: 810. (Obszar Natura 2000 Dolina Nidy).

2. Zachowanie siedliska gatunków stanowiących przedmioty ochrony w obszarze [bąk; bączek; podgorzałka; błotniak stawowy; zielonka; rybitwa białowąsa; podrózniczek] (działanie obligatoryjne). Utrzymanie powierzchni zbiorników. Obręb Chotel Czerwony: 884; Obręb Górki_AR_3: 1/1 - 1/4; 3-5; 9/1-9/5; 11/8; 12; 14 -16; 22/2; 23; 25/1; 25/2; 27; 28/1 - 28/4; 35/2; 38; 40; 45-46; 48; Obręb Korytnica: 1993/2; 376; Obręb Młodzawy Duże: 810. Działanie coroczne. (Obszar Natura 2000 Dolina Nidy).

3. Zmiana sposobu hodowli ryb (działanie fakultatywne) [bąk; bączek; podgorzałka; błotniak stawowy; zielonka; rybitwa białowąsa; podrózniczek]. Chów i hodowla ryb w stawach typu karpiego w ilości nieprzekraczającej 1,5 t/ha powierzchni użytkowej stawu, utrzymywanie lustra wody na stałym poziomie na stawach handlowych w okresie: 1 marca - 15 sierpnia. Obręb Chotel Czerwony: 884; Obręb Górki_AR_3: 1/1 - 1/4; 3-5; 9/1-9/5; 11/8; 12; 14 -16; 22/2; 23; 25/1; 25/2; 27; 28/1 - 28/4; 35/2; 38; 40; 45-46; 48; Obręb Korytnica: 1993/2; 376; Obręb Młodzawy Duże: 810. (Obszar Natura 2000 Dolina Nidy)

4. Utrzymywanie roślinności wynurzanej na stawach (działanie fakultatywne) [bąk; bączek; podgorzałka; błotniak stawowy; zielonka; rybitwa białowąsa; podrózniczek]. Utrzymywanie szuwarów w ilości od 16% do 40% ogólnej powierzchni stawów. Obręb Chotel Czerwony: 884; Obręb Górki_AR_3: 1/1 - 1/4; 3-5; 9/1-9/5; 11/8; 12; 14 -16; 22/2; 23; 25/1; 25/2; 27; 28/1 - 28/4; 35/2; 38; 40; 45-46; 48; Obręb Korytnica: 1993/2; 376; Obręb Młodzawy Duże: 810. (Obszar Natura 2000 Dolina Nidy).

5. Utrzymanie kluczowych żerowisk (działanie fakultatywne) [bąk; bączek; podgorzałka; błotniak stawowy; zielonka; rybitwa białowąsa; podrózniczek]. Działanie dotyczy w

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

3	RW200006217649	Rzaska	Busko-Zdrój	SZCW	Zły stan wód	słaby potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracji Solec-Zdrój w celu poprawy jakości odprowadzanych ścieków (ID oczyszczalni: PLSW0520N). 2. Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność. 3. Działania renaturyzacyjne. 4. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 5. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych- Modernizacja systemu kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Solec-Zdrój. <p>Działania Uzupełniające:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania doływu zanieczyszczeń do JCWP 2. Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami
---	----------------	--------	-------------	------	--------------	---	-----------	--

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

Działania podstawowe:

Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych:

1. Utrzymanie kęp drzew i krzewów (działanie fakultatywne) [perkozek, perkoz dwuczuby, perkoz rdzawoszyi, zauszniak, gęgawa, krakwa, głowienka, czernica, wodnik, kokoszka, łyska, śmieszka, remiz]. Pozostawianie na wyspach i groblach drzew i skupisk krzewów. Obręb Chotel Czerwony: 884; Obręb Górki_AR_3: 1/1 - 1/4; 3-5; 9/1-9/5; 11/8; 12; 14 -16; 22/2; 23; 25/1; 25/2; 27; 28/1 - 28/4; 35/2; 38; 40; 45-46; 48; Obręb Korytnica: 1993/2; 376; Obręb Młodzawy Duże: 810. Obręb Chotel Czerwony: 884; Obręb Górki_AR_3: 1/1 - 1/4; 3-5; 9/1-9/5; 11/8; 12; 14 -16; 22/2; 23; 25/1; 25/2; 27; 28/1 - 28/4; 35/2; 38; 40; 45-46; 48; Obręb Korytnica: 1993/2; 376; Obręb Młodzawy Duże: 810. (Obszar Natura 2000 Dolina Nidy).
2. Zaleca się ochronę obszarów źródliskowych, poprzez odstąpienie od zmian ich użytkowania, a w szczególności trwałego wylesiania lub zamiany użytków zielonych w grunty orne, z wyjątkiem realizacji zadań służących ich ochronie i racjonalnemu udostępnieniu turystycznemu. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
3. Zaleca się odstąpienie od działań powodujących obniżenie zwierciadła wód podziemnych na gruntach ornym, łąkach i pastwiskach, jak też w obszarach parowód, dolin rzecznych i strefach źródliskowych cieków. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
4. Zaleca się oparcie gospodarki rybackiej na aktualnym rozpoznaniu składu taksonomicznego oraz bazy pokarmowej ryb. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
5. Zaleca się opracowanie bilansu wodno-gospodarczego dla zlewni, w których prowadzona jest stawowa gospodarka rybacka. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
6. Zaleca się pozostawianie stałych i okresowych oczek wodnych oraz terenów podmokłych. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
7. Zaleca się przyspieszenie budowy kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, w tym: a) podłączenie do oczyszczalni ścieków wszelkich nowych obiektów produkcyjnych, usługowych, w tym turystycznych i mieszkalnych, b) uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach nieobjętych dotychczas systemem kanalizacji sanitarnej. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
8. Zaleca się utrzymanie naturalnego kształtu i przebiegu koryt wszystkich cieków w granicach Parku, z wyjątkiem sytuacji wynikających z odrębnych przepisów. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
9. Zaleca się utrzymywanie, przez niezbędne zarybienia, stałego poziomu liczebności gatunków ryb szczególnie eksploatowanych przez wędkarzy, a także wykazujących regres stanu z innych powodów. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
10. Zaleca się uwzględnienie w gospodarce rybackiej potrzeb ochrony gatunków rzadkich, zagrożonych i chronionych oraz objętych lokalnymi i krajowymi programami ochrony czynnej. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
11. Zaleca się w strefach intensywnego spływu powierzchniowego, pozostawianie lub

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

5	RW2000062178849	Sanica	Busko-Zdrój, Gnojno, Chmielnik, Tuczępy	SZCW	Brak danych	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP), stan chemiczny brak danych	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Działania renaturyzacyjne 2. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50). 3. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 4. Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność 5. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 6. Przekazanie informacji do PGW WP o braku przepływu lub braku wody w korycie cieków przy przeprowadzeniu badań monitoringowych JCWP w ramach strategicznego programu PMŚ. 7. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. <p>Działania uzupełniające:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami 2. Dodatkowy przegląd pozwoleń wodnoprawnych
---	-----------------	--------	--	------	----------------	---	-----------	---

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

6	RW200006216549	Struga Podjęska	Busko-Zdrój, Chmielnik	SZCW	zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe: Działania renaturyzacyjne</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włośienicznikowych, wylewy Q50). 2. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 3. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 4. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. 5. Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność 6. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 7. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych- Utrzymanie siedliska [3150]. Odstąpienie od makroniwelowania terenu, zasypywania oraz osuszania. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska). 8. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Utrzymanie siedliska [7230]. Odstąpienie od przekształcania terenu, w szczególności poprzez odstąpienie od makroniwelowania terenu, zalesiania, osuszania lub stałego zalewania. Koszenie z wywiezieniem biomasy co najmniej raz na 3 lata ale nie częściej niż 1 raz w roku. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska). 9. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Utrzymanie siedliska [traszka grzebieniasta, kumak nizinny]. Poprzez odstąpienie od przekształcania trwałych użytków zielonych i nieużytków w sąsiedztwie zbiorników w grunty o innym przeznaczeniu; odstąpienie od wykonywania prac ziemnych powodujących obniżenie poziomu wód gruntowych, nawożenia, składowania odpadów i zanieczyszczania gleb i wód. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska). 10. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Prześwietlenie drzew i krzewów wzdłuż brzegów [3150]. Wycinka drzew i krzewów pomiędzy 16 października a końcem lutego - w pasie do 10 m od brzegów utrzymywać zwarcie koron nie większe niż 60%. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska). 11. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Odmulanie [3150] raz na 3 lata w okresie jesiennym (X – XI) około 30 % danego zbiornika - za każdym razem na innej powierzchni. Wybrane ze zbiorników namuły wywieźć. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska).
---	----------------	-----------------	---------------------------	------	-----------------	---	-----------	--

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

7	RW200006217889	Wschodnia	Busko-Zdrój, Gnojno, Tuczępy, Chmielnik. Pierzchnica, Szydłów	SZCW	zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Działania renaturyzacyjne 2. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Przebudowa urządzeń kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Chmielnik. 3. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Rozbudowa urządzeń kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Chmielnik. 4. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracji Oleśnica w celu poprawy jakości odprowadzanych ścieków (ID oczyszczalni: PLSW0370). 5. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie Aglomeracji Oleśnica. <p>Działania Uzupelniające:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP
---	----------------	-----------	--	------	-----------------	---	-----------	---

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

8	RW2000062165349	Stara Nida	Busko	NAT	Zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50). 2. Działania renaturyzacyjne 3. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 4. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. 5. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych- Utrzymanie stref buforowych wokół zbiorników wodnych w postaci użytków zielonych (działanie fakultatywne) [3140]. Przekształcenie charakteru szaty roślinnej w kierunku zbiorowiska murawowego na szerokości min. 10 m od granic zbiornika. (Obszar Natura 2000 Ostoja Stawiany). 6. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Utrzymanie siedliska [3150]. Odstąpienie od makroniwelowania terenu, zasypywania oraz osuszania. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska). 7. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Odmulanie [3150] raz na 3 lata w okresie jesiennym (X – XI) około 30 % danego zbiornika - za każdym razem na innej powierzchni. Wybrane ze zbiorników namuły wywieźć. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska). 8. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Prześwietlenie drzew i krzewów wzdłuż brzegów [3150]. Wycinka drzew i krzewów pomiędzy 16 października a końcem lutego - w pasie do 10 m od brzegów utrzymywać zwarcie koron nie większe niż 60%. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska). 9. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych – Odmulanie zbiornika (działanie fakultatywne)[traszka grzebieniasta, kumak nizinny]. Zbiornik należy odmulić w perspektywie 10 lat. Sukcesywnie po około 1/3 powierzchni. Wykonywać w okresie jesiennozimowym. W przypadku stwierdzenia zimowania żaby trawnej odmulanie zastosować tylko w przypadku całkowitego wyschnięcia zbiornika. Obręb Gartatowice: 659/4; 660/2. (Obszar Natura 2000 Ostoja Stawiany) 10. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Pogłębienie zbiornika (działanie fakultatywne) [traszka grzebieniasta, kumak nizinny]. Pogłębienie zbiornika i usunięcie trzciny z wywiezieniem biomasy. Wykonanie w okresie jesienno-zimowym. Obręb Sędziejowice: 1037; 330; 331. (Obszar Natura 2000 Ostoja Stawiany).¹⁴³ 11. Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych - Utrzymanie stref buforowych wokół zbiorników wodnych w postaci użytków zielonych (działanie fakultatywne) [traszka grzebieniasta, kumak nizinny]. Utrzymanie stref buforowych poprzez odstanianie od przekształcania
---	-----------------	------------	-------	-----	--------------	--	-----------	---

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

9	RW2000062164389	Pierzchnianka	Pierzchnica	NAT	Zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włośienicznikowych, wylewy Q50). 2. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta.
10	RW200023217839	Zb. Chańcza	Raków Szydłów	SZCW	Zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych. Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.</p>

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

11	RW2000062178329	Łagowianka	Raków	NAT	Zły stan wód	słaby stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. 2. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta- Rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań dot. wskazań obejmujących: zakres prac utrzymaniowych (modyfikacja, zaniechanie, prowadzenie prac zgodnie z katalogiem dobrych praktyk prac utrzymaniowych itp.), wprowadzenie modyfikacji renaturyzujących w ramach prac utrzymaniowych wg katalogu KPRWP, poprawę warunków siedliskowych w korycie, odtwarzanie siedlisk w korycie i strefie brzegowej w ramach prac renaturyzacyjnych wg KPRWP (zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji) (Cisowsko-Orłowski Park Krajobrazowy). 3. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta- Rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań dot. wskazań obejmujących: zakres prac utrzymaniowych (modyfikacja, zaniechanie, prowadzenie prac zgodnie z katalogiem dobrych praktyk prac utrzymaniowych itp.), wprowadzenie modyfikacji renaturyzujących w ramach prac utrzymaniowych wg katalogu KPRWP, poprawę warunków siedliskowych w korycie, odtwarzanie siedlisk w korycie i strefie brzegowej w ramach prac renaturyzacyjnych wg KPRWP (zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji) (Jeleniowski Park Krajobrazowy). 4. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta - Rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań dot. wskazań obejmujących: zakres prac utrzymaniowych (modyfikacja, zaniechanie, prowadzenie prac zgodnie z katalogiem dobrych praktyk prac utrzymaniowych itp.), wprowadzenie modyfikacji renaturyzujących w ramach prac utrzymaniowych wg katalogu KPRWP, poprawę warunków siedliskowych w korycie, odtwarzanie siedlisk w korycie i strefie brzegowej w ramach prac renaturyzacyjnych wg KPRWP (zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji) (Obszar Natura 2000 Ostoja Jeleniowska). 5. Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność 6. Przekazanie informacji do PGW WP o braku przepływu lub braku wody w korycie ciekę przy przeprowadzeniu badań monitoringowych JCWP w ramach strategicznego programu PMS. <p>Działania uzupełniające:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP 2. Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogenymi pochodzącymi z rolnictwa
----	-----------------	------------	-------	-----	--------------	--	-----------	---

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

12	RW20000621789	Czarna od zb. Chańcza do ujścia	Raków Szydłów	SZCW	Zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w Gminie Rytwiany. 2. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracji Połaniec w celu poprawy jakości odprowadzanych ścieków (ID oczyszczalni: PLSW0140) 3. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Modernizacja sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Staszów. 4. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Wykonanie odcinka sieci kanalizacyjnej w ul. Koziej w Połańcu. 5. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej w Gminie Rytwiany. 6. Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych --Wykonanie bajpasów omijających ul. Krakowską i Rynek w Połańcu. 7. Działania renaturyzacyjne 8. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włośienicznikowych, wylewy Q50). 9. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. <p>Działania uzupełniające;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP
----	---------------	---------------------------------	---------------	------	--------------	---	-----------	---

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

13	RW200006217839	Czarna do zb. Chańcza	Pierzchnica, Raków, Szydłów	NAT	Zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	niezagrożona	<p>Działania podstawowe: Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zastosowanie małej retencji poprzez wykonanie faszynowych spiętrzeń strumieni. (rez. Białe Ługi). 2. Wykonanie zastawek [7110]. Ilość zastawek od 2 do 8 w zależności od uwarunkowań terenowych; Zastawka powinna składać się z dwóch ścianek szczelnych, drewnianych oddalonych od siebie o ok. 1 – 1,5 m, z narzutem kamiennym pomiędzy. Rzeka Czarna Staszowska. (Obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie). 3. Ekspertyza hydrologiczna [7110]. Ekspertyza ocena stosunków hydrologicznych w rezerwacie Białe Ługi pod kątem stanu zachowania przedmiotów ochrony. Rezerwat Białe Ługi. Do 5 lat od wejścia w życie zarządzenia. (Obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie) 4. Utrzymanie strefy bogatej roślinności brzegowej, utrzymanie koryt rzek w stanie zbliżonym do naturalnego (trzępła zielona). rzeki Czarna Staszowska i Belnianka. Działanie coroczne. (Obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie). 5. Zachowanie siedliska gatunku stanowiącego przedmiot ochrony (działanie obligatoryjne) [zalotka większa]. Obręb Cisów: 355; 357; 358/1; 358/2; 358/3; 358/4; 361; 362; 363; 364; 365; 366; 368; 369; 370; 371; 372; 373; 374; 375; 376; 377; 378; 379; 380; 381; 382; 383; 384; 385; 386; 387; 388; 389; 390; 391; 392; 394; 395; 397; 437/1; Nadleśnictwo Daleszyce, Obręb Daleszyce: 117-m; 132-a, Obręb Kranów: 4538; 4537; 472; 4539; Nadleśnictwo Daleszyce, Obręb Marzysz: 98-h; 98-f; 98-d; 98-c; 98-b. (Obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie). 6. Utrzymanie strefy buforowej (działanie fakultatywne). Zachowanie szuwarów na siedlisku [zalotka większa] i w kilku dużych kępach wokół niego. Obręb Cisów: 355; 357; 358/1; 358/2; 358/3; 358/4; 361; 362; 363; 364; 365; 366; 368; 369; 370; 371; 372; 373; 374; 375; 376; 377; 378; 379; 380; 381; 382; 383; 384; 385; 386; 387; 388; 389; 390; 391; 392; 394; 395; 397; 437/1; Nadleśnictwo Daleszyce, Obręb Daleszyce: 117-m; 132-a, Obręb Kranów: 4538; 4537; 472; 4539; Nadleśnictwo Daleszyce, Obręb Marzysz: 98-h; 98-f; 98-d; 98-c; 98-b. (Obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie)
----	----------------	-----------------------	--------------------------------	-----	-----------------	---	--------------	--

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

14	RW200006219469	Kacanka	Raków	NAT	Zły stan wód	słaby stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta- rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań dot. wskazań obejmujących: zakres prac utrzymaniowych (modyfikacja, zaniechanie, prowadzenie prac zgodnie z katalogiem dobrych praktyk prac utrzymaniowych itp.), wprowadzenie modyfikacji renaturyzujących w ramach prac utrzymaniowych wg katalogu KPRWP, poprawę warunków siedliskowych w korycie, odtwarzanie siedlisk w korycie i strefie brzegowej w ramach prac renaturyzacyjnych wg KPRWP (zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji) (Obszar Natura 2000 Kras Staszowski). 2. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta - rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań dot. wskazań obejmujących: zakres prac utrzymaniowych (modyfikacja, zaniechanie, prowadzenie prac zgodnie z katalogiem dobrych praktyk prac utrzymaniowych itp.), wprowadzenie modyfikacji renaturyzujących w ramach prac utrzymaniowych wg katalogu KPRWP, poprawę warunków siedliskowych w korycie, odtwarzanie siedlisk w korycie i strefie brzegowej w ramach prac renaturyzacyjnych wg KPRWP (zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji) (Obszar Natura 2000 Ostoja Żyznów). 3. Realizacja KPOŚK - Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Bogoria poprzez przebudowę sieci kanalizacyjnej. 4. Realizacja KPOŚK - Budowa indywidualnych systemów oczyszczania na terenie Gminy Bogoria 5. Realizacja KPOŚK - Modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracji Bogoria w celu poprawy jakości odprowadzanych ścieków (ID oczyszczalni: PLSW0440N). 6. Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie doływu zanieczyszczeń. <p>Działania uzupełniające;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych. 2. Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania doływu zanieczyszczeń do JCWP 3. Analiza możliwości likwidacji budowli poprzecznych/przebudowa budowli poprzecznych na bystrza/innych działań w zakresie zapewnienia drożności.
----	----------------	---------	-------	-----	--------------	--	-----------	---

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

15	RW20000621649	Czarna Nida od Morawki do ujścia	Chmielnik, Pierzchnica	NAT	Zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego	zagrożona	<p>Działania podstawowe: Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zaleca się przyspieszenie budowy kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, w tym: a) podłączenie do oczyszczalni ścieków wszelkich nowych obiektów produkcyjnych, usługowych, w tym turystycznych i mieszkalnych, b) uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach nieobjętych dotychczas systemem kanalizacji sanitarnej. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 2. Zaleca się utrzymanie naturalnego kształtu i przebiegu koryt wszystkich cieków w granicach Parku, z wyjątkiem sytuacji wynikających z odrębnych przepisów. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 3. Zaleca się utrzymywanie, przez niezbędne zarybienia, stałego poziomu liczebności gatunków ryb szczególnie eksploatowanych przez wędkarzy, a także wykazujących regres stanu z innych powodów. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 4. Zaleca się uwzględnienie w gospodarce rybackiej potrzeb ochrony gatunków rzadkich, zagrożonych i chronionych oraz objętych lokalnymi i krajowymi programami ochrony czynnej. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 5. Zaleca się w strefach intensywnego spływu powierzchniowego, pozostawienie lub tworzenie wzdłuż cieków i zbiorników wodnych, co najmniej 5. metrowego pasa trzcinowisk, zadrzewień i zakrzaceń tworzących naturalną strefę buforową. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 6. Zaleca się wprowadzenie zakazu zarybiania wód Parku obcymi geograficznie gatunkami ryb, a w przypadku stwierdzenia sukcesywne ich eliminowanie. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 7. Zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony [91D0]. Zapobieganie skutkowi polegającemu na zmianie stosunków wodnych. (Obszar Natura 2000 Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie). 8. Zaleca się ochronę obszarów źródłiskowych, poprzez odstąpienie od zmian ich użytkowania, a w szczególności trwałego wylesiania lub zamiany użytków zielonych w grunty orne, z wyjątkiem realizacji zadań służących ich ochronie i racjonalnemu udostępnieniu turystycznemu. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 9. Zaleca się odstąpienie od działań powodujących obniżenie zwierciadła wód podziemnych na gruntach ornych, łąkach i pastwiskach, jak też w obszarach parowód, dolin rzecznych i strefach źródłiskowych cieków. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 10. Zaleca się oparcie gospodarki rybackiej na aktualnym rozpoznaniu składu taksonomicznego oraz bazy pokarmowej ryb. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 11. Zaleca się opracowanie bilansu wodno-gospodarczego dla zlewni¹⁴⁹, w których prowadzona jest stawowa gospodarka rybacka. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy). 12. Zaleca się pozostawianie stałych i okresowych oczek wodnych oraz terenów podmokłych. (Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy).
----	---------------	----------------------------------	---------------------------	-----	-----------------	---	-----------	--

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczepy do roku 2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>

*Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030*

oraz Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 100 (GW2000100), 115 (GW2000115), 101 (GW2000101), 116 (GW2000116)

Tabela 33 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych występujących na obszarze gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy

KOD JCWPd	numer JCWPd	Położenie	Stan (ogólny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego (zagrożona /niezagrożona)	Działania
GW2000100	100	Busko-Zdrój, Chmielnik	dobry	niezagrożona	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych. Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.
GW2000115	115	Busko-Zdrój, Gnojno, Tuczępy, Chmielnik, Pierzchnica, Raków, Szydłów	dobry	niezagrożona	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych. <ul style="list-style-type: none"> • Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.
GW2000101	101	Chmielnik, Pierzchnica	dobry	zagrożona ilościowo	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych. Działania uzupełniające: <ol style="list-style-type: none"> 1. ograniczenie zużycia wody w rolnictwie 2. ograniczenie zużycia wody w przemyśle 3. opracowanie dodatku do dokumentacji hydrogeologicznej ustalającej zasoby eksploatacyjne ujęcia wód podziemnych 4. weryfikacja zasobów eksploatacyjnych ujęć wód podziemnych ustalonych na podstawie dokumentacji hydrogeologicznych wykonanych przed 2004 r. 5. dodatkowy przegląd udzielonych pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych 6. weryfikacja zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych
GW2000116	116	Raków	dobry	niezagrożona	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych. Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne>

14 z 15 jednolitych części wód powierzchniowych znajdujących się w granicach gmin objętych strategią charakteryzuje się **złym stanem wód** (w przypadku jednej JCWP brak jest danych do określenia stanu). Działania jakie wskazano do realizacji to m.in.: realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, działania renaturyzacyjne, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50), kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność.

Na podstawie informacji zawartych w kartach informacyjnych o JCWPd stwierdzono, iż wszystkie znajdujące się na obszarze realizacji strategii JCWPd oznacza się stanem ogólnym dobrym.

Analizowany obszar znajduje się w zasięgu udokumentowanego obszaru ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) 409 Niecka Miechowska (część SE).

„Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030” jest zgodna z ustaleniami zawartymi w „Planie Gospodarowania Wodami na Obszarze Dorzecza Wisły”, które zostały uwzględnione m.in. w ramach celu strategicznego nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia, działanie 2 Gospodarowanie zasobami wody i przeciwdziałania klęskom żywiołowym. W zakresie projektów wskazano m.in.:

- budowę i/lub modernizację zbiorników retencyjnych wraz infrastrukturą rekreacyjną,
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury,
- budowę i/lub modernizację kanalizacji deszczowej,
- tworzenie punktów poboru wody wykorzystywanej w rolnictwie,
- zakup zbiorników na wodę dla potrzeb komunalnych

Komplementarność wykazano także w ramach celu strategicznego nr 2. Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców, działanie 4 Zwiększenie ilości oraz jakości infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Zakres projektów obejmuje m.in.:

- budowę i/lub modernizację ujęć wody,
- budowę i/lub modernizację sieci wodociągowej,
- budowę i/lub modernizację infrastruktury do dystrybucji, uzdatniania i magazynowania wody,
- budowę i/lub modernizację kanalizacji sanitarnej,
- budowę i/lub modernizację oczyszczalni ścieków,
- budowę indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- monitorowanie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- zakup wozów asenizacyjnych oraz inne doposażenie zakładów gospodarki komunalnej

W/w cele i działania ujęte w niniejszej Strategii Ponadlokalnej przyczynią się do realizacji celów środowiskowych w gospodarowaniu wodami jakimi są ochrona, poprawa oraz osiągnięcie co najmniej dobrego stanu/potencjału części wód. Pod pojęciem celów środowiskowych rozumie się osiągnięcie

i utrzymanie:

- co najmniej dobrego stanu/potencjału ekologicznego wód powierzchniowych,
- co najmniej dobrego stanu wód podziemnych,

- norm i celów wynikających z przepisów, na podstawie których zostały utworzone obszary chronione,
- a także zapobieganie ich pogorszeniu, w szczególności w odniesieniu do ekosystemów wodnych i innych ekosystemów od wód zależnych.

Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju⁸

aPWŚK jest jednym z dokumentów planistycznych opracowywanych w celu programowania i koordynowania działań zmierzających do realizacji celów środowiskowych wskazanych w artykule 4 RDW, tj.:

- niepogarszanie stanu części wód,
- osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych,
- spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym m. in. narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie),
- zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030 jest zgodna z założeniami aPWŚK, które zostały uwzględnione m.in. w ramach celów strategicznych nr 2 i 3.

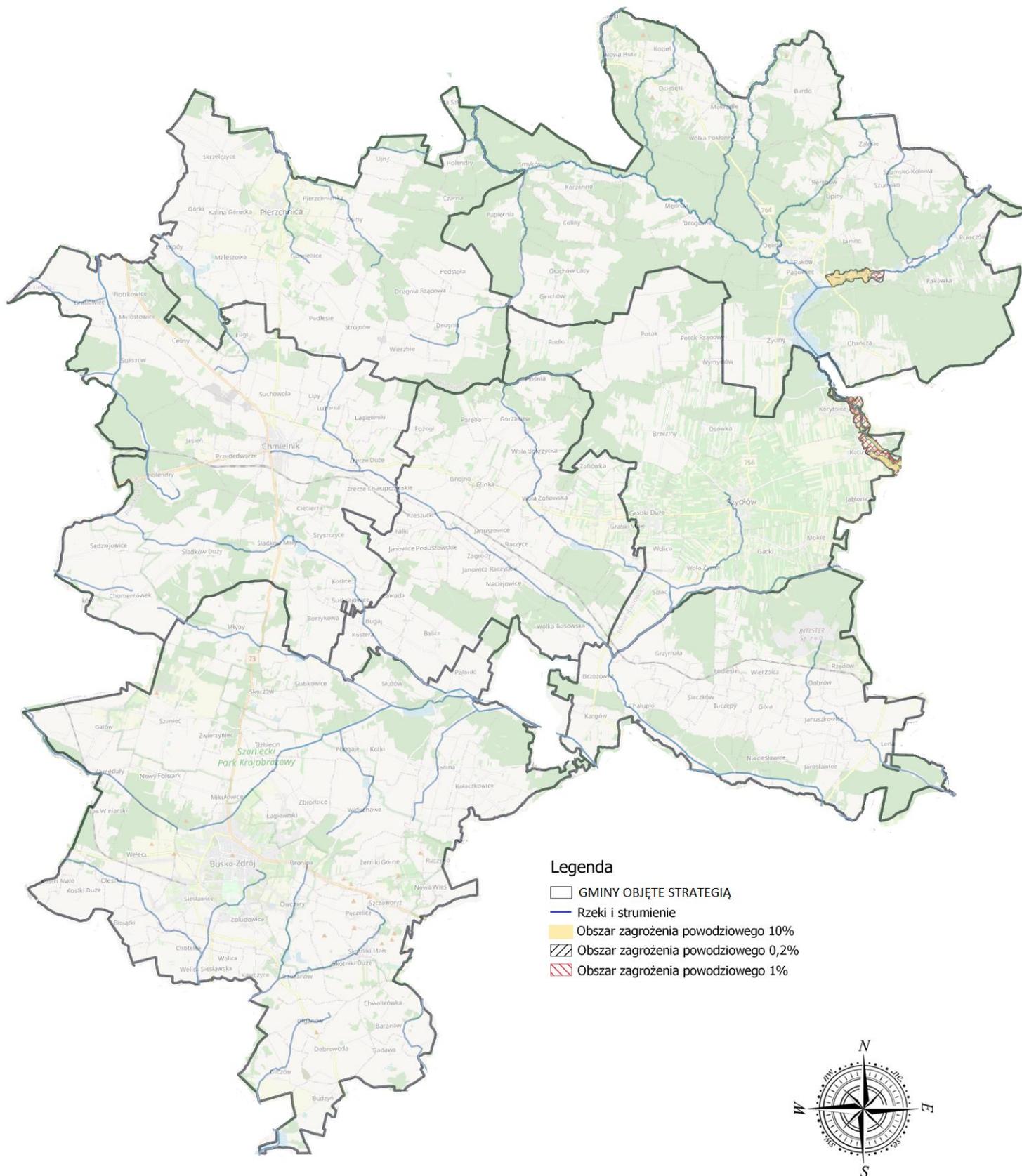
Ryzyko powodziowe

Analizując dostępne na stronie Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie mapy przedstawiające obszary szczególnego zagrożenia powodzią tj. obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% oraz na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%. Na tej podstawie stwierdzono, iż na obszarze 2 gmin Raków i Szydłów występuje ryzyko zagrożenia powodzią. Na pozostałym terenie objętym strategią tj. Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica i Tuczępy nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

⁸ Źródło: Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Mapa 25 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie Gmin objętych strategią

Źródło: opracowanie własne przy użyciu programu QGIS

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

Zgodnie z Planem Zarządzania Ryzykiem Powodziowym, przyjętym na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (PZRP: DZ.U. z 2016r. poz 1841) zachowującym ważność zgodnie z art. 555 ust. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2017r. *Prawo wodne* w granicach gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy nie wskazano konieczność realizacji żadnych zadań.

Spis rycin

Ryc. 1. Schemat organizacyjny wdrażania Strategii Ponadlokalnej Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy..... 71

Spis map

Mapa 1 Obszar partnerstwa „Na Szlaku”	10
Mapa 2 Natężenie procesów urbanizacyjnych i wpływu miast na gminy objęte Porozumieniem partnerskim ...	11
Mapa 3 Delimitacja obszarów o najgorszej dostępności do usług w województwie świętokrzyskim	20
Mapa 4. Kierunki zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.....	30
Mapa 5 Obszary chronione na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy	32
Mapa 6 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – podział administracyjny	75
Mapa 7 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – gospodarowanie przestrzenią	76
Mapa 8 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – zasoby naturalne i ochrona środowiska.....	77
Mapa 9 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – komunikacja	78
Mapa 10 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – turystyka	78
Mapa 11 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – ochrona zdrowia, opieka społeczna, usługi społeczne	80
Mapa 12 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – tereny zabudowy	81
Mapa 13 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – planowane działania	82
Mapa 14 Fragment mapy „UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – SYNTEZA” dla Gminy Chmielnik z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego.....	85
Mapa 14 Fragment mapy „KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ – SYNTEZA” dla Gminy Chmielnik z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego	86
Mapa 15 Obszar gmin o gorszym dostępie do usług	87
Mapa 16 Mapa „Kierunki polityki przestrzennej – synteza ustaleń” (Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego)	88
Mapa 17 Kierunki rozwoju wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego	89
Mapa 18. OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	90
Mapa 19 OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny.....	92
Mapa 20 OSI MOF Miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze	93
Mapa 21 OSI Obszar uzdrowiskowy	94
Mapa 22 Planowane trasy rowerowe w Województwie Świętokrzyskim (przebieg korytarzowy)	97
Mapa 23 Mapa łącznego zagrożenia suszą (1987-2018) suma klas zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną – ocena w siatce pól podstawowych	133
Mapa 24 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie Gmin objętych strategią	154

Spis tabel

Tabela 1. Skład partnerstwa – powierzchnia i ludność poszczególnych gmin porozumienia wg stanu na 31.12.2021r.	9
Tabela 2. Porównanie łącznej liczby mieszkańców gmin objętych Strategią z powiatami województwa świętokrzyskiego na 31.12.2021 r.	9
Tabela 3 Liczba mieszkańców gmin objętych Strategią	12
Tabela 4 Przyrost naturalny na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Szydłów, Raków, Tuczępy w latach 2012-2021.....	13
Tabela 5 Ludność w wieku 65+ na terenie gmin objętych porozumieniem w okresie 2011-2021	13
Tabela 6 Liczba placówek oświatowych w roku szkolnym 2020/2021 oraz zmiana ich ilości na przestrzeni 10 lat	14
Tabela 7 Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez samorządy w latach szkolnych 2011/2012 i 2020/2021	15
Tabela 8 Gęstość zaludnienia na obszarach gmin objętych Strategią na koniec 2021r.	17
Tabela 9 Dane dotyczące mieszkalnictwa na terenie gmin objętych Strategią wg stanu na koniec 2015r. i 2020r.	18
Tabela 10 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021r. na terenie powiatów buskiego, kieleckiego i staszowskiego	19
Tabela 11 Główne przyczyny zgonów na terenie danej gminy w 2020r. (w%)	20
Tabela 12 Złoża surowców mineralnych zlokalizowane na terenie gmin objętych Strategią	21
Tabela 13 Dynamika liczby podmiotów gospodarczych na terenie gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy w latach 2015-2021	22
Tabela 14 Procentowy udział firm zatrudniających do 9 pracowników na tle wszystkich przedsiębiorstw w poszczególnych gminach objętych Strategią w latach 2015-2021	22
Tabela 15 Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności na koniec 2021r.	23
Tabela 16 Wzrost ilości liczby przedsiębiorstw w poszczególnych gminach na koniec 2015 i 2021r.	23
Tabela 17 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach na obszarze objętym Strategią.....	24
Tabela 18 Zasoby partnerstwa w podziale na rodzaje turystyki	28
Tabela 19 Powierzchnia obszarów chronionych do powierzchni gmin objętych Strategią	31
Tabela 20 Informacje nt. infrastruktury wod-kan na terenie gmin objętych Strategią na koniec 2021r.	36
Tabela 21 Procent mieszkańców gmin objętych porozumieniem korzystających z infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej na koniec 2021r.	36
Tabela 22 Analiza SWOT obszaru objętego Strategią	37
Tabela 23 Kluczowe wskaźniki dla celu strategicznego nr 1	48
Tabela 24 Kluczowe wskaźniki dla celu strategicznego nr 2	50
Tabela 25 Kluczowe wskaźniki dla celu strategicznego nr 3	51
Tabela 26 Skład i zadania Rady Porozumienia	71
Tabela 27. Skład i zadania Zespołu Operacyjnego	72
Tabela 28 Gminy objęte Strategią w ramach OSI ujętych w „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+”	90
Tabela 29. Wskaźniki monitorowania Strategii Ponadlokalnej	101
Tabela 30 Proces monitorowania i oceny skuteczności realizacji Strategii.....	108
Tabela 31 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii.	123
Tabela 32 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych znajdujących się na obszarze gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy	136
Tabela 33 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych występujących na obszarze gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy	151

Załącznik nr 1 Wykaz przedsięwzięć

L.p.	Wyszczególnienie	Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
------	------------------	------------------------------------	---	----------------------

Cel strategiczny nr 1
Wsparcie przedsiębiorców i tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy

1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DROGOWEJ		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
1.	Poprawa jakości powietrza poprzez działania w obszarze zrównoważonej mobilności, dostępności komunikacyjnej poprzez m.in. budowę parkingów wielopoziomowych, stworzenie Centrum Komunikacyjnego w Busku-Zdroju	50 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
2.	Budowa ulicy łączącej ul. Ceglana w Busku-Zdroju z ul. Korczyńską w Zbludowicach wraz z budową ronda	9 800 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
3.	Rozbudowa i budowa ul. Ogrodowej w Busku-Zdroju	8 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
4.	Przebudowa ul. Grotta w Busku-Zdroju wraz z wykonaniem ścieżki rowerowej	15 500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
5.	Budowa ulicy łączącej ulicę Młyńską z ul. Promyk w Busku-Zdroju	3 400 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
6.	Budowa ulicy Przemysłowej w Busku-Zdroju	10 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
7.	Budowa ulicy łączącej ulicę Solankową z ulicą Starkiewicza w Busku-Zdroju	12 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
8.	Przebudowa ul. Zachodniej w Busku-Zdroju	6 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

9.	Modernizacja dróg gminnych na obszarach wiejskich Gminy Busko-Zdrój oraz modernizacja ciągów pieszych na terenie miasta	20 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
10.	Poprawa infrastruktury drogowej w miejscowości Piotrkowice (ul. Graniczna, ul. Kraśnik, ul. Lipki) i w miejscowości Grabowiec (gm. Chmielnik)	10 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
11.	Przebudowa dróg gminnych na terenie miasta: ul. Przemysłowa, ul. Jaworowa w Chmielniku	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
12.	Przebudowa dróg powiatowych na terenie miasta: ul. Konopnicka, Mrucza, Kielecka, Lubańska w Chmielniku	15 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
13.	Budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego wraz z parkingiem Park&Ride na terenie Gminy Chmielnik	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
14.	Budowa obwodnicy Chmielnika w ciągu drogi krajowej nr 73	35 000 000 zł	środki zewnętrzne	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad / Gmina Chmielnik
15.	Modernizacja dróg gminnych na obszarach wiejskich gminy Chmielnik (część dróg wymaga modernizacji w tym wymiany nawierzchni, budowy chodników, przejść dla pieszych, budowy oświetlenia)	15 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
16.	Budowa, przebudowa, rozbudowa i/lub modernizacja dróg gminnych	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
17.	Remont dróg tłuczniowo-żwirowych, rozbudowa dróg dojazdowych do pól na terenie Gminy Gnojno	1 500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
18.	Budowa i/lub przebudowa/modernizacja chodników (ciągów pieszo-jezdnych) oraz przejść dla pieszych na terenie Gminy Gnojno	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
19.	Przebudowa dróg powiatowych: Raków i Wola Wąkopna	15 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
20.	Modernizacja/remont/przebudowa lub rozbudowa dróg gminnych na terenie całej gminy Raków (część dróg wymaga modernizacji, w tym wymiany nawierzchni, budowy chodników, wykonania poboczy, przejść dla pieszych)	15 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

21.	Modernizacja/remont/przebudowa lub rozbudowa dróg gminnych na terenie gminy Szydłów – Szydłów ul. Targowa, ul. Górki, Szydłów - Nad Górkami, Jabłonica – przez wieś, Jabłonica-Borki, Solec-Wola Podleśna przez wieś, Grabki Duże (część dróg wymaga modernizacji, w tym wymiany nawierzchni, budowy chodników lub wykonania poboczy, przejść dla pieszych czy budowy oświetlenia)	15 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Szydłów
22.	Remont lub budowa obiektu mostowego w Katuszowie	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Szydłów

2. TWORZENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
23.	Utworzenie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy Chmielnik (ul. Dygasińskiego)	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
24.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych na terenie miasta Pierzchnica	200 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Pierzchnica
25.	Stworzenie nowych terenów inwestycyjnych w Szydłowie	3 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Szydłów

3. CENTRA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – TWORZENIE I ROZWÓJ		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
26.	Stworzenie centrum obsługi przedsiębiorcy i inwestora (inkubatora przedsiębiorczości) na obszarze Strategii	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój

4. WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I POZAROLNICZEJ		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
27.	Wsparcie organizacji i edukacji w zakresie produkcji i przetwórstwa rolno - spożywczego	100 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

28.	Wzrost przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców Gminy Gnojno	100 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
-----	--	------------	-------------------------------------	--------------

Cel strategiczny nr 2
Tworzenie atrakcyjnych warunków do życia dla mieszkańców

1. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA REKREACYJNO-SPORTOWA		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
29.	Rozwój infrastruktury sportowej przy placówkach oświatowych, w tym: m.in. - remont sali gimnastycznej przy PSP nr 3 w Busku-Zdroju, - budowę sal gimnastycznych przy PSP nr 1, 2 w Busku Zdroju oraz w m. Szaniec, - przebudowę boiska przy PSP nr 3 w Busku -Zdroju	35 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
30.	Przebudowa, rozbudowa Pływalni Miejskiej w Busku-Zdroju	6 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
31.	Budowa przyszkolnej sali gimnastycznej dla potrzeb Samorządowego Przedszkola i Szkoły Podstawowej w Chmielniku - filia w Suchowoli	3 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
32.	Budowa wielofunkcyjnego boiska przyszkolnego - Szkoła Podstawowa w Chmielniku - filia w Suchowoli	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
33.	Rekultywacja z budową systemu odwodnienia ogólnodostępnego boiska do piłki nożnej na ul. Dygasińskiego w Chmielniku (z zastosowaniem nawodnienia z wykorzystaniem wód opadowych)	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
34.	Utworzenie dodatkowej plaży po drugiej stronie zbiornika Andrzejówka w Chmielniku	1 500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
35.	Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne terenu wokół zbiornika w Skadli z zachowaniem obszarów cennych przyrodniczo	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

36.	Poprawa estetyki i funkcjonalności centrum gmin i poszczególnych miejscowości (uporządkowanie, odwodnienie i przystosowanie przestrzeni publicznych do pełnienia nowych funkcji, w tym rekreacyjnych i integracyjnych)	4 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
37.	Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni publicznej, służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców gminy Gnojno	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
38.	Zagospodarowanie terenu wokół trzech zbiorników wodnych w Gminie Pierzchnica	1 500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Pierzchnica
39.	Modernizacja boisk przyszkolnych w miejscowościach Bardo, Ociesęki, Raków oraz Szumsko	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
40.	Budowa boiska sportowego przy budynku Zespołu Szkolno - Przedszkolnego w Rakowie	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
41.	Zagospodarowanie turystyczne wokół zbiornika Chańcza	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
42.	Budowa przyszkolnej infrastruktury sportowej w Gminie Szydłów	10 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Szydłów
43.	Budowa wielofunkcyjnego obiektu sportowego na terenie gminy Szydłów	7 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Szydłów
44.	Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Tuczępach	5 500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy
45.	Modernizacja lub rozbudowa boiska „Orlik” w miejscowości Tuczępy	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy
46.	Budowa stadionu lekkoatletycznego na terenie gminy Tuczępy	1 500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy
47.	Modernizacja boiska przyszkolnego w Nizinach	500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy
48.	Adaptacja terenu byłego zbiornika przeciwpowodziowego na cele społeczno-kulturalne (m.in. plac zabaw, skate-park, itp.) w Nizinach	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy
49.	Modernizacja istniejących placów zabaw oraz budowa nowych placów zabaw	600 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

2. WSPÓLNA OFERTA KULTURALNO-HISTORYCZNA		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
50.	Zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego gmin objętych Strategią poprzez rozbudowę/przebudowę/remont obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków	60 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Wszystkie gminy objęte Strategią
51.	Organizacja wspólnej imprezy promocyjno-integracyjnej dla obszaru gmin objętych Strategią	3 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Wszystkie gminy objęte Strategią
52.	Rewitalizacja gminnych budynków na terenie miasta Busko-Zdrój z nadaniem im nowej funkcji m.in. Centrum Nauki o Wodzie i Siarce z wieżą widokową na Górcie w Buku-Zdroju	50 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
53.	Budowa i wyposażenie świetlic wiejskich na terenie gminy Busko-Zdrój	6 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
54.	Przebudowa Buskiego Samorządowego Centrum Kultury pod kątem możliwości poszerzenia jego działalności (Zdrój Kultury)	50 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
55.	Budowa i wyposażenie świetlic wiejskich/ ośrodków kultury regionalnej w miejscowościach Minostowice oraz Zrecze Duże	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
56.	Budowa i/lub modernizacja (przebudowa, rozbudowa, nadbudowa) i doposażenie obiektów kultury typu: biblioteki, świetlice, domy ludowe i budynki remiz Ochotniczych Straży Pożarnych na cele społeczno-kulturalne	3 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
57.	Aktywizacja i wzmacnianie więzi społecznych i gospodarczych mieszkańców zdegradowanego obszaru	300 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
58.	Budowa nowych i remontowych istniejących obiektów służących aktywizacji mieszkańców Gminy Gnojno	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
59.	Adaptacja poddasza budynku szkoły w Pierzchnicy na potrzeby działalności kulturalnej	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Pierzchnica
60.	Remont strażnic OSP/świetlic wiejskich i ich doposażenie na terenie Gminy Raków	3 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

61.	Budowa, modernizacja oraz doposażenie świetlic wiejskich na terenie Gminy Raków	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
62.	Rewitalizacja cmentarzy na terenie gminy Raków	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
63.	Modernizacja lub adaptacja budynków po zlikwidowanych szkołach w Jarosławicach i w Kargowie w celu ich zagospodarowania	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy
64.	Rewitalizacja zabytkowych cmentarzy w Tuczępach i Kargowie	200 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy
65.	Rewitalizacja zabytkowego parku podworskiego w Nieciestawicach	500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Tuczępy

3. WSPÓLNA OFERTA TURYSTYCZNA W OPARCIU O ZASOBY ENDOGENICZNE		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
66.	Budowa marki "Na Szlaku" poprzez rozbudowę i przebudowę infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz promocję obszaru, w tym rozwój oferty kulturalnej, rekreacyjnej i przemysłu czasu wolnego, wytyczenie nowych oraz konserwacja istniejących szlaków turystycznych, stworzenie wspólnego produktu turystycznego na obszarze objętym Strategią	20 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Wszystkie gminy objęte Strategią
67.	Budowa /przebudowa infrastruktury turystycznej, w tym m.in.: Budowa pawilonu Domu Zdrojowego II etap	18 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
68.	Stworzenie spójnego systemu ogólnodostępnych ścieżek rowerowych na terenie Miasta Busko-Zdrój	23 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
69.	Przygotowanie i realizacja Busko Sun Festiwal	3 600 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój
70.	Ochrona bioróżnorodności obszarów cennych przyrodniczo poprzez utworzenie edukacyjnej ścieżki rowerowej łączącej gminy Busko-Zdrój i Chmielnik o dł. ok. 11 km	20 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Busko-Zdrój/ Gmina Chmielnik

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

71.	Budowa ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych w gminach Chmielnik i Pierzchnica w ramach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	15 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik/ Gmina Pierzchnica
72.	Budowa i rozwój tras i szlaków turystycznych odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych i edukacyjnych Gminy Gnojno	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
73.	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Gnojno wraz z infrastrukturą towarzyszącą (Miejsca Odpoczynku Rowerzystów)	2 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Gnojno
74.	Budowa ścieżki rowerowej po terenie byłej Kolejki wąskotorowej na terenie Gminy Raków	3 500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
75.	Oznakowanie szlaków turystycznych na terenie Gminy Raków	100 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
76.	Modernizacja placów zabaw na terenie Gminy Raków	500 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
77.	Organizacja cyklicznej uroczystości religijno-obyczajowej pn. "W dzień św. Tekli ziemniaki będziem piekli"	300 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
78.	Budowa ścieżki rowerowej Szydłów - Zbiornik Chańcza	5 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Szydłów

4. ZWIĘKSZENIE ILOŚCI ORAZ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
79.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach nieskanalizowanych, na terenie gminy Busko-Zdrój	20 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
80.	Rozbudowa / modernizacja sieci wodociągowej na terenie Gminy Busko-Zdrój	6 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
81.	Przebudowa obiektów wodociągowych ujęcia wody w Zreczu obsługującego części gmin Chmielnik i Busko-Zdrój	25 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój/ Gmina Chmielnik

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

82.	Przebudowa i remont sieci magistrali wodociągowej Chmielnik - Busko-Zdrój	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój/ Gmina Chmielnik
83.	Wzmocnienie potencjału Zakładu Usług Komunalnych w Chmielniku poprzez budowę hali garażowo-magazynowej dla pojazdów obsługi wodociągowo-kanalizacyjnej, zakup pojazdów do obsługi w zakresie gospodarki wodociągowo-kanalizacyjnej	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
84.	Budowa sieci kanalizacyjnej na obszarach poza Aglomeracją Chmielnik (I etap - Sędziejowice, Chomentówek, II etap - Borzykowa, Kotlice, Suskrajowice, Szyszczycy, Ciecierze, III etap - Zrecze Małe, Chałupczańskie, Duże, Łagiewniki	20 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
85.	Przebudowa oczyszczalni ścieków w Piotrkowicach	4 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
86.	Modernizacja istniejącego ujęcia wody w miejscowości Gorzakiew	1 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
87.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami obejmująca południową część gminy Gnojno, w tym między innymi w miejscowościach: Balice, Bugaj, Kostera, Zawada oraz południowo-wschodnią część gminy; w tym między innymi w miejscowościach: Skadla, Raczyce, Maciejowice, Janowice Raczyckie, Zagrody, Janowice Poduszowskie	32 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
88.	Budowa przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Gnojno, obejmujące obszary gminy gdzie wskaźnik koncentracji zabudowy czyni niezasadnym ekonomicznie budowę sieci kanalizacyjnych	4 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
89.	Budowa dwóch oczyszczalni ścieków dla południowej i południowo - wschodniej sieci kanalizacji sanitarnej	8 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
90.	Budowa i modernizacja (przebudowa, rozbudowa) sieci wodociągowej na terenie Gminy Gnojno	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
91.	Budowa ujęcia wody w Skrzelczycach w gminie Pierzchnica	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Pierzchnica
92.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Gumienicach	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Pierzchnica

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

93.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach nieskanalizowanych, na terenie gminy Raków	19 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
94.	Budowa sieci wodociągowej na terenie gminy Raków w miejscowościach Pułaczów, Papiernia	7 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
95.	Modernizacja sieci wodociągowej w miejscowościach: Raków, Dębno, Pągowiec	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
96.	Budowa sieci kanalizacyjnej w 23 miejscowościach na terenie Gminy Raków	50 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
97.	Modernizacja i przebudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Chańcza	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
98.	Modernizacja ujęcia wody w miejscowości Pągowiec	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
99.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla mieszkańców Gminy Raków	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
100.	Przebudowa odcinka sieci wodociągowej w miejscowości Wolica	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
101.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Gacki – Gacki Górne, gmina Szydłów	4 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
102.	Modernizacja ujęcia wody w Szydłowie	200 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
103.	Wymiana urządzeń w celu modernizacji ujęcia wody w Korytnicy	180 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
104.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Gackach	7 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
105.	Modernizacja i/lub rozbudowa oczyszczalni ścieków w Tuczępach i Kargowie	2 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy
106.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Tuczępy	2 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

107.	Budowa oczyszczalni ścieków w Nizinach	8 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy
108.	Budowa lub modernizacja sieci wodociągowej w gminie Tuczępy	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy
109.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Tuczępy (m.in. w Nizinach, Januszkowicach, Jarosławicach, Kargowie i Tuczępach)	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy

5. WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
110.	Rozbudowa/przebudowa/remont budynków szkół na terenie gmin objętych Strategią wraz z ich doposażeniem w niezbędne pomoce dydaktyczne	24 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Wszystkie gminy objęte Strategią
111.	Rozbudowa infrastruktury przedszkolnej na terenie miasta Busko-Zdrój	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
112.	Zwiększenie ilości miejsc opieki dla dzieci do lat 3 na terenie miasta Busko-Zdrój poprzez rozbudowę i doposażenie żłobka gminnego	3 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
113.	Zajęcia pozalekcyjne, językowe oraz podniesienie kompetencji nauczycieli wraz z opracowaniem i wdrożeniem Programu wsparcia pasji i talentów dla uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrój	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
114.	Wyrównawcze zajęcia dodatkowe oraz rozwijające umiejętności wśród uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Chmielnik	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
115.	Budowa Samorządowego Przedszkola Nr 2 w Chmielniku	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
116.	Poprawa bezpieczeństwa dzieci oraz polepszenie funkcjonalności i estetyki terenów wokół kompleksów szkolnych na terenie Gminy Gnojno	1 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
117.	Budowa żłobka wraz z doposażeniem na terenie Gminy Gnojno	4 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
118.	Remont sal lekcyjnych w Szkołach Podstawowych będących w zarządzie Gminy Gnojno wraz z doposażeniem	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

119.	Wspieranie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego i organizacja nowych miejsc opieki żłobkowej wraz z modernizacją infrastruktury oraz doposażeniem w sprzęt i materiały dydaktyczne	1 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
120.	Budowa i wyposażenia żłobka w Gminie Pierzchnica	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Pierzchnica
121.	Remont sal lekcyjnych wraz z ich doposażeniem w szkołach podstawowych na terenie Gminy Raków	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
122.	Doposażenie szkół w Gminie Raków w materiały edukacyjne, dydaktyczne i sportowe	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
123.	Zajęcia pozalekcyjne w szkołach podstawowych na terenie Gminy Raków	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
124.	Budowa przedszkola w Szydłowie wraz z jego wyposażeniem	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
125.	Budowa przedszkola w gminie Tuczępy	5 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy

6. REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
126.	Rewitalizacja Buska-Zdroju	20 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
127.	Rewitalizacja miasta Chmielnik - etap II (wymiana nawierzchni chodników w centrum miasta oraz poprawa wizerunku fontanny miejskiej oraz rewitalizacja Parku Niepodległości w Chmielniku)	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
128.	Rewitalizacja Gnojna poprzez ukształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej, wpływającej na rozwój aktywności społecznej, rekreacji i przedsiębiorczości mieszkańców	7 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
129.	Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni publicznej, służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców Gminy Gnojno (m.in. w m. Balice i Raczycy)	3 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

130.	Rewitalizacja miejscowości Dębno	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
131.	Poprawa estetyki/funkcjonalności centrum wsi na terenie Gminy Raków	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
132.	Rewitalizacja miasta Szydłów (w tym m.in. rozbudowa z poprawą efektywności energetycznej budynku Urzędu Miasta i Gminy w Szydłowie, zwiększenie ilości zieleni na Rynku w Szydłowie, budowa przyszłolnej infrastruktury sportowej w Gminie Szydłów)	15 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
133.	Wzrost estetyki przestrzeni publicznej poprzez modernizację centrum miejscowości Tuczępy	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy

7. ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI W GOSPODAROWANIU ODPADAMI		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
134.	Edukacja ekologiczna w tym programy skierowane dla dzieci w zakresie gospodarki odpadami	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie samorządy objęte Strategią
135.	Zakup i montaż inteligentnych kontenerów śmietnikowych m.in. na największych osiedlach w Mieście Busko-Zdrój, Chmielnik	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój/ Gmina Chmielnik
136.	Rozbudowa/modernizacja Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) wraz z wyposażeniem	3 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
137.	Przebudowa i wyposażenie 2 punktów zbierania odpadów na osiedlu w Chmielniku przy ulicy Piastów	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
138.	Zamknięcie i rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w Gminie Gnojno	4 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
139.	Modernizacja istniejącego PSZOK w miejscowości Gnojno	300 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

140.	Doposażenie zakładu komunalnego	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Pierzchnica
141.	Zakup wozu asenizacyjnego, ciągnika, doposażenie zakładu komunalnego o system monitorowania sieci wod-kan	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
142.	Budowa PSZOK w gminie Raków	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
143.	Modernizacja istniejącego PSZOK w miejscowości Raków przy ulicy Kościuszki	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
144.	Zakup pojemników do zbiórki odpadów komunalnych dla mieszkańców Gminy Raków	300 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
145.	Unieszkodliwienie wyrobów azbestowych z pokryć dachowych osób fizycznych z terenu Gminy Raków	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
146.	Unieszkodliwienie wyrobów azbestowych z pokryć dachowych osób fizycznych z terenu Gminy Tuczępy	600 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków

Cel strategiczny nr 3. Obszar gmin „Na Szlaku” jest odporny na zmiany klimatu i niespodziewane wydarzenia

1. ZIELONA ENERGIA / ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
147.	Wykorzystanie OZE poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła, instalacji solarnych w gospodarstwach domowych na terenie gmin objętych Strategią	100 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki prywatne mieszkańców	wszystkie JST objęte wsparciem
148.	Wymiana źródeł ciepła wraz z termomodernizacją budynków prywatnych na terenie gmin objętych Strategią	100 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki prywatne mieszkańców	wszystkie JST objęte wsparciem
149.	Transformacja energetyczna Buska-Zdroju - montaż instalacji fotowoltaicznej na budynkach użyteczności publicznej w Gminie Busko-Zdrój	25 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

150.	Budowa i/lub rozbudowa linii napowietrzno-kablowych oświetlenia ulicznego w gm. Busko-Zdrój	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
151.	Poprawa efektywności energetycznej poprzez modernizację miejskiego systemu ciepłowniczego wraz z wykonaniem instalacji wysokosprawnej kogeneracji w Gminie Busko-Zdrój	25 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
152.	Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy w Chmielniku oraz budynków mieszkalnictwa zbiorowego (gminne budynki mieszkań komunalnych i socjalnych)	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
153.	Montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Chmielnik (Urząd Miasta i Gminy, Szkoła Podstawowa w Chmielniku, filia w Suchowoli)	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
154.	Montaż instalacji OZE lub wysokosprawnej kogeneracji do produkcji energii elektrycznej dla obiektów o dużym zapotrzebowaniu na energię elektryczną, tj. ujęcie wody w Zreczu, oczyszczalnia ścieków w Chmielniku, oczyszczalnia ścieków w Piotrkowicach	6 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
155.	Budowa farmy fotowoltaicznej na potrzeby dostawy energii dla oświetlenia ulicznego w Gminie Chmielnik	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
156.	Termomodernizacja obiektów ZUK w Chmielniku Sp. z o.o. wraz z montażem mikroinstalacji fotowoltaicznych (łącznie moc 200 kWp) m.in. kotłownia gazowa przy ul. Piastów, ujęcie wody w Celinach, ujęcie wody w Piotrkowicach, stacje podnoszenia ciśnienia, przepompownie ścieków)	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
157.	Budowa linii ciepłowniczej do osiedlowej kotłowni i szkoły podstawowej w Chmielniku z planowanej instalacji do termicznego przetwarzania odpadów	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
158.	Budowa farmy fotowoltaicznej na potrzeby Gminy Gnojno	3 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
159.	Głęboka termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, w tym budynków Szkół Podstawowych Gnojnie, w Jarząbkach oraz w Balicach	7 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
160.	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej gminy Gnojno	1 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
161.	Modernizacja istniejącego na terenie gminy Gnojno oświetlenia ulicznego połączona ze zmianą źródła światła na energooszczędne	2 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

162.	Termomodernizacja 2 obiektów użyteczności publicznej w Gminie Pierzchnica	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Pierzchnica
163.	Dostawa i montaż instalacji OZE na budynkach stanowiących własność Gminy Raków w miejscowościach: Raków, Ociesęki, Bardo, Chańcza	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
164.	Poprawa jakości powietrza poprzez zwiększenie udziału OZE w wytwarzaniu energii na terenie Gminy Raków	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
165.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Raków	8 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
166.	Budowa brakującego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Raków	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
167.	Rozbudowa z poprawą efektywności energetycznej budynku Urzędu Miasta i Gminy w Szydłowie	3 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
168.	Montaż instalacji fotowoltaicznej na budynkach będących w zarządzie Gminy Tuczępy	1 200 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy
169.	Termomodernizacja budynków będących w zarządzie Gminy Tuczępy	5 700 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy
170.	Termomodernizacja budynków byłych szkół w Kargowie i w Jarosławicach	3 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy
171.	Modernizacja istniejącego na terenie gminy Tuczępy oświetlenia ulicznego połączonego ze zmianą źródła światła na energooszczędne i montaż latarni hybrydowych	8 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy

2. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODY I PRZECIWDZIAŁANIE KLĘSKOM ŻYWIOŁOWYM		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
172.	Rewitalizacja zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w m. Radzanów Gmina Busko-Zdrój	5 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
173.	Uporządkowanie gospodarki wodami deszczowymi na terenie miasta Busko-Zdrój z uwzględnieniem małej retencji (w tym m.in. ogrody deszczowe)	10 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

174.	"Busko z klimatem – mała retencja” - planowane działania: 1 Kompleksowe przedsięwzięcia na rzecz adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu, m.in. przez dostosowanie infrastruktury do ekstremalnych stanów pogodowych, rozwój zielonej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury, w tym z wykorzystaniem inteligentnych systemów zarządzania wodami opadowymi likwidacją miejskich wysp ciepła. 2 Modernizacja/ przebudowa systemu kanalizacji deszczowej na terenie Miasta Busko-Zdrój 3. Budowa zbiorników przeznaczonych do magazynowania wody opadowej, wspomagając bioretencję.	12 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
175.	Odmulenie cieków odprowadzających wodę, remonty przepustów, czyszczenie skarp, grobli i dna roślinności, namułu w stawach na terenie Gminy Gnojno	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
176.	Poprawa jakości systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych, w tym zakup sprzętu i wyposażenia specjalistycznego dla Ochotniczych Straży Pożarnych	1 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
177.	Doposażenie jednostek OSP z terenu Gminy Raków w sprzęt ratowniczy i wyposażenie osobiste ratowników	1 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Raków
178.	Modernizacja zbiornika retencyjnego w Nizinach w gminie Tuczępy	8 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy

3. WSPARCIE SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I SPOŁECZNEJ		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
179.	Rozwinięcie oferty usług społecznych i zdrowotnych świadczonych na obszarze objętym Strategią	14 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie gminy objęte Strategią
180.	Adaptacja przestrzeni publicznej do udostępnienia na cele aktywności społeczno-gospodarczej	7 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie gminy objęte Strategią
181.	Zakup sprzętu medyczno-rehabilitacyjnego, jego doposażenie i adaptacja pomieszczeń SPZPOZ w Busku-Zdroju	1 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

182.	Wdrożenie Programu Pokonać bezdomność	8 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
183.	Aktywizacja społeczna Seniorów w Busku-Zdroju, w tym rozwój świetlic środowiskowych	2 600 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
184.	Zdrowi mieszkańcy Buska-Zdroju poprzez działania profilaktyczne i ułatwiony dostęp personelu medycznego (w tym m.in. zakup sprzętu i systemu informatycznego, celem poprawy świadczonych usług, wdrożenie usług świadczonych drogą cyfrową (e-zdrowie)).	2 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
185.	Zakup karetki transportowej na potrzeby SP ZOZ w Chmielniku	150 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
186.	Profilaktyka chorób nowotworowych mieszkańców oraz wczesne wykrywanie wad postawy u dzieci i młodzieży na terenie Gminy Chmielnik	3 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
187.	Budowa budynku wielorodzinnego przy ul. Kieleckiej w Chmielniku	7 000 000 zł	środki zewnętrzne/ środki własne	Gmina Chmielnik
188.	Rozwój sieci świetlic środowiskowych na terenie Gminy Chmielnik (wielopokoleniowe zajęcia integracyjne)	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
189.	Budowa nowego Ośrodka Zdrowia wraz z wyposażeniem w Gnojnie	6 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
190.	Budowa, modernizacja/ utworzenie lokalnego centrum integracji społecznej w Gminie Gnojno	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
191.	Adaptacja budynku szkoły w miejscowości Kostera	2 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
192.	Organizacja aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne – zaspokajanie ich potrzeb kulturalnych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych, warsztatów międzypokoleniowych, wycieczek itp.	350 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
193.	Realizacja projektów aktywizujących osoby bezrobotne oraz znajdujące się w trudnej sytuacji na rynku pracy – współpraca z PUP	300 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno/ PUP w Busku-Zdroju

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

194.	Remont Gminnego Ośrodka Zdrowia w Rakowie	300 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
195.	Remont budynku Gminnego Ośrodka Zdrowia w Rakowie filia w Ociesękach	200 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
196.	Utworzenie Punktu konsultacyjnego dla wsparcia rodzin w zakresie psychologicznym, prawnym, terapeutycznym	200 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
197.	Zajęcia świetlicowe dla dzieci i młodzieży w Gminie Raków	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
198.	Działania na rzecz aktywizacji i integracji seniorów w klubach seniora w Gminie Raków	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
199.	Zorganizowanie wsparcia dla osób niepełnosprawnych tj. asystent osobisty osoby niepełnosprawnej, ułatwienie dostępu do usług transportowych itp.	700 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
200.	Rozwój rehabilitacji w Samorządowym Zakładzie Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Gminie Pierzchnica poprzez zakup sprzętu i organizację usługi	200 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Pierzchnica
201.	Wsparcie osób niepełnosprawnych poprzez działania programowe tj. opieka wychnieniowa, asystent osobisty osoby niepełnosprawnej	400 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
202.	Stworzenie oferty realnego wsparcia i wspólnej terapii dla rodzin, w których założona została niebieska karta.	50 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
203.	Rozszerzenie ofert zajęć psychologicznych i edukacyjno-wychowawczych w celu przeciwdziałaniu uzależnieniom oraz przemocy oraz utworzenie grup wsparcia dla wszystkich grup wiekowych w celu udzielenie doraźnej pomocy osobom chcącym zerwać z uzależnieniami lub dotkniętych ich negatywnym oddziaływaniem, w tym także stworzenie oferty indywidualnej terapii.	50 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Szydłów
204.	Zakup sprzętu medyczno-rehabilitacyjnego, jego doposażenie i adaptacja w budynku Ośrodka Zdrowia w Tuczępach	5 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Tuczępy

4. ROZWÓJ I KREATYWNE WYKORZYSTANIE NARZĘDZI TELEINFORMATYCZNYCH	Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
---	--	--	-------------------------

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

205.	Poprawa dostępności cyfrowej usług administracyjnych gminy, modernizacja infrastruktury teleinformatycznej gminy, standaryzacja oprogramowania i wdrożenie e-usług w JST i ich jednostkach w gminach: Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy	15 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie gminy objęte Strategią
206.	Rozwój e-zdrowia w ramach informatyzacji podstawowej opieki zdrowotnej (doposażenie, wdrożenie usług)	7 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie gminy objęte Strategią
207.	Poprawa dostępności cyfrowej usług publicznych na terenie Gminy Busko-Zdrój	6 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Busko-Zdrój
208.	Wymiana wodomierzy zainstalowanych u odbiorców wody z sieci gminnej	300 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno
209.	Podniesienie bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych jednostek organizacyjnych Gminy Pierzchnica (doposażenie w niezbędny sprzęt i oprogramowanie)	200 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Pierzchnica
210.	Podniesienie bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych jednostek organizacyjnych Gminy Raków (doposażenie w niezbędny sprzęt i oprogramowanie)	250 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
211.	Wdrożenie usług e-administracji (dostęp kontrahentów do płatności i zobowiązań realizowanych na rzecz Gminy Raków, integracja systemów dziedzicznych Gminy Raków)	250 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków
212.	System powiadamiania mieszkańców gminy Raków (sms, aplikacja mobilna) plus opaski z S.O.S.	50 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Raków

5. BUDOWA WIĘZI SPOŁECZNYCH I WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
213.	Projekty partnerskie JST z NGO, w tym utworzenie grup wsparcia dla opiekunów faktycznych osób niepełnosprawnych, zakup i wypożyczanie opasek „Teleopieka”, itp.	2 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie gminy objęte Strategią
214.	Projekt CHMIELNIK NA "+" - działania społeczne przeciwdziałające wykluczeniu	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik

Strategia Ponadlokalna
dla Gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy do roku 2030

215.	Międzypokoleniowe Centrum Integracji Seniora i Malucha w Gminie Chmielnik	500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Chmielnik
216.	Inicjowanie form aktywności obywatelskiej, lokalnej społeczności poprzez organizację wydarzeń gminnych	200 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	Gmina Gnojno

6. ROZWÓJ KOMPETENCJI INSTYTUCJI PUBLICZNYCH		Przewidywana wartość zadania w PLN	Źródła finansowanie (zawarte w rozdziale 9)	Podmioty realizujące
217.	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej na terenie gmin Busko-Zdrój, Chmielnik, Gnojno, Pierzchnica, Raków, Szydłów i Tuczępy wraz z opracowaniem audytu architektonicznego miejsc publicznych	6 000 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie gminy objęte Strategią
218.	Kursy , szkolenia, podnoszenie kompetencji pracowników JST	1 500 000 zł	Środki zewnętrzne, środki własne	wszystkie gminy objęte Strategią